

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

YAĞMUR DERGİSİNDEKİ HİKÂYELERDE DEĞERLER EĞİTİMİ: 2004-2014

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Arif AKPINAR

Danışman
Prof. Dr. Ramazan GÜLENDAM

Çanakkale
Aralık, 2015

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yağmur Dergisindeki Hikâyelerde Değerler Eğitimi: 2004-2014” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

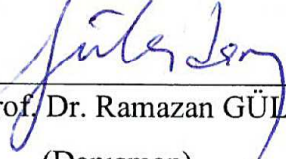
29.12.2015

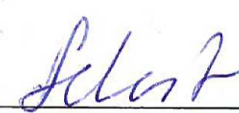
Arif AKPINAR

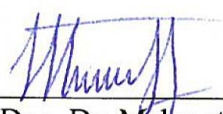
JÜRİ ONAY SAYFASI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Arif Akpınar'a ait "Yağmur Dergisindeki Hikâyelerde Değerler Eğitimi: 2004-2014" adlı çalışma, jürimiz tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Üye: Prof. Dr. Ramazan GÜLENDAM
(Danışman)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Selahattin ÇİTÇİ

Üye: Yrd. Doç. Dr. Mehmet TOK

Tez No : 10096781

Tez Savunma Tarihi: 18.12.2015

ONAY

Doç. Dr. Şerif KORKMAZ

Enstitü Müdürü

30/12/2015

Yağmur Dergisindeki Hikâyelerde Değerler Eğitimi: 2004-2014

ÖZET

Değerler, bir toplumu ayakta tutan ve o toplumun devamını sağlayan kazanımlardır. Değerler, tarihin her döneminde toplumlarda var olmuştur. Değerler, toplumdan topluma değişiklik gösterir ya da zamanla unutulur. Dindar toplumlarda değerler önemsenmiştir. Farklı dinî toplumlarda da ortak değerler vardır. Bu bağlamda değerler, toplumların huzur içinde yaşaması için yazılı olmayan kanunlardır. Toplumun birlik ve beraberliğinin sağlanmasında bu derece önemli olan değerler, edebî eserlerde kimi zaman doğrudan kimi zaman da sezdirme yoluyla vurgulanır.

Edebiyat dergileri, toplumların duygusal nabızlarının attığı yerlerdir. Bu araştırmada, edebiyat dergilerinden biri olan Yağmur'da 2004-2014 yıllarında yayımlanan hikâyelerde toplumsal değerlerin ne kadar yer tuttuğu incelenmeye çalışıldı. Çalışmamızda, hikâyelerde yer alan değerlerin çerçevesi belirlendi. Hikâyelerdeki millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerler tespit edilip incelendi. Böylece toplumsal değer aktarımında hikâyelerin rolü, ortaya konmaya çalışıldı.

The Education Values in Yağmur Magazine: 2004-2014

ABSTRACT

Values are gains, which are sustained and continued a society. Every period of history the values have been existed. The values change from a society to another or they foget in the time. In reigious societies the values had been considered important. Even in the different religious, there were collective values. Values in this regard, the unwritten social laws were for society to live in peace together. These values which are very important in ensuring the unity and solidarity of society are emphasized directly or indirectly in literature.

Literary magazines are the places where the emotional pulse of the communities. In this research, the social values were studied to examine how much space held by the stories in the Yağmur; which is one of published in literary magazines in our country 2004-2014 years. In our stady, the values take place in stories were determined in te framework. Nationalmoral in moral in the story, humanitarian, spituritual and cultural values have been identifiedan investigated. Thus, the role of social values in the export story, tried to be revealed.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖNSÖZ	vii
GİRİŞ	

BÖLÜM I:

KAVRAMSAL ÇEVÇEVE

1.1. Değerler Eğitimi	6
1.1.1. Değer Kavramı	6
1.1.2. Değerlerin Önemi ve İşlevi	8
1.1.3. Değerlerin Özellikleri	10
1.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması	11
1.1.4.1. Spranger'in Değer Sınıflandırması	11
1.1.4.2. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması	12
1.1.5. Değerler Eğitiminde Aile	12
1.1.6. Değerler Eğitiminde Okul	13
1.1.7. Türk Millî Eğitim Sisteminde Değerler	15
1.2. Edebiyat ve Eğitim	17
1.2.1. Edebiyatın Değerler Eğitimindeki Yeri	18
1.2.2. Hikâyelerin Değerler Eğitimindeki Yeri	21
1.2.3. Dergilerin Değerler Eğitimindeki Yeri	24

BÖLÜM II:

YAĞMUR DERGİSİ

2.1. <i>Yağmur</i> Dergisinin Künye ve Tarihçesi	26
2.2. Sosyal Sorumluluk Projeler.....	28
2.3. Sempozyumlar.....	29
2.4. Başlıca Şair ve Yazarlar.....	31
2.5. Dergide Yer Alan Tür ve Konu Başlıkları	31
2.5.1. Başyazılar.....	33
2.5.2. Hikâye.....	33

2.5.3. Makale.....	34
2.5.4. Deneme.....	34
2.5.5. Edebiyat Şaheserleri	35
2.5.6. Gezi Yazısı	35
2.5.7. Kalem Erbâbı	36
2.5.8. Sanat	36
2.5.9. Şiir Tahlili	36
2.5.10. Tercüme	36
2.5.11. Biyografi	36
2.5.12. Eleştiri	37
2.5.13. Hasbihâl	37
2.5.14. Hikâye Tahlili	37
2.5.15. Kitap Tahlili	38
2.5.16. Mektup	38
2.5.17. Sinema	38
2.5.18. Tanıtım	38
2.5.19. Eşik	39
2.5.20. Hâtıra	39
2.5.21. İnceleme	40
2.5.22. Kitap Tanıtımı	40
2.5.23. Röportaj	40
2.5.24. Şiir	40
2.5.25. Tarih	41

BÖLÜM III:

DERGİDEKİ HİKÂYELERDE DEĞERLER EĞİTİMİ

3.1. Adalet... ..	42
3.2. Alçakgönüllülük (Tevazu)	45
3.3. Ahlâklı Olma.....	47
3.4. Azim.. ..	49
3.5. Barışsever Olma	51
3.6. Başkasının Kusuruyla Alay Etmeme	52
3.7. Başkasının Malına el Uzatmama	52

3.8. Bilimi Önemseme	54
3.9. Bayramlaşma	55
3.10. Cesaret	57
3.11. Cömertlik	58
3.12. Çalışkanlık	59
3.13. Çevre Duyarlılığı	61
3.14. Dayanışma	63
3.15. Dinî Değerlere Önem Verme	64
3.16. Doğruluk-Dürüstlük	72
3.17. Dostluk, Arkadaşlık	73
3.18. Dua	75
3.19. Edebî Eserlere Önem Verme	77
3.20. Edepli Olma ve Kendini Bilme	78
3.21. Fedakârlık	79
3.22. Güleryüzlülük	83
3.23. Güvenilir Olma	84
3.24. Hastaları Ziyaret Etme	86
3.25. Hayatın Kıymetini Bilme	86
3.26. Hediyeleşme	88
3.27. Hoşgörü ve Affetme	90
3.28. İyilik	93
3.29. İyimserlik	95
3.30. Kanaatkârlık	96
3.31. Komşuluk	97
3.32. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	100
3.33. Misafîrperverlik	104
3.34. Nasihat	105
3.35. Okumaya Önem Verme	107
3.36. Önyargıdan Kaçınma	110
3.37. Sabır	113
3.38. Sadakât.....	116
3.39. Sanata Önem Verme.....	117
3.40 Saygı	118

3.41. Selamlaşma	120
3.42. Sevgi	121
3.42.1. Anne-Baba Sevgisi	121
3.42.2. Aile Sevgisi	124
3.42.3. Kardeş Sevgisi	127
3.42.4. Okul ve Öğretmenlerini Sevme	128
3.42.5. Hayvanları Sevme ve Koruma	130
3.43. Sorumluluk	133
3.44. Sözünde Durma	134
3.45. Şefkât-Merhamet	135
3.46. Şükretme	138
3.47. Temizlik	140
3.48. Tutumluluk	141
3.49. Ümitvâr Olma	142
3.50. Vatanseverlik	144
3.51. Vefa	146
3.52. Yardımseverlik	149
3.53. Yalan Söylememe	153
3.54. Zararlı Alışkanlıklardan Uzak Durma	154
SONUÇ	155
KAYNAKÇA	167

ÖNSÖZ

Toplumların kalitesi, bünyesinde barındırdıkları değerlerin zenginliği ile doğru orantılıdır. Toplumsal değerler, edebî eserlerde açık veya gizli her zaman yer etmiştir. Sahasının önemli verimlerinden olan edebiyat dergileri toplumların duygusal nabızlarının attığı yerlerdir. Bundan dolayı bu dergiler, bazen doğrudan çoğu zaman da dolaylı olarak toplumun değerlerini yansıtırlar.

Bir kültür ve edebiyat dergisi olan *Yağmur* dergisinde de topluma ait değerlerin işlendiği görülür. Özellikle hikâye türünde bu değerler yoğun bir şekilde işlenmiş ve bu yüzden dergideki hikâyeler çalışmamıza kaynaklık etmiştir.

Çalışmamızın genel çerçevesini 2004-2014 yılları arasında *Yağmur* dergisinde yayımlanan hikâyelerde geçen değerler oluşturmaktadır.

Değerler Eğitimi sınıflandırmasında Millî Eğitim'in genel ve özel amaçlarında belirtilen değerlerin esas alındığı tezimiz, üç ana bölümden oluşmaktadır. Tezimizin birinci bölümünde, önce “değer” kavramı açıklanmış ve değerlerin toplumdaki yansımaları üzerinde durulmuştur. Ayrıca bazı araştırmacıların değer sınıflamalarına yer verilmiştir. Sonra aile, okul ve edebiyatın değerler eğitimindeki rolüne değinilmiştir.

İkinci bölümde, *Yağmur* dergisinin tanıtımı yapılmış; yayımlanan metinler tasnif edilerek içerikleri, yöntem ve üslûpları hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde, *Yağmur* dergisinde 2004-2014 yılları arasında yayımlanan hikâyelerin incelenmesi sonucunda tespit edilen değerlerle ilgili değerlendirmeler alfabetik sıra gözetilerek yapılmıştır. Ayrıca çalışmamızla ilgili sonuç değerlendirmesi yapılmış ve kaynakça sıralanmıştır.

Toplumumuzun insanî ilişkilerini belirleyen değerleri, *Yağmur* dergisinde 2004 ve 2014 yılları arasında yayımlanmış hikâyelerde geçen hâlleriyle ele alıp değerlendiren bu çalışma hazırlanırken evvela toplumumuz içinde öne çıkan değerler belirlendi. *Yağmur* dergisinin 2004-2014 tarihleri arasında yayımlanan sayılarında yer alan hikâyeler belirlenip okunarak hikâyelerde hangi değerlere yer verildiği fişlendi. Hikâyelerde tespit edilen değerler, çeşitli yönleriyle incelendi.

Değerler Eğitimi konusunda Eğitim Bilimleri alanında ve Değerler Eğitimi'nin ders kitaplarına yansımaları konusunda bir hayli çalışma olmasına rağmen bu konunun edebî

eserlerde yeterince incelenmemesi, kaynak ve yöntem konusunda sıkıntı yaşamamıza sebep olmuştur. Ülkemizde yayımlanan çocuk dergilerinden bazılarında yayımlanan metinler üzerinde yapılan birkaç çalışma dışında dergilerle ilgili bu bağlamda yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ulusal çapta yayın yapan bir edebiyat dergisinde yayımlanan metinler (şiir, hikâye vs.) üzerinde daha önce yapılmış böyle bir çalışmanın olmadığı da görülmüştür. *Yağmur* dergisi ile ilgili de herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmamızda örnek alabileceğimiz kaynak yetersizliği sebebiyle, özellikle yöntem konusunda zorluklarla karşılaşmıştır.

Tez konumuzun içeriğine yakın bazı tezler ve yazılmış makaleler mevcuttur. Bunlardan Seçil Biçer'in *Değerler Eğitimi Açısından Mehmet Âkif Ersoy'a Ait Safahat Adlı Eserin İncelenmesi* adlı yüksek lisans tezinde Mehmet Âkif Ersoy'un *Safahat* adlı eseri, değerler eğitimi açısından incelenmiştir.

Sümeýra Akkaya'nın *Mevlânâ'nın Mensur Eserlerinde Değerler Eğitimi* adlı yüksek lisans tezi, bu konuda kayda değer çalışmalardan birisidir. Çalışmada, evrensel bir nitelik kazanmış olan düşünce ve eserleriyle hem yaşadığı dönemi hem de yaşadığı dönemden günümüze kadarki zamanı aydınlatan Mevlânâ'nın mensur eserlerindeki toplumsal değerler tespit edilmiştir. Mevlânâ'nın eserlerindeki değerlerin Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği değerlerle örtüşmesinden dolayı bu tez, çalışmamıza yön göstermesi açısından önemlidir.

Değerler eğitimi ile ilgili dikkate değer bir başka çalışma, Ayşegül Büyükbingöl Yağcı'nın *Değerler Eğitimi Bağlamında Yusuf ile Züleyha Kıssası* adlı yüksek lisans çalışmasıdır. Bu araştırmada nde yer alan değerler ile din eğitimi bağlamında ahlâk ile dinin, ahlâk ile felsefenin, ahlâk ile din eğitiminin ilişkisi kurulmaya çalışılmıştır. Bu değerlerin günümüzde de önemli olmasından dolayı eserdeki bakış açısının çalışmamıza katkısı büyük olmuştur.

Gülay Karaca'nın *Edebî Çocuk Dergisi Kırmızıfare'deki Metinlerin Değer Aktarımına Katkıları* isimli yüksek lisans tezi, çocuk dergisi de olsa bir dergiyi değerler eğitimi açısından incelediğinden, çalışmamıza yöntem açısından önemli katkı sağlamıştır. Eserde, tür ayırt etmeksizin dergide yayımlanan tüm yazılarda geçen değerler ele alınıp incelenmiştir.

Behiye Atalay'ın *Türk Edebiyatı ile Dil Anlatım Ders Kitaplarındaki Halk Edebiyatı Metinlerinde Yer Alan Değerler Üzerinde Bir Araştırma* isimli yüksek lisans tezi, değerlerin edebiyat ders kitaplarındaki ve edebî metinlerdeki yansımalarını göstermesi bakımından kayda değer bir çalışmadır.

Prof. Dr. Ramazan Gülendam'ın, Mehmet Âkif Ersoy Üniversitesi'nin 2008 yılında düzenlediği I. Uluslararası Mehmet Âkif Ersoy Sempozyumu'nda sunduğu, *Mehmet Âkif'in İdeal İnsan Tipi* başlıklı sunumunda tespit ettiği değerler, özellikle de Millet Dönemi'nin ideal insanında aradığı temel vasıflar, çalışmamıza ışık tutmuştur. Bu bağlamda, Gülendam'ın tespit ettiği Mehmet Âkif'in eserlerinde akıllı, bilen, kentli/devletli (yerleşik), hür, iktisadî, ideali ve değerleri olan, inançlı vs. olarak belirlenen değerlerin Millî Eğitim'in genel amaçları arasında yer etmiş olması da bu sunumu çalışmamız açısından kayda değer kılmaktadır. Erol Güngör'ün *Türk Kültürü ve Milliyetçilik* isimli eseri de, bu çalışmamızda kültürel değerlerin tespiti açısından önemli bir kaynak olmuştur.

Yağmur dergisinden alıntılanan metinler, derginin geçmiş bütün sayılarına ulaşamadığımdan, derginin “www.yagmurdergisi.com.tr” adresinin “Arşiv” bölümündeki “Kategoriler” sayfasının “Hikâyeler” bölümünden temin edilmiştir. Tez çalışmamızda, alıntı yapılan metin parçalarındaki orijinal ifade, noktalama ve imlâya dokunulmamıştır.

Bu araştırmayla, ulusal bir dergi olan *Yağmur*'daki hikâyelerin toplumun değerlerini ne kadar yansıttığı gözler önüne serilerek değerler eğitiminde hem hikâyelerin hem dergilerin yeri ve önemi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada yardımlarını esirgemeyen derginin imtiyaz sahibi Yusuf Gündüz ve editör Turgut Aksoy'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu çalışmam esnasında değerli zamanlarını benden esirgemeyen, hiçbir sorumu cevapsız bırakmayan, yönlendirmeleriyle tezimin ortaya çıkmasını sağlayan tez danışmanım Prof. Dr. Ramazan Gülendam'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Çanakkale, 2015

Arif AKPINAR

GİRİŞ

Değerler, kitlelerde toplum bilincini var eden olgulardır. Değerler, toplumu oluşturan insanlar arasındaki bağları kuran, toplumsal nizamı sağlayan, birlikte yaşama kültürünü geliştiren kabullerdir. Bundan dolayı değerler, toplum olarak kalabilmenin bir gereğidir. Çünkü değerler, toplumu bir arada tutan kanunların oluşmasında da rol oynar. Hatta bir anlamda yazılı olmayan toplumsal kanunlar hükmündedirler. Bu da toplumun güvenliğini ve huzurunu sağlar.

Topumlardaki farklılıklar da değerlerin farklılıklarına göre belirlenir. Nasıl ki değerleri kişiliğine sağlam giydirmiş insanlar, diğerlerine göre öne çıkıyorsa bir toplumdaki değerlerin çeşitliliği ve kuvvetli oluşu da o toplumu diğer toplumların önüne geçirir. Bir anlamda toplumlar, “değerlerinin değeri”ne göre önem kazanır ve ona göre uzun veya kısa ömürlü olur. Tarih sahnesinden silinen toplumlar sadece savaşlarla değil aynı zamanda değerlerini kaybettikleri için de bu âkibete uğramışlardır.

Değerler, fertlerin arasında tutkal görevi gördükleri için toplumsal birlikteliği sağlar. Bundan dolayıdır ki toplumların ömürleri de değerlerini muhafaza etmeleriyle doğru orantılıdır. Merhamet, yardımlaşma, adalet, hoşgörülülük, güvenilirlik, çalışkanlık, dürüstlük, vatanseverlik gibi değerleri benimsemiş insanlardan oluşan toplumlar, elbette sağlam ve huzurludur. Böyle toplumlar da uzun ömürlü olurlar.

Toplumun devamı açısından ortak değerlerin gelecek kuşaklara aktarılma zorunluluğu vardır. Bundan dolayı eğitim-öğretimin temel amaçlarından biri de değerlerimizi yeni nesillere kazandırmaktır. Huzurlu bir toplum için bu kaçınılmazdır.

Değerlerin topluma aktarımında, iletişim önemli bir role sahiptir. Çünkü insanlar, değerleri iletişim yoluyla birbirlerine ve gelecek nesillere aktarırlar. Kültürler de değerler bütünüyle ortaya çıkar. İnsanlar arasındaki iletişim unsurlarının en önemlisi olan dil, kültürlerin oluşumunda etkili olur ve kültüre ayna tutar. Kültürün oluşumunda etkili olan iletişim dilini, Prof. Dr Ertuğrul Yaman şöyle sınıflandırır:

İletişim, kelimeler aracılığıyla konuşma dili sayesinde kurulur. Ne var ki kelimeler, iletişim için yeterli olmaz. Bu durumda devreye beden dili girer. Gerçek bir iletişim için bu iki

araç da genellikle yetersiz kalmaktadır. İletişimin temeli ve en sağlam yolu kanaatimizce duyguların dünyası olan gönül dilidir.¹

Gönül dili kavramı, karşılığını en güzel edebî eserlerde bulur. Değerlerin de en etkili şekilde gönül diliyle anlatılacağı düşünülürse, Değerler Eğitimi'nin yansımalarının edebî eserlerde aranması doğru bir tercih olarak karşımıza çıkmaktadır.

Edebî dergiler, dil ve estetik bilinci gelişmiş insanları gönüllü olarak kendi okuluna çeker. Bu dergiler, bir taraftan edebî ve sosyal hayata ışık tutarken diğer taraftan okuyucunun estetik duyarlılığına, millî ve evrensel değerlere ilişkin bilincinin oluşmasına da yardımcı olur.

Dil bilinci gelişen okura hitap eden dergiler, estetik metinler yayımlarken okurun değerlerini göz önünde bulundurmalıdır. Yıllardır istikrarlı bir çizgide yayın yapan Türk Edebiyatı dergisini buna örnek gösterebiliriz. Bu anlamda, edebî dergilerin esas amacı estetik ve güzellik olmakla birlikte toplumun değerlerine de duyarlı olmalarının gerekliliği ortaya çıkar.

Edebî eserlerin, değerleri bireye taşımalarının yanında kişilerde var olan değerleri erozyona uğratma ihtimali de vardır. Özellikle Servet-i Fünûn döneminde yayımlanan ve II. Meşrutiyet sonrasında üretilen bazı edebî eserler, bunun bariz örnekleridir. Bundan dolayı değerlerin edebî eserlere nasıl yansıtıldığına toplum huzuru açısından önemi büyüktür.

Değerlerin kazanımı, hayatın her evresinde devam eder. Toplumdaki bireylerin bağlı olduğu birliktelikler, aldıkları eğitim, okudukları kitaplar, gazeteler, dergiler değerlerin oluşumunda etkilidir. Bu değerler kazanımı sürecinde edebî eserlerin de çok önemli bir yeri vardır. Hatta edebî eserler, bir milletin değerlerini yansıtan en önemli kaynaklardır, denilebilir. Cahit Kavcar'ın bu konudaki tespiti şöyledir:

Edebiyatın eğitim ile arasında sıkı bir bağ vardır. Eğitimin konusu insan davranışlarıdır. Edebiyat ise, edep kökünden gelir ve edep, ahlâklı olma anlamındadır. Edebiyat eserleri insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynar. Kısacası edebî eserler hem bireysel hayatla, hem de sosyal hayatla ilgili olarak, iyiye, güzele ve doğruya yönelme yolunda, yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir.²

¹ Prof. Dr. Ertuğrul Yaman, *Değerler Eğitimi*, Akçağ Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2002, s. 198.

² Cahit Kavcar, *Edebiyat ve Eğitim*, Engin Yayınları, Ankara 1982, s. 7.

Edebiyat, bir yönüyle toplumların maddî ve manevî değerler bütününe içinde barındırır. Mehmet Kaplan, bu bağlamda edebiyatı şöyle tanımlar:

*Türk edebiyatı en eski çağlardan bugüne kadar bütün safhaları, devirleri ve sosyal tabakalarıyla Türk milletinin hayatını, zevkini, dünya görüşünü, yaratma gücünü gösteren bir duygu, düşünce ve hayal dünyasıdır. Bizim başlangıçtan bugüne kadar yaşamış olduğumuz kültür ve medeniyete ait bütün maddî ve manevî değerler dil ve edebiyatımıza değişik şekillerde aksetmiştir.*³

Edebiyat, halkın kültür hazinesidir ve insan hayatının bütün safhalarıyla ilgilidir. Bütün duygular, yaşanmışlıklar edebiyatın ilgi alanındadır. Bu açıdan edebî metinler, eğitimin amaçladığı değerler eğitimi kaynak ve araç olarak topluma sunar. Toplumsal ve evrensel değerler, edebî metinler vasıtasıyla özümserir.

Özellikle hikâye ve romanlar, yeni neslin değerlere tecrübe edip yanılmadan kolaylıkla ulaşmalarını sağlar. Çünkü taklit evresindeki kuşaklar, hikâye ve roman kahramanlarını rol model alırlar ve değerleri özümserler. Okuduğu hikâye veya romandaki kahramanın şahsında sevgiyi, sabrı, merhameti öğrenir. Başka bir kahramanın şahsında başka değerlerle tanışır. Aslında okunan her hikâye veya roman, kişiyi yeni bir değerle tanıştırır ya da bildiği bir değeri pekiştirir. Hatta kişi, yabancı kültürleri ve değerleri de edebî eserler yoluyla öğrenir ve uygun bulduklarını kendi şahsında toplumuna taşır.

Toplum üzerinde tartışılmaz etkisi olan edebiyat ile eğitimin amaçları birbirine benzer. Edebiyatçıların önemli bir kısmı da, tıpkı eğitimciler gibi, toplumun kabul ettiği değerlere sahip insan modeli peşindedir. “*Edebiyat da iyiye, güzele, doğruya yönelme, yeni değerler kazandırma yolunda insanları eğitir.*”⁴ Ancak değerlerin sunulması ve benimsetilmesi, eğitim sisteminde genelde nasihat etme şeklinde olsa da edebî eserlerde izlenecek yol bu olmaz. Toplum arasında yazılı olmayan kurallar şeklinde yaşayan değerler, edebî eserlerde insan hayatından örneklerle estetik bir şekilde sunulur. Edebî eserler bu değerleri okuruna bir nasihat şeklinde değil de sezdirerek verir. Eğitim sistemi de bu tür edebî eserlerden faydalanarak değerleri yeni nesillere sunar. Bu yönüyle edebî eserler, eğitim sisteminde “değerleri sunmak için bir araç” olarak da kullanılır. Bu açıdan edebî eserler, toplumda değerlerin yeşermesi ve yerleşmesi için önemli rol oynar.

³ Mehmet Kaplan, *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2009, s. 15.

⁴ Cahit Kavcar, *Edebiyat ve Eğitim*, s. 7.

2005 yılında liselerde uygulanan Türk Edebiyatı programında edebiyat eğitimi ile kültür eğitimi arasındaki irtibata değinilir. 2005 yılında güncellenen edebiyat programı, edebî metinleri kültür değerlerini hayatın gerçekliğinden hareketle somutlaştırmakta, toplumun değerlerini yeni nesillere benimsetmektedir.

*Edebiyat eğitimi, bireyin, edebî metinlerdeki sanat değerlerini sezmesi, dilin metinde kazandığı anlamları kavraması ve metni yorumlamayı sağlayacak becerileri kazanmasını amaçlar. Edebiyat derslerinde öğrencilere, her yönüyle bireysel, ulusal, evrensel değer, zevk ve anlayışın edebî metinlerde nasıl inceleneceği ve değerlendirileceği hususunda beceriler kazandırılmalı; sanata özgü yaşıntının özellikleri hissettirilmelidir.*⁵

Bu programda ulaşılması gereken bazı hedefler de şöyle belirlenmiştir:

Edebî metinleri yapı, tema, dil, anlatım ve anlam bakımlarından yazıldıkları dönemin zihniyetiyle ilişkilendirmek.

Ulusal ve evrensel değerlerin sanat eseri olan edebî metinlerde zenginleşerek varlıklarını nasıl sürdürdüklerini kavratmak.

Toplumsal hayatın ve her türlü bireysel değerın edebî metinlerde nasıl yansıdığını belirlemek.

Yeni düşünceler üretebilme yeteneğini geliştirmek.

Okuma zevki ve alışkanlığını geliştirmek.

Öğrencilerin sanat zevk ve anlayışlarını geliştirmek.

Zamanın akışına paralel olarak -en eski dönemden bugüne- Türk yaşama tarzını, düşüncesini, dil zevkini ve kültür hayatına özgü gelişmeleri edebî metinler çevresinde değerlendirmek.

Edebî metinlerden hareketle Türk kültür hayatının, tarihinin ve edebiyatının birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu kavratmak.

*Edebî eserler çevresinde Türk insanının kültür, anlayış ve zevk bakımından gelişmesini kavratmak.*⁶

Bu hedeflerin belirlendiği müfredata göre Türk Edebiyatı ders kitaplarında şu değerlerin metinlere serpiştirildiği görülür:

Âdil olma, affedicilik, aile birliğine önem verme, alçak gönüllü olma, ana dile önem verme, bilgili olma, cömert olma, çalışkanlık, dayanışma içinde olma, dinî değerlere önem verme, dürüstlük, edepli olma, hırslı olmama, istişare içerisinde olma, itaatkâr olma, iyi huylu ahlâklı olma, iyimserlik, kahramanlık, itaatkârlık, kanaatkârlık, kendine bakma sağlıklı olma,

⁵ MEB, *Orta Öğretim Türk Edebiyatı Dersi 9., 10., 11., 12. Sınıflar Öğretim Programı*, Ankara 2005, s. 1. http://ogm.meb.gov.tr/prog_dyr.asp.

⁶ MEB, *Orta Öğretim Türk Edebiyatı Dersi 9., 10., 11., 12. Sınıflar Öğretim Programı*, s. 4-5. http://ogm.meb.gov.tr/prog_dyr.asp.

*misafirperverlik, ödüllendirme, sabırlı olma, sevgi, tedbirli olma, vatanseverlik, vefalı olma, yardımseverlik.*⁷

Türk Edebiyatı ders kitaplarındaki metinlerde görülen bu değerler çalışmamıza konu olan *Yağmur* dergisi hikâyelerinde ele alınmıştır. Böylece müfredat ile *Yağmur* dergisinde yer alan hikâyelerin uygunluğu doğrulanmıştır.

⁷ Behiye Atalay, *Türk Edebiyatı İle Dil ve Anlatım Ders Kitaplarındaki Halk Edebiyatı Metinlerinde Yer Alan Değerler Üzerine Bir Araştırma*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara 2011, s. 11.

BÖLÜM I: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi, insan hayatının her safhasında devam edegelen bir olgudur. Değerler eğitimi, “*Hayat boyu devam eden değer kazanma/ kazandırma sürecine*”⁸ denir. Değerler; insanî, ahlâkî, kültürel, toplumsal ve evrensel boyutlarda oluşabilen duyarlılıklardır. Sevgi, hoşgörü, cesaret, dürüstlük, yardımlaşma, nezaket vs. gibi değerler ailede, okulda ve toplum arasında kazanılır veya bireylere sunulur. Değerler, ailede ve toplumda “gösterme ve taklit” yoluyla, okulda ise “eğitim ve öğretim” yoluyla sunulur. Ailede, aile fertlerini model alarak yerleşen değerler; millî kahramanlar, yazarlar, sanatçılar, bilim adamları, kanaat önderleri gibi toplumda kabul görmüş kişilerin ideal (rol model) olarak kabul edilmesiyle de kişide şekil bulur.

Eğitimin hedefi, toplumun ortak değerlerini yeni nesillere aktarmak ve özümsetmek; değişen değerlerin yerlerine, zamanın ruhuna uygun yeni değerler koymaktır. Bir toplumun geleceği; iyi yetişmiş, değerlerini özümsemiş sağlam ve üstün karakterli kişilerin varlığına bağlıdır. Toplumun ayakta tutan değerleri içselleştiren bireyler toplumun geleceğine katkı sağlar. Değerlerin içselleştirilmesinin ilk adımı, eğitimidir. Eğitim de önce ailede başlar, daha sonra okulla desteklenir ve tüm hayat boyu devam eder.

1.1.1. “Değer” Kavramı

“Değer” sözcüğü, Türk Dil Kurumu’nun *Güncel Türkçe Sözlük*’ünde; “*Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan, soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.*”⁹ olarak tanımlanır.

Erol Güngör değeri; “*Bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç.*”¹⁰ diye izah eder.

⁸ Prof. Dr. Ertuğrul Yaman, *Değerler Eğitimi*, s. 18.

⁹ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

¹⁰ Erol Güngör, *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, Ötüken Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2000, s. 279.

İsmail Doğan, *Sosyoloji* başlıklı kitabında değeri, “*Kişi ya da toplumun kabul ettiği var olma ve hareket etme tarzı*”¹¹ olarak tanımlarken, değerlerin davranış tarzlarını kıymetlendirdiğini ifade eder.

Sosyolog Halil İbrahim Bahar’a göre değer; “*Güç, zenginlik, adalet, eşitlik, çalışkanlık, misafirperverlik, dürüstlük gibi bir toplumun sahip olduğu ortak bakış açılarıdır.*”¹²

Bu tanımlamalardan yola çıkarak değerlerin, bir toplumun resmini belirleyen renkler bütünü olduğunu görürüz. Değerlerin oluşturduğu bu resmin genel çerçevesi de kültürü oluşturur. Toplumun kültürünü oluşturan değerler, toplumdaki fertlerinin ne yapmaları gerektiğine rehberlik eden olgulardır.

İnsanoğlu birlikte yaşamının kaçınılmazlığı sebebiyle/yüzünden kurallara ve değerlere ihtiyaç duymuştur. Kendi birlikteliğini kolaylaştırmak için bazı değerlerin kaçınılmaz olduğunu fark eden insan, özellikle dinî uyarılara önem vererek kültür ve medeniyetler inşa etmiştir. Kültür ve medeniyet inşa etme sürecinde edebiyat, felsefe, sosyoloji, teoloji gibi değişik alanlardan değerler kavramını gelenekten bilime taşımış, bir kısmını da kanunlaştırmıştır.

Bu bakımdan; “*Ahlâkî, dinî, toplumsal, ekonomik, bilimsel, sanatsal ve siyasî olmak üzere çeşitli değer alanlarından söz edilebilir. Çoğu zaman bunlar iç içe, bir arada var olurlar.*”¹³

Veysel Bozkurt ise *Değişen Dünyada Sosyoloji* adlı kitabında değerleri şöyle çerçeveler:

*Değerler, amaçlarımızı ve davranışlarımızı belirlemede bize neyin doğru, neyin yanlış olduğunu söyleyen standartlardır. Ya da toplumsal olarak arzu ettiğimiz şeyler hakkında paylaşılan soyut fikirlerdir. Sonuçta değerler bize iyi, kötü, güzel, çirkin, ahlâkî ve gayri ahlâkî şeyler hakkında ölçütler sunar.*¹⁴

¹¹ İsmail Doğan, *Sosyoloji: Kavram ve Sorunlar*, Pegama Yayıncılık, Ankara 2007, s. 309.

¹² Halil İbrahim Bahar, *Sosyoloji*, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara 2005, s. 78-79.

¹³ Hayati Hökelekli, *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2011, s. 285.

¹⁴ Veysel Bozkurt, *Değişen Dünyada Sosyoloji: Temeller, Kavramlar, Kurumlar*, Ekin Yayınevi, 4.Baskı, Bursa 2008, s. 93.

Görüldüğü gibi değerler, kişinin ve toplumun hayatını saygın ve kolay kılan kurallar, soyut ölçüler olarak kabul edilir. Değerler, insanların birbirleriyle iletişimini kolaylaştırır; ortak bakış açıları geliştirerek hayatı daha yaşanılır kılar.

İnsanlığın gelişmesiyle değerlerin kişi, toplum ve millet boyutunu aşarak evrensel bir hüviyete büründüğü görülür. Kahramanlık, dürüstlük, merhamet, hoşgörü, saygı, sevgi, dayanışma, çalışkanlık, âdil olma, ahlâklı olma gibi değerler zamana ve toplumların çeşitliliğine göre yerel farklılıklar gösterebilir. Ancak bu değerlerin birçoğunun, iletişimin gelişmesiyle evrensel kimliğe bürünerek ortak bir anlama doğru gitmeye başladığı da bir gerçektir. Halil İbrahim Bahar; “Özgürlük, demokrasi, adalet, insan hakları, eşitlik, yardımseverlik gibi değerlerin evrensel değerlerin başında geldiğini”¹⁵ söyler.

Kısaca değerler; kişisel, toplumsal, ulusal ve evrensel olarak çeşitlenir.

1.1.2. Değerlerin Önemi ve İşlevi

İnsanların topluca yaşayabilmeleri için ortak kültürel zenginliklere ihtiyaç vardır. Değerler; “uyumlu ve üretken iyi bir vatandaş olmanın en önemli şartıdır. Değerler, ne olduğumuz, ne olmamız ve nasıl olmamız gerektiği hususunda bizim yolumuzu aydınlatır.”¹⁶

Sözgelimi; birlikte yaşayan insanların adalet kavramına/değerine ihtiyaçları kaçınılmaz olur. Bundan dolayı herkesin huzur içinde yaşayabilmesi için ortak değerlerin olması ve bunların toplumun bütün fertleri tarafından benimsenmesi zorunluluğu vardır.

Bir toplumun ortak noktaları ne kadar azsa o toplumda huzursuzluk o derece fazladır. Bundan dolayı değerler, insana özgüdür ve toplumu oluşturan fertleri ortak duygu ve tavırda birleştirip birlikteliği sağlar. Değerler bir toplumun çimentosu gibidir. Birlik ve beraberliğin harcıdır. Özellikle yardımlaşma, özveri, vatanseverlik, saygı, hoşgörü gibi değerler toplum birlikteliğini güçlendirir ve toplumsal huzuru sağlar.

Değerler, fertlere toplum içinde bir konum sağlar. Bunu yaparken yaşadığı toplumun değerlerini özümsemeyi de öğrenir. Bunu başaramayanlar toplum tarafından dışlanır.

Toplumlar değerlerini ayakta tutabildikleri sürece ayakta kalırlar. Başka toplumların değerlerini benimseyen ve kendi değerlerine sırt dönen toplumlar, olumsuz yönde değişip

¹⁵ Halil İbrahim Bahar, *Sosyoloji*, s. 79.

¹⁶ Hayati Hökelekli, *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, s. 286.

ahlâkî, hukûkî ve ekonomik olarak çökebilirler. Osmanlı Devleti gibi büyük bir devletin yıkılmasında ekonomik, siyasî, askerî sebepler rol oynadığı gibi sosyal hayatı düzenleyen değerlerin yozlaşması da bir etken olarak göze çarpmaktadır. Kur'ân-ı Kerim'de helâk olduğu belirtilen Ad, (Hud/50-60) Semud (Araf/73-79) ve Lût (Araf/80-84) kavimlerinin de değerlerini yitirmiş toplumlar olduğu söylenebilir.

Değerlerin öneminin anlaşılabilmesi için işlevlerinin de bilinmesi gerekir. Joseph Fichter değerlerin işlevlerini şu başlıklar altında toplar:

1. *Değerler bireyin ve toplulukların sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılır. Tabakalaşma sistemini mümkün kılar. Bireyin çevresindekilerin gözünde nerede durduğunu bilmesine yardım eder.*

2. *Değerler kişilerin dikkatini yararlı ve önemli olarak görülen maddî kültür nesnelere üzerinde odaklar. Bu değerli nesne, birey veya grup için her zaman en iyi olmayabilir. Fakat o nesnenin sosyal olarak değerli görülmesine ve onun için çaba gösterilmesine yol açar.*

3. *Her toplumda ideal düşünme ve davranma yollarına değerler tarafından işaret edilir. Değerler, sosyal olarak kabul edilebilir davranışın âdeta şemasını çizer. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.*

4. *Değerler kişilerin sosyal rollerini seçmesine ve gerçekleştirilmesine rehberlik eder.*

5. *Değerler sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yöreklendirir. Ayrıca değerler onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolayca anlaşılabilmesini sağlar.*

6. *Değerler dayanışmayı sağlayan başlıca unsurlardandır. İnsan kendisiyle aynı değeri taşıyan insanlara yaklaşır. Ortak değerler, sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kulan en önemli faktörlerden biridir.¹⁷*

Fichter, değerlerin bu işlevlerini belirlerken yaşıyor olmasına dikkat eder. Çünkü toplumlarda yüzyıllar içinde şekillenen değerlerin bazıları, zaman içinde geçerliliğini yitirir. Zaman içinde geçerliliğini yitiren bu değerlere sarılmak da toplum için faydadan çok zarar getirebilir. Erkek egemen geleneğe sahip bir toplumun, “kızını dövmeyen dizini döver, kadının sırtından sopayı karnından sopayı eksik etmeyeceksin” gibi kadını dışlayan tavrı buna örnek verilebilir.

¹⁷ Joseph Fichter, *Sosyoloji Nedir?*, (Çev. Nilgün Çelebi), Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 1999, s. 135.

Bu açıdan da değerlerin işlevinin değişken olması, ideal olandır. Aksi takdirde zamanla doğmalaşan değerler, bireyi aşağılayan ve özgürleşmesini engelleyen kurallar hâline gelir.

1.1.3. Değerlerin Özellikleri

Değerler, görecelidir. Kendi içinde bir mantığı varsa da duygusal yönü daha ağır basar. Bu yönüyle değerler, zaman ve mekâna göre değişebilir. Toplumların duygusal değişimlerine göre bir zamanlar önde olan değerler zamanla geri plana düşebilir. Misafirperverliğin önemli olduğu bir toplum, ekonomik değişimler sonucunda bu özelliğini geri planda bırakabilir. İtaatkârlık değeri zamana, kişiye göre değişebilir. Ya da küreselleşmenin etkileriyle toplumlar kültürel değerlerinin bir kısmını bırakarak evrensel değerlere geçiş yapabilirler. Çünkü etkileşim, değerlerin değişmesinde ve aktarılmasında çok önemli bir rol oynar. İletişim araçlarının gelişmesi kültürler arasında etkileşimi kolaylaştırmaktadır. Bu da toplumlar arasında ortak değerlerin oluşmasına sebep olmaktadır.

Loseph Fichter değerlerin özelliklerini şöyle sıralar:

Değerler paylaşılır olmalıdır. Çünkü değerler toplumların üzerinde uzlaştığı olgulardır. Bu açıdan değerler ciddiye alınır, kişiler değerleri ortak refahın korunması ve sosyal gereksinimlerin karşılanması için gerekli görür. Değerler coşkularla birlikte bulunur. Kişiler değerler için özveride bulunur, dövüşür, hatta ölür. Değerler üzerinde büyük bir çoğunluk uzlaştığı için insan zihninde soyut olarak yer etmiş kavramlardır.¹⁸

Değerler konusunda araştırmalar yapan Kuşdil ve Kâğıtçıbaşı ise değerlerin özelliklerini Schwartz ve Bilsky'den aktarımla altı maddede toplamışlardır:

1. Değerler inançtır. Ancak tümüyle nesnel ve duygulardan arındırılmış değillerdir. Fikir niteliği taşımazlar. Soyut ve kişiseldirler, etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.

2. Değerler bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hakbilirlik, yardımseverlik...) ilişkilidir.

3. Değerler özgül eylem ve durumların üzerindedir. Örneğin itaatkârlık değeri, evde, işte, okulda ve tanımadığımız ilişkilerin tümünde geçerlidir.

4. Değerler davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görür.

¹⁸ Joseph Fichter, *Sosyoloji Nedir?*, s. 132.

5. Değerler taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanır. Bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur.
6. Değerler değişime açık yapılardır. Zaman içinde ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir.¹⁹

Kısacası değerler, insan davranışlarına yön verir. İnsanlar benimsedikleri değerlerin gerekliliğine inanır. Bu sebeple değerler güçlü inançlardır. İnsanlar, inandıkları değerler uğruna bazen ölümü bile göze alabilir. Bazı değerlere toplum tarafından daha fazla kıymet verilir. Örneğin büyük bedeller ödeyerek varlığını ortaya koyan toplumlar için vatan, bayrak gibi değerler tartışılmaz değerlerdir. Bu toplumların fertleri bazı konularda farklı değerleri öne çıkarsalar da bu değerler söz konusu olunca birleşirler.

Değerler görecelidir; toplumdan topluma değişebildikleri gibi aynı toplumda zaman içinde de değişime uğrayabilir. Bundan dolayı bazı değerler, toplumun büyük çoğunluğu tarafından benimsenirken bazı değerler de çok az insan tarafından benimsenebilir.

1.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler üzerine yapılan çalışmalar bilimsel bir hüviyete bürünmeye başlayınca çeşitli değerlendirme ve sınıflandırmalar oluşmaya başlamıştır. Akademik araştırmalar sonucunda bireysel, geleneksel, toplumsal ve evrensel değerler belirlenmiş ve buna göre bazı sınıflandırmalar yapılmıştır. Bunlar arasında en çok kabul görenleri belirtmekte fayda var.

1.1.4.1. Spranger'in Değer Sınıflandırması

Değer testi, ilk defa Alman Psikolog Eduard Spranger tarafından 1928 yılında kullanılmıştır. Spranger, herkesin altı temel kişilik tipinden birine gireceğini ifade ederek değerleri kişilik tiplerine göre sınıflandırmıştır. Spranger'den sonra değerleri altı grupta toplamak neredeyse kural hâline gelmiştir:

1. *Bilimsel Değer: Gerçeği önemsemeyi, bilgiyi, muhakemeyi, eleştirel düşünmeyi içerir. Bilimsel değeri olan insan, deneysel, akılcı ve entelektüeldir.*
2. *Ekonomik Değer: Yararlı ve pratik olana önem verilir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiği ifade edilir.*

¹⁹ Çiğdem Kağıtçıbaşı ve Ersin Kuşdil, "Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Scwartz Değer Kuramı", *Türk Psikoloji Dergisi*, S: 45, Ankara 2000, s. 60.

3. *Estetik Değer: Deneyim, tercih ve kabulleri kapsar. Birey, hayatı, olayların bir çeşitliliği olarak görür ve sanatın toplum için zorunlu olduğunu düşünür.*

4. *Sosyal Değer: Toplumsal ve bireysel ilişkileri kapsar. Bencil olmama, başkalarını sevme ve onlara yardım etme esastır. En yüksek değer insan sevgisidir.*

5. *Politik Değer: Güç, yetkinlik, liderlik vb. değerleri kapsar. Kişisel güç, etki ve şöhret her şeyin üstündedir.*

6. *Dinî Değer: Dünya ve evren hakkındaki genel değerleri kapsar. Bu değere sahip olan insanlar evreni bir bütün olarak kavrar ve kendini onun bütünlüğüne bağlar.²⁰*

Bu sınıflandırma genel olarak kabul görmüş bir sınıflandırma olmakla beraber, toplumların özelliklerine göre değişiklikler de gösterebilir.

1.1.4.2. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması

Amerikalı Psikolog Milton Rokeach, değerleri “gaye değerler” ve “vasita değerler” olmak üzere iki gruba ayırdığı görülür:

a. *Gaye Değerler: Aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dinî olgunluk, eşitlik, gerçekler dünyası, güzellikler dünyası, heyecan verici bir yaşam, iç huzur, mutluluk, gerçek dostluk, özgürlük, rahat bir yaşam, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk.*

b. *Vasita Değerler: Bağımsız olma, bağışlayıcılık, cesaret, dürüstlük, entelektüellik, geniş görüşlülük, azimli olmak, itaatkârlık, kendini kontrol, kibarlık, kendine hâkim olma, mantıklılık, neşelilik, sevecenlik, sorumluluk sahibi olma, temizlik, yardımseverlik, yaratıcılık.²¹*

Bu değerlerden gaye değerler hayatın temel amaçlarını, vasita değerler ise insanların davranış tarzlarını temsil eder.

1.1.5. Değerler Eğitiminde Aile

Değerler eğitimi ailede başlar. Çocukluk çağında değerleri öğrenme, aile bireylerini model alma yoluyla gerçekleşmektedir. Özellikle anne-babanın tutum ve davranışları ile değer yargıları çocuğun şahsında kökleşir.

Çocuklar, toplumun değerlerini aile üyelerini gözlemleyerek öğrenir. Bu açıdan ailenin, insanın ilk “değerler okulu” olduğu söylenebilir. Ailenin çocuğa tavrı çok

²⁰ Aktaran Erol Güngör, *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, s. 85.

²¹ Aktaran Erol Güngör, *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, s. 87.

önemlidir. Aile çocuğa neyi gösterir ve işittirirse çocuk onunla kendi benlik peteğini örer. Çocuk, değerleri böylece ailenin hâl dilinden kalıcı olarak alır.

Sevgi dolu bir aile ortamında büyüyen çocuğun ailenin verdiği değerleri benimsemesi kolaylaşacaktır. Anne ve babasından millî ve evrensel değerleri kazanan çocuklar, karakterli ve sosyal bir insan olurlar. Hayati Hökelekli'ye göre, aile bireyleri çocuğun ilk rol modellerini oluşturur:

*Çocuğun vicdanı anne, baba ve diğer aile üyelerinin kuralları ile şekillenmeye başlar. Bu yüzden aile, iyinin ve güzelin fark edilmesi ve ortak bir yaşam süreci içerisinde öğrenilmesinde etkili bir kaynak olarak yerini korur. Çocuk kendi kararlarını verecek yaşa gelinceye kadar aile değerlerine bağlı olarak hayatını sürdürür.*²²

İnsan hayatında ailenin rolü sadece çocuklukta değil her dönem önemlidir. Dolayısıyla değerlerin toplumda yerleşmesi için, toplumu oluşturan ailelerin bu konuda donanımlı olması gerekir. Öyle ki; “*çocuğun ailede öğrendiği birçok davranış kuralı ve örneği hayatının sonuna kadar ona rehberlik eder. Bunları zaman içerisinde geliştirip genişletir, değiştirip yenilerini koyduğu da olur.*”²³

1.1.6. Değerler Eğitiminde Okul

Toplumda ortak değerlerin inşasının önemine inanan Millî Eğitim Bakanlığı'nın okul müfredatlarında birçok değer, işlenen konuların içine serpiştirilerek öğrencilere verilir. Değerler Eğitimi'nin ortak bir kültür inşası için resmî olarak okullarda ilk kez II. Meşrûtiyet Dönemi'nde ele alındığı görülmektedir:

*II. Meşrutiyyet dönemi Maarif Nâzırlarından Emrullah Efendi, “Kemâl-i millet, kemâl-i marifet ile kâimdir.” sloganı ile yola çıkmış, ahlâk eğitiminin önemine şu sözleriyle vurgu yapmıştır. Bir ulusun ahlâkı, eğitim ve öğretiminin (maarifinin) derecesiyle orantılıdır. İnsanın terbiyesi, zevk ve nef (menfaat) için olmayıp, bilhassa gaye-yi kemâl-i insânîye vâsıl etmek içindir.*²⁴

İletişim araçlarının insan hayatına daha fazla girmesiyle, değerlerin nesillere aktarılmasında ailelerin rolü azalmıştır. Bu durum, okulların ve basın/medyanın önemini daha da artırmıştır:

²² Hayati Hökelekli, “Tevazu”, *Dem Dergi*, S: 2, Ankara 2007, s. 144.

²³ Hayati Hökelekli, *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, s. 289.

²⁴ Muammer İpek, *Maarif Nazırı Emrullah Efendi'nin Eğitim Anlayışı ve Uygulamaları (1858-1914)*, MEB Yayınları, Ankara 2008, s. 105.

*Aile geçirdiği evrim sonucunda hem nüfusunu azaltmış hem de vazifelerini üzerinden atmıştır. Devlet ise ailenin tam tersi bir evrim izlemiş, ailenin bıraktığı vazifeleri üzerine almıştır. Bugün değer eğitimi devlet adına okullarda yapılmaktadır.*²⁵

Karakter eğitimi konusunda ailelerin yeterli eğitimi almamış olmalarından dolayı, okulların bu konudaki sorumluluğu daha da önem kazanmıştır. Günümüzde bu konudaki açığı olumlu veya olumsuz şekilde medyanın doldurduğu da görülür. Aileden kaynaklanan bu boşluğu, temel amacı pazarlama olan medyanın doldurması bir açmazdır. Hayati Hökelekli, bu boşluğu okulun değil de medyanın doldurması durumunda yaşanacakları şöyle sıralar:

*Neticede özellikle gençlerde, şiddet ve vandalizm, hırsızlık, hilekârlık, otoriteye karşı saygısızlık, zâlimlik, taassup, argo dil kullanımı, bencilliğin artması ve sivil haklara saygının azalması, bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımı gibi davranışlarda artış yaşanır.*²⁶

Bundan dolayıdır ki değerlerin kökleşmesi, şekillenmesi için, ailenin değer eğitimindeki rolünün azalmasının da sonucu olarak değer eğitiminde okullara önemli görevler düşer.

Bu nedenler Millî Eğitim, okullarda okutulan ders müfredatlarının içine değerleri de özellikle yansıtmıştır. Çünkü okulların görevlerinden biri, ait oldukları toplumun değerlerini öğrencilere kazandırarak onların sosyal bir birey olmalarını sağlamaktır.

Mustafa Aydın'a göre okullardaki Değerler Eğitimi'nin amaçlarından biri, "Öğrencilerde dengeli bir kişilik oluşturmak diğeri ise bilgi, beceri kazandırıp kendi ahlâk anlayışına uygun olarak yetiştirmektir."²⁷

Değerleri ortak olmayan bir toplumun ayakta duramayacağı düşünülürse okullar, "biz kültürü"nü oluşturmak için herkesin birbirine saygı duyduğu, paylaşımcı bir nesil hedeflemek durumundadır. Bu amaçla okulda kazandırılması gereken değerleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

Dürüstlük, özgürlük, saygı, mutluluk, sorumluluk, sevgi, barış, eşitlik, cesaret, merhamet, sabır, gurur, insanlık, dinî değerler, bilgelik, adalet, mükemmellik, estetik değerler, hoşgörü, çevreyi

²⁵ Yusuf Keskin, "Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi'nin Yeri ve Önemi", *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırmaları Dergisi*, C: 8, S: 6, Ankara 2010, s. 69.

²⁶ Hayati Hökelekli, *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, s. 291.

²⁷ Mustafa Aydın, "Değerler, İşlevleri ve Ahlâk", *Eğitime Bakış Eğitim, Öğretim ve Araştırma Dergisi*, S: 7, İstanbul 2011, s. 8.

*korumak, içtenlik, ruhsal değerler, ekonomik değerler, empati, rekabet, diğerlerine hizmet ve demokratik değerler.*²⁸

Millî Eğitim, nesiller için gerekli gördüğü bu değerlerin ders kitaplarındaki metinlerde geçmesine önem vermiştir. Ancak bu değerlerin öğretmenlerin yaşantısına da aksetmesi ve geleceğin inşasında rol oynayacak gençlere taşınması önemlidir.

1.1.7. Türk Millî Eğitim Sisteminde Değerler

Bir toplum hangi hedefe gitmek istiyorsa ona uygun değerler sistemi geliştirir. Bu doğrultuda Millî Eğitim'in başlıca amacı, sağlam bir kişiliğe sahip, iyi eğitilmiş, içinde yaşadığı toplumun değerlerini benimsemiş bireyler yetiştirerek²⁹ toplumsal birlikteliği ve devamlılığı sağlamaktır.

İdeal insanın taşıması gereken özelliklerin neler olduğu Millî Eğitim'in Genel Amaçları'nda belirtilir. Türk milletinin ahlâkî ve manevî değerlerini benimseme ve koruma; ailesini, vatanını ve milletini sevmeye ve yüceltmeye çalışma; ahlâk ve ruh bakımından sağlıklı ve dengeli şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve geniş bir dünya görüşüne sahip olma ve topluma karşı sorumluluk duyma³⁰; burada belirtilen ideal özelliklerden sadece birkaçıdır.

Ayrıca Millî Eğitim'in Genel Amaçları'nda, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 26. maddesinde belirtilen eğitimin, "*vatandaş olarak ferdin, kişiliğinin tam gelişmesini ve insan haklarıyla ana hürriyetlere saygının kuvvetlenmesini sağlama*"³¹ özelliğine de yer verildiği görülmektedir.

Değerlerin aktarılmasına okullarda ilköğretim, hatta anaokulu kademesinden itibaren önem verilmektedir. Sözelimi İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde ilköğretimin amaç ve görevleri şöyle ifade edilir:

Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmak; öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve

²⁸ Havva Yaman vd., "İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler", *Değerler Eğitimi Dergisi*, S: 7, İstanbul 2011, s. 109.

²⁹ MEB, *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*, 2003, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225-0.html>. (20.12.2010).

³⁰ MEB, *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*, 2003, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225-0.html>. (20.12.2010).

³¹ İsmail Doğan, *Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları*, Pegama Yayıncılık, Ankara 2005, 6. Baskı, s. 455.

*çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirmek; öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini; bu değerlere saygı duymalarını sağlamak; doğayı tanıma, sevme ve koruma bilincini kazandırmak...*³²

Bu değerlerin evrensel değerlerle örtüşmenin yanında toplumumuzun da önem verdiği değerler olduğu görülür. Millî Eğitim'in programlarında, “Yapılandırmacı yaklaşımın temel alınmasıyla öğrencinin öğrenme süreci öncesinde edindiği bilgi, inanç ve değerlerinin öğrenmeyi etkilediği”³³ kabul edilmiştir.

İlköğretimlerde Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık Bilgisi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi gibi derslerin özel amaçları çerçevesinde de bazı insanî ve ahlâkî değerlerin kazandırılması hedeflenmektedir. Bu derslerin programlarının geneline bakıldığında “bilimsellik, vatanseverlik, dürüstlük, dayanışma, çalışkanlık, sorumluluk, âdil olma, hak ve özgürlüklere saygı” gibi değerlerin yer aldığı görülmektedir.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi (4. 5. 6. 7. ve 8. sınıflar) Öğretim Programı'nın geliştirilmesinde temel alınan ilkelerden bazıları şunlardır:

1. Bilginin artması, kavramların anlaşılması, değerlerin oluşması ve becerilerin gelişmesi sağlanarak, öğrenmenin gerçekleşmesi ön planda tutulmuştur.
2. Millî kimlikle birlikte evrensel değerlerin benimsenmesine önem verilmiştir.
3. Öğrencilerin ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmeleri hedeflenmiştir.
4. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak yetişmeleri önemsenmiştir.
5. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmalarının sağlanması amaçlanmıştır.
6. İnsana, düşünceye, hürriyete, ahlâkî olana ve kültüre saygı esas alınmıştır.³⁴

İlköğretim Düşünme Eğitimi Dersi (6. 7. ve 8. sınıf) Öğretim Programı'nda değerlere yer verilmektedir. Programın, “Beceri, Kavram ve Değerleri” başlığı altında bazı değerler

³² MEB, *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*, 2003, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225-0.html>. (20.12.2010).

³³ MEB, *Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara 2005, s. 15.

³⁴ MEB, *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara 2006, s. 10.

sıralanmıştır: “*Dikkatli olma, kuşku duyma, meraklı olma, özen gösterme, özgünlük, özgüven, sabır, saygılı olma, sorumluluk, tarafsızlık ve tutarlılık.*”³⁵

Günümüzde Değerler Eğitimi'nin öne çıkmasıyla Millî Eğitim Bakanlığı'nın ve çeşitli kurumların birçok çalışma yaptığı görülmektedir. Değerlerde yaşanan yozlaşma, bu çalışmaların gerekliliğini zorunlu kılmıştır. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı'nın bu konuya eğilmesine rağmen toplumdaki değer kayıplarının önüne geçememesi, diğer kurumların ve yayın organlarının da bu konuda duyarlı olması gerekliliğini gündeme getirir. Bu açıdan zaman zaman toplumun aynası olarak da nitelenen edebî eserlerin ve çoğu zaman bir okul görevi gören edebiyat dergilerinin bu konuda duyarsız kalması düşünülemez.

1.2. Edebiyat ve Eğitim

Edebiyatın esas konusu insandır. Edebiyat, geçmiş hayatı her safhasıyla tanıtırken yaşanan döneme de ışık tutar.

“Edebiyat” kelimesi, Arapça “edeb” kökünden gelmektedir. *Güncel Türkçe Sözlük*'te “*Olay, düşünce, duygu ve imajların dil aracılığı ile biçimlendirilmesi sanatı, yazın, literatür.*”³⁶ olarak tanımlanır. Sanatın bir dalı olmasından dolayı, edebiyatın estetik yönü tanımlarda öne çıkar. Çünkü, “*Biricik aracı dil olan edebiyatın sürekli yanı güzellik duygusudur, ortaya konan her eseri bir sanat eseri yapma çabasıdır.*”³⁷

Edebiyat, kültüre yansıyan değerlerin yazılı ve sözlü olarak ifade edilmesidir. Edebiyat bir toplumun duygularını, güzellik duyarlılığını, hayallerini, isteklerini yansıtan sanat alanıdır. Bu alan kendisini atasözleriyle, âşıkların şiirleriyle, halk hikâyeleriyle, romanla, hikâyeyle, şiirlerle vs. ifade eder. Edebiyat kavramı, çeşitli dönemlerde sadece estetik yönüyle algılansa da bağrında yeşerdiği toplumun değerlerini yeni nesillere aktarmada önemli bir araç olarak görülmüştür. Edebiyatı topluma hizmet etmek amacıyla kullanıp “Sanat toplum içindir” anlayışını savunan yazarlar için edebiyat, değerleri aktarmanın en etkili yollarından biridir. Bundan dolayı değerlerin aktarımında toplumlar edebiyatın gücünü mutlaka kullanırlar; çünkü edebiyat metinleriyle değerler, daha etkili bir

³⁵ MEB, *İlköğretim Düşünme Eğitimi Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara 2007, s. 4.

³⁶ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

³⁷ İhsan Akay, “Edebiyat Faydasız mıdır?”, *Varlık Dergisi*, S: 468, 1957, s. 7.

şekilde öğrenilir.³⁸ I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarında edebiyatçılarımızın millî ve manevî değerleri topluma aktarma çabasında oldukları bir gerçektir. Mehmet Âkif Ersoy'un "Çanakkale Şehitlerine" gibi şiirlerini ve Halide Edip Adıvar'ın "Ateşten Gömlek" gibi savaş yıllarını anlatan romanlarını bu minvalde zikredebiliriz. Türkiye'deki okullarda okutulan Türk Edebiyatı derslerinin müfredatı, bu anlayışa hizmet etmesi için yeni nesillere aktarılması/verilmesi hedeflenen değerlerle donatılmıştır.³⁹

Böylece değerleri korumak; edinme ve edindirme, edebiyat eğitimi yoluyla sağlamaya çalışılmaktadır. Kelimelerin düzenlenmiş hâli olması yönüyle denilebilir ki iyi ve güzel olanın peşinde olan edebiyatın kendisi de bir değerdir.

1.2.1. Edebiyatın Değerler Eğitimindeki Yeri

Namık Kemal, gerçekçi edebiyatla ilgili düşüncelerini "Mukaddime-i Celal"nde roman tarifini yaparken belirtir. Yazar, "*Romandan maksat, bir vak'ayı ahlâk ve âdât ve hissiyât ve ihtimalâta müteallik her türlü tafsilâtıyla berâber tasvîr etmektir.*"⁴⁰ diyerek değerlerden uzak bir edebiyatı gerçek edebiyat olarak görmez. Millî Edebiyat şair ve sanatçısı Ali Cânip Yöntem ise, "*Edebiyat millî hayatın bir manzarasıdır.*"⁴¹ tesbitiyle değerler konusunda döneminin hassasiyetini dile getirir. Millî Edebiyat Dönemi yazarları, Millî Mücadele Dönemi'ne de şahitlik ederler ve Cumhuriyet Dönemi'nin de ilk yazarları olurlar. Cumhuriyet edebiyatçıları birçok tema üzerinde dururlar. "*Bu temaların başında Anadolu'ya açılma ve Anadolu insanının hikâyesi yer alır. İstanbul'dan seyredilen Anadolu ve meseleleri artık bizzat görülecek ve yazılacaktır.*"⁴²

Cumhuriyet döneminde farklı konulara yöneliş olurken ortaya çıkan birçok edebî topluluk değerlere de farklı bakışlar getirir. Ancak bu dönemde her ne kadar değişik edebî topluluklar ortaya çıksa da hepsi halkın dilini önemser.

³⁸ MEB, *Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara 2005, s. 7-10.

³⁹ MEB, *Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, s. 7-10.

⁴⁰ Ahmet Hamdi Tanpınar, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, 5. Baskı, İstanbul 1982, s. 400.

⁴¹ Ali Canip Yöntem, *Millî Edebiyat Meselesi ve Cenap Bey'le münâkaşalarım*, Kanaat Kitabevi, İstanbul 1918, s. 9.

⁴² İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2002, s. 241.

Behçet Necatigil, “Edebiyat, sanatçının kendine özel diliyle meydana gelir; ama bu dil halk konuşmasındaki söz dizimlerinden, cümle kuruluşlarından faydalandığı ölçüde geleceğe kalma şansını çoğaltır...”⁴³ der.

Malzemesi dil olan bu sanat dalının estetiği önemserken değerleri aktarmada etkili olmaması düşünülemez. Halkın “söz dizimlerinden” faydalanan yazar, insanların değerlerini göz ardı etmez. Edebiyatın ana konusu olan insan; endişeleri, korkuları, sevinçleri, umutları, hüznüleri, acıları olan bir varlıktır ve değerlerle kıymetlenir. Dolayısıyla insanı anlatan bir edebî eserin paylaşımından, şefkâttan, vefadan, yardımlaşmadan, iyilikten vs. bahsetmemesi mümkün olmaz.

Tanzimat Dönemi’nde edebiyatın toplumu dönüştürmedeki etkisi açıkça görülmüştür. Edebiyatın bu rolünü iyi bilen toplum mühendislerinin bu alana zaman zaman müdahale ettikleri de bir gerçektir. Değerlere tersinden bakarak, edebiyat yoluyla toplumu kendi ideolojileri doğrultusunda yönlendirmeye çalışanlar da olmuştur. Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın “Yüksek Felsefe” ve “Utanmaz Adam” gibi eserlerinde bu eğilimi görmek mümkündür. Gürpınar, halkın içinde yaşananları olduğu gibi gösteren bir yazardır. “Gürpınar’ın özelliklerinden biri de toplumda yerleşmiş ahlâk değerlerinin geçerliliğini irdelemek ve yeni değerler getirmeye çalışmaktır.”⁴⁴ Edebiyatın toplumu değiştirme etkisini eserlerinde kullanan yazar, bu değişimi sağlamaya çalışırken Nietzsche’nin fikirlerinden faydalanır. Nietzsche’nin “geleneksel ahlâkı, sünepelerin, korkakların ahlâkı olarak gören”⁴⁵ anlayışını romanlarına doğrudan yansıtmaz. Ne var ki “Utanmaz Adam” romanında, “yaşamak için savaşan, ahlâk kurallarını tanımayan, başkalarını alt eden kurnaz ve becerikli hırsız örneğini işler.”⁴⁶

Nurullah Ataç, edebiyatın değer kazandırmadaki ve toplumu dönüştürmedeki rolüne şöyle dikkat çeker:

Bir toplumda ahlâkın ilerlemesini, düzelmesini istiyor musunuz? O toplumda edebiyat, sanat merakını uyandırmaya, geliştirmeye çalışın. Çocuklara, gençlere şiirler, hikâyeler, romanlar okutturun, onları tiyatrolara, sinemalara gönderin. O hikâyelerin, romanların, oyunların insanlarıyla tanışınlar, onların hayatlarını hayallerinde yaşasınlar, öğrensinler, onların içlerini böylece gerçekteki insanları da daha iyi anlarlar. Çocuğunuz

⁴³ Behçet Necatigil, “Konuşma Dili-Yazı Dili”, *Varlık Dergisi*, S: 412, 1954, s. 11.

⁴⁴ Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-I*, İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 1994, s. 93.

⁴⁵ Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-I*, s. 93.

⁴⁶ Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-I*, s. 93.

*büyüyünce ne olacaksa olsun, küçükken siz ona edebiyatı sevdirmeye bakın, ilim, bilgi sonradan gelecektir, önce insanlığını kurmak, hayalini işletmek gerekir.*⁴⁷

Bu konuda Cahit Kavcar ise; “*Yûnus Emre, Mevlânâ, Namık Kemâl, Mehmet Âkif ve daha birçok şair ve yazar nasıl yaşanılması, nelere değer verilmesi gerektiğini öğretmek amacıyla yazmışlardır.*”⁴⁸ der.

İdeali ön plana alan edebiyatçılar, değerleri “sanat toplum içindir” anlayışıyla hep öne çıkarmışlardır. Bu yazarlar, eserlerindeki kahramanlar vasıtasıyla merhameti, şefkâti, yardımseverliği hatırlatıp okuyucuda bazı değerlerin inkişaf etmesini sağlamışlardır. Başarılı bir edebî eser, değerleri doğrudan doğruya vermez. Yazarlar, değerleri edebî eserin içine yedirerek dolaylı yoldan okuyucusuna aktarırlar. Edebî eserlerde işlenen değerler, Millî Eğitim’in genel amaçlarının şekillenmesinde etkili olmuştur. Mehmet Âkif’in şiirlerinde işlediği değerlerin daha sonraları hazırlanan Millî Eğitim’in genel amaçları arasında yer etmesi, bu etkileşimin somut bir örneğidir.

Ramazan Gülendâ, Mehmet Âkif Ersoy Üniversitesi’nin 2008 yılında düzenlediği I. Uluslararası Mehmet Âkif Ersoy Sempozyumu’nda sunduğu, “Mehmet Âkif’in İdeal İnsan Tipi” başlıklı sunumunda Âkif’in şiirlerindeki değerleri somutlaştırmıştır. Gülendâ’nın Mehmet Âkif’in şiirlerinde, “*Akıllı, bilen, kentli/devletli (yerleşik), hür, iktisadî, ideali ve değerleri olan, inançlı.*”⁴⁹ olarak belirlediği değerler, Millî Eğitim’in genel amaçları arasında aynıyla yer almaktadır.

İnsanın bazı değerleri kazanmasında edebiyat metinlerinin bu gücü bilindiğinden okullarda okutulan Türk Edebiyatı ders kitaplarının içine değerlerin serpiştirildiği görülür. Türk Edebiyatı Dersi (9.-12. sınıflar) Öğretim Programında, edebiyatın değerleri iletmedeki rolünün özellikle vurgulandığı görülür. Programda; “*Edebî metinlerin, öğrencilerin ait olduğu toplumun değerlerini benimsemesine hizmet ettiği, ayrıca edebiyat derslerinde öğrencilere bireysel, ulusal, evrensel değer ve anlayışın edebî metinlerle nasıl aktarılacağı*”⁵⁰ belirtilir.

2005 Yılı Türk Edebiyatı Programı’nda da edebî metinlerin bu rolüne dikkat çekilir:

⁴⁷ Nurullah Ataç, *Sözden Söze-Ararken*, Varlık Yayınevi, İstanbul 1968, s. 141-142.

⁴⁸ Cahit Kavcar, *Edebiyat ve Eğitim*, s. 3.

⁴⁹ Ramazan Gülendâ, “Mehmet Âkif’in İdeal İnsan Tipi”, *I. Uluslararası Mehmet Âkif Ersoy Sempozyumu*, Mehmet Âkif Ersoy Üniversitesi, Burdur: 19-22 Kasım 2008, s. 687-692.

⁵⁰ MEB, *Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, s. 10.

*Edebî metinlerin kültür değerlerini hayatın gerçekliğini görünür kıldığı; insanın toplumun değerlerini benimsemesine hizmet ettiği ifade edilir. Edebiyat eğitime; estetik zevkin gelişmesi, kültürel değerlerin yansıtılması, hayatın çeşitli yönlerinin dile getirilmesi bakımlarından önem verilmiştir. Edebiyat derslerinde öğrencilere, bireysel, ulusal, evrensel değerler kazandırılmalıdır.*⁵¹

Sonuç olarak güçlü bir kalemden çıkan edebî eserler, insanı derinden etkileyebilir. İnsanlar, duygularına hitap eden, kendilerini cezbeden kitapları bir solukta okuyabilir; kitabın sonunu öğrenmek için uykularını dahi fedâ edebilirler. Bu nedenle değerlerin toplumun her kesimine yaygınlaştırılması için edebiyatın bu gücünden faydalanılır. Kısa ve etkileyici bir edebî tür olan hikâyeler de değerlerin topluma yansıtılması bakımından incelenmeye değer önemli edebî ürünlerdir.

1.2.2. Hikâyelerin Değerler Eğitimindeki Yeri

Anlatmaya dayalı türlerin ilk örneğinin destan olduğu edebiyat araştırmacıların ortak görüşüdür. Manzum olarak söylenen bu anlatı örneği zamanla farklı türlerin doğmasını sağlamıştır. Bu bakımdan modern hikâyenin kökenini destanlara kadar götürmek mümkündür. Hikâye, bir edebî tür olarak Tanzimat'tan sonra ortaya çıkar. İlk örnekleri ise, Türk Edebiyatı'nda Ahmet Mithat Efendi'nin 1870'de neşrettiği Kıssadan Hisse ile Letâif-i Rivâyât serisidir. Modern hikâyeciliğin başladığı bu ilk dönemde eski gelenekten gelen “kıssadan hisse çıkarma” anlayışı devam eder. “*Ahmet Mithat Efendi hikâye yazmaktan amacın hikemiyattan, ahlâktan bazı esasları, komik veya trajik anlatım kalıplarından biri içinde okuyucuya telkin etmek olduğunu söyler.*”⁵²

Namık Kemal ise “Son Pişmanlık Mukadimesi”nde, “*Hikâye yazmakta bir vazife vardır; o da muhatabı islâh etmek veya eğlendirmek için münasebetli münasebetsiz akla ne gelirse söylemek tarz-ı kudemâ-pesendânesini terk ile tabiat-ı beşeriyenin tahliline çalışmaktır.*”⁵³ der.

Millî Edebiyat döneminin en önemli hikâyecisi Ömer Seyfeddin de hikâyelerinde toplum değerlerini öne çıkarır. Yazar, kişilerin özel durumunu öne çıkarmaktan çok onların toplum değerleri adına yüklendikleri sorumluluklara dikkat çeker. Ona göre; “*Her ferdî görünüşe sahip mesele, aslında sosyal boyutları olan bir durumdur. Bu sebeple o, bütün*

⁵¹ MEB, *Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, s. 7-8.

⁵² Ramazan Korkmaz, *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000*, Grafiker Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2011, s. 63.

⁵³ Ahmet Hamdi Tanpınar, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 400.

meselelere, içinde özeli taşıyan genelliği açısından bakar. Fertleri anlatırken kalabalıkları işaret eder."⁵⁴

Her yeni dönem diğer dönemin birikiminden faydalanır ancak eserlerinde kendi düşünce değerlerini de aktarır. Cumhuriyet Dönemi hikâyecileri, cumhuriyetin değerlerini işlemekle birlikte toplumun kadim değerlerini de göz ardı etmemişlerdir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Millî Savaş Hikâyeleri*, Refik Halit Karay'ın *Gurbet Hikâyeleri* ve *Memleket Hikâyeleri*'nde toplumsal değerleri görmek mümkündür. Hikâyecilerimiz, 1920 sonrası geçiş döneminde bir bocalama yaşasa da olgunluk dönemlerinde yeniden toplumun değerlerine dönmüşlerdir. Bu geçiş döneminde bile Kenan Hulûsi Koray gibi hikâyecilerin toplumun değerlerine ayna olduğu görülür. Olgunluk dönemlerinde ise Ahmet Hamdi Tanpınar, Sabahattin Ali, Samet Ağaoğlu ve Tarık Buğra gibi yazarların hikâyelerinde toplumsal bir duyarlılık içinde olduğu görülür. Daha sonralarda modern ve postmodern hikâye denemeleri öne çıksa da hikâyecilerimizin büyük çoğunluğu toplumun değerlerinden uzak kalamamışlardır.⁵⁵

Hikâye; insanoğlunun yaşadıklarını, duygularını, duyduklarını anlatma ve paylaşma ihtiyacından doğmuştur. Hikâyelerin değerlerin nesillere aktarılmasında, hatta toplumlar arasında değer aktarımında etkileri olmuştur. Hasan Boynukara, hikâyenin bu yönüyle ilgili şu tespitlerde bulunur:

*Öykü (hikâye) bir zaman geçirme ve eğlenme, bazen başkalarının deneyimlerinden yola çıkarak olup bitenlerden ders çıkarma aracı olarak düşünülebilir. Yazar açısından kimi zaman karşı konulmaz bir zorunluluk kimi zaman da bir görevdir. Edebiyatın birinci planda bir zevk/estetik haz konusu olduğu doğru olmakla birlikte, eskiden olduğu gibi günümüzde de hâlâ bir ders çıkarma yanının olduğu ileri sürülebilir.*⁵⁶

Hikâyenin -daha doğrusu hikâye anlatmanın- insanlık tarihi kadar eski olduğu söylenebilir. Dönemlere göre değişik tekniklerle yazılsa da hikâyeler hep fayda değerini amaç edinmiştir. Amacı bakımından hikâye eskiden ne ise günümüzde de odur. Nurullah Çetin, hikâyenin amacını şöyle izah eder:

Hikâye tekniği ortaya çıkışından bu yana fayda değerini, belirgin bir biçimde amaç edinmiştir. Eski geleneksel tahkiyeden

⁵⁴ Hülya Argunşah, *Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde İnsan*, Bilge Yayınları, İstanbul 2003, s. 221.

⁵⁵ Ramazan Korkmaz, *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000*, s. 344-377.

⁵⁶ Hasan Boynukara, "Hikâye ve Hikâye Kavramları", *Hece* (Türk Öykücülüğü Özel Sayısı), S: 46-47, 2005, s. 132.

tevarüs eden bu motif, bu dönemde de önemini korumaktadır. Sosyal fayda, eğiticilik, öğreticilik kaygısı ağır basar. Hikâyecinin, okuyanlara ya da dinleyenlere ahlâkî, dinî, kültürel, eğitimsel anlamda sosyal bir fayda kazandırma isteği hep göz önünde bulundurulmuştur. Bu durum, genellikle ‘kıssadan hisse çıkarmak’ şeklinde formüle edilmiştir. Hikâye alıcısının anlatılan olaylardan kendi hayatına ve dünyasına ilişkin olarak faydalı ibretler çıkarması beklenmektedir.⁵⁷

Yazarın tanımlamasından da anlaşıldığı üzere, geçmişten günümüze toplumlar, değerlerin yerleşmesi ve aktarımında hikâyelerden faydalanmışlardır. Bundan dolayı hikâyeciler de çoğunlukla bir misyon adamı olarak karşımıza çıkarlar.

Dikkatini kendi “ben”inden çok başkalarına yönelten hikâyeci, insanı anlamaya çalışan psikolog, sosyolog veya filzofoya yaklaşır. Öyle sanıyorum ki hikâyeci, insanı ilim adamlarından daha iyi anlar. Çünkü onun konusu “genel” olarak insan değil “özel” olarak insandır.⁵⁸

Hikâyeci, insanın farklı yönlerine ışık tuttuğu gibi hayata ve değerlere de değinir. İnsanın iç dünyasına kapılar açarken toplumsal değerleri de topluma saçar. Ne var ki “Sanat sanat içindir” düşüncesini benimseyen anlayış, hikâyelerde değerlerin öne çıkarılmasını ve mesaj kaygısını doğru bulmaz. “Onlara göre edebiyat denen yüksek seviyeli uğraş, “din” ile “ahlâk” ile lekelenmemesi gereken yüce bir iştir.(!)”⁵⁹ Dolayısıyla bu anlayışa göre; hikâyeyi “fayda gözeterek yazma” estetiği zedeler. Bu anlayış, edebiyatı “gaye” edinenler için doğru olsa da “vasıta” olarak gören çoğunluğa göre yanlıştır. Edebiyatı “vasıta” gören anlayışa göre, hikâyecinin değerleri küçümsemesi bir çelişkidir:

“Bu anlayışa göre hikâye, roman, şiir, gibi edebiyat ürünleri iç bunaltılardan, parasızlıktan, hırsızlıktan, cinayetten, aşktan hatta yasak aşktan söz etmekte hürdür. Ama iş, dinî, ahlâkî meselelere gelince durum hemen değişir. Amaaan hikâyecinin bunlarla uğraşacak vakti yoktur. Hem de ne derler adama! Hidayet metinleri der çıkarlarsa nasıl insan içine çıkar sonra öykücülerimiz!”⁶⁰

Edebiyat ürünlerinin geneli için söz konusu olan bu ikilem, her dönemde kendini göstermiştir. 1870’ten sonra, edebiyatımız Avrupa okuluna kaydolmuştur. “Yazık ki

⁵⁷ Nurullah Çetin, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kadarki Türk Hikâyesine Kısa ve Genel Bir Bakış”, *Hece* (Türk Öykücülüğü Özel Sayısı), S: 46-47, 2005, s. 77-78.

⁵⁸ Mehmet Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*, Dergâh Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1984, s. 9.

⁵⁹ Şemsettin Yapar, *Genç Hikâyeciye Tavsiyeler*, Sütun Yayınları, İstanbul 2013, s. 53.

⁶⁰ Şemsettin Yapar, *Genç Hikâyeciye Tavsiyeler*, s. 53.

*mektepten henüz çıkmadık; hâlâ bocalıyoruz. Millî ihtiyâcı hiç duymayan ve duyar yaratılıştta olmayan alafranga Türklerle konuşmak bile faydasızdır; çünkü onlar mektep’i gâye telakki ediyorlar; lâkin mektep vasıtasıdır.”*⁶¹ Dolayısıyla edebiyatımız, bütün türleriyle Avrupa mektebinden mezun olup, Yahya Kemal’in ifadesiyle “mektepten memlekete” dönmelidir. Herşeye rağmen edebiyat ürünleri, özellikle de tahkiyeli eserler, her dönemde değerleri yansıtma misyonundan bütünüyle kopmamıştır. *Yağmur* dergisi hikâyeleri, edebiyatımızın Avrupa mektebinden mezun olup memlekete döndüğünün bir göstergesidir. Günümüzdeki birçok hikâyecinin de bu misyonla eser oluşturduğu söylenebilir.

1.2.3. Dergilerin Değerler Eğitimideki Yeri

Edebiyat ve kültür hayatında dergilerin önemli bir yeri vardır. Edebiyat dergileri; kültürel fikirlerin yansıtılmasına, edebî türlerin gelişmesine ve yenileşmesine, yeni şair ve yazarların yetişmesine zemin hazırlar. Cemil Meriç’in ifadesiyle; “*Dergi, hür tefekkürün kalesi. Belki serseri ama taze ve sıcak bir tefekkür. Kitap, çok defa tek insanın eseri, tek düşüncenin yankısı; dergi bir zekâlar topluluğunun. Bir neslin vasiyetnamesidir dergi; daha doğrusu mesajı.*”⁶²

Tanzimat Dönemi’nden itibaren edebiyatın gazeteler ve dergiler etrafında oluştuğu görülür. Bu yönüyle edebî dergiler, bir nevi edebiyat okulu görevi görmüşlerdir. Bu görevlerinden dolayı dergilerde yayımlanan edebî metinlerin -az veya çok, açık veya kapalı bir şekilde- toplumun değerlerini yansıtması kaçınılmazdır. Tanzimat devrinde daha çok gazete ön plandayken “Ara Nesil” diye adlandırılan dönemden itibaren edebî ve bilimsel dergiler ön plana çıkmaya başlar ve Servet-i Fünûn dönemiyle beraber de edebiyat dünyası, dergiler etrafında daha çok şekillenir. Bu dönemden sonra önemi daha da artan edebî dergiler, bazen bir edebî topluluğa, bazen dönemlere ismini vermiştir. Tevfik Fikret, Cenap Şehabettin gibi isimlerin öncülüğün yaptığı *Servet-i Fünun*, *Genç Kalemler*, *Meş’ale*, *Hisar*, *Mavi* dergisi gibi dergiler bir döneme isim veya bir topluluğa ad olmuştur. Şair ve yazarlar, fikir ve sanat görüşlerine göre bu dergiler etrafında toplanmışlar ve eserler üretmişlerdir.

Servet-i Finûn dergisinden sonra *Genç Kalemler* dergisi de bir döneme damgasını vurmuştur. 1911 yılında Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem ve Ziya Gökalp öncülüğünde Selanik’te yayın hayatına başlayan dergi Yeni Lisan hareketinin sesi olmuştur. Dilde ve

⁶¹ Yahya Kemal Beyatlı, *Edebiyata Dâir*, İstanbul Fetih Cemiyeti, 3. Baskı, İstanbul 1990, s. 142.

⁶² Cemil Meriç, *Bu Ülke*, İletişim Yayınları, 45. Baskı, İstanbul 2004, s. 100.

konularda millî değerleri öne çıkaran dergi, yıkılış dönemlerinde halkın duygularına tercüman olmuştur. Ziya Gökalp, dergideki “Yeni Hayat Yeni Değerler” başlıklı yazısında bir dönemin fikri temellerini atar. Yine aynı dönemde çıkan *Türk Yurdu*, *Yeni Hayat*, *Türk Sözü ve Yeni Mecmua* dergileri de hemen hemen aynı hassasiyetle toplumun değerlerine ayna olmuşlardır. I. Dünya Savaşı sonunda kalabalık bir kadroyla öne çıkan *Dergâh* dergisi de millî değerleri öne çıkarır. Dergide, özellikle Yahya Kemal’in gayretiyle kültür Milliyetçiliği öne çıkarılır.⁶³

Yine bu yıllarda çıkan *Harp Mecmuası*, gibi dergiler de millî değerleri işleyen hikâyeler yayımlayarak “bir değerler eğitimi okulu” olmuştur. Daha sonraları *Ağaç*, *Büyük Doğu*, *Dicle*, *Diriliş*, *Halkın Dostları*, *Resimli Ay*, *Hisar*, *Varlık*, *Akbaba*, *Çınaraltı*, *Türk Edebiyatı*, *Türk Dili*, *Hece*, *Yedi İklim*, *Mavera ve Yitik Ülke ve Yağmur* gibi dergiler; dünya görüşlerine göre sayfalarında kişisel, toplumsal ve evrensel değerleri ön plana çıkaran metinlere yer vermiştir.⁶⁴

Edebiyat dergileri söz söylemeyi sevimli hâle getirerek gündelik dili en temiz, en nezih malzemeyle süslemenin, zenginleştirmenin de bir vesilesidir. Zaten söz, tarih boyu söz sarraflarının elinde işlene işlene bir olgunluğa ulaştı ve edebiyat denen sanat oluştu. Hazreti Âdem’le şekillenmeye başlayan beyan, kutsal kitaplarla (Zebur, Tevrat, İncil, Kurân) olgunluğu yakaladı. İçeriği insanlığa yön veren değerlerle bezeli kutsal kitaplar, bu yönleriyle değerlerden bahseden ilk metinler olmuştur. Edebiyat dergilerinin de kutsal kitapların topluma kazandırdığı değerleri göz ardı etmesi düşünülemezdi. Bu yönüyle edebiyat sanatı, insanlık var olduğu müddetçe gelişmesini sürdürecektir. Edebiyat, estetik bakımdan mükemmeli yakalamaya çalışırken toplumsal değerleri de gözardı etmemiştir.

Bazı edebiyat dergileri estetiği, bazıları ise toplumsal değerleri veya ideolojiyi ön plana çıkmalarına rağmen hiçbirisi insanlığın ve toplumun temel değerlerinden tamamen vazgeçmemiştir. Edebiyat dergileri taşıdıkları bu değerlerle kültürel zenginliğe ve toplumsal değerlere de katkı yaparlar.

Yağmur dergisi de kültürel zenginliğe ve toplumsal değerlere önem vermesiyle ön plana çıktığı için incelememize konu olmuştur.

⁶³ Ramazan Korkmaz, *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000*, s. 207.

⁶⁴ Ramazan Korkmaz, *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000*, s. 250.

BÖLÜM II: YAĞMUR DERGİSİ

2.1. Yağmur Dergisinin Künye ve Tarihçesi

Yağmur, bir Dil-Kültür ve Edebiyat Dergisi'dir. *Yağmur*, Ekim 1998'de Harun Tokak, Mehmet Erdoğan, Mehmet Doğan, Rıza Bağcı, Ali Fuat Bilkan, Ekrem Dumanlı, Ali Ünal ve Ali Çolak işbirliğiyle İstanbul'da yayın hayatına başlar. Derginin esas kurucusu Mehmet Erdoğan'dır. Erdoğan, 29. sayıya kadar derginin yazı işleri müdürlüğünü üstlenir. *Yağmur*; 1 Ekim 1998 tarihli ilk sayısında yayımlanan "Başlarken" başlıklı yazıda *Yağmur* dergisinin çıkış sebepleri şu cümlelerle ortaya konur:

Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, dört yıl önce, derin fay hatlarıyla bölünmeye yüz tutmuş Türk Toplumunu içinde hoşgörü ve diyalog çağrısıyla ortaya çıkıp, bu çağrıyla âdeta özdeşleşince, hoşgörü ve diyalogun etkili bir vasıtası olduğu kadar, insan olmanın da en birinci özelliği olarak, 'beyan' sahasında da mütevazı bir adım atmaya karar vermişti. Bu karar, sanat ve edebiyatın her alanında, gerek profesyonel ve akademik gerekse amatör çevrelerde yetişmiş ve yetiştirme zemini arayan pek çok istidada sahip bulunan ülkemizde iddiasız fakat herkesin sesi olacak, ayrıca verim, sevgi, muştı ve barış taşıyacak 'Yağmur' adıyla çıkma şeklinde tecelli etti.⁶⁵

Dergi, estetik ve edebî değerlere sâdik kalarak toplumsal değerler etrafında yayın çizgisini belirlemiş; günümüze kadar da bu yayın çizgisinden sapmamıştır. "Gelenekten kopmadan moderni yakalamaya çalışan bir edebiyat" anlayışıyla, hatırı sayılır bir okuyucu kitlesiyle edebiyat dünyasında yer edinmiştir.

Dergi, yayın hayatına başladığı Ekim 1998'den 2009 yılına kadar üçer aylık arayla yayınlanmış; Ocak 2010'dan sonra da ikişer aylık arayla yayınlanmaya başlamıştır. Mayıs-Haziran 2015 itibarıyla 78. sayısını çıkaran dergi, 2001 yılından itibaren kendi yazar ve şair kadrosundan oluşan yayın heyetini kurmuştur. Yazar ve şair kadrosu her ay düzenli olarak toplanıp Türkiye'nin her yerinden gelen yazıları ve şiirleri değerlendirir ve yayınlanmasına karar verirler.

Derginin ilk çıkışında görev alanlar şunlardır:

⁶⁵ *Yağmur*, "Beyan", S: 1, 1998, s. 1.

Genel Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri Müdürü: Mehmet Erdoğan.

Kültür Danışmanı: Mehmet Doğan.

Sanat Danışmanı: Halit Refiğ.

Edebiyat Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Rıza Bağcı.

Derginin ilk sayısının yayın kurulu ise şu isimlerden oluşur:

Abdullah Aymaz, Ahmet Ersöz, Ahmet Kemerli, Ahmet Turan Alkan, Ali Fuat Bilkan, Ali Ünal, Ayşe Şasa, Cemal Uşşak, Ekrem Dumanlı, Halit Polatgenç, İskender Pala, Kudret Ünal, Latif Erdoğan, Mustafa Armağan, Sevinç Çokum.

29. sayıda yazı işleri müdürlüğünü Mehmet Erdoğan'dan devralan Harun Aslan, *Yağmur*'u 40. sayıda Hasan Ahmet Gökçe'ye teslim eder. 29. sayıya kadar tel dikişli ve kuşe kâğıt olarak yayımlanan dergi, 29.-58. sayılar arasında karton kapaklı olarak çıkmış; 59. sayıdan itibaren tekrar tel dikişli kuşe kâğıda dönmüştür.

Yağmur, Türkiye'nin en yüksek tirajlı edebiyat dergisidir. 2015 Ocak ayı itibariyle toplam abone sayısı 38.000, bayi satışı ise 5.000 civarındadır. Derginin Türkiye dışında dağıtımı yapıldığı gibi Almanya, Belçika, Azerbaycan, Türkmenistan, Kırgızistan gibi ülkelerde abone usûlü dağıtım ağı da mevcuttur.

Yağmur, edebiyat dünyasında sadece süreli bir yayın olmakla kalmayıp okuma günleri ile de ön plana çıkmanın yanında, son altı yıldır yaptığı hikâye yarışmalarıyla edebiyat dünyasına genç yazarlar kazandırmaya çalışmaktadır.⁶⁶

Birçok edebiyat dergisinde geleneksel hâle gelen özel sayı çıkarma geleneği, *Yağmur* dergisinde de mevcuttur. Dergide bugüne kadar yayımlanan özel sayı başlıkları şunlardır:

Yeni Türk Şiirinde Gelenekten Yararlanma.

Peygamber Efendimiz ve Söz.

Aynaların Eşiğinde Bir Şair: Âsaf Hâlet Çelebi.

Ermeni Yazarların Bakış Açısıyla Türk Kültürü ve İslâm.

Türk Şiirinde Na't.

Roman Gibi Bir Romancı: Peyami Safa.

Poetika ve Politika.

Millî Mücadele Romanları.

Divan Şiirinin Çağdaş Türk Şiirindeki İzdüşümleri.⁶⁷

⁶⁶ <http://www.yagmurdergisi.com.tr/duyuru/hikaye>. (10.10.2015)

Derginin 2015 Kasım ayı itibariyle son künyesi şu şekildedir:

İmtiyaz Sahibi: Yusuf Gündüz.

Genel Yayın Yönetmeni: Abdullah Aymaz.

Yazı İşleri Müdürü: Hasan Ahmet Gökçe.

Editörler: Yusuf Gündüz ve Turgut Aksoy.

Danışmanlar: Mehmet Doğan, Menderes Coşkun, Mehmet Kaygana, Mehmet Gümüşkılıç, Hüseyin Özcan, Fatih Ordu, Mustafa Sarı.

2015 Haziran ayı itibariyle yayın kurulu şu isimlerden oluşmaktadır: Ali Osman Dönmez, Ali Şanverdi, Arif Akpınar, Hasan Çağlayan, Hüdayi Can, Kalender Yıldız, M. Said Türkoğlu, Nihat Dağlı, Osman Alagöz, Seyit N. Erkal, Şemsettin Yapar, Yaşar Beçene, Yılmaz Yılmaz.

Yağmur'un her sayısında ortalama 21-23 yazıya yer verilir. Yazıların farklı türlerde olmasına dikkat edildiği görülür. Farklı sayılardan hareketle yaptığımız tespite göre her sayıda en az beş şiir bulunur. Kalan metinleri ise makale, deneme, hikâye, gezi yazısı, röportaj gibi türler oluşturur. *Yağmur* dergisinin içeriğinin belli bir düzen içinde hazırlandığı görülür. İlk sayfa, editörlerin hazırladığı “Hasbihâl” adı altındaki yazıya ayrılır.

Derginin üçüncü sayfasını başyazılar oluşturur. Derginin 6. ve 31. sayfa aralığını genellikle makale ve hikâye türündeki yazılar oluşturur. Derginin tam orta sayfalarını ise yani 32. ve 33. sayfalarını “Edebiyat Şaheserleri” adı altında yayımlanan şiirler oluşturur. 34. ve 57. sayfa aralığını yine makale ve hikâye türünde yazılar oluşturur. 57. ve 63. sayfa aralığı, o ay gerçekleşmiş veya gerçekleşecek kültür-sanat etkinliklerine ve kitap tanıtımlarına ayrılır. Son sayfa ise genellikle şiire ayrılır.

2.2. Sosyal Sorumluluk Projeleri

Şair ve hikâyecilerini okuyucularla buluşturma etkinlikleri de düzenleyerek görünür olmaya çalışan *Yağmur*, bunların yanında uluslararası nitelikteki sosyal sorumluluk projelerine de imza atmaktadır. Bu sosyal sorumluluk projelerinden ilki “Göklerin Titreyişi/Afrika İçin Yetimhane Projesi”dir.

⁶⁷ <http://www.yagmurdergisi.com.tr/hakkimizda/kunye>. (10.10.2015)

Bu proje kapsamında toplumumuz tarafından tanınan yorumcular, “1 Şiir 1 Yetim” sloganıyla, dergide yayımlanan şiirleri seslendirerek bir albüm hazırlamışlardır. “Göklerin Titreyişi” adlı albümün geliri, Afrika’da yetimhane kurulması için Kimse Yok Mu Derneği’ne bağışlanmıştır.

Albüme şiirleriyle destek veren şairler arasında; Yavuz Bülent Bakiler, Bülent Gündoğan, Yaşar Beçene, Hasan Çağlayan, Ziya Paşa Akyürek, Kalender Yıldız, Ali Osman Dönmez, Mustafa Uçurum, İbrahim Sadri, Serdem Coşkun, Hüseyin Say ve Emrah Eker gibi isimler yer almıştır. Albümdeki şiirleri; Bedirhan Gökçe, İkbâl Gürpınar, Talha Bora Öge, Asım Yıldırım, Emrah Yardımcı, Saniye Öztürk, Dursun Ali Erzincanlı, İnanç Ömer Benlioğlu, Ahmet Bozkuş, Reha Yeprem, Gökmen, Umut Mürare, İbrahim Sadri ve Mesut Baran seslendirmiştir.

Yağmur dergisi şairleri, bu proje kapsamında ülkenin birçok şehrinde şiir etkinlikleri yaparak yardım kampanyaları düzenlemiştir. Bu kampanya sonucunda Nijer, Sudan, Senegal, Kırgızistan, Pakistan gibi ülkelerde toplam 7 yetimhane açılmıştır.

Derginin diğer bir sosyal sorumluluk projesi de “Dürr-i Yetim/Afrika İçin Su Kuyusu Projesi”dir. Afrika’daki susuz köylere su kuyusu açmak amacıyla başlatılan bu proje, önce 100 kuyu açmak niyetiyle başlamış; ancak daha sonra hedef büyütülerek bu sayı 1000 kuyuya çıkarılmıştır. Yine Kimse Yok Mu adlı yardım derneği ile birlikte sürdürülen bu proje, 2015 yılı haziran ayı itibarıyla hâlen devam etmektedir.

Bu proje, dergide hikâyeleri yayımlanan yazarların da katılımıyla gerçekleşmektedir. Kampanyaya, “Dürr-i Yetim” isimli bir hikâye kitabı hazırlayarak destek veren yazarlar şunlardır: Abdullah Aymaz, Ziya Paşa Akyürek, Arif Akpınar, Recep Şükrü Güngör, Zekeriyya Kantaş, Şemsettin Yapar, Murat Kaya, Osman Alagöz, Ali Şanverdi, Mustafa Oğuz, Bülent Gündoğan, Emrah Bilge Merdivan, Kadir Erdal, Ramazan Çakır, Ümit Fehmi Sorgunlu, Ahmet Erdem Sözeri, Ahmet Alp Altay, Gülbahar Reçber, Mehmet Erdoğan, Valeria Kolos, Yılmaz Yılmaz.

2.3. Sempozyumlar

Yağmur dergisi ayrıca, iki ulusal, iki de uluslararası sempozyuma ev sahipliği yapmıştır. Derginin düzenlediği sempozyumlar ve içerik bilgileri şöyledir:

Birinci İslâmî Türk Edebiyatı Sempozyumu, 29-30 Nisan 2011 tarihinde yapılmıştır.

Yağmur Dil-Kültür ve Edebiyat Dergisi tarafından Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslâm Edebiyatı Anabilim Dalı'nın da desteği ile 29-30 Nisan 2011 tarihinde ilk kez gerçekleştirilen ulusal nitelikteki bu sempozyumun konusu, "İslâmî Türk Edebiyatı'nın amaç ve çerçevelerini belirlemek"tir. Sempozyumun ana gayesi, İslâmî Türk Edebiyatı ile ilgili tür ve metinlerin bir araya getirilmesidir. İki gün süren sempozyum boyunca konuyla ilgili alanın uzmanlarınca hazırlanan bildiriler sunulmuş ve daha sonra bu bildiriler kitap olarak yayınlanmıştır.

İkinci İslâmî Türk Edebiyatı Sempozyumu, 5-6 Ekim 2012 tarihinde yapılmıştır.

Yağmur Dil Kültür ve Edebiyat Dergisi tarafından yine Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslâm Edebiyatı Anabilim Dalı'nın da desteğiyle 5-6 Ekim 2012 tarihinde ikinci kez gerçekleştirilen ulusal nitelikteki bu sempozyumun konusu, "Edebiyatımızda Cenâb-ı Allah"tır.

Sempozyumun ana gayesi, edebiyatımızda Cenâb-ı Allah'ı konu edinen türleri ve metinleri inceleyen araştırmaların bir araya getirilmesidir. İki gün süren sempozyum boyunca edebiyatımızda Cenâb-ı Allah ile ilgili hazırlanmış tebliğler konunun uzmanı araştırmacılar tarafından sunulmuş ve bu bildiri metinleri daha sonra kitaplaştırılmıştır.

Üçüncü Uluslararası İslâmî Türk Edebiyatı Sempozyumu, 25-26 Nisan 2014 tarihinde, *Yağmur* Dil Kültür ve Edebiyat Dergisi tarafından üçüncü kez gerçekleştirilmiştir. Uluslararası nitelikteki sempozyumun konusu, "Edebiyatımızda Hazreti Peygamber"dir.

Sempozyumun ana gayesi; edebiyatımızda Hazreti Peygamber'i konu edinen türleri ve metinleri inceleyen araştırmaların bir araya getirilmesidir. İki gün süren sempozyum boyunca edebiyatımızda Hazreti Peygamber ile ilgili yazılardan hareketle hazırlanan bildiriler, araştırmacılar tarafından sunulmuştur. İlk defa uluslararası bir nitelik kazanan üçüncü sempozyuma, Azerbaycan ve Özbekistan'dan akademisyenler üç sunumla katkıda bulunmuşlardır. Sunulan bildiriler daha sonra kitaplaştırılmıştır.

Dördüncü Uluslararası İslâmî Türk Edebiyatı Sempozyumu, 25-26 Nisan 2015 tarihinde *Yağmur* Dil, Kültür ve Edebiyat Dergisi tarafından İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. "Kur'ân-ı Kerim ve Edebiyat" başlığıyla iki gün süren uluslararası nitelikli bilgi şöleninde 11 oturumda toplam 42 bildiri sunulmuştur.

Sempozyumun ana gayesi, edebiyatımızda Kur'ân-ı Kerim'i konu edinen türleri ve metinleri inceleyen araştırmaların bir araya getirilmesidir. Bu sempozyumda ABD, Kazakistan, Fas, Hindistan, Arnavutluk, Ürdün, Azerbaycan, Irak, Mısır, Cezayir gibi ülkelerden 13 akademisyen tebliğ sunmuştur. Bu sempozyuma 17 farklı ülkeden toplam 38 tebliğ önerisi gelmiş, bunlardan sadece 15'i kabul edilmiştir. Bangladeş ve Moğolistan'dan tebliği kabul edilen akademisyenler çeşitli sebeplerden dolayı sempozyuma gelme imkânı bulamamışlardır. Bu sempozyumda toplam 42 tebliğ sunulmuş ve bu tebliğlerin önümüzdeki günlerde kitaplaştırılması hedeflenmiştir.⁶⁸

2.4. Başlıca Şair ve Yazarları

Yağmur dergisi yayın hayatına başladığı ilk günden bu yana sayfalarında 418 yazarı ve şairi misafir etmiştir.

Dergide yazıları yayımlanan bazı yazar isimleri şunlardır:

Hasan Çağlayan, Mehmet Doğan, Harun Arslan, Murat Kaya, Nihat Dağlı, Recep Şükrü Güngör, Prof. Dr. Ali Fuat Bilkan, Prof. Dr. Menderes Coşkun, Gülbahar Reçber, Nurgül Özcan, Prof. Dr. Mehmet Gümüşkılıç, Doç. Dr. Ersin Teres, Doç. Dr. Betül Coşkun, Prof. Dr. Hüseyin Özcan, Yrd. Doç. Dr. Fatih İyiyol, Yrd. Doç. Dr. Fatih Ordu, İskender Pala, M. Said Türkoğlu, Emrah Bilge Merdivan, Ali Osman Dönmez, Prof. Dr. Cihan Okuyucu, Şemsettin Yapar, Prof. Dr. Mahmut Kaplan, Osman Alagöz, Yüstra Mesude Arslan, Zekeriya Kantaş, Doç. Dr. Zekeriya Başkal, Nedim Yılmaz, Yılmaz Yılmaz, Mustafa Oğuz, Bülent Gündoğan, Muhammet Erdevir, Abdullah Aymaz, Doç. Dr. Ülkü Eliuz, Yrd. Doç. Dr. Nuran Yılmaz, Ali Şanverdi, Hüdayi Can, Prof. Dr. Yusuf Çetindağ, Prof. Dr. Suat Yıldırım, Tahir Taner.

Şiirleriyle öne çıkan bazı şairler ise şunlardır: Levent Turan, Bülent Gündoğan, Hilmi Yavuz, Ali Osman Kurun, Yaşar Beçene, Valeria Kolos, Kadir Erdal, Kalender Yıldız, Ali Osman Dönmez, Hasan Çağlayan, Abdurrahman Şimşek, Rasim Demirtaş, Hüseyin Say, Hüseyin Kaya, Mustafa Uçurum, Mustafa Oğuz, Ahmet Metin Şahin, Mustafa Uslu, Mustafa Sarı.

2.5. Dergide Yer Alan Tür ve Konu Başlıkları

Yağmur dergisinde yer alan tür ve konu başlıkları ise şu şekildedir:

⁶⁸ <http://www.islamiturkedebiyati.com/sempozyum>. (10.10.2015)

Başyazılar, Hikâye, Makale, Deneme, Edebiyat Şaheserleri, Gezi Yazısı, Kalem Erbâbı, Sanat, Şiir Tahlili, Tercüme, Biyografi, Eleştiri, Hasbihâl, Hikâye Tahlili, Kitap Tahlili, Mektup, Sinema, Tanıtım, Eşik, Hâtıra, İnceleme, Kitap Tanıtımı, Röportaj, Şiir, Tarih. Görüldüğü gibi dergide özellikle şiir, hikâye, makale ve deneme türlerinin ağırlığı açıkça hissedilmektedir. Dergide 2014 yılı sonuna kadar yayımlanan yazıları sayısal olarak şöyle tasnif edebiliriz:⁶⁹

Tablo 2.1. Yağmur'daki Yazıların Türlerine Göre Tasnifi

Tür veya Bölüm Adı	Frekans
Başyazılar	72
Hikâye	283
Makale	283
Deneme	232
Edebiyat Şaheserleri	88
Gezi Yazısı	35
Kalem Erbâbı	5
Sanat	22
Şiir Tahlili	34
Tercüme	1
Biyografi	39
Eleştiri	1
Hasbihâl	64
Hikâye tahlili	2
Kitap Tahlili	22
Mektup	34
Sinema	1
Tanıtım	3
Eşik	46
Hâtıra	36
İnceleme	101
Kitap Tanıtımı	31
Röportaj	48
Şiir	628
Tarih	7

⁶⁹ <http://www.yagmurdergisi.com.tr/kategori/index> (10.10.2015)

2.5.1. Başyazılar

Yağmur dergisinin başyazılarında; “varlık, vilâdet, ayların insan ruhundaki çağrışımları, Mevlânâ ruhu, gönül dili, Kutsal Emânetler, edep ve edebiyat, İslâm’ın engin ruhu, gelecek ve geçmişin hülyaları, dünya, tahrip edilen çevre, kalbin solukları, Kur’ân’ın sihirli ufku, Peygamberimizin söz dünyası, beyan, kültürümüz, edebiyatın gücü, dil, güzellik ve estetik, aşk, ruhun ve kalbin ufku, şiir, şefkât, evlerimiz, köylerimiz, eski şehirlerimiz, ülkemiz, gayb, ilim ve hakikat aşkı, zaman, toplum, insanın açmazları, insanın ruh ufku, Allah ve Peygamber sevgisi, sevgi, adanmış ruhlar, bayramlar, inanan gönüller, varlığın mânâ boyutu ve mazi” gibi konular ele alınır.

Dergide 2015 yılına kadar 72 başyazı kaleme alınmıştır. Başyazıların konu bakımından yelpazeli ve derinlikli olması derginin içeriği açısından bir bilgi vermektedir.

2.5.2. Hikâye

Yağmur’da 2015 yılına kadar 283 hikâye yayımlanmıştır. Dergide yayımlanan hikâyelerde çalışmamızın son bölümünde bahsedileceği gibi hayatın hemen her alanına değinilir. Hikâyelerde özellikle toplumu bir arada tutan; dinî değerlere önem verme, fedakârlık, yardımseverlik, sevgi, saygı, vefa, vatanseverlik gibi temel değerler üzerinde durulduğu görülür.

Hikâyelerde günümüz hikâyeciliğinde kullanılan bilinç akışı, diyalog, iç diyalog, monolog/iç monolog, mektup, geriye dönüş, montaj ve tasvir gibi anlatım tekniklerinin kullanıldığı görülür. Hikâyelerin hacmi, kullanılan tekniğin özelliklerine göre değişmektedir. Derginin yazı politikası gereği, yazılar 2500 kelimeyi aşmadığından çok uzun hikâyelere yer verilmemiştir.

Hikâyelerde özellikle birincil kişili, yani kahraman bakış açılı anlatım öne çıkarken üçüncül kişili anlatım ve ilahi bakış açılı anlatıma da yer verildiği görülür. Hikâyelerde birincil kişili anlatımın öne çıkması, konuların yaşanılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle yurt dışında geçen hikâyelerin tamamının gerçek olaylardan oluşması yüzünden bu hikâyeler birincil kişili anlatım tekniği tercih edilmiştir.

2.5.3. Makale

Dergide 2015 yılına kadar 283 makale yayımlanmıştır.

Makalelerde; “padişahların şiir dünyası, Türk dünyasının ortak edebî kültürü, Kazak Edebiyatı, Arap Edebiyatı, Millî Mücadele edebiyatımız, edebiyatımızdaki mistisizm, tasavvuf, edebiyat ve bilim, edebiyat biliminin temelleri, şiir incelemeleri, varlık ve varlık düzeyleri, Kur’ân’da Hz. Meryem ve Hz. İsa’nın doğumu, Sinan Paşa ve Sezai Karakoç şiirlerinde Hz. Meryem ve Hz. İsa motifleri, Divan şiirindeki Meryem motifleri, Osmanlı şehzadelerinin eğitimleri, Türk Edebiyatı’nda naat kültürü, Batılı bilim adamlarının Hz. Muhammed’e bakışları, Türk Edebiyatı’nda Hz. Muhammed, Fars Edebiyatı’nda naat, Mehmet Kaplan’ın dil ve kültür anlayışı, Ali Şîr Nevâî ve Türk şiir anlayışı, popüler tarihî romancılık, harflerin sırlı dili, türkülerin gerçekleri, Mesnevi’deki insan manzaraları, çocuk edebiyatının millî kaynakları, Türk dilinin kelimeler harmonisi, millî ve manevî değerleri bayraklaştıran Arif Nihat Asya, Osmanlı’da kanun şuuru, Batı Edebiyatı’nda dinî ve ahlâkî düşünce, Nasreddin Hoca’nın tasavvufî yönü, roman sanatında evrensel temalar, Filibeli Hilmi ve Bahtiyar Vahapzâde” gibi kişi ve konuların ele alınıp işlendiği görülür.

Makalelerdeki bu çeşitlilikte, yazar kadrosunun önemli bir kısmının akademik çevreden olmasının etkisi büyüktür. Bu durum derginin ufkunun da bir göstergesidir.

2.5.4. Deneme

Dergide 2015 yılına kadar yayımlanan 232 adet denemede çok farklı konulara değinilmekle beraber ağırlıklı olarak “Osmanlı’nın Söğüt’teki dirilişine, Kâbe’ye, suya ve yağmura, ağaca, martılara, söz güzelliğine, edebe, kaybolmaya yüz tutan değerlerimize, bahara, sonbahara, dilimize, gurbete, ölüme, gönüle, kar ve beyaz çiçeğe, yapraklara, mektuba, annelere, sevgiye, aşka, hislere, kalbin ışığına, hiçliğe” dair güzellemeler yer alır. Klasik ve popüler kültüre, şiir ve edebiyata, sığınmacılara, İstanbul’daki ağaçlara, zamana, mazideki fotoğraflara, modern zamanlara, şehirlerimize, sanata, dünyevîleşmeye, İstanbul’a, sılıya dair değerlendirmelere de yer verilir. Ayrıca İslâm Peygamberi Hz. Muhammed’in çeşitli yönlerine, Yûnus Emre’ye, Mevlânâ’ya, Mehmet Âkif’e ve Turgut Cansever’e dair farklı bakış açıları denemelerde konu edilir.

2.5.5. Edebiyat Şahaserleri

Yağmur'da 2015 yılına kadar 88 adet "Edebiyat Şahaseri" yayımlanmıştır. Dergide aşağıdaki şairlerin edebiyat şahaserleri tahlil edilir:

Hacı Bayram Velî, Yûnus Emre, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Eşrefoğlu Rûmî, Süleyman Nazif, Yahya Kemâl Beyatlı, Fuzûlî, Ali Ünal, N.Fazıl Kısakürek, Ziya Paşa, İbn-i Kemâl, Said Paşa, Ketencizade Rüşdî, Şeyh Gâlib, Alvarlı Efe Hazretleri, Rûhî-i Bağdâdî, Aziz Mahmut Hüdâyî, Kâni, Bayburtlu Zihnî, Adlî, Ruhsâti, Mahtumkulu. Ayrıca, Türk Edebiyatı'nın aşağıda adı geçen şairlerinin gazelleri bu başlık altındaki yazılara konu edilmiştir: Bu şâirler; Ali Şir Nevaî, Yahya Kemâl Beyatlı, Adlî, Ketencizâde Rüştü, Murâdî, Taşlıcalı Yahya Bey, Neşatî, İtrî, Mustafa Çelebi, Fuzûlî, Es'ad-ı Nakşibendiyyü'l Hâlidî, K. Edip Kürkçüoğlu, Eşrefoğlu Rumî, Yûnus Emre, Muhibbî, Leyla Hanım, Fuzulî, Adlî, Aziz Mahmut Hüdâyî, İtrî, Akşemseddîn, Ümmî Sinan, Nesîmî, Şemsettin Sivâsî, Seyyid Nigâr, Osman Hulûsi Efendi'dir.

Bu başlık altında Ali Ulvi Kurucu, Mehmet Âkif Ersoy, Niyazî-i Mısırî, Kuddusî, Şeref Hanım, Şeyh Galib, Nasûhî Üsküdârî ve Kemâl Edip Kürkçüoğlu gibi şairlerin naatları da işlenmiştir. Gazel ve naat gibi edebî türlere önem verilmiş olması, derginin gelenekten kopmadığının bir göstergesidir.

2.5.6. Gezi Yazısı

Yağmur'da 2015 yılına kadar 35 adet gezi yazısı yayımlanmıştır.

Dergide; Bursa, Kastamonu, Mardin, Urfa, Ahlât, Van gibi Türkiye'nin çeşitli şehirlerinin yanında Estonya, Letonya, Kongo, Azerbaycan, Balkanlar, Endonezya, Tataristan, İran, Litvanya, Suriye, Özbekistan ve Bosna gibi ülkeler hakkında gezi yazılarına yer verilir. Mekke-Medine, Tebriz, Seul, Jakarta, Icapa, Frankfurt, Rotterdam, Tiran ve Prizren, Ulçin, Bar, Kotor gibi yabancı şehirlerle ilgili gezi yazıları kaleme alınır. Dergide Türkiye dışındaki ülke ve şehirlerle ilgili kaleme alınan izlenimlerin Türkiye'deki şehirlerinden daha fazla olması, derginin Türkçe konuşulan ülkelere ilgisini ve evrensel bir bakış açısına sahip olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Dergideki gezi yazısı çeşitliliği, yazarlar kadrosunda Türkçe konuşan diğer ülkelere ait imzaların da olmasından kaynaklanır. Ayrıca, derginin Türkiye dışındaki Türk

okullarında görev yapan öğretmen ve öğrenciler tarafından takip ediliyor olması da yazı ve yazar çeşitliliğini beslemektedir.

2.5.7. Kalem Erbâbı

Dergide 2015 yılına kadar “Kalem Erbâbı” başlığı altında 5 yazı yayımlanmıştır.

Hüseyin Say’ın “*Yağmur* Dergisinden Sıcak Bir Merhaba” yazısıyla başlayan Kalem Erbâbı serisi; Nihat Dağlı ve Recep Şükrü Güngör’ün kelimeler ve kalem konulu yazılarıyla devam etmiştir. Kaleme alınan bu yazılar, derginin yazar ve şair dünyasına nasıl baktığını göstermesi açısından da kayda değerdir.

2.5.8. Sanat

Dergide sanat başlığı adı altında 2015’e kadar kaleme alınan 22 yazıda; sanat dünyası, geleneksel hat sanatımız, tezhip sanatımız, Osmanlı mezar taşları, harflerle inşa edilen sanat, kitabı mücevherleştiren sanat gibi konular ele alınmış; sanat dünyasından haberlere de yer verilmiştir.

2.5.9. Şiir Tahlili

Dergide “Şiir Tahlili” başlığı adı altında 2015’e kadar kaleme alınan 34 yazıda; Tefik Fikret, İtrî, Zâtî, Faik Ali, Yahya Kemâl, Yaman Dede, Necip Fazıl, İkinci Bayezid, Erdem Bayazıt, Kırgız Şair Alıkul Osmonov gibi şairlerin şiirleri tahlil edilmiştir. Ayrıca, birçok Divan şairinin kaleminden çıkmış münacaat ve naatlarının tahlilleri de yapılmıştır.

2.5.10. Tercüme

Yağmur’da “Tercüme” başlığı altında sadece Sâdî-i Şirâzî’nin *Gülistan* adlı didaktik eserinden tercüme metinler yayımlanmıştır.

2.5.11. Biyografi

Yağmur’da 2015 yılına kadar 39 biyografi yazısı yayımlanmıştır.

Dergide; Bâkî, Yırçı Kazak, Hz. Muhammed (s.a.s), Bediüzzaman Said Nursî, Buhurîzâde Mustafa İtrî, Mehmet Âkif Ersoy, Peyami Safa, Malik Aksel, Selda Kateroğlu, Leyla Saz, Tolstoy, Yahya Kemâl, Ferit Kam, Ketencizâde Mehmet Rüştü Efendi, Mustafa Sabri Efendi, Süleyman Hilmi Tunahan, Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri, Hüseyin Baykara, Şemsettin Sivasî, Yazıcıoğlu Mehmed, Şevket Bulut, Türk Rüstem, Erdem

Bayazıt, Alvarlı Efe Hazretleri, Mehmet Zihni Efendi, Hâce Muhammed Lutfî Efendi, Babür Sultan, Türkmen Şâiri Mollanepes, Rainer Maria Rilke, Ukraynalı Türkolog Omelyan Pritsak, Gurbannazar Ezizov gibi hem Türk hem de yabancı yazar, şair ve devlet adamlarının biyografileri üzerinde durulmuştur.

Yağmur dergisinin bir edebiyat dergisi olmasından dolayı, biyografi yazılarında çoğunlukla şair ve yazarların hayatları ele alınmıştır. Bu biyografilerde, çağdaş yazarlardan çok, Divan Edebiyatı'nın önde gelen şair ve yazarlarına yer verilir. Ayrıca derginin, ülkemizdeki yazar, sanatçı ve fikir adamlarının yanında yabancı sanatçı ve fikir adamlarına da sayfalarında yer ayırdığı görülmektedir.

2.5.12. Eleştiri

Dergide şu ana kadar sadece Hasan Çağlayan'ın “Çoklu Bir Arayış Şiiri Olarak Dünya Döngüsü” isimli bir edebî eleştiri yazısı yayımlanmıştır. Hasan Çağlayan, bu eleştiri yazısında şair Ahmet Doğru'nun *Ay Adası* isimli şiir kitabının olumlu-olumsuz yönleriyle değerlendirmesini yapmıştır.

2.5.13. Hasbihâl

Dergide “Hasbihâl” adı altında 64 yazı kaleme alınmıştır.

Derginin hemen başındaki hasbihâllerde; dergide çıkan yazıların içerikleriyle ilgili bilgiler verilerek okuyucu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu hasbihâllerde, derginin yayın ilkeleri ve dergiye yazı gönderip de dergide yer bulamayanlara gerekçeleri de sıralanmıştır. Bu bölümde okuyucu ile sıcak bir gönül ilişkisi kurulduğu görülür.

2.5.14. Hikâye Tahlili

“Hikâye Tahlili” başlıklı bölümünde sadece 2 yazı kaleme alınmıştır.

Bu bölümde Bülent Gündoğan, Osman Alagöz'ün “Osmanlı Sırlı Dünya” adlı hikâye kitabının tahlilini yapmış; Sümeyye B. Şeref ise roman ve hikâyelerde barış temasının öne çıkarılmasını öneren “Barış Kurgu Romanları ve Hikâyeleri” üzerine bir tahlil denemesi kaleme almıştır.

Dergide en fazla yayımlanan edebî türlerden birisinin hikâye olmasına rağmen hikâye tahlilinin az sayıda olması bir eksiklik olarak görülebilir.

2.5.15. Kitap Tahlili

“Kitap Tahlili” başlıklı bölümünde 22 yazı kaleme alınmıştır.

Bu bölümde Mustafa Kutlu’nun “Mavi Kuş, Chef”, F. Gülen’in “Günler Baharı Soluklarken, Kırık Mızrap”, İsmail Gaspıralı’nın “Molla Abbas’ın Maceraları”, Said Nursi’nin “Risale-i Nurlar”, Ali Fuat’ın “Marallar Suya İnince”, Fatma Aliye’nin “Uzak Ülke”, E. M. Forster’in “Roman Sanatı”, Recep Şükrü Güngör’ün “Kayıp Ruhlar Kiraathanesi”, Sibel Erarslan’ın “Siret-i Meryem”, Şemsettin Yapar’ın “Kalp Atlası”, Hüdayi Can’ın “Oksuz Kirpi”, Ömer Zülfe’nin “Şiirin İzinde Sözü Gölgesinde”, Hasan Çağlayan’ın “Yağmurlu Sözler”, Bülent Gündoğan’ın “Kayıp Kelebekler” isimli eserlerinin ve “Kulub’ud Dâria” (Yanık Sineler) isimli dua kitabının tahlillerine yer verilir.

Kitap tahlillerinde, dergi yazarlarının kitaplarının yanı sıra farklı yazarların kitap tanıtımlarına da yer verildiği görülür.

2.5.16. Mektup

Mektup türünde, 2015 yılına kadar 34 yazı yayımlanmıştır.

Mektup, edebiyatın vazgeçilmez türlerindedir. Kimi zaman bir romanın, kimi zaman bir hikâyenin içinde yer almakla beraber bazen de bir hikâyenin tamamı mektup tarzında yazılmış olabilir. Derginin “Mektup” bölümünde hasret, dost, kaybedilen sevilenler, tarih mektupları ve bazı yazarların yakınlarına yazdıkları mektuplar konu edilmiştir.

2.5.17. Sinema

Dergide sinema yazısına fazla yer verilmediği görülür. Mehmet Erdoğan’ın, senaryosunu Ömer Lütfü Mete’nin yazdığı “Çizme” filmini değerlendirdiği “Çizme Neyi Ezmeye Çalışıyorsun” isimli sinema yazısı dışında başka bir yazı yayımlanmamıştır. Sinemanın revaçta olduğu günümüzde, dergide bu konuda az yazı yayımlanması ciddi bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

2.5.18. Tanıtım

Tanıtım bölümünde 2015 yılına kadar 3 tanıtım yazısı karşımıza çıkmaktadır.

Bu bölümde Osmanlı Padişahı Sultan Vahdeddin’in son yıllarının konu edildiği “Sultan Vahdeddin’in Son Üç Yılı”, Türk-İslâm edebiyatının tanıtıldığı “Türk İslâm

Edebiyatının Tanımı ve Mahiyetine Dair Bazı Mülahazalar” ve Turan Karataş’ın “Şiir Konakları” isimli eserinin tanıtımı yer almaktadır.

2.5.19. Eşik

Dergide 2015 yılına kadar 46 adet “Eşik yazısı” yer almaktadır.

Dergide “Eşik” başlığı altında kaleme alınan yazılarda diğer edebiyat ve sanat dergilerindeki gelişmeler, yarışmalar, yazarlar ve yazılar üzerine değerlendirmelerle haberlere yer verilir. Derginin kendisinin yaptığı sempozyum ve yarışmalara dair bilgilere de bu bölümde yer verilir. Kısacası bu bölüm, ülke genelindeki sanat etkinliklerinden yarışmalara ve yarışmaların sonuçlarına kadar edebiyat dünyasındaki sanatsal hareketliliğe ayrılmıştır.

Bu bölümde, dergide yaşanan olaylara, yazarlar arasındaki özel anlara, derginin işleyişine dair bilgiler de bulunmaktadır.

2.5.20. Hâtıra

Edebiyat dergilerinde edebiyatçıların hâtıraları ve onlarla yaşanan hatıralar önemli bir yer tutar. Bu bölümde hocası Bahtiyar Vahapzâde’nin yazar Fatih Ordu’da bıraktığı doğrudan izlenimlerle, Mahir İz’in “Yılların İzi” isimli kitabında olduğu gibi yazarların kitaplarında geçen hatıralara da yer verilir. Ayrıca; Yahya Kemâl ve Mehmet Âkif Ersoy gibi yazarların başkalarının hâtıralarında geçen özellikleri, Memmetveli Kemine ve Anar Rızayev gibi Türk dünyası yazarlarının kendi hâtıraları, Yûnus Emre gibi yerli ya da yabancı şair ve yazarların hâtırasına yazılan yazılar, bunların yanında yurt dışında görev yapan öğretmenlerin hâtıraları kaleme alınmıştır.

Hâtıra türünde; kişilerle olan hâtıraların yanında maziye dair ve tarihe güzelleme şeklinde hâtıraların kaleme alındığı da görülür. Ayrıca Özbekistan, Tataristan, Azerbaycan gibi yerlerde görev yapan Türk öğretmenlerin hâtıralarına da yer verilir. Bu türle ilgili geniş bir coğrafyada geçen hâtıraların kaleme alınmış olmasında, dergi yazarlarının yerli-yabancı değişik coğrafyalardan olmasının etkisi büyüktür. Bu hatıralar, dönemine ışık tutması açısından önemli bir kaynak değeri taşımaktadır. Dergide 2015 yılına kadar 36 adet hâtıra yazısı yer almaktadır.

2.5.21. İnceleme

“İnceleme” başlığı altında birçok konuda 2015 yılına kadar 101 adet yazı yer almaktadır.

Dergide Osmanlı, şehirler, İslâm, kültür, dil, din, hükümdarlar, sanat, savaş, gurbet, estetik, Hazreti Muhammed, eğitim, bilim, ölüm, estetik, ebru sanatı, su, sinema, roman, ahşap sanatı, çiçekler, depresyon, kadın, rüya, minyatür sanatı, edebî eserler, varlık, yazarların dünyaları, şiirlerin ruhu gibi çok çeşitli konularda incelemeler yapıldığı görülür. Dergide inceleme yazılarının fazla olması akademik çevrelerin dergiye ilgisiyle doğru orantılıdır. *Yağmur* dergisi hakemli bir dergi değildir. Buna rağmen danışman kadrosunun akademik çevreden olması dolayısıyla, bu tür yazılar dikkat çeker.

2.5.22. Kitap Tanıtımı

Dergide 2015 yılına kadar 31 kitap tanıtım yazısı yer almaktadır. Bu bölümde; Cengiz Aytmatov’un “Toprak Ana”, M. F. Gülen’in “Kırık Mızrap”, “Yitirilmiş Cennet’e Doğru”, “Sonsuz Nur”, Sezai Karakoç’un “Gün Doğmadan”, Mehmet Akar’ın “Benefşe”, Hüdayi Can’ın “Müstear Yaşamak ve Oksuz Kirpi”, Gökhan Gökçe’nin “Rumeli’ye Veda”, Ali Osman Dönmez’in “Ebrûli Düşler Albümü” gibi kitapların tanıtıldığı görülür.

2.5.23. Röportaj

Dergide 2015 yılına kadar 48 röportaj yazısı yer almıştır. Röportajların birçok yazı türünden daha fazla olduğu görülür. Bu bölümde Mehmed Niyazi Özdemir, Orhan Okay, Şefik Can, Bekir Sıtkı Erdoğan, Nihat Dağlı, Ali Ünal, Abdullah Aymaz, Enis Batur, Ömer Lekesiz, Raşit Haylamaz, Hilmi Yavuz, Nazan Bekiroğlu, Sevinç Çokum, İlyas Amangeldi, Zekeriya Başkal ve İbrahim Canan gibi akademisyen, şair ve yazarlarla; Hüseyin Say, Tahir Taner gibi yazarlar tarafından roman, hikâye, şiir ve hayat üzerine röportajlar yapılmıştır.

2.5.24. Şiir

Dergide 2015 yılına kadar 628 şiir yayımlanmıştır. “Şiir” bölümü eser yoğunluğunun en fazla olduğu bölümdür. Dergide yayımlanan şiir türü yelpazesi oldukça geniştir. Halk şiirinden klasik şiire, modern şiirden postmodern şiire kadar her tarzdan şiir dergide yer bulur. Bu çeşitlilik içinde en yoğun işlenen şiir tarzı ise serbest şiirdir. Şiirlerde ilahî aşktan beşerî aşka, dünya hayatından ahiret hayatına, dinî hayattan seküler hayata kadar geniş bir

konu yelpazesi vardır. Derginin sürekli şairlerinin şiirlerinin ön plana çıkmasının yanında geçmiş yüzyıllarda yaşamış şairlerin şiirlerine de yer verilmiştir. Günümüz modern şiirinin estetik unsurlarının benimsendiği şiirlerde, imgeler bir hayli öne çıkar. Serbest şiirlerde estetik kaygı öne çıkmasına rağmen muhteva da geri plana atılmamıştır. Dergi, yıllar içinde oturmuş bir şair kadrosuyla karşımıza çıkar. Geleneğin izinden giden saf şiiri benimseyen Yaşar Beçene; tarihi, gelenekçi, saf şiiri benimseyen Ali Osman Dönmez; saf şiirin etkisiyle mistik, tarihi şiirleriyle Hasan Çağlayan; saf şiir anlayışıyla Ali Osman Kurun, duruluk ve derinliği şiirlerinde meczeden Levent Turan öne çıkan şairler olarak karşımıza çıkarlar. Ayrıca ana dili Türkçe olmamasına rağmen Valeria Kolos gibi şairlerin Türkçe şiirlerinin yanında Türkmen Edebiyatından Mahtumkulu gibi şairlerin çeviri şiirlerini de görmekteyiz. Bunun yanında Erdem Beyazıt, Mehmet Âkif Ersoy, Yahya Kemal gibi şairlerin de şiirlerini görmekteyiz.

Yağmur şairleri daha çok misyon şairi görevi üstlenirler. Misyon şairleri, “*Gelenek yönleri ağır basarken geleneği dinle harmanlamışlardır. İslam sentezinde yazılan bu şiirlerde vezin ve yapıda ortak paydada buluşulmaz. Zaten İslam da sanatkârın tercih edeceği şekle karışmaz.*”⁷⁰ Bundan dolayı dergide gelenekten moderne geniş bir şiir türü ile karşılaşırız. Fakat dergide protest (kavgacı) bir şiir anlayışı hiçbir zaman karşımıza çıkmaz. Yağmur şairlerini, “*Kavgacı şiirden uzak durup zeka düzeyi yüksek, eskiyi ve yeniyi izlediği her halinden belli şiirler yazan şairler topluluğu*”⁷¹ diye tarif edebiliriz. Sonuç olarak *Yağmur* şairlerini öğüt verici, hikemi tarzda şiirler yazan bir topluluk olarak düşünebiliriz.

2.5.25. Tarih

Dergide 2015 yılına kadar 7 tarih yazısı yayımlanmıştır. *Yağmur*, her ne kadar bir edebiyat dergisi olsa da sayfalarında tarih incelemelerine de yer verilmiştir. Bu bölümde edebiyat-tarih ilişkisine, şehir tarihine, İstanbul’un fethine, geçmişte İstanbul’daki dinlerin uyumuna, padişahlarla şairlerin irtibatlarına, Afrika’da İslâm’ın yeşerdiği dönemlere, geçmişteki Türk kahramanlarını günümüze taşımaya dair yazılar kaleme alınmıştır.⁷²

⁷⁰ Ali Ünal, *Bir Portre Denemesi*, Nil Yayınları, İstanbul 2002, s. 152.

⁷¹ Bâki Aslıtürk, *Türk Şiirinin Poetikası 1980 Kuşağı*, Toroslu Kitaplığı, İstanbul 2006, s. 102.

⁷² [http://www.yagmurdergisi.com.tr/kategori/index.\(10.10.2015\)](http://www.yagmurdergisi.com.tr/kategori/index.(10.10.2015))

BÖLÜM III: DERGİDEKİ HİKÂYELERDE DEĞERLER EĞİTİMİ

Yağmur hikâyelerinde 54 temel değer tespit edilmiştir. Bu değer yoğunluğu, derginin misyonuyla ilgili önemli ipuçları verir. Bu yönüyle *Yağmur* dergisi, toplumumuzun değerleriyle evrensel değerleri hikâyelerin içine yedirerek toplum yararını ön plana çıkaran bir sanat anlayışını benimsediği söylenebilir.

Yağmur dergisinin hikâyelerinde ele alınan değerlerin, toplumumuz için önemli, ancak bugün aşınmaya yüz tutmuş değerler olduğu görülür. Hikâye yazarları, toplumsal bir duyarlılıkla, özellikle aşınmaya yüz tutan değerleri yeniden okuyucusuna hatırlatmaya çalışmışlardır. Hikâyelerde özellikle “saygı, sevgi, dinî değerlere önem verme, fedakârlık, kültürel mirasa sahip çıkma, komşuluk, önyargıdan kaçınma, okumaya önem verme, vatanseverlik, yardımseverlik” gibi değerlerin sıklıkla işlendiği görülmüştür. Hikâyelerde işlenen değerler vasıtasıyla verilen mesajlar, bu değerlerin toplumun devamı ve insanların huzuru için gerekli ve vazgeçilmez değerler olduğu yönündedir. Hikâyelerinde ön plana çıkan değerler ve buna dair örneklemeler şu sırayla ele alınabilir:

3.1. Adalet

Adalet, “1. Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk. 2. Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme.”⁷³ demektir. Genel anlamda adalet; hak ile bâtılı veya iyiyle kötüyü ayırt etmektir, denilebilir. Hayati Hökelekli, adaleti şöyle izah eder:

*Adalet, bir şeyi yerli yerine koymak, her hakkı hak sahibine vermektir. Hüküm ve davranışlarında tarafsız ve ilkelik olmak, eşitliği gözetmektir. Menfaat, yakınlık, düşmanlık, önyargı vb. nedenlerin etkisinden uzak, doğru ve dürüstçe iş yapmaktır. Adalet, bütün insan ilişkilerinde karşılıklı saygı ve sevginin gözetilmesi, hak dağıtımı ve paylaşımında insaflı bir yolun izlenmesidir. Buna göre devlet yöneticisinin vatandaşa, ana babanın çocuğuna, öğretmenin öğrencisine, eşlerin birbirine gereken ilgiyi saygıyı göstermesi, patronun işçisine hak ettiği ücreti vermesi adalet olup bunların yerine gelmemesi zulümdür.*⁷⁴

⁷³ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

⁷⁴ Hayati Hökelekli, *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, s. 49-50.

Âdil kelimesi ise; “*Adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli*”⁷⁵ olarak tanımlanır.

Adadet değeri farklı yönleriyle, edebiyatımızın diğer bir türü olan şiirde de işlendiği görülür. Bu değere, özellikle toplumcu yazarlar tarafından yer verildiği görülür. Mehmet Âkif Ersoy, adalet kavramını adaleti uygulayanlar üzerinden tarif eder:

*Kenâr-ı Dicle'de bir kurt aşırısa bir koyunu,
Gelir de adl-i İlâhî sorar Ömer'den onu!*⁷⁶

Adalet kavramı, İslâm dininde ahlâkî ve hukukî yanlarıyla önemli bir esastır. Kur’ân bu esas üzerinde ısrarla durur, mü’minleri adil olmaya çağırır. “*Allah emânetleri ehline tevdi etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmetmenizi ister.*” (Nisâ/58)* “*Ey iman edenler! Hak’tan yana olun ve her işinizde adaleti gerçekleştirmeye çalışın...*” (Mâide/8) ve “*Bana, sizin aranızda adaletle hükmetmem emrolundu.*” (Şûrâ/15) gibi pek çok âyetin adaleti emrettiği görülür.

Bu itibarla denebilir ki, bir milletin bekâsı ve devamı için dinî hayatın ve millî heyecanın yanında adalet ve hakkaniyete de ihtiyaç vardır. Bu husus şimdiye kadar gelmiş-geçmiş milletlerin hayatında değişmeyen bir esas olduğu gibi, bundan sonra da her gün biraz daha artan önemiyle hep devam edecektir. Toplumlar aralarında adaleti sağladıkları müddetçe devamlılık göstermişler, adaletten sapan toplular da kargaşaya kurban gitmişlerdir. İnsanlar, hem nefislerine, hem de halka karşı adaletle davranmak zorundadır. Adaletle riâyet edilmediği takdirde toplumsal âhenk temelden sarsılır; ihtilâller ve toplumsal çöküntü baş gösterir.

Hikâyelerinde, adalet ve âdil olma değerlerinin yukarıda tanımlanan ve açıklanan işlendiği görülür. Selim Hancıoğlu, “Bu Yağmur” isimli hikâyesinin içine montaj tekniğiyle bir kıssa yerleştirerek adalet kavramına vurgu yapar. Hikâyede özellikle yöneticilerin âdil olması gerektiği, bir meczubun devlet başkanına verdiği dersle ifade edilir. Burada adaleti uygulaması gerekenlerin haksızlık yapmaları hâlinde onları doğruluğa davet etmenin de önemi vurgulanır. Bu evrensel değer bütün toplumlar için vazgeçilmez, hatta toplum olmanın en önemli gereklerinden biri olduğu hatırlatılır. Yazar;

⁷⁵ Türk Dil Kurumu, Güncel *Türkçe Sözlük*. <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

⁷⁶ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, Kitapzamanı, İstanbul 2008, s. 98.

* Kur’an-ı Kerim Türkçe Meâli, Diyanet Yayınları, İstanbul 2004.

yönetenlerin din, dil, ırk ayırmaksızın insanlara karşı âdil davranması gerektiğini hikâyenin içinde bir kıssa yoluyla şöyle dile getirir:

Anlatırlar, Harun Reşit bir gün Hristiyan birine haksızlık etmiş. Bir süre sonra, namazda Behlül Dana ile yan yana düşmüş. İmam, Fatiha'yı okumaya başlamış. Tam "El hamdülillahi rabbil âlemin" deyince, Behlül "Sübhanallah!" diyerek imamı uyarmış. İmam, Fatiha'yı bir daha başından almış, Behlül yine "Sübhanallah" diyerek tekrar uyarmış. Böylece imam birkaç kere Fatiha'yı okuyup durmuş. Sonunda cemaat namazdan çıkmış ve Harun Reşit, Behlül'e çıkışıp: "Mecnun adam, Fatiha'yı doğru okuyan hocaya ne karışsın!" demiş. Behlül Dana, "Allah, âlemlerin Rabbi ise, ne diye Müslüman olmayan o adama haksızlık ettin!" diye bilgece cevap vermiş ve Harun Reşid'i mahcup duruma düşürmüştü.⁷⁷

Hikâyede adalet değeri, okurun zihinine/algısına (okura) doğrudan değil de kıssadan hisse şeklinde sunulur. Bu hikâyede âdil olma değeri, "kişinin bir başka kişiye adaletli olması" şeklinde ortaya çıktığı gibi, özellikle "devletin kişiye âdil olması" şeklinde de ele alınır. Yönetenleri âdil olmayan bir toplum uzun süre ayakta kalamaz. Ayrıca, adalet kavramının olduğu yerde *merhamet*, *şefkât* gibi değerlerin kaçınılmaz oluşuna dikat çekilir.

Sevgül Yılmaz, "Babalar Günü" hikâyesinde, ann-babası ayrılmış bir çocuğun dünyasına yer verir. Çocuğun babası annesinden ayrıldıktan hemen sonra başka bir kadınla evlenmiş ve iki çocuğu olmuştur. Baba sevgisinden mahrum büyüyen çocuk, diğer kardeşlerinin baba sevgisiyle büyümesini kıskanır. Bunun âdil olmadığını düşünür:

Ölesiye kıskanıyordu o çocukları. Eline geçirse bir kaşık suda boğması işten bile değildi. Kendisinin sahip olmadığı ne varsa onlar malikti. İlahî adalet bu olamazdı; bu, ancak babasının sebep olduğu bir adaletsizlikti. Üstelik adaleti savunan bir adamın göz göre göre yaptığı bir adaletsizlik.⁷⁸

Hikâyede, "insanın diğerine âdil davranması gerektiği" mesajı verilmiştir.

Şemsettin Yapar'ın "Misafir" hikâyesinde, devletin topluma karşı âdil olması gerektiği üzerine bir hâdise anlatılır.

Katıla katıla gülen arkadaş kendine gelince neye güldüğünü anlatmaya çalıştı. Meğer Bedüzzaman Hazretleri hakkında görülen davada sözüm ona bir delil getirilmiş. Bir risalenin üzerinde "Ramazan'a dairdir" diye bir not bulmuşlar. Adamlar Üstad'ın çevresindeki kişileri tespit edecekler ya, çevre köylerden Ramazan adında kaç adam buldularsa derdest edip getirmişler

⁷⁷ Selim Hancıoğlu, "Bu Yağmur", *Yağmur*, S: 37, 2007, s. 24.

⁷⁸ Sevgül Yılmaz, "Babalar Günü", *Yağmur*, S: 32, 2006, s. 35.

mahkemeye. Tabii adamcağızların bir şeyden haberi yok. Neye uğradıklarını şaşırılmışlar. Bediüzzaman'la ilişkilerinin olmadığını ispat edebilmek için çok çabalamışlar. Sonunda iş anlaşılmış. Kitabın üzerindeki "Ramazan'a dairedir" yazısı meğer kitabın Ramazan ayıyla ilgili olduğunu anlatmak için yazılmış oraya. Ramazan adında biriyle ilgili değilmiş yani.⁷⁹

Hikâyede, bir sohbet esnasında ironik bir tutuklama olayı anlatılarak, devlet yetkililerinin âdil olmaması eleştirilir. Bu durumun sosyal güveni zedelediği bir gerçektir. Fertler kendi adaletini uygulamaya kalkar ki bu da toplumsal karkşa doğurur. Kısaca, devletin âdil olması toplumsal huzur için önemli bir değerdir.

Hikâyelerde âdil olma değeri, doğrudan bir ana tema-problem olarak değil de başka temalar işlenirken dolaylı olarak yansıtılan bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Adalet değerinin *Yağmur* hikâyelerinde ana değer olarak işlenmemiş olması bir eksiklik olarak göze çarpılmaktadır.

3.2. Alçakgönüllülük (Tevâzu)

Alçakgönüllülük değeri; “*Alçakgönüllü olma durumu, tevazu, mahviyet, mütevazılık.*”⁸⁰ şeklinde tanımlanır.

Toplumumuzda hoş karşılanmayan gurur-kibirin zıddı olan alçakgönüllülük değerini Hayati Hökelekli şöyle ifade eder:

Alçakgönüllülük, kişinin derin bir bakış açısı içerisinde kendini üstün görmemesi, ölçülü ve ılımlı bir benlik algısına sahip olmasıdır. Güç, zenginlik, makam, yetenek, şöhret, bedensel güç, güzellik ve başarı gibi gelip geçici şeylere gereğinden fazla önem verememek, bunları kendinin ve başkalarının gelişmesi için hizmet ve yardım vasıtası olarak görmektir.⁸¹

Alçakgönüllü olmak kibirli/gururlu olmanın zıddıdır. Alçakgönüllü insanlar, başkaları için yaşamaya namzet, adanmış ruhlu insanlardır. Başkalarını küçük görme ve kendini beğenme gibi özelliklerden uzak olmak alçakgönüllü insanların özelliklerindedir. Bütün insanlar, sahip olduklarından dolayı kendini üstün görüp diğer insanlara yüksekten bakmaz. Sadece davranışlarında değil yaşantılarının her anında abartıdan uzak, mütevazı insanlardır. Toplumumuzda, alçakgönüllü olma rabbanî bir tavır olarak kabul edilir. Kur’ân’da tevazu sahibi olanlar sena edilir: “*Rahmân’ın (has) kulları onlardır ki,*

⁷⁹ Şemsettin Yapar, “Misâfir” *Yağmur*, S: 33, 2006, s. 54.

⁸⁰ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

⁸¹ Hayati Hökelekli, “Tevazu”, *Dem Dergi*, S: 2, 2007, s. 118.

yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) "Selam!" derler (geçerler)" (Furkan/63). Tevâzu kahramanı olan İslâm Peygamberi, "Allah için mütevazî olan bir kimseyi Allah yüceltir."⁸² der. O, etrafındakilerden giyimiyle, yürüyüşüyle ayırt edilememesi tevazuunun bir göstergesiydi. Bundan dolayıdır ki alçakgönüllülük, olgun insan olmanın da bir şartıdır.

Nihat Dağlı, "Gurur" isimli hikâyesinde, gurur kirine bulaşmış bir adamın çocukluğunun masum dünyasında gezinti yapar. Adam, zamanla ne kadar kirlenmiş olduğunu görür. İnsanlar yaşları büyüdükçe bazen kendilerinin de büyüdüğünü düşünüp gurur, kibir hastalığına tutulabilmektedirler. Yazara göre bu hâl, insanın çocukluk masumiyetini alıp götürmektedir:

*"Demek ki gurur, büyüklere yakışmıyor; bir cambaz olup, onları ipinde oynattıyor. Bu durumlarda, ne gurur, ne de büyükler masum kalıyor."*⁸³

Zeynel Fırat, bir seyyar satıcının hayatını anlattığı "Fethi Baba" hikâyesinde alçakgönüllü olma değerine özellikle vurgu yapar. Hikâye kahramanı Fethi Baba, öğrenciler için bir yurt yaptırır; ancak yurttan bulunurken sanki başkasının misafirhanesindeymiş gibi bir tevazu içindedir. Bu hâl, ona çok yakışan bir durumdur ve ona bir değer katar; insanların ona olan sevgi ve saygısını artırır. Yazar, alçakgönüllü olma değerini zaman zaman doğrudan zaman zaman da hikâye kahramanının tavırlarından hareketle anlatır:

*"Fethi Babayı yurdun içinde birkaç kere gördüğümü hatırlıyorum. Yurda hep boynu bükük gelir; gözleri yerde, başı önde dolaşırdı."*⁸⁴

Emrah Bilge Merdivan, hikâyesinde, benliğini yenememiş bir hacı amcanın hikâyesini anlatır. Hikâyeye de ismini veren Hacı Hüsnü etrafındakileri hoyratça kırmakta, kendinde olan meziyetleri başkalarında görmeyince insanları aşağılamakta, küçümsemektedir. Bunu fark eden âlim bir zat olan hocası ona bir hayat dersi vererek benliğindeki kusurları gösterir.

Yazar hikâyede, gurur ve kibir duygusunun insanın benliğini terbiye etmemekten kaynaklandığını ima eder. Mütevazı insanların hem Allah nazarında hem de diğer insanların nazarında kıymetli olduğu mesajını verir:

⁸² İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, s. 10-36.

⁸³ Nihat Dağlı, "Gurur", *Yağmur*, S: 26, 2005, s. 33.

⁸⁴ Zeynel Fırat, "Fethi Baba", *Yağmur*, S: 44, 2009, s. 62.

Yani meziyet istersen, meziyetin olmadığını bil, o sana yeter. Yoksa Allah'a ait güzellikleri kendi malınmış gibi gösterip etrafta caka satma. İnsan dediğin mahlûk iyi amelinin sahibi de değildir. Maliki de değildir. Sadece Allah'tan gelene aynadır. Aynasını kırmasın ya da kirletmesin yeter. Onun vazifesi o kadar.

-Ama Cengiz...

-Hacı Hüsnü, Hacı Hüsnü... Kendini kimseden üstün görme!⁸⁵

Recep Şükrü Güngör'ün "Devri Deşen Zaman" hikâyesinin kahramanı da son derece mütevazı bir insandır. Zenginliğine ve ilerlemiş yaşına rağmen gerektiğinde torunu yaşındaki öğrencilere hizmet eder. Eşi onu Hz. Peygamber'in bir hadisiyle tarif eder:

"Mütevazı bir hayat yaşadı. Kibri, gururu yoktu. İnsanlardan bir insandı."⁸⁶

Bu değer, diğer hikâyelerin kahramanlarında da bir özellik olarak karşımıza çıkar. İyiliksever, merhametli, şefkâtlı, misafirperver, yardımsever, âdil, şükreden, sabırlı insanların kibirli ve başkalarına tepeden bakan bir insan olması zaten düşünülemez. Bu nedenle *Yağmur* dergisinde olumlu mesaj veren hikâyelerin bütün kahramanları kibirden arınmış insanlardır.

3.3. Ahlâklı Olma

Ahlâk kavramı/kelimesi; "*Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları*"⁸⁷ olarak tanımlanır.

Ahmet Çağlayan, ahlâk sahibi insanları; "*Güzel ahlâk sahibi kimseler, hâl ehlidir. Yenilikçi, doğru sözlü, şefkâtlı, sabırlı, kanaatkâr, nazik, cömert, güleryüzlü, çevresine ümit veren kimselerdir.*"⁸⁸ diye tanımlar.

M. Âkif Ersoy da ahlâkın yok olması hâlinde toplumun da yok olacağını ifâde eder:

Oyuncak sanmayın! Ahlâk-ı millî, ruh-i millîdir;

Onun iflâsı en korkunç ölümdür: Mevt-i küllîdir.⁸⁹

Ahlâklı insan, kendi toplumunun inanç, kültür değerlerine göre yaşar. Toplumu bir arada tutan bu değerler, kültürel farklılıklara göre toplumdan topluma küçük farklılıklar gösterebilir. Ancak bu farklı inanç ve kültür değerlerin ortak noktaları da vardır.

⁸⁵ Emrah Bilge Merdivan, "Hacı Hüsnü", *Yağmur*, S: 49, 2010, s. 58.

⁸⁶ Recep Şükrü Güngör, "Devri Deşen Zaman", *Yağmur*, S: 51, 2010, s. 32.

⁸⁷ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

⁸⁸ Ahmet Çağlayan, *Ahlâk Pusulası Ahlâk ve Değerler Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul 2005, s. 21.

⁸⁹ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, s. 272.

Şemsettin Yapar, “Yüreğe İşleyen Sözler” hikâyesinde, mahallesine taşınan üniversiteli birkaç gencin hikâyesini anlattırır. Mahalleli daha önceki örneklerin etkisiyle, öğrencilerin taşkınlık yapacağını düşünür. Ancak; bu gençlerin mahalleye ahlâksızlık getireceğini düşünen mahalleli, yanılmıştır. Oysa gençler, edep ve ahlâk timsalidir:

Bana kalırsa yüzleri yerde, dudakları tebessümlü melek gibi, munis, efendiden insanlardı bunlar. Her biri tam bir uyar oğluydu. Evliya gibi adamlardı kısacası. Garip insanlardı bunlar. Sabah okula, akşam eve... Ne kahveye uğradı yolları ne de kimseyle hır gürleri olurdu. Mülayim mi mülayimdiler.⁹⁰

Osman Alagöz, “Bir Yusuf Güzellemesi” hikâyesinde Hazreti Yusuf’un ahlâkına telmihte bulunur. Kâbe’ye yolculuk eden bir adamın çadırına bir kadın girer ve ondan kâm almak ister. Adam, Hazreti Yusuf’un başına gelenleri hatırlar ve onun gibi davranması gerektiğini düşünür. Hatta kadını suçlamak yerine, “Acaba bu kadına ümit verecek bir davranışta mı bulundum”, diye kendisini suçlar. Adamın ahlâklı tavrı karşısında kadın, alelacele çadırı terk eder. Adamın nefis mücadelesi hikâyede şöyle anlatılır:

Gel ye, diyor. Madem çok açsın. Aç olmasan destursuz girmezsin böyle kapımdan, diyor.

Yok, diyor gözleri baygınlaşan kadın. İri siyah kaşlarını yukarı kaldırıyor. Yok, yok... Bakışlar, arzu ettiği şeye yaklaşmışlığın hazzını taşıyor. Gamzeleri sinsice gülümsüyor. Benim istediğim o değil, diyor.

Adamın biraz merak biraz da acıma yüklü bakışları, şimşekler çakmış gibi parlıyor. Bir ürperti kaplıyor tüm bedenini. Saf kavruk yüzüne bir donukluk yayılıyor. Masumiyetini koruyan duyguları, kadının bakışlarına yüklenen davetkâr bir çağrı ile çağlayana dönüşüyor. Bir çığlık koparıyor. Cehennem alazı taşıyan bir vaveyla. Eyvah! Ben ne yaptım? Başını bacaklarının arasına alıyor. Boğulasya ağlamaya başlıyor. Ağlıyor, ağlıyor... Kendinden geçiyor.⁹¹

Yazar, bu hikâyesinde ahlâklı olma erdeminin/değerinin kişinin kendisini sorgulamaktan geçtiği mesajını verir. Bu değer, her şeyden önce başkalarının bize olan tavrında değil bizim başkalarına olan tavrımızdadır.

⁹⁰ Şemsettin Yapar, “Yüreğe İşleyen Sözler”, *Yağmur*, S: 28, 2005, s. 28.

⁹¹ Osman Alagöz, “Bir Yusuf Güzellemesi”, *Yağmur*, S: 55, 2011, s. 54.

3.4. Azim

Azim; “Bir işteki engelleri yenme kararlılığı”⁹² olarak tanımlanır.

Azim ve gayreti olmayan insanın hayatta başarılı olma ihtimali yok gibidir. Bu nedenle toplumların gelişme kaydetmeleri için fertlerini bu değerle eğitmeleri/yetiştirmeleri gerekir. Ümitsizliği yok edecek olan azim, her insanın içinde dirilteceği bir değerdir. Mehmet Âkif, azmi şöyle ifâde eder:

Âtiyi karanlık görerek azmi bırakmak...

*Alçak bir ölüm varsa, emînim, budur ancak.*⁹³

Azim, insanın yaşadığı hayattan ders çıkararak kazanılabileceği gibi toplumun kişiyi yönlendirmesiyle de kazanılabilen bir değerdir. Azmi, insana kazandıran bazen devlet bazen bir baba bazen de bir öğretmen olabilir.

Sacid Arvası'nın “Biterken Bitmek” hikâyesindeki baba, oğluna azimli olmasını öğütlemektedir:

*Azimle hedefine yürümesiyle su, ne muhteşem bir kılavuz.
Geçtiği her yere hayat götürmesiyle ve ipeklerden yumuşak edası;
fakat kayaları yontan, dağları delen kararlılığıyla su, ne güzel bir
misal. Su gibi olmalı oğul, su gibi... Denizlere akarken önüne çıkan
her engeli aşan su gibi... Dağlar çıktığında karşısına, aşılmaz
dağlar çıktığında manevra yapıp yine de hedefine yürüyen su
gibi...⁹⁴*

Hikâyede, “hayatın sırrının azimli olmakla çözülebileceği” mesajı verilir. Azmin hayatın kaynağı olduğuna ve azimli insanın elinden hiçbir şeyin kurtulamayacağına vurgu yapılır.

Mustafa Oğuz, “Azmin Beyaz Gülü” hikâyesinde, Afrika'ya okul açmaya giden öğretmenlerin azmini anlatır. Öğretmenler gittikleri yabancı bir memlekette çeşitli zorluklarla karşılaşır. Eksiklerinden dolayı yetkililer okulun açılmasına müsaade etmezler. Buna rağmen öğretmenler, sabır ve kararlılıkla okulun tadilatını yaparlar. Üstelik ancak beş öğrencinin kaydını yapabilmişlerdir. Hükümet yetkilisi Pierre, öğretmenlerin okul açma istek ve kararlılıklarına şahit olunca “eksikleri sonra tamamlarsınız” diyerek okula ruhsat verir. Bu hikâyede, “azimle hedefe kilitlenmiş insanların hangi şartlarda

⁹² Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

⁹³ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, s. 193.

⁹⁴ M. Sacid Arvası, “Biterken Bitmek”, *Yağmur*, S: 22, 2004, s. 51.

olursa olsun muvaffak olacakları” mesajı verilir. Öyle ki azmedince beklenmedik bir elin insan hayatına dokunduğu görülür:

Herkes harıl harıl çalışırken bir ara Pierre yine göründü. Onu görünce aşkla şevkle çalışan herkesin yüzü tekrar asıldı. Fakat hiçbir şey yokmuş gibi çalışmalarına aynı şevk ve heyecanla devam ettiler. Pierre yanlarındaydı. Sabahleyin, "Okulunuz bu eğitim yılında açılmayacak!" dediği bu insanları, sanki hiçbir şey duymamışlar gibi çalışır hâlde görünce o da şaşırmişti. Onları bu hâlde görmeyi hiç beklemiyordu. "Çoktan dağılıp evlerine gitmişlerdir." diye düşünüyordu. Ama buradaydılar. Hem de hepsi...⁹⁵

Şemsettin Yapar'ın “Ana Bizim Nemiz Eksik” hikâyesinin Güldane'si, yokluk zamanlarının çilekeş bir kadınıdır. Güldane'nin eşi yatalaktır ama o, hayatın zorluklarını tek başına göğüsler. Azimle çalışır ve çocuklarını büyütür:

Erkek aslan aslan da dişi aslan aslan değil mi, der dururdu içinden Güldane. Yorgunum demedi, çalıştı; Yeter'i unuttu çabaladı. İki çelimsiz sabiyi sıırım gibi delikanlı etti Allah'ın izniyle. Yatalak erine bakmayı ihmal etmeden. Biraz gıpta biraz haset: "İrkek gibi çalışır Güldane!" der olmuşlardı kadınlı erkekli tüm köy halkı. Allah bereket verdi de üç beş yetişkin oğullu evlerden geri kalmaz oldu gelirleri sonra sonra. Elden düşme, mavisini uçmuş yerden bitme bir Ford traktör bile aldılar. Nerden nereye Güldane kadın, nerden nereye! Şeker, şimdi ambarında çuvalıyla! Orhan'ını fakültelerde okuduyon! Şükür Rabb'ima, şükür Kerim Rabb'ima!⁹⁶

Yazar, bu hikâyede azimli olanların mutlaka başarılı olacağına vurgu yapar.

Abdülmecid Orhan, “Pas” hikâyesinde, emekli olmasına rağmen çalışma azmini yitirmeyen birini anlatır. Onun hayatı hep mücadeleyle geçmiştir. Yazarın azmi kaybolmamıştır ancak gençliği kaybolmuştur. Yaşı ilerlediği için gençliğindeki hareketliliğini yavaş yavaş kaybetmenin hüznünü şöyle anlatır:

“Pek çok eğitim yuvasında ter döküp bir medeniyet inşasında azimle cehdederken şimdi kanımın daha yavaş aktığını buruk bir şekilde fark ediyordum.”⁹⁷

Hikâyelerde azim, umut verici bir unsur ve yeni nesilleri harekete geçiren önemli bir değer olarak sunulur. “İnsanın yaşı ne olursa olsun azmi sayesinde hayatına anlam katabileceği mesajı” verilir.

⁹⁵ Mustafa Oğuz, “Azmin Beyaz Gülü”, *Yağmur*, S: 43, 2009, s. 52.

⁹⁶ Şemsettin Yapar, “Ana Bizim Nemiz Eksik”, *Yağmur*, S: 49, 2010, s. 62.

⁹⁷ Abdülmecid Orhan, “Pas”, *Yağmur*, S: 50, 2010, s. 16.

3.5. Barışsever Olma

Barış kelimesi; “*Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam.*”⁹⁸ şeklinde tanımlanır. Bu değer, Anadolu kültürünün şekillenmesinde de temel unsurlar arasında sayılabilir. Anadolu insanının tabiatında zaman zaman dargınlıklar yaşanmasına rağmen barışsever olmak vardır.

Şemsettin Yapar’ın “Tepsiyedeki Film” hikâyesinde böyle bir hadise işlenir. Şehirde üniversite okuyan genç, telefonda yıllardır konuşmadığı köydeki amcasının sıcak sesini duyunca heyecanlanır. Amcası hastadır ve şehre gelecektir. Bir taraf zor durumda kaldığında diğer taraf genellikle dargınlıkları bir anda unuttur, barışsever bir tavır takınır. Amcasına evini ve gönlünü açar. Hikâyede dargınlığın sebebi dahi açıklanmazken barışma heyecanı şöyle verilir:

Telefonumda yabancı bir numara... Çaldırdı çaldırdı. Çatallı bir ses, Akseki'den amcan ben, demez mi! Sevindim. Bu amcamla beş altı yıldır hiç görüşmedik. Sebebi sudan bir olay. Hangi dargınlığın sebebi sudan olmaz ki zaten.

*Konya'da hastaneye geliyorlarmış. Amca baba yarısıysa yeğen oğul yerine olmaz mı! Aradım ben de seni diyor, sarıldığında hırıltılı göğsü sınımsıcak işledi içime. Karlar buzlar eridi.*⁹⁹

İlay Dumanoglu’nun “Yüreğime Hoş Geldin Sevgili Kuşum” hikâyesinde bir çocuğun gönlünde yaptığı fantastik yolculuktan bahsedilir. Bu yolculukta, gönül kuşu onu hayat boyu mutlu kılacak değerlerle tanıştırır. Gönül kuşunun çocuğu tanıştırdığı değerlerden birisi de affetmektir. Bu duyguyla tanışan çocuk, ilk iş olarak küs olduğu arkadaşıyla barışmak için yanına koşar. Hikâyede affetme heyecanı şöyle anlatılır:

Yeni duygusuyla tanışmaya gidiyordu. Biraz daha yaklaşıncaya tanıdı onu. Bu Affetmek'ti! Sıcacıktı, aydınlıktı. Çocuk sevindi, ısındı, ışıldı. Affetmek gülümseyerek tuttu çocuğu küçük ellerinden. Onu bir kavrayışta aydınlığa çıkardı.

*Ama önce yapması gereken bir iş vardı. Günlerdir küs bulunduğu en yakın arkadaşının evine gitti, giderken yolda arkadaşı için bir şarkı besteledi. Onun gönlünü alıp, onun da yüreğinin iç çeperlerine bir çift yara bandı yapıştırdıktan sonra mutluluktan gülümseyen arkadaşına sarıldı.*¹⁰⁰

Hikâyede, “insan affedici ve barışsever olursa hayatında hep mutlu olur” mesajı verilir. Hikâyelerde bu değer genel olarak, sosyal dokuyu tamir edici olarak işlenmiştir.

⁹⁸ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

⁹⁹ Şemsettin Yapar, “Tepsiyedeki Film”, *Yağmur*, S: 52, 2011, s. 32.

¹⁰⁰ İlay Dumanoglu, “Yüreğime Hoş Geldin Sevgili Kuşum”, *Yağmur*, S: 54, 2011, s. 15.

3.6. Başkasının Kusuruyla Alay Etmeme

Kusurlu ya da eksik yanlarından dolayı bir kimse ile alay etme, toplumumuzda hoş karşılanmayan bir huydur. Kusurları örtmek dinî bir değer olup toplumun birlik ve beraberliği için önemli bir yere sahiptir. Bu bakımdan birisinin kusuruyla alay eden insan, kendi küçüklüğünü ortaya koyarken toplumsal barışı da zedeler.

Abdülmecid Orhan, “Pedal Korkusu” hikâyesinde, ağabeyinin bisiklete binme becerisinin zayıflığını konu eder. Bir arkadaşı onun bu eksikliğini alaya alır ve onu aşağılar. Bu durum, onun bisiklet sürme becerisini iyice yok eder; bisikletten düşer ve bir daha da bisiklete binmez. Hikâyede açığı aranan birisinin iç sesi şöyle aktarır:

Abim biraz gidiyor ve yine o bildik, tekdüze, kahredici ses: “Küttt!”. Rûhum daralıyordu. Dışlerimi sıkıyordum. Yahya arada bir yanlarından vitesli, mavi bisikletiyle geçiyor: “Boşa uğraşma Naci; bu, dört tekerlekli bisikleti bile süremez.” diyerek lâf atıp duruyordu. Yumruklarımı sıkıyordum. Zaman geçtikçe Yahya'nın alaylarının dozu da artıyor; Naci abi de Yahya'ya kızılıyordu.

Yahya kahkahalarla gülüyordu. Kulaklarım o kahkahalarla çınlıyordu. Yüz metre kadar turladım. Geldim yanlarına. Naci abinin gözleri çakmak çakmaktı. Feridun abim, yüzüme bakmadı. Eğdi başını. Acıyla: “Sen sür, artık Fehmi...” deyip yanımızdan ayaklarını sürüye sürüye ayrıldı.¹⁰¹

Bu hikâyede insanların eksik yönlerinin deşilmemesi ve alay konusu yapılmaması üzerinde durulur. Çünkü bu tutum, diğer insanların kabiliyetlerini körelttiği gibi kişiliklerini de zedeler ve onların hayatlarında ömür boyu iz bırakır. Hikâyede, “bir başkasının hayatına olumsuz etki etmeye kimsenin hakkının olmadığı” mesajı verilir.

3.7. Başkasının Malına El Uzatmama

Sosyal bir olgu olarak başkasının malına el uzatmama, toplu yaşamının ve sosyal barışın gereklerindedir. “Zıddı, hırsızlık olarak ifadelendirilir ki dînen yasak olan bu davranış, toplumun huzurunu da bozan ve hoş karşılanmayan bir tutumdur.”¹⁰² Ebû Hureyre'den rivayet edilen bir hadiste Peygamber Efendimiz; “Müslüman; elinden,

¹⁰¹ Abdülmecid Orhan, “Pedal Korkusu”, *Yağmur*, S: 46, 2010, s. 19.

¹⁰² Behiye Eker-Kazancı, “Yolsuzluk Kavramı ve TCK’ da Yolsuzlukla Mücadeleyi Amaçlayan Hükümler”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Sayı: 6, 2008, s. 51.

dilinden emin olunan kimsedir."¹⁰³ buyurur. Buradaki "elinden emin olunan" ifadesi, başkasının malına el uzatmamaktır.

Hırsızlık, hiçbir toplumda hoş karşılanmaz. Toplumumuz ve beşerî adalet sistemi hırsızlığı cezalandırdığı gibi uhrevî bir cezasının olduğuna da inanır. "*Dedenin yediği ekşi erik, torunun dişini kamaştırır.*" atasözü, bu inanın bir ifâdesidir.

Mustafa Uslu'nun hikâyesinde "Garip" bir dede ile torununun başkasının malına el uzatmama diyalogu verilir. Evlerinin avlusunda bir kovan bal görürler. Torun, buna çok sevinir ve hemen balın tadına bakmak ister. Dede, balın sahibini bulmadan el sürülmesinin doğru olmadığını belirtir:

-Bal mı? Yaşşasun, baaal, baal.
 -Dur bakalım, küçük yaramaz, hemen sevinme!
 -Neden dede, bal kötü bir şey mi?
 -Bal değil ama insanın kendisine ait olmayan bir şeyi sahiplenmesi kötü bir şey.
 -Ama dede, bu bal bizim bahçemizde ya...
 -Bizim bahçemizde ama, bizim değil. Ben getirtmedim, satın da almadım. Sen de ilk defa gördün.¹⁰⁴

Hikâyede, "başkasının malına el sürmeme" değeri uygulamalı olarak anlatılır. Bu değerin toplumda nesiller arası aktarımla daha etkili bir şekilde yer edeceği vurgulanır.

Yalçın B. Kemerci, "Barış" hikâyesinde hırsızlığın başka bir şekli olan emek hırsızlığını anlatır.

*Başkasının malını izinsiz alıp, sonra da "benim" diye iddia etmek hırsızlığın en kötüsü değil miydi? Temellük ettiği eşyada gezindi zihni. Hangisinin hakkını verip almıştı ki? Mal sahibi aklına bile gelmemişti. Zorba bir harami gibi hissetti. "Estağfirullah..." diye mırıldandı.*¹⁰⁵

Hikâyede, emek ve hak gaspının da bir hırsızlık olduğu üzerinde durulur ve "hırsızlığın her türlüşünün çirkin olduğu" mesajı verilir.

Osman Alagöz, "Yumurta" hikâyesinde başkasının malını izinsiz alan kamyon şoförüne verilen ders anlatılır. Niyeti hırsızlık olmamasına rağmen yaptığı hata olduğu belirtilince şoför pişmanlığını belirtir:

Müdür bey, sesine yansıyan merak ve amirane kızgınlıkla, "Niye aldın o yumurtayı?" diye sordu: "Ne olacak ki, hoşuma gitti aldım hocam. Yanlış bir şey mi yaptım yoksa? Altı üstü bir

¹⁰³ Abdullah Parlıyan, *Açıklamalı Tam Riyazu's-Salih'in Tercümesi*, İstanbul 1982. s. 89.

¹⁰⁴ Mustafa Uslu, "Garip", *Yağmur*, S: 68, 2013, s. 38.

¹⁰⁵ Yalçın B. Kemerci, "Hırsız", *Yağmur*, S: 70, 2014, s. 14.

yumurta! Zaten bir sürü tavuk var kamyonda. Benim aldığım bir yumurtadan ne olacak? Hem yemek için almadım ki..." diye cevap verdi. Müdür Bey bu cevapla tatmin olmamıştı. "Ne olacak da ne demek! Kul hakkına girmez mi bu? Azı da çoğu da bir değil midir kul hakkının. Yesen de yemesen de fark etmez. Sana yakışan, izinsiz almamaktı. Her yönüyle hassas yaşamalı değil mi insan?" Şoför, Müdür beyin nazik ikazını anlamak istediğini belli eden derin manidar bakışlarıyla elindeki yumurtayı süzdü. Başını önüne eğdi. "Doğru dersin hocam. Kul hakkına hep dikkat etmeye çalıştım. Çoluğuma çocuğuma bu güne kadar, bildiğim kadarıyla haram lokma da yedirmedim. Dedim ya, niyetim yumurtayı yemek değildi. Hoşuma gitmişti tavuğun yumurtlama anını follukta değil de kafeste görmek. Ama siz haklısınız.¹⁰⁶

Hikâyede, “her ne maksatla olursa olsun başkasının malına el uzatmama” mesajı verilir. Bu konunun işlendiği hikâyelerin tamamında benzer mesajların verildiği görülür.

3.8. Bilimi Önemseme

Bilim; toplumların gelişmesi için önemsenmesi gereken bir değerdir. Bilimsellik değerine önem veren insanlar, bilime ve bilimle uğraşan insanlara da saygı duyar. Bilime önem veren toplumların sağlıklı bir bilince sahip olduğu söylenebilir.

Sezanur Altuntaş’ın “Hâtıralar Koleksiyoncusu” hikâyesinde, rüyalarını bile bilimle süsleyen bir öğrencinin dünyası anlatılır. Bu öğrenci hayaller kurar ve hayallerinin bilimsel gerçekliğini araştırır. Hikâyede, bilimin gelişmesinde hayal gücünün önemi anlatılır:

Şaka yapma; nasıl olabilir ki? Anlatayım: Görünümü bir defteri andırıyor, sayfaları nanoteknolojiyle yapılmış. Bu defterde hatırlamak isteyeceğin, tekrar yaşamayı arzulayacağın hâtıraları biriktirmen mümkün. Öncelikle bir tarak şeklindeki ek cihazı saçına takıyorsun. Bunun ucundaki mikro tanecikler saç diplerindeki noktalardan bilinçaltına iniyor ve o esnada istediğin hâtıraları seçip cihaza yüklüyorsun. Daha sonra ek cihazı hafıza kartı girişine takarak, cihaza yüklediğin hâtıraları deftere aktarıyorsun. Bir sonraki aşamada ise kulaklık şeklindeki özel bir aparatı kulağına takman gerekiyor. Bunun beynine yanıltıcı sinyal göndermesiyle cihaza aktardığın hâtıralarını hatırlar gibi değil, yaşar gibi hissediyorsun. Hâtıralar hafızanın derinliklerinden alındığı için, her ayrıntıyı kaydedebiliyor, böylelikle istediğin zamana gitmen kolaylaşıyor.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Osman Alagöz, “Yumurta”, *Yağmur*, S: 41, 2008, s. 75.

¹⁰⁷ Sezanur Altuntaş, “Hâtıra Koleksiyoncusu”, *Yağmur*, S: 51, 2010, s. 11.

Hikâyede bilime önem verme değeri, hayallerle ifade edilmiştir. Çünkü bilimsel bütün gelişmeler önce hayal edilerek gerçekleşmiştir. Yazar bu gerçekten hareketle hikâyeye kahramanına gelecekle ilgili bilimsel konularda hayaller kurdurmuştur.

3.9. Bayramlaşma

Âfak bütün hande, cihan başka cihandır;

*Bayram ne kadar hoş, ne şetâretli zamandır!*¹⁰⁸

Bayramlar; toplumu toparlayan, kendine getiren, birlik duygusunu güçlendiren günlerdir. Bayramlaşma geleneği, toplumu ortak bir sevinç etrafında birleştirir. Dargınlar barışır, uzaktakiler yakınlaşır. Birkaç gün de olsa olumsuzluklar bir kenara bırakılıp bütün toplum pozitif bir ruh hâline girer. Yağmur hikâyelerinde özellikle dinî bayramların işlendiği görülür.

Zehra Aydüz, “Çocukluğumun Ülkesi” hikâyesinde köyüne dönen birinin bayram özlemine anlatır. Bayramlar aynı zamanda hediyeleşmenin de zamanıdır. Bütün olumsuz düşüncelerin birkaç günlüğüne de olsa bir kenara bırakıldığı zamandır. Yazar, büyüklere özlem duygusunu eski bayramların hatırlanmasıyla dile getirir:

Büyüklerin elleri öpülüp bayramlaşıldıktan sonra sofraya oturuyoruz. Neyse ki beklediğimiz an çabuk geliyor, beraberce bayram ziyaretlerine çıkıyoruz. Terbiyeli küçük kızlar olarak büyüklerimizin ellerini usulca öpüyor, merakla hediyelerimizi bekliyoruz.

*Bayram heyecanıyla anneannem yine çok erkenden kalkarak kırma adını verdiği özel böreğinden yapmış, yengem baklavalar ıslamış. Koyu yeşil desenli kilimin üzerine yer sofrası kurulmuş. Büyük geniş alüminyum bir sini etrafında bütün hane halkı toplanarak yemeğimizi şen şatır yiyoruz.*¹⁰⁹

Osman Alagöz’ün “Bahar Yağmurundan” hikâyesinde, eşinin ardından derin bir hasret duygusu yaşayan kadının aklında kalan en güzel hâtıralar canlanırken bayramlar ön plana çıkar. Zira bayramlar mutluluk günleridir ve insanların samimi hâlleri o gün daha da belirginleşir. Bahsedilen kişi de merhameti, cömertliği ve yardımseverliğiyle ortaya çıkar. Yazar, hikâyeye kahramanının şahsında Anadolu köylerindeki bayramlaşma değerini şöyle resmeder:

¹⁰⁸ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, s. 55.

¹⁰⁹ Zehra Aydüz, “Çocukluğumun Ülkesi”, *Yağmur*, S: 46, 2010, s. 21.

Ramazan Bayramlarında köyde yıllardır devam eden bir gelenek vardı. Cemaat, oruç sonrasında bayram günü ağızlarına ilk lokmayı köy meydanlarına serilen sofralarda koyardı. Hazırlanan bu yemeklerle aynı zamanda geçmişlerinin ruhlarını şâd ettiklerini düşünürlerdi. Caminin sofasında yemek yiyenler, birer ikişer sofradan kalkıp evlerinin yolunu tutmuşlardı. Gidip evde kendilerini bekleyen sevdikleriyle bayramlaşacaklar. Gönüllerinde büyüttükleri sevgilerini, ruhlara huzur damıtan bu bayram gününde onlara sunacaklar. Bir türkü sıcaklığında sözlerle, güneş ışıltısı bakışlarla tazelenecek sevdalar. İki bayram arasında geçen günlere sünger çekilecek, bir kere daha yenilenecek ahitler.¹¹⁰

Yusuf Ünal'ın "Bugün Bayram" hikâyesinde de bir bayram gününün heyecanı aktarılır. Bayram günü kimse kimseye kızmaz ve hatalar hoş görülür. Babalar çocuklarıyla oyunlar oynar.

Hikâyede, gurbetteki bir ailenin bayramı anlatılır. Birkaç tanıdık, birbirleriyle bayramlaşırlar. Buruktur gurbette bayram. Bayram havasını solumak için Türkiye televizyonu açılır. Türkiye'deki bayramın heyecanının yansımaları eşliğinde evin babası çocukluğundaki bayramlara gider. Yazar, hikâye kahramanının çocukluğundaki resmi şöyle tasvir eder:

Cemaat bayramlaşmada. Kardeşçe musafaha ediyorlar. Çocuklar el öpüyor. Dilencilerin avuçları dolup dolup boşalıyor. Güvercinlere pataz pataz yem serpiliyor. Soframıza melekler, yurdumuza melekler iniyor. İçimizde papatyalar büyüyor, kelekler semaya başlıyor. Bugün bayram, Cennetin tanıtıldığı günler! Gerçek bayramın habercisi bu günler.¹¹¹

Mehmet Öztunç da "Menzil" hikâyesinde gurbette geçen bir bayramı anlatır. Orta Asya'da öğretmenlik yapan gençlerin, başka bir şehirden görev yaptıkları şehre yolculukları anlatılır. Uçağı kaçıncı bayrama yetişmek kurbanlarını kesmek için çölde uzun bir yolculuğa çıkarlar. Yaşadıkları çaresizlik, gurbetteki bayramı daha da hüznü kılar. "Daşoğuz'a uçacak bütün uçaklarda bir hafta yer yokmuş. Biz de tam zamanını bulduk. Yarın bayram. Bayram coşkusu... Sanki daha fazla düşünsem gözlerime yenileceğim, şimdi diri görünmem lazım."¹¹²

Yağmur hikâyelerinde bayramların daha çok gurbette yaşandığı göze çarpar. Bunda, gurbette yaşanan bayramların burukluğunun derin olmasının etkisi vardır. Her ne kadar

¹¹⁰ Osman Alagöz, "Bahar Yağmurumdun", *Yağmur*, S: 47, 2010, s. 15.

¹¹¹ Yusuf Ünal, "Bugün Bayram", *Yağmur*, S: 73, 2014, s. 22.

¹¹² Mehmet Öztunç, "Menzil" *Yağmur*, S: 32, 2006, s. 45.

gurbette bayramlar buru olsa da ana konusu bayram olan hikâyelerdeki ortak nokta, bayramların ve bayramlaşmanın toplum hayatında birleştirici, huzur verici bir değer olduğudur.

3.10. Cesaret

Cesaret; “Güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven; yüreklilik, yiğitlik, yürek ve gözüpeklik.”¹¹³ olarak tanımlanır.

Cesaret; zorluklarla Mücadele etmek, inanılan değerler uğruna korkusuzca savaşmaktır. Ancak cesaret; savaşmaktan yana olmak, kavga etmek için fırsat kollamak, gerekli gereksiz her duruma karışmak değildir. Cesaretin bir değer taşıması için her şeyden önce insanın iyi bir amaca hizmet etmesi ve toplum tarafından onaylanan, ulvî amaçlar için harcanan bir çaba olması gerekir. Cesur insanlar kutsal dâvâları uğruna mücadele ederken tehditlere aldırılmaz, korkusuz davranır. Mehmet Âkif, Çanakkale Savaşı'nı resmettiği şiirinde Mehmetçiğin cesâretini şöyle ifâde eder:

*Top tüfekten daha sık, gülle yağan mermiler...
Kahraman orduyu seyret ki bu tehlide güler!*¹¹⁴

Sena Ufuk, “On Dakika” hikâyesinde, cesur ve idealist bir öğretmenin hikâyesini anlatır. Saraybosna ateş altındayken ve yüksek binalara konuşlanmış snaypırlar sokaklarda insan avlamaktadır. Ali öğretmen, eline bavulunu alarak korkusuzca Saraybosna'ya okul açmaya gelmiştir. Onun ideali, insanlığın huzurudur. İdeali uğruna ateşin içine gözünü kırpmadan dalar. Hikâyede cesaret değeri, yaşanmış bir olay üzerinden verilir:

*Bir tünelden geçiyordu. Elinde tek bir bavul, sırtında bir palto ve kendi... Bir de elinde tuttuğu bir müsveddeye karalanmış adres. Şehirde insanı hayata, hayatı insana bağlayan tek yoldu bu tünel. Boşnaklarca yeryüzünden silinmemek için düşünülmüş tek çare. Savaş, katliam son hızıyla devam ediyordu dışarıda. Onunsa bir korkusu yoktu, yalnızca bir öğretmendi ve Bosna'da Türk okullarının temelini atmaya gelmişti.*¹¹⁵

Cesaret kavramı çok değişik anlamlara gelirken hikâyede özellikle inanmış idealist bir adamın cesaretine vurgu yapılır. İnsanın idealleri uğruna tehlikeleri önemsemediği anlatılarak bir davaya inanmış olma hâli, cesaret değeri olarak işlenir.

¹¹³ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

¹¹⁴ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, s. 379.

¹¹⁵ Sena Ufuk, “On Dakika”, *Yağmur*, S: 70, 2014, s. 40.

3.11. Cömertlik

Cömertlik; “Cömert olma durumu, eli açıklık, âhilik, semahat, mürüvvet.”¹¹⁶ şeklinde tarif edilir.

Cömertlik, sosyal hayatta denge sağlayan bir değerdir. Bu denge sağlanırken, rol alanların da saygınlık kazanır. İslam Peygamberi Hz. Muhammed cömertlerin bu hâlini şöyle ifade eder: “*Mal sadaka ile eksilmez. Allah affı sebebiyle kulun izzetini artırır.*”¹¹⁷

Bu ve benzeri hadisler bu değerın dinî temellerinin olduğunu gösterir. Hatta toplumumuz, cömertliğin bir Allah ahlâkı olduğuna inanır. Bu değer, zekat kavramıyla İslam’da kurumsallaşmıştır. Zekat’ın fakiri zengine, zengini de Allah’a yaklaştıracığına inanılır. Zengini cömert olan bir toplumda, sınıflar arasında derin uçurumlar olmayacağından toplum daha huzurlu olur. Dolayısıyla sosyal barış açısından cömertlik değerinin önemi büyüktür.

Recep Şükrü Güngör, “Devri Deşen Zaman” hikâyesinde cömert bir fedakârın hayatını anlatır. İnsanlara kurban eti dağıtırken kazada vefat eden cömert hikâye kahramanı tam bir iyi insan modelidir. Yazar, bu cömert adamın hikâyesini, eşinin ağzından anlatır. Hikâye, insanın hem çevresine hem de ailesine karşı nasıl cömert olunacağını mesajını verir.

Hikâyedeki kahramanın cömertliği geriye dönüş tekniği kullanılarak verilir:

Mehmet Bey onları ağırlar, yedirir, içirir, gönüllerini almak için can havliyle çalışırdı. Bir delikanlı gibi yemekleri götürür, servis eder, mutfakla misafir odası arasında mekik dokurdu. Bütün bunları bir ibâdet neşvesiyle yapardı. “Bilmiyor musun, Mehmet Bey ikramı çok sever.” dedi.

*Kayseri yolunda Kıskaçlı’da arkadaşlarına ikram ederdi. O tarafa her gidişimizde bunu gördüm. Başka zamanlarda, esnaf arkadaşlarıyla gittiğinde de onları muhakkak orada yemeğe davet ederdi.*¹¹⁸

Recep Şükrü Güngör’ün hikâyesinde ana tema olan cömertlik değeri; iyilik, fedakârlık gibi değerlerle iç içe işlenir. Hikâye kahramanı cömertliğini davranışlarıyla gösterir. Hikâye kahramanı, yaratılış olarak cömert bir insandır; ancak onun cömertliğinin dinî kaynaklı olduğu da özellikle vurgulanır.

¹¹⁶ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

¹¹⁷ İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, s. 10-36.

¹¹⁸ Recep Şükrü Güngör, “Devri Deşen Zaman”, s. 32.

İbrahim Şaşma'nın "Bırak Yüreğimi Amca" hikâyesinde misafire gösterilen bir değer olarak karşımıza çıkar.

*"Bir iki akşama kalmaz hoş geldin ziyaretine gelirler ümidindeydim. Dolapta peynir kalmadıysa Perşembe Pazarı'na uğramalı. Köşedeki peynirciden peynir almalı. Misafirlerimizi hanım su böreğiyle karşılamalı"*¹¹⁹

Gerek misâfir ağırlamak gerekse yardımsever olmak şeklinde gösterilen cömertliğin dinî bir alt yapısının olduğu görülür. Sosyal dayanışma ve huzur için önemsenen bir değerdir.

3.12. Çalışkanlık

Kim kazanmasa bu dünyâda bir ekmek parası:

*Dostunun yüz karası; düşmanın maskarası!*¹²⁰

Mehmet Âkif Ersoy gibi toplumcu şairlerin sıkça işlediği çalışkanlık değeri; "Çalışkan olma durumu, faaliyet."¹²¹ olarak tarif edilir.

İnsanı hayatta başarılı kılacak ve yüksek yerlere taşıyacak değerlerin başında çalışkanlık gelir. Çalışkanlık; tembel olmama, severek iş yapma, faal ve üretken olma durumudur. Her şeyden önce insanların yiyecek, içecek, barınma gibi temel gereksinimlerini karşılaması ve hayatta kalabilmesi için çalışması gerekir. Aksi takdirde başkalarına muhtaç bir yaşam sürmek zorunda kalırlar. Bu da insan onurunu zedeleyici bir durumdur. Ayrıca insanların hayatlarında her şeyi başarabilmeleri, hedeflerine ulaşabilmeleri için öncelikle çok çalışmaları gerekir. Çünkü tembel insanların başarılı olması, isteklerine kavuşması mümkün değildir. Bu insanların ne kendilerine ne de başkalarına hayrı vardır. Hiçbir işe azimle sarılmaz, bir işe başlasalar bile devamını getiremezler. Oysa çalışkan insanlar hedeflerine ulaşmak için her türlü özveride bulunur; hiçbir engelin onları durdurmasına izin vermez. Kolay kolay pes etmeyen bu insanlar gece gündüz çalışıp sorumluluklarını yerine getirir. Kur'an'da, "Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur." (Necm/39) denilerek çalışkanlık önemsenmiştir. Bundan dolayıdır ki toplumumuz arasında çalışmanın ibadet olduğuna inanılır.

¹¹⁹ İbrahim Şaşma, Bırak Yüreğimi Amca, Yağmur, S: 41, 2008, s. 42.

¹²⁰ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, s. 77.

¹²¹ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

Murat Kaya, “Yol Ayrımında Bekleyenler” hikâyesinde, okuma aşkıyla yanıp tutuşan bir öğrencinin çalışkanlığını konu edinir. Çocuk, maddî sebeplerden dolayı okula gönderilemeyeceğini öğrenir fakat azmeder ve okula gitmeyi başarır. Hikâyede çocuğun okuma azmi kendi ağzından şöyle anlatılır:

Bu yolu her gidişimde okuluma geriye dönmenin hayallerini kurardım. Yazın çalışarak biriktirdiğim haftalıkla, okula getirdiğim bisküvi ve çikolata gibi şeyleri satarak ek gelir elde etmeye çalışırdım. Bir vakit sonra elden düşme bir fotoğraf makinesi almış, yatılı öğrencilerin hâtıra fotoğraflarını çeker, tabettirir onları satarak da bir miktar para kazanırdım.¹²²

Hikâyede, çalışkanlık değeri hem derslerine çalışmak hem de çalışarak okul parasını kazanmak olarak sunulurken “çalışan kişinin mutlaka başaracağı” mesajı verilir.

Ömer Bilmez’in, “Babamın Hazinesi” hikâyesinin kahramanı hayatını iyi programlamış, çalışkan bir adamdır. Öyle ki hayatının bir ânında boşluk yoktur:

Sabah gün ışımadan ayaktadır. “Rızık, sabahın alacasında saklıdır.” der, işine koyulur. Bahçedeki ağaçları tımar eder, elmanın, narın suyu gelmişse onları sular, diplerini beller, ayrık otlarını temizler, aykırı dalları budar. Tavukları yeşillığe salar. Kahvaltı hazır olunca yukarı çıkar. Yemeğini yedikten sonra yola koyulur. Kolhozdan gelen pamuğun, buğdayın, arpanın kayıtlarıyla uğraşır.¹²³

Hikâye kahramanı zamanının her ânını programlamıştır. Ona göre boş durmak tembeldir. Boş kalıp kendini dinleyen insanın ruh daralmaları yaşayacağını düşünür. Hikâye kahramanının bu özellikleri öne çıkarılarak, “çalışan insanın huzurlu olacağı” mesajı verilir.

Yılmaz Yılmaz’ın “Yalnızca Bir Ev” hikâyesinde çalışkan bir ev sahibinden bahsedilir. Evinde kiracı olarak kalan öğrencilerden etkilenerek mahallede bir yurt yapımına girişen Halim Efendi, imkânları yetersiz olduğu için etrafındaki insanları harekete geçirir; kendisi de beden gücüyle çalışarak inşaat işlerine yardım eder. Ondaki çalışma gayreti, etrafındakileri de etkiler. Böylece çalışmanın insanın yüklerini hafifleten, insanı rahatlatan bir tarafını keşfederler.

Çalışmanın zevki hikâyede şöyle ifade edilir:

¹²² Murat Kaya, “Yol Ayrımında Bekleyenler”, *Yağmur*, S: 58, 2012, s. 56.

¹²³ Ömer Bilmez, “Babamın Hazinesi”, *Yağmur*, S: 62, 2012, s. 25.

Daha yapılacak çok iş var, hadi başlayalım, dedi. Ekledi; bu biter diğeri başlar, bu biter başka bir iş başlar... Daha yok mu? Halim Efendi fer oldu bize, uyandık kış uykusundan, hafifledik. Herkeste bir neşe...¹²⁴

Halim Efendi'nin "Daha yok mu?" adlı ifadesiyle Kur'ân'daki "Helmin Mezid" kavramına atıfta bulunulmuştur. Bu söz, günahkârlar cehenneme atılıp da cehenneme "Yeter mi?" diye sorulduğunda cehennemin söyleyeceği rivâyet edilen sözdür. Kur'ân, bunu şöyle ifade eder: "O gün cehenneme "Doldun mu?" deriz. O da "Daha var mı?" der." (Kaf/30)

Halim Efendi'nin çalışma iştahı, cehennemin günahkârı isteme iştahına benzetilmiştir. Hikâyede, "çalışmanın insana neşe ve huzur verdiği ve insanı cehennemden de kurtaracağı" mesajı verilir. Ayrıca bu zevki alan insanların çalışmamaktan rahatsız olacaklarına vurgu yapılır.

Çalışkanlık değerinin işlendiği hikâyelerde, bu değeri önemseyenlerin "mutlaka başaracağı ve mutlu olacağı" mesajı verilir.

3.13. Çevre Duyarlılığı

Çevre duyarlılığı değeri, günümüzde evrensel bir değer olarak karşımıza çıkar. Özellikle bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde çevre kirliliği ciddi bir sorun hâline gelmiştir. Bu sebepten, *Yağmur* hikâyelerinde de bu değer önemsendir.

Şemsettin Yapar, "Bekçi Köpeği" hikâyesinde ideal bir çevre tasviri yapar. Hikâyede peyzaj alabildiğince öne çıkarılır ve hayatın anlamının güzel bir çevreyle mümkün olabileceği mesajı da verilir. Pikniğe giden bir gencin yaşama sevinci çevrenin renkleriyle güzelleştirilir. Hikâyede çevre güzelliği; "ton cümbüşü, boyamak, tuval, tablo, cennet" kelimeleriyle ifade edilir. Tabiatın güzelliği, saflığı, günahsızlığı ve sonsuz mutluluğu çağrıştıran cennete benzetilerek anlatılmıştır. Bundan dolayı hikâyede, mutluluk için güzel bir çevrenin gerekliliği, üstü kapalı olarak ifade edilir:

Otobüsten inince kendimizi bir sararmış yaprak cenneti içinde bulduk. Aman Allah'ım sarının bu kadar çeşitli tonu varmış demek ki! Her ağacın yaprağı bir ayrı sararmış. Limon sarısından kıvılcık kadar geniş bir ton cümbüşü. Altunî kavak yaprakları, kınalı sarı ot kuruları, kırıklı döküklü geçkin çayırlar... Güneş her bir şeyi eğimi artmış sarı ışığıyla boyuyordu. Görünen her yer canlı, eşsiz bir

¹²⁴ Yılmaz Yılmaz, "Yıllardır Bir Ev", *Yağmur*, S: 66, 2013, s. 49.

*tuvalin içindeymişiz hissi uyarıyordu bizde. Sadece işte buradaki beş on insan için tasarlanmış üç boyutlu bir yağlıboya tablo, dakikasında değişip duran canlı bir manzara...*¹²⁵

Abdülmecid Orhan, “İkinci Uçurtmaları” hikâyesinde, bir çocuğun çevre duyarlılığına ayna tutar. Teknolojinin çevreyi kirletmesinin bir çocuğun dünyasını nasıl allak bullak ettiğini anlatır. Çocuğa en çok mutluluk veren şey, gökyüzüne uçurtma salmaktır. Ancak her tarafı saran yüksek gerilim hattının telleri, onun hayallerini özgürce gökyüzüne salmasını engeller. Hikâye kahramanı, çocukluğuna bir kâbus gibi çöken çevre düzensizliğini şöyle resmeder:

*Şehirleri çirkinleştiren nesnelere vardı, o zamanlar. Koca koca mühendisler, mimarlar her şeyi düşünür de şehrin estetiğinden hiç anlamazlardı sanki. Çocukluğumun mahallesinde işte böyle şehir ucubeleri vardı. Şehrin dış mahallelerini sarmışlardı. O güzelim tarlalara, bahçelere, bağlara ve boş arsalara otağlarını kurup tüm kibirleriyle etrafa tepeden bakıyorlardı. Bunlar, mühendislerin ve işçilerin tabiriyle yüksek gerilim hattıydı. İşte bu demirden yaratıkların, sınırsız çocukluk rüyaları gördüğüm o yılların gündüzlerinde büyük çocukların küçüklerin oyunlarını bozmaları gibi benim o tatlı düşlerime kâbus gibi çöküşlerini bugün bile acıyla hatırlarım.*¹²⁶

Hikâyede çevre duyarlılığı, “uçurtma ve yüksek gerilim hatları” kelimeleriyle somutlaştırılır. Yazar, çevre duyarlılığı değerine dikkat çekerken etrafa biraz da çocuk gözüyle bakılması gerektiği mesajını verir.

Senem Gezeroğlu'nun “Ve Kalem Yazarak Kanatlanır” hikâyesinin kahramanı, yalnızlık çeken birisidir. Kendisini tabiatla özdeşleştirir ve tabiata zarar verilmesinden rahatsızlık duyar. Çevreye zarar verilmesinin içini nasıl acıttığını şöyle dile getirir:

*“Yılbaşı... Ağaçları kesiyorlar, yüreğim çöl. Yerine kim diyecek yenilerini? Bak, erozyon bütün kimliğim...”*¹²⁷

Hikâyede, “çevreyi yok etmenin insanı yok etmek olduğu” mesajı verilir.

Çevre duyarlılığının ana tema olarak işlendiği hikâyelerde ortak nokta, insanın çevrenin bir parçası olduğu düşüncesidir. Çevre varsa insan var, çevre yoksa insan da yoktur. Hikâyelerde çevre duyarlılığı insan türünün varlığının devamıyla ilintilendirilerek anlatılır.

¹²⁵ Şemsettin Yapar, “Bekçi Köpeği”, *Yağmur*, S: 38, 2008, s. 26.

¹²⁶ Abdülmecid Orhan, “İkinci Uçurtmaları”, *Yağmur*, S: 55, 2011, s. 62.

¹²⁷ Senem Gezeroğlu, “Ve Kalem Yazarak Kanatlanır”, *Yağmur*, S: 70, 2014, s. 52.

3.14. Dayanışma

Dayanışma; “Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması, tesanüt.”¹²⁸ olarak tanımlanır.

Mehmet Âkif Ersoy, dayanışmanın bir toplumun varlığının devam etmesi için bir güç olduğuna vurgu yapar:

*Girmeden tefrika bir millete, düşman giremez;
Toplu vurdukça yürekler onu top sindiremez.*¹²⁹

Özelde ise, sahip olunan imkânların ihtiyaç sahiplerinin yararına kullanılması olan dayanışma; adalet, yardımlaşma, ahlâk, saygı ve sevgi gibi değerlerin yaşatılmasını sağlar. Tarih boyunca güçlü toplumlara baktığımızda onların birbirlerine büyük bir sevgi ve güven ile bağlandıkları, sıkı bir dayanışma içinde oldukları görülmüştür.

Dayanışma değerinin en güzel örnekleriyle yaşandığı toplumlardan biri de Türk toplumudur. Milletimiz, Millî Mücadele ve sonrasındaki yokluk yıllarını dayanışma sayesinde aşmış ve ayakta kalabilmiştir. Bu dayanışma ruhu, toplumumuzun köklü bir geleneğidir. Anadolu köylülerinin geliştirdiği imece usulü, bu örneklerin başında gelir. Köylüler tarlaların sürülmesi, ürünlerin hasat edilmesi, ev yapımı gibi birçok işi birlikte yapmışlardır. Milletlerin istikbali için bu derece ciddi bir önem taşıyan dayanışma değerinin bir ülkenin bütün fertlerine aşılması hayatî öneme sahiptir.

Anadolu geleneğinde, köyden şehre gelindiğinde önce yakın akrabaların yanında kalınır. Hele hastalık ve benzeri sebeplerle gelindiye akrabalar arasında dayanışma üst seviyededir. Bu değer, köyden şehre göçün yoğunluğu sebebiyle zamanla azaldıysa da henüz büsbütün yitirilmemiş bir değerdir.

Şemsettin Yapar, “Tepsideki Film” hikâyesinde öğrenci olmasına rağmen hastaneye gelen amcasına yardımcı olan bir gencin erdemini konu edinir. Öğrenci, kıt imkânlarına rağmen zor anında amcasının yanında olur, onu evine davet eder:

*“Amcamın hastane bahçesindeki kum tuvalde hayli sofistike kübik bir tablo çıkardığını fark ettiğimde saat üçe geliyordu. Haydi amca, dedim, gidiyoruz.”*¹³⁰

Hikâyede dayanışma ruhunun, kırgınlıkları yok ettiği mesajı da verilir.

¹²⁸ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

¹²⁹ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, s. 170.

¹³⁰ Şemsettin Yapar, “Tepsideki Film”, s. 32.

Osman Alagöz yurt dışında öğretmenlik yapan iki ailenin dayanışmasını, “Donuk Süt” hikâyesinde konu edinir. Birbirlerine destek olmak için bu aileler evlerini yakın tutarlar. Çalıştıkları kurumdan aylarca para alamazlar. Ailelerden biri çocukları hastalandığı hâlde doktora götüremezler. İki aile de aynı durumda olduğu için çocuğu hasta olan aile, diğerine derdini açmaz. Diğer ise uzun süredir memleketine gitmek için uçak bileti parası biriktirmiştir. Kardeşinin düğününe gidecek, anne-babasıyla hasret giderecektir. Ancak arkadaşının hasta olduğunu ve çocuğunu emziremediğini için çocuğun da hastalandığını öğrenince memlekete gitme düşüncesini erteler ve parasını arkadaşına verir. Yazar, gurbetteki iki komşunun dayanışmasını şöyle anlatır:

Evleri yakındı. Birbirlerine rahat gidip gelebilmek için. Vatandan ayrılığın üstüne burada da bir ayrılık yaşamak istememişlerdi. Darda kaldıklarında, başları sıkıştığında hemen bir diğerinin yardımına koşmak için özellikle yakın tutmuşlardı evlerini.

Uçak bileti için biriktirdiği para vardı. Annesi ısrar etmişti. “Çok özledim, gel kızım, hem kardeşinin düğünü var.”

...

Nazlı'nın sütü donmuş. Param mutfakta, kavanozun içinde. Memleketim biraz daha beklesin beni. Nazlı'nın bebesi çok küçük, bekleyemez anne.¹³¹

Hikâyede, “insanın en insanî tarafını ortaya çıkaran değerlerden birinin dayanışma olduğu” mesajı verilir. Dayanışma değerinin ana tema olarak işlendiği hikâyelerde vurgulanan ortak nokta, bu değer toplumsal kalkınmayı ve barışı beraberinde getirme düşüncesidir.

3.15. Dinî Değerlere Önem Verme

Toplumumuzun büyük kesimi, dinî değerlerine önem verir; saygı gösterir. Son zamanlarda bu hassasiyetini kısmen yitirir gibi olsa da din, toplumsal hayatımızda önemli bir yer tutar. Toplumumuzun azımsanmayacak bir kısmı dinî ritüelleri tam anlamıyla yerine getirmese de dinî değerlere olan saygısını devam ettirmektedir. Milletimizin dinî hassasiyetinin yüksek olması, geçmişte İslâm'a bayraktarlık etmiş olmasıyla da yakından ilgilidir.

¹³¹ Osman Alagöz, “Donuk Süt”, *Yağmur*, S: 58, 2012, s. 32.

Toplumumuzun geleneksel motiflerine de etki eden din olgusunun edebî eserlerimizde yansımaması düşünülemez. Dinin kadîm bir değer olması, Mehmet Âkif'in şiirine şöyle yansır:

*Allah'a dayanmak mı? Asırlarca dayandık!
Düştükse bu hüsrana, O'nun nârına yandık!*¹³²

Yağmur dergisindeki hikâyelerde de dinî değerlere saygı konusunun yoğun olarak işlendiği görülür.

Seher Durmaz, “Mesafelerin Ötesindeki İki Sevgi” hikâyesinde kutsal topraklara yolculuk yapan genç bir kadının dinî hassasiyetine vurgu yapar. Kadın, eşiyile Medine ve Mekke'nin manevî havasını soluklar. Peygamber ikliminde olmak onda tarifsiz duygular oluşturur. Ruhundaki o manevî akislerle ülkesine döner. Yazar, hikâye kahramanının duygularını şöyle tasvir eder:

*Henüz çiçeği burnunda bir çift Rukiye ve bir haftalık eşi.
Kutsal topraklardalar.Mekke'nin toprağı, Kabe'nin etrafı,
Medine'nin havası, Ravza'ı Mutahhara'nın kokusu...
Etekleri Rahmet dolu, yürekleri merhamet soluklu, ufukları
Sonsuz buutlu dönüyorlar memleketlerine. Bir iki günü geçiriyorlar
hoşça. Lâkin; Rukiye'nin aklı hep Kâbe yönünde, Peygamber
Köyü'nde, Ravza kokusunda.*¹³³

Hikâyede kutsal mekânlara değer vermenin insana huzur verdiği üzerinde durulur.

Alaaddin Dikmen, “Öğrenme Vakti” hikâyesindeki anlatıcı, dinî değerlere saygının şeklen değil ruhen olması gerektiğine vurgu yapar:

*“Kur'ân'a saygılıyız. Okuyoruz, dinliyoruz da. Ama neden hayatımıza dürüstlük, adalet, doğruluk, paylaşım ve güzel ahlâk olarak yansımıyor okuduklarımız?”*¹³⁴

M. Sacid Arvasi, namaz hassasiyeti olan birinin hikâyesini, “Yollar Şahidiydi” adlı hikâyesinde anlatır. Hikâyede, “namazım geçmesin” diye yolda kalmayı göze alarak otobüsten inen bir adamın hikâyesi anlatılır:

“Kaptan uygun bir yerde biraz durabilir miyiz, mâlum ikinci namazı.” dedi. Kaptan bu sefer hızlıca bir bakış fırlattı kendisine, sonra gözlerini yine yola çevirerek “Ekspres, durmaz Bey Ağabeycim.” dedi. “Otobüsün ekspres olduğunu bilmiyordum. Öyle olsa da Allah bana neden ikinci namazını kılmadın diye

¹³² Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, s. 415.

¹³³ Seher Durmaz, “Mesafelerin Ötesindeki İki Sevgi”, *Yağmur*, S: 23, 2004, s. 60.

¹³⁴ Alaaddin Dikmen, “Öğrenme Vakti”, *Yağmur*, S: 25, 2004, s. 40.

sorduğunda otobüsüm ekspresi de ondan diyemem ki Hak katında geçerli bir mazeret söyle ben de kılmayayım ikindiye.” Kaptan canı sıkılmış gibi yaptı “Kaza yaparsın Bey Ağabeyciğim!” dedi. Onun da canı sıkılmıştı. Hiç âdeti değildi böyle konuşmak ama “Ya ben kaza yapmadan sen kaza yaparsan!” dedi. Neticede Ekspresin namaz için durmayacağı kesinlik kazandı. Bunun üzerine ilk benzinlikte kendisinin indirilmesini rica etti.

İndiğinde aceleyle abdestini aldı, kendisine gösterilen yerde namaza durdu.¹³⁵

Yazar, dinî hassasiyeti hikâye kahramanın hayatından bir pasaj sunarak aktarırken inanan insanın hayatında dinin her şeyden önemli olduğu mesajını verir.

Recep Şükrü Güngör, “Uzun Bir Secde” hikâyesinde dinî değerlere önem veren bir dedenin hikâyesini anlatır. Ömrünün son demlerini yaşadığının farkında olan dede, dinî yaşantısında evlatlarına ve torunlarına örnek olmaya çalışır. Dede, yaşantısıyla oğul ve torunlarına; “Bunca sene yaşadım her şey yalanmış; Allah’tan başka her şey fâni; dünyaya değil Allah’a bel bağlayın” mesajı vermektedir. Fakat oğul ve torunlar, onun bu mesajını anlama çabasında değildir. Dede, yüreğinde ince bir sızıyla bu hâlden rahatsızlık duyar. Yazar, dedenin hâlini şöyle anlatır:

Duasını bitirip geriye dönüyor. Kahvaltı sofrası serilmiş, sini kurulmuş. Ezanla birlikte gelin de uyanmış, hem namazını kılmış hem de kahvaltı hazırlamış. Kızlar evden uçunca gelinler, tutmasa da yerini, kız oluyor.

Oğul... Can bağı oğul. Dünya nimeti, tatlı meyve oğul, namazı acele kılıp yatıvermiş. Oğula kızıyor. Uzun uzun dua etmeliydi diyor.

Akşam okunuyor. Kibleye yöneliyor. Allahü ekber. Secdeye gidiyor. Torunlar seccadenin yanı başında oynuyor. O secdeden kalkmıyor. İçerde Tchaikowsky, Bach, Vagner dinleyen torunların diri sesleri duyuluyor.¹³⁶

Nesiller arası çatışmanın hissedildiği hikâyede, “dinî değerlere duyarsız kalmanın, bu değerlere önem verenleri üzdüğü” mesajı verilir.

Osman Alagöz’ün “Camekân Zırhı” hikâyesinde, cevşenin manevî zırhı konu edilir. Hikâyede, bağ evinde çocuklarıyla yalnız yaşayan bir kadının cevşenin manevî zırhıyla korunması konu edilir. Kadının etrafında oluşan manevî koruyucu halka ve huzurlu hayatı onun dine verdiği değer bir sonucudur:

Nimet Hanım, kırk beş yaşında Kur’ân kursuna gitmek istemişti. Artık çocuklarım büyüdü, ben de Kur’ân okumamı

¹³⁵ M. Sacid Arvasi, “Yollar Şahidiydi”, *Yağmur*, S: 34, 2007, s. 70.

¹³⁶ Recep Şükrü Güngör, “Uzun Bir Secde”, *Yağmur*, S: 38, 2008, s. 78.

*ilerletirim diye düşünmüştü. İlkokul diploması olmadığı için kaydını yapmamışlardı. Sırf Kur'ân kursuna kaydını yaptırabilmek için, ilkokulu dışarıdan bitirmişti. Kendisi Kur'ân'ı tecvidiyle okumayı öğrenince etrafındakilere de öğretmeye başlamıştı. Ne kadar çok işi olursa olsun, Kur'ân öğretmekten taviz vermiyordu. Günün en bereketli saati olarak görüyordu bu zaman dilimini. Yüzüne bir aydınlık yayıldı. Hâtıralarla içindeki huzurun arttığını hissetti...*¹³⁷

Aynı hikâyede kadın, sabah uyandığında çocuklarının uyuduğu pencerenin hemen önünde bir yılan görür. Telaşlanır, yılanı öldüreceği sırada yılanın ölmüş olduğunu görür ve rahatlar. Tehlikeyi atlattırmasını, cevşenin koruyucu özelliğine bağlar:

*Bir, kızının cennet ağacı dediği ağaca baktı, bir de evin bu ağaca bakan penceresine... Ve gece yarısı yatmadan önce okuduğu cevşeni gördü pencere kenarında. "Camekân!" dedi titreyen dudaklarıyla ve ekledi: Cevşenim, zırhım benim...*¹³⁸

Hikâyede manevîyatın koruyuculuğu; "cevşen, cennet ağacı, nur yüzlü dede, camekân, zırh" kelimeleriyle verilirken "manevîyatın insanın en büyük koruyucusu olduğu mesajı" üzerinde durulur.

Yasemin Civelek'in "Lebriz Ata Yadigârı" hikâyesinin kahramanı, dindar biridir. Hikâye kahramanının şahsında gerçek bir mü'minin portresi çizilir. Yazar, hikâye kahramanının bu özelliğini şöyle tarif eder:

*Ahmet Selim Efendi ona doğru gelirken istiğfar duasından bir bölüm mırıldanır olurdu: "...azm ü cezm ü kast eyledik..." Gidişleri estağfirullah makamında, dönüşleri ise elhamdülillah kıvamında olurdu çoğu kez. Hafız-ı Kur'ân'dı. Ayetler gönlünün eğlencesi, ruhunun âb-ı hayatıydı. Mecbur olmadıkça boş konuşmaz, dünyevî lakırdıya kalbinde dahi yer vermezdi.*¹³⁹

Hikâyede, "dinî hayata önem vermenin insanın hayatını renklendireceği ve insana huzur vereceği" mesajı verilir.

Afife Eren'in "Seher Misafirleri" hikâyesinin kahramanı, ezana son derece saygılı bir adamdır. Sabah namazı öncesi cami avlusunda ezan dinlerken yakazaten etrafta nur yüzlü insanları görür. Ezan sesi o kadar etkileyicidir ki o ruh hâliyle etraftaki varlıkların dillerini yorumlamaya ve anlamaya başlar:

¹³⁷ Osman Alagöz, "Camekân Zırhı", *Yağmur*, S: 39, 2008, s. 57.

¹³⁸ Osman Alagöz, "Camekân Zırhı", s. 57.

¹³⁹ Yasemin Civelek, "Lebriz, Ata Yadigârı", *Yağmur*, S: 40, 2008, s. 12.

Mendiliyle elini yüzünü kurulamak için kenardaki oymalı tahta tabureye oturur oturmaz, müezzin efendinin Davudî sesi çınlattı caminin avlusunu. “Allahü ekber, Allahü ekber...” Vücutuna elektrik verilmiş gibi hissetti, kımıldayamadı. Bu ses gönlündeki ve gözündeki perdelerden birini daha çekti aldı sanki. Bir süre öylece kaldı. Elleri ve yüzü sabah rüzgârının tesiriyle kurumuştu. Mendilini cebine koydu. Az önce caminin avlusunu çınlatan bu sesin, avludan taşıp bütün arzı ve semayı nasıl doldurduğunu gördü. Bu sesle birlikte âdeta kıyamda duran çam ağaçlarının rüku ve secdelerine şahit oldu. Ezanla beraber birden avluyu dolduran kuş cıvıltılarındaki “Ya Allah Ya Rahim, Ya Allah Ya Kerim” dualarını işitti. Dayanamadı, gözlerini kapadı; birden bütün kainatın bir halka-yı zikre dönüştüğünü gördü.¹⁴⁰

Yazar ezanın ruhuna vâkıf olan kişinin, yeryüzündeki bütün varlıkların sır diline vâkıf olabileceğini imâ eder. Hikâyede, “varlıklara sadece dış görüntüsüne göre değil de onları yaratan Allah’ın sanatı gözüyle bakılabilirse, bazı sırlarının keşfedilebileceği” mesajı verilir.

Hüseyin Özcan, “Dolar Ağacı” hikâyesinde teheccüd namazının hazzına ulaşmış bir insanın heyecanını aktarır:

“Yüreğinde çağlayan gibi coşan muhabbetin tesiriyle yatağından fırladı. Gecenin ortasında Rabbisiyle buluşmanın hazzıyla abdestini almaya başladı. Seccadesini özenle serdi.”¹⁴¹

Bu hikâyede de “dinî değerlere önem veren ve hayatını ona göre tanzim eden insanların, dinî değerlerden haz aldıkları ve daha huzurlu oldukları” mesajı verilir.

Zekeriya Kantaş, “Çağrı Merkezi” hikâyesinde, bitkisel ürün satan bir firmanın çağrı merkezindeki konuşulanları konu edinir. Telefon başında görevli Müge, hemen yakınlardaki minareden okunan ezandan rahatsızlık duymaktadır. Ancak Avusurtalya’dan arayan bir bayan müşteri, telefonda ezan okununca dinlemek ister. Müşterinin, ezana hasret olduğunu belirterek telefonu kapatmamasını rica etmesi, çağrı merkezindeki görevli kızı etkiler. Ve o anda okunan ve her zaman rahatsız olduğu ezanı can kulağıyla dinlemeye başlar:

*“Allâhu Ekber, Allâhu Ekber, Allâhu Ekber, Allâhu Ekber...”
Hoca yine başlamıştı. Telefonda müşteri olmasa pencereyi
kapatırdı ama...
-Hanımefendi, siparişlerinizi...*

¹⁴⁰ Afife Eren, “Seher Misafirleri”, *Yağmur*, S: 22, 2004, s. 18.

¹⁴¹ Hüseyin Özcan, “Dolar Ağacı”, *Yağmur*, S: 22, 2004, s. 26.

-*Lütfen susar mısın hanım kızım?*
Müge şok oldu. İlk defa bir müşteri, üstelik kibar bir hanımefendi ondan susmasını istemişti.
-Efendim, affedersiniz, bir hata mı ettim acaba?
-Yok yok, hayır. Katiyen. Arkadan bir ses duydum. Ezan sesi. Burada, biz o sese hasretiz kızım. Lütfen telefonu kapatmayın. İki dakika ezanı dinleyeyim. Siparişlerimi ezandan sonra vereyim.¹⁴²

Yazar, hikâyesinde dinî değerlerin hayatımızın bir parçası olduğunu, bu değerlerin hayatımızdan çıktığında, eksikliklerini mutlaka hissedeceğimiz mesajını verir.

Osman Alagöz'ün "Şahin Bakıslı Yiğit" hikâyesinde Fransız işgalinde Gaziantep'in mücadelesi işlenir. Hikâyenin kahramanı Şahin Bey'in yiğitçe mücadelesinin ardında imanlı bir ruh vardır. Şahin Bey'in dinî değerlere hassasiyeti hikâyede şu şekilde verilir:

*"Varsın yaşansındı hasretler. Yeter ki minarelerden ezan sesleri dinmesindi. Ruhlar ezanla yikansın, mabetlerin büyüülü ikliminde huzuru demlesin gönüller."*¹⁴³

Hikâyede, "dinî değerlere önem vermenin zor zamanlarda insanları azimli ve güçlü kıldığı" mesajı verilir.

Hüseyin Bargan'ın "Sevgi Baharları" hikâyesi, Başkurdistan'da vefat eden Erdal Öğretmen'in hayatında dinî değerlerin yerini anlatır. Erdal Öğretmen'in uzaklara giderek fedakârlıkta bulunmasını sağlayan, çok önemseydiği dinî değerlerdir. Yazar kahramanın bu yönünü, hikâye kahramanını tasvir ederken verir:

Erdal öğretmen elinden hiç düşürmediği, her sayfasında okunmuşluk okunan dua mecmuasının limanında muttat demirliyordu. O upuzun karlı kış gecelerinde, duayla yakamozlaşan gecenin bağrında çekilen şebnem tespahi, yeşil seccadenin üstüne pıt pıt dökülmekte. Kalp göklerinden bir sağanak boşalmakta.¹⁴⁴

Hikâyede, "adanmışlık ruhunun dinî değerleri hayata uygulamakla mümkün olduğu" mesajı verilir.

Hüdayi Can'ın "Çetele" hikâyesinde, dindarlığa doğru evrilen bir berberin hayat hikâyesi anlatılır. Savruk hayatı bir anda keskin bir dönüşle değişir berberin. Hacca gider ve âdeta Yûnusvârî bir sûfiye dönüşür. Geride bıraktığı ömrünün bütün borç namazlarını kılar. Hatta bunlar bitince alışkanlık olduğu için fazladan kıldığı nafîle namazlarını bırakamaz. Hikâyede, berberin hayatı şöyle anlatılır:

¹⁴² Zekeriya Kantaş, "Çağrı Merkezi", *Yağmur*, S: 52, 2011, s. 25.

¹⁴³ Osman Alagöz, "Şahin Bakıslı Yiğit", *Yağmur*, S: 23, 2004, s. 25.

¹⁴⁴ Hüseyin Bargan, "Sevgi Baharları", *Yağmur*, S: 31, 2006, s. 30.

Beş vakit namaza alışmış, hatta “Ya Cemil, Ya Allah, Ya Karib, Ya Allah...” diye başlayan tesbihatı bile ezberlemişti. “Sübhaneye Ya Allah...” diye başlayan o zamanlar kâğıttan okuyordu, hac dönüşü Medine’de ezberledi.

Hacca gittiğinde yaşı kırkı geçmiş, elliye yaklaşmıştı. Hac dönüşü iyice sofulaştı. Sakalını kesmedi. Hatta bir ara berberliği de bırakacaktı. “Nasıl Müslümanların sakalına ustura vuracağım, sünnete muhâlefet edeceğim.” deyip duruyordu. Mahallenin “Ya abi, sen vurmazsan namazsız abdestsiz adamlar vuracak usturayı, şurada oturup bir çay içiyoruz hiç değilse...” diyen gençleri zor ikna ettiler.¹⁴⁵

Hikâyede dinî değerlerin insan hayatına olumlu etkileri resmedilerek dinin gerçekte insanları huzurlu kıldığı, insan için zorluk değil mutluluk ve huzur kaynağı olduğu vurgulanır.

Ali Şanverdi, sabah namazına kalkamayan birinin ruhundaki ıstırap akislerini “Yüzüm Yok” hikâyesinde şöyle yansıtır:

-Evlendiğimizden beri güneşin üzerime doğduğunu hatırlamam. Bu güne kadar bir lütuf olarak bildim bunu. Karamsarlığa düştüğümde en büyük avantajımda bu benim; ama bu sabah, bu sabah bu avantajımı da bitirdim.

Bir korku kapladı Mevhibe Hanım’ın yüreğini ve yutkunarak titrek bir sesle sordu:

-Bu kadar önemli ne olabilir ki? Hadi bey, ne oldu söyle!

-Benim için bir yıkım oldu Mevhibe. Uyandığımda güneş doğmuş, namaz vakti çoktan geçmişti. Güne borçlu uyandım bu sabah. Başımı semaya kaldırmaya yüzüm yok...¹⁴⁶

Hikâyede, “dinî değerleri hayatının vazgeçilmezi kılan insanların, bu değerlerin dışına çıkınca mutsuz oldukları” mesajı verilir.

Recep Şükrü Güngör’ün “Serdivan” hikâyesinde anlatılan kişi, idealleri olan ve dinî değerleri titizlikle yaşayan birisidir. İmanı o kadar sağlamdır ki Allah’tan başka kimseden bir şey istemez:

“Herkesin uykuda olduğu saatlerde sen, Sultanına yöneliyor, O’ndan istiyorsun. Eksik yaratılmış insanoğlundan medet ummuyor, varlığın sahibine yöneliyorsun.”¹⁴⁷

Hikâyede, “Allah’a gerçekten iman etmiş birinin kimseye minnet duymayacağı ve muhtaç olmayacağı” mesajı verilir.

¹⁴⁵ Hüdayi Can, “Çetele”, *Yağmur*, S: 42, 2009, s. 58.

¹⁴⁶ Ali Şanverdi, “Yüzüm Yok”, *Yağmur*, S: 43, 2009, s. 22.

¹⁴⁷ Recep Şükrü Güngör, “Serdivan”, *Yağmur*, S: 46, 2010, s. 38.

Emrah Bilge Merdivan “Yogi” hikâyesinde, manevî değerlerden tam nasibini alamamış bir gencin yoga merakını hikâyeye eder. Oğlunun yoga merkezi açtığını gören babası, yoga merkezine dindar insanların da gitmesini sağlar. Orada teravîh kılmaya bile başlarlar. Genç, aslında namazın en müthiş ve huzur verici tören olduğunu burada fark eder ve yogadan vazgeçer. Hikâyede gencin dönüşümü şöyle tasvir edilir:

Artık kılmadığı zaman o gıdanın açlığını hisseder hâle gelmişti. Kadir gecesini Fatîha’da hafız ağlamaktan ayeti bitirememişti. Hüseyin o anda yutkundu, kendi gözyaşlarını hissetti. Bu onun için kırılma noktası olmuştu. Yoga da evrenin enerjisini hissetmeye çalışıyorlardı ama burada hafız bizzat evrenin de enerjinin de sahibiyle konuşuyor, ondan yardım isteyip ona dayanıyordu. Kendini gündüz vakti perdeleri kapayıp içeride mum ile aydınlanmaya çalışan divâne bir adama benzetti. Selâmın ardından gözyaşlarını sildi, duayı bitiren hafız: “Siz artık gelmeyin.” diye seslendi.¹⁴⁸

Hikâyede, “dini doğru anlamının bilmekten daha önemli olduğu” mesajı verilir.

Sâlim Nizam, “Yeşil Kubbe Altında” hikâyesinde, Peygamber aşkıyla dolu birisinin O’nun kabrini ziyaret ettiğinde duyduğu heyecanı anlatır. Yazar burada dindarlığın aşk boyutuna dikkat çeker. Hikâyede kahramanın ruhundaki akisler şöyle ifade edilir:

Birden gözbebeklerindeki perdeler açıldı. Duyduğu sesler değişti. Renkler değişti. Ayağının altından zemin ve zaman kaydı. Burnu cennetten gelen kokularla doldu sanki. Bu koku, O’nun (sallallahu aleyhi ve sellem) kokusuydu. Ta uzaklardan kendisini çağıran koku buydu. Sonra cennet bahçelerinde namaza durdu. Bir namaz ki secdelerde yüzü en güzel rengini aldı. Zaman durdu. Bütün saatler O’na (sallallahu aleyhi ve sellem) kuruldu. Resulü’nün mübarek kabri başında duruyordu. Yakup’un dilinden dualar, salâvatlar ve şükürler dökülürken, zaman içinde zaman vardı.¹⁴⁹

Hikâyede, “gönüldeki aşk suretindeki dinî duyguların kişinin ibadetlerini ve hayatını daha anlamlı kıldığı” mesajı verilir.

Cihangir Asyalı’nın “Ramazan Buram Burcu” hikâyesinde, bir dinî değer olan Ramazan konu edilir. Hikâyede, Ramazan ibâdetinin bir çocuğun zihin altyapısını beslemede ne kadar önemli olduğu vurgulanır. Büyüklerin hayatını Ramazan ibâdetine göre ayarlaması, çocukların dünyasını süsler:

¹⁴⁸ Emrah Bilge Merdivan, “Yogi”, *Yağmur*, S: 47, 2010, s. 26.

¹⁴⁹ Salim Nizam, “Yeşil Kubbe Altında”, *Yağmur*, S: 49, 2010, s. 15.

*Gidişi bir rüzgâr gibi hızlı olsa da, gelişi bir ormanın büyümesi kadar asudedir Ramazan'ın. Kendini hissettire hissettire gelir o. Yaklaştıkça insanı, mekânı ve hatta zamanı bir nizama sokar. Hilâl görünür; günler altın bir ekine, ezanlar gümüş bir orağa döner. Yeni bir harman olur her gün. İçinde Ramazan'a yer veren ve onun içinde yer alan herkeste bir duruluktur başlar. Nefisler sessizce eğilir. Tadılan bir güzelliğe dönüşür zaman.*¹⁵⁰

Hikâyede, Ramazan ibâdetinin bireyin ruhunda bıraktığı izlerin yanında toplumun bir arada barış ve birlik içinde yaşamasına büyük bir katkı yaptığı mesajı da verilir.

Hüdayi Can'ın “Kesik Harfler” hikâyesinin kahramanı, dinî değerlere önem veren ve bunu çocuklarına, torunlarına hissettiren biridir. Torunları ondaki dinî hassasiyeti, yaşantısında da bizzat gözlemlerler:

*Her sabah erkenden kalkıp namazını kılar. Sonra Kur'an okur. Ne zamandır böyle düzenli okuyor bilmiyorum. Cami boy kocaman Kur'an'ı var. İstanbul'dan görüncem getirmiş. Babaya özel, cami boy, Hüseyin hattı kırmızı ciltli Kur'an-ı Kerim. Okunmadığı zamanlar büyükçe bir poşette duvardaki çivide asılı durur. Rahlesi bir sandalyedir. Kur'an'ını poşetten çıkarır, sandalyenin dayanılan yerine dayar. Aynı poşetten çıkardığı, hikâyesini ailede ve yakın çevrede herkesin bildiği gözlüğünü takar, sandalyenin önüne diz çöker ve dudaklarını kıpırdatarak sessizce okumaya başlar. Âdeti üzere çoğu zaman yarım cüz okur. Bir hatmi hitama erince aynı gün tekrar başlar.*¹⁵¹

Hikâyede, “dinî değerlere önem verme, yaşlı bir adamın tavırlarıyla resmedilirken dinî değerleri sözden çok bizzat yaşayarak etrafa öğretmenin daha etkili olduğu” mesajı verilir.

3.16. Doğruluk-Dürüstlük

*İhtiyar amcanı dinler misin, oğlum, Nevruz?
Ne büyük söyle, ne çok söyle; yiğit işde gerek.
Lafı bol, karnı geniş soyları taklid etme;
Sözü sağlam, özü sağlam, adam ol, ırkına çek.*¹⁵²

Mehmet Akif'in “Sözü sağlam, özü sağlam” diye tarif ettiği; yalana sapmayan, hileye tenezzül etmeyen insanların özelliği olan dürüstlük; “Doğru ve dürüst olma durumu, doğru

¹⁵⁰ Cihangir Asyalı, “Ramazan Burcu Buram”, *Yağmur*, S: 55, 2011, s. 54.

¹⁵¹ Hüdayi Can, “Kesik Harfler”, *Yağmur*, 2013, S: 68, s. 29.

¹⁵² Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*, s. 453.

*olana yakışır davranış, dürüstlük, adalet.*¹⁵³ olarak tanımlanır. Hayati Hökelekli ise bu değeri; “*Doğruluk, doğru olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük; yalan, hile ve gösterişten uzak olma, samimilik anlamında kullanılır.*”¹⁵⁴ diye tarif eder.

Dürüstlük; vicdan sahibi insanların özelliğidir. Dürüst insan güvenilirdir, yalan söylemez, verdiği sözü tutar; bundan dolayı da saygı görür. Toplumumuz, “*Allah doğruların yardımcısıdır.*” sözüyle, bu değere kutsiyet yükler ve önemser. Doğruluk ve dürüstlük, toplumun huzurlu ve birbirinden emin yaşamasını sağlayan değerlerdir.

Ali Şanverdi'nin “Sen Söyle Mevhibe” hikâyesinde, dürüst bir esnafın yanlışlıkla defolu mal satmış olmaktan dolayı hissettiği vicdan sızısı anlatılır:

Bizim çırak, kolileri raflara dizerken karıştırmış. Ben de akşama kadar defolu malları sağlam olanlarla birlikte aynı fiyattan satmışım!.. Anlatılanları pür dikkat dinleyen Mevhibe Hanım, yumuşak bir sesle:

-Peki, bunda bu kadar üzülecek ne var?

-Öyle deme! Daha önceleri de hatalarım olmuştu. Her seferinde başıma bir şeyler gelirdi. Hatırlarsın, bir defasında ayağım kırılmıştı; kaç gün benimle hastanede beklemiştin. Başka bir seferinde, kasadan yüklü miktar para kaybolmuştu... Fakat bugün bir aksilik olmadı...¹⁵⁵

Hüseyin Bargan, “Sevgi Baharları” hikâyesinde yurt dışına giden bir öğretmenin doğruluğunu konu eder:

“Sevgiyle yoğrulmuş bu hayatın güzelliği, bu yaşamının güzelliği getirmişti onu buralara. Ve bu minval üzere dosdoğru yaşıyordu.”¹⁵⁶

Hikâyedeki öğretmen, öğrencileri ve diğer insanlar üzerinde oldukça etkili biridir. Hikâyede, “diğer insanlar üzerinde etkili olmanın ancak inandığı değerleri hayata uygulamakla ve dürüstlikle mümkün olacağı” mesajı verilir.

3.17. Dostluk, Arkadaşlık

İnsan, sosyal bir varlıktır ve mutlaka bir başkasına ihtiyaç duyar. Yaratılışı gereği yalnız yaşayamaz. Sırtını dayayacağı, dost ve arkadaşlar edinir. Sağlam arkadaşlıklar kurmak, insanın hayata güvenle bakmasını sağlar. İyi bir arkadaşta bağlılık, sağduyu,

¹⁵³ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

¹⁵⁴ Hayati Hökelekli, *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, s. 88.

¹⁵⁵ Ali Şanverdi, “Sen Söyle Mevhibe”, *Yağmur*, S: 41, 2008, s. 58.

¹⁵⁶ Hüseyin Bargan, “Sevgi Baharları”, s. 30.

beklentilere saygı, insanları olduğu gibi kabullenme, güvenilir olma, sözünü tutma, sır saklama gibi özellikler aranır. Gerçek arkadaşlık, iki kişi arasında şartsız sevginin oluşturduğu bir değerdir.

İhsan İlkin, Madagaskar'a okul açmaya giden iki öğretmenin dostluklarını anlatır. Arkadaşının annesinin öldüğünü öğrenen diğeri, bunu arkadaşını üzmeden nasıl anlatacağını ve bu zor durumu nasıl atlatacaklarını düşünürken geçmişte yaşadıklarından bazı örnekler vererek arkadaşını ölüm haberine hazırlar:

İşler yoluna girmişti. Otele büyük bir sevinçle döndüler. Doğukan ailesine ulaşmak istiyordu ama bir türlü ulaşamıyordu. Her seferinde bir aksilik çıkıyor, telefon kapanıyordu. Suat, arkadaşını rahatlatmak, gönlüne ferahlık serpmek gerektiğini hissediyordu. Yemekten sonra, lobide çay içerken söz döndü dolaştı yurtdışına ilk gidişlere geldi. Suat, Doğukan'a; Tacikistan'a giderken babası ağır hasta olduğu hâlde, ondan bir türlü haber alamayan Enes'in Azerbaycan'da bulunan Reşit'i aradığını, memlekete ulaşamadığını, babası hakkında endişe ettiğini, bu konuda yardımcı olmasını istediğini, Reşit'in de Türkiye'yi arayıp Enes'in babasının vefat ettiğini ama bunu Enes'e nasıl söylemesi gerektiğini birkaç gün düşündüğünü anlattı.

Suat, Doğukan'ın annesinin vefatını haber almıştı ama söyleyemiyordu.¹⁵⁷

Metinde ölüm kavramı, farklı bir bakış açısıyla kabul edilebilir hâle getirilmeye çalışılır. Ölen kişinin cennete gittiği temennisiyle ölümün acısı dindirilmeye çalışılır. Hikâyede, özellikle gurbette arkadaşlığın ne kadar içten ve samimi olduğuna ve bu tür bir arkadaşlığın gerekliliğine vurgu yapılır.

Murat Kaya'nın "Eskiler Alıyom" hikâyesinde, aynı mahallede büyümüş iki Darülaceze sâkininin dostluğu konu edilir. Darülaceze'de günlerini geçiren Hulusi Bey, odasına yeni gelenin çocukluk arkadaşı Serkis olduğunu öğrenince çocukluğundaki dostluklarını hatırlar:

Hulusi Bey elindeki iki elmayla birlikte odaya girdiğinde Serkis, her zaman olduğu gibi yatağında yatıyordu. Elmalardan iri ve daha kırmızı olanı kazağına iyice sürtüp parlattıktan sonra titrek ellerinden daha titrek bakışları arasında Serkis'in yatağının başucundaki sehpaye bıraktı.

-Bak aynı çocukluğumuzdaki gibi değil mi. Onlar kadar iri ve sulu...

-...

¹⁵⁷ İhsan İlkin, "Madagaskar", *Yağmur*, S: 37, 2007, s. 70.

-Bir de şöyle şekere bandırılmış, çubuğuna takılmış olsaydı.¹⁵⁸

Hikâyede, “aynı iklimde büyümüş insanların din, dil ve ırk farkı gözetmeksizin dost olabilecekleri” mesajı verilir. Ayrıca, dostluk değerinin farklı renkleri bünyesinde barındıran toplumlarda sosyal barışın tesisi açısından çok önemli olduğu üzerinde durulur.

3.18. Dua

Dua; “Tanrı’ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin”¹⁵⁹ olarak tanımlanır. Şairin ifade ettiği gibi toplumumuz da duanın ruha huzur verip ömrü bereketlendirdiğine inanır.

Dua, dua, eller karıncalanmış;

Yıldızlar avuçta, gök parçalanmış.

Gözyaşı bir tarla, hep yoncalanmış...¹⁶⁰

Dua, insanın kendi yetersizliğini hissedip sıkıntılı zamanlarda rahatlamasını sağlayan güçlü bir terapi ve dayanak olarak da tanımlanabilir. Dua, inanan insanlar için Hakk’ın hazinelerinin sırlı bir anahtarı, fakir ve zulme uğrayanların sığınağıdır. Bu yönleriyle dua, inanan insana huzur verir. Bireysel huzurun yanında toplumsal huzurun sağlanması için de duanın önemi büyüktür. Birbirinin iyiliği için dua eden insanlardan oluşan bir topluluk huzurlu ve güçlü bir topluluktur.

Recep Şükrü Güngör’ün “Serdivan” hikâyesinin kahramanı, duanın evrensel bir değer olduğunu ve insanın başkaları için de dua etmesi gerektiğini düşünür. İnsanların mazlumlar zulmedilirken elinden hiç bir şey gelmiyorsa dua ile destek vereceğine inanır. Çünkü ona göre duanın görünmeyen bir gücü vardır:

Kendi yangınını tiyatro izler gibi izleyen insanlar yüzünden yangın bitmiyor. Beş kişi istiyorsun. Sana inanan beş gönlü yaralı istiyorsun. Onlar duâ etse değişirdi kaderimiz diyorsun. Lübnan, Irak, Filistin, Afganistan yangınlarını kendi yangının sayıyorsun. Beş kişi olsaydı diyorsun yeniden. Ama dostların tam anlamıyor seni.

Duâ edin, inanın, musibetler benim yüzümden deyin, istiğfar edin, diyorsun. Umumî musibetlerde kendi payınızı düşünün, insanlığı suçlamayın. Küçük musibetler benim yüzümden, büyük musibetlerde benim de payım var, diyorsun.¹⁶¹

¹⁵⁸ Murat Kaya, “Eskiler Alıyom!”, *Yağmur*, S: 54, 2011, s. 22.

¹⁵⁹ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

¹⁶⁰ Necip Fâzıl Kısakürek, *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, 81. Baskı, İstanbul 2015, s. 422.

¹⁶¹ Recep Şükrü Güngör, “Serdivan”, s. 38.

Hikâyede, “duanın büyük bir sinerji kaynağı olduğu, samimi yapılan dualarla imkânsız gibi gözüken birçok hadisenin yön değiştirebileceği” mesajı verilir. Başkaları için ve toplu yapılan duaların önemi ve etkisi de hikâyede vurgulanmıştır.

Abdurrahman Döner, “Son Yudum” hikâyesinde, hasta yatağında ölümü bekleyen bir kadının duasına yer verir. Her şeyin bir vakti olduğu gibi duanın da bir vaktinin olduğu sezdirilir. İnsan, en âciz ve muhtaç olduğu zamanlarda her şeye gücü yettiğine ve merhameti sonsuz olduğuna inanılan Allah’a yönelir. Hikâye kahramanı da çaresizliğin eşliğinde Allah’a yönelir ve şöyle dua eder:

-Allah'im, sayılamayacak kadar çok olan güz yağmurları mı; damlalar mı? Kalbim kasvet bağlayıp yollarım sarpa sarınca ümidimi rahmetinin önüne serdim. Günahlarım gözümde büyüdükçe büyüdü, ama onu alıp affının yanına koyunca affını tasavvurlar üstü büyük buldum. Tut beni Allah'im, edemem sensiz. Zahiresi tükenmiş kulun, iflas etmiş olsa da yine sadakâtle kapına geldi. Merhamet, af sana yaraşır. Sen günahlarımı bağışla, bu biçareyi sevindir. Affet Allah'im, affet!¹⁶²

Bu hikâyede ayrıca çaresiz bir hastalığa tutulan insanların kalan ömürlerini duayla huzur içinde geçirdikleri mesajı da verilir.

Mustafa Oğuz, bir adamın uçak yolculuğu esnasındaki dua dünyasına “Kalbe Yolculuk” isimli hikâyesinde değinir. Uçağa biner binmez dua etmeye başlar adam; zira hayatının her anında zor durumda kaldığında duaya sığınmış ve hep karşılığını görmüştür. Yolculuk esnasında, uçak trübülansa girince hayatında hiç dua etmediğini itiraf edenlerin dua ettiğine şahit olur. Hikâyede, şükür yerine de geçen duanın insan ruhundaki etki ve yansıması şöyle ifade edilir:

Yükseklerde devam eden yolculuğum, gittikçe derinleşen bir yolculuk olmuştu. Bu yolculuğumda dua eşlik etmişti bana yol boyunca. Dua beni Allah'a yaklaştırmıştı. İniş, yolculuğun sağ sâlim geçmesine şükür anı olmalıydı artık. Duanın kalbime kazandırdığı inşiraha bir şükür olmalıydı. Duanın hayatıma kattığı tada şükür olmalıydı.¹⁶³

Yazar, hikâyesinde dua değerinin insanı rahatlatma ve ferahlatma özelliğine dikkat çeker. Ayrıca duanın, nimetler karşısında edilen bir “şükür” olduğuna da vurgu yapılır.

¹⁶² Abdurrahman Döner, “Son Yudum”, *Yağmur* S: 60, 2012, s. 7.

¹⁶³ Mustafa Oğuz, “Kalbe Yolculuk”, *Yağmur*, S: 60, 2012, s. 21.

Osman Alagöz, “Tespîh Kapmaca” hikâyesinde annesinin dua ikliminde büyüyen birisinin duygularını anlatır. Adam, çocukluğundaki dualı günleri “şeker şerbet günler” olarak hatırlar ve hep dualı kalır. Hikâye kahramanı o günleri şöyle yâd eder:

*“Annemin beni, dudakları kımıl kımıl okuduğu dualarla uğurladığı çocukluğum. Duanı okumayı unutma yavrum, sözünü döne döne tekrarladığı şeker şerbet günler.”*¹⁶⁴

Bu hikâyede de dua edilen anların huzurlu ve mutlu anlar olduğu anlatılır. Büyüklerin özellikle de annelerin dua ikliminde büyüyen çocukların daha huzurlu ve güven içinde hissettikleri vurgulanır. Ayrıca bu hikâyede anne duasının makbul olduğu inancı da öne çıkarılır.

Osman Alagöz’ün “Şehir” hikâyesinin kahramanı da duada huzur bulan birisidir.

*“Ejderha ağzı mekânlarda kendini kaybeden olmaktan korktu. İlk defa karaltılı gecelerde annesinden öğrendiği duaları okudu. Titreyen dudakları, göz seğirmesini andırdı. Okudu, okudu. İçi duruldu. Kalbine koca gök sığıdı, denizler, dağlar sığıdı.”*¹⁶⁵

Dua değerinin işlendiği hikâyelerde; duanın insana ve dolayısıyla topluma huzur verdiği, zor anlarda sığınılacak bir liman olduğu, imkânsız gibi görünen bazı hâdiselerin duayla aşılabildiği, insanı korkularından arındırdığı gibi mesajlar verilir.

3.19. Edebî Eserlere Önem Verme

Sanata edebiyata ve edebî eserlere değer veren bir toplumun kültür seviyesinin gelişmiş olduğu söylenebilir. Kültürel seviyesi yüksek olan bir toplumda da değerler fazlasıyla önem taşır ve hak ettiği yeri bulur. Dolayısıyla değerlerin yaşanma yoğunluğu, bir toplumun kültürel düzeyini de gösterir

Değerlerin yerleşmesinde ve nesillere aktarılmasında masal, halk hikâyesi, ninni vs. gibi geleneksel anlatıların önemi inkâr edilemez.

Nihat Dağlı, “Her şey Büyürken Oldu” hikâyesinde, ninesinin masallarıyla büyüyen bir çocuğun hayatını anlatır. Çocuk, ninesinin anlattığı hikâye ve masalların kahramanlarını hayatının bir parçası hâline getirir. Bu kurmaca kahramanlar, hayal dünyasından çıkıp çocuğun hayatının gerçek kahramanı olurlar. Hikâyede çocuğun hikâye ve masal kahramanlarıyla süslü dünyası şöyle tasvir edilir:

¹⁶⁴ Osman Alagöz, “Tespîh Kapmaca”, *Yağmur*, S: 62, 2012, s. 11.

¹⁶⁵ Osman Alagöz, “Şehir” *Yağmur*, S: 45, 2009, s. 56.

*Oyuncaklarım var. Hepsi büyüdü birer gelin bebek. Evimizin en tatlı, en vazgeçilmez insanı ninemin masallarını anlatıyorum bebeklerime. Dikine yükselen dağları, ter içinde kalan Ferhat'ı, dağın öte yanında aşktan yanan Şirin'i, Mem ile Zin'i konuşuyorum onlarla. Sonra padişahları, Simurg'u, otuz kuşu, Anka'yi... Anlattıkça kalbim atıyor, ısınıyorum. El sallıyorum uzağa giden yolculara. Ferhat'a kuvvet, Şirin'e sabır diliyorum Allah'tan.*¹⁶⁶

Hikâyede, kültürel değerlerin çocukların ruhî beslenmelerindeki ve dolayısıyla insan hayatındaki değeri masal ve halk hikâyelerindeki kahramanlar aracılığıyla gözler önüne serilir.

3.20. Edepli Olma ve Kendini Bilme

Edep; “1. Toplum töresine uygun davranma. 2. İyi ahlâk, incelik, terbiye.”¹⁶⁷ diye tarif edilir.

“Edep” değeri, toplumumuzda “iffet” anlamıyla da kullanılır. Ali Seyyar bu değeri, “İffet, insanın nefsanî isteklerini aklının ve inancının kontrolünde tutarak Allah ve insanların gözünde kendini küçük düşürecek davranışlardan sakınması, şahsiyetini korumasıdır.”¹⁶⁸ diye tarif eder. Bu anlamıyla, edebîn iffet anlamıyla birlikte kullanıldığı görülür.

Mehmet Âkif, özellikle topluma yön veren insanların edepli olmaları gerektiğini düşünür:

Muallimim diyen olmak gerektir îmanlı;

*Edebli, sonra liyâkatli, sonra vicdanlı.*¹⁶⁹

Toplumun hoş karşılamadığı gayri meşrû zevklerden kaçınmak, ahlâkî bir vazifedir. Çünkü edepli olma, insanı birçok rezillikten ve zarardan koruyan önemli bir fazilettir. Edep anlayışından yoksun bir toplumda herkes zamanla birbirinden rahatsız olur. İnsanların birbirine olan güven duygusu zedelenir. Bireyleri edepten uzaklaşan toplumlar içten içe çürür ve yok olurlar. Çünkü edep değerini kaybeden insanlar, diğer toplumsal değerleri de önemsemezler.

¹⁶⁶ Nihat Dağlı, “Herşey Büyürken Oldu”, *Yağmur*, S: 23, 2004, s. 53.

¹⁶⁷ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlü*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

¹⁶⁸ Ali Seyyar, *Ahlâk Terimleri Sözlüğü*, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2003, s. 205.

¹⁶⁹ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, s.251.

Şemsettin Yapar, “Bekçi Köpeği” hikâyesinde insan olmanın sınırlarından bahseder. Hikâyede, köpeğinin ismini Şeytan koyan adamla bunun sırrını anlamaya çalışan delikanlının konuşmaları, mesajın yoğunlaştığı noktadır:

“Hazreti Pir’in Mesnevi’sini okumadın herhal?”

“Mevlânâ’nın mı?”

“Evet, Hazreti Pir’in...”

“Okumadım daha, ne vardı ki?”

“Orada geçer: ‘Şeytan, Tanrı çiftliğinin bekçi köpeğidir.’”

Çiftliğin dışına yaklaşanı ısırır. Sen adam ol uğrama çizgiye. Yaklaşırsan da köpeğe suç bulma. Köpektir sonunda, ısırır. Âdem evladı sınırı aşmamalı değil mi? Sonra havvv! Deminki gibi... Ne dersin?”

Etkilenmişim. Bu yorumu ilk burada bu kasaptan duymuştum.

“Tabii!” dedim kekeleyerek “tabii, yaklaşmamalı sınıra, sonra...”

Baktım, deminki köpek kıvrıldığı yerde mışıl mışıl uyuyordu.¹⁷⁰

Hikâyede, insanın sınırlarını bilmesi; “köpek, sadakât, şeytan, sınır, çiftlik” kelimeleriyle anlatılmaya çalışılır. “Nasıl ki bir köpek, vazifesini yaparak yiyeceğini sabırla bekler ve sınırları aşmazsa insanın da kendine çizilen sınırları aşmaması, edep dairesinde kalması gerektiği” mesajı verilir.

3.21. Fedakârlık

Fedakârlık; “Bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi menfaatlerinden vazgeçme.”¹⁷¹ olarak tanımlanır.

Özveri olarak da adlandırılan fedakârlık, din ve vatan gibi önemli bir amaç uğruna olursa daha da değerli ve anlamlı olur. Bu zorluklara isteyerek göğüs germe hâli, diğergâmlık (başkaları için yaşama) şeklinde de tezahür edebilir. Birine yardım etme, hayatını toplum için vakfetme de bir fedakârlık örneğidir. Bu değer, toplumu ayakta tutan en önemli değerlerdendir. Fertleri bencilleşen bir toplumun ayakta kalması düşünülemez. Fedakâr insan, toplumu için gerekirse hayatını da feda edebilir.

Osman Alagöz, Maraş’ın işgalini anlattığı hikâyesinde, vatan ve namus uğruna hayatını gözünü kırpmadan feda eden fedakârlardan bahseder. Maraş işgal edildiğinde bir Fransız askerinin Müslüman bir kadına musallat olmasını hazmedemeyen Çakmakçı Sait, hayatını feda etme pahasına olaya müdahale eder:

¹⁷⁰ Şemsettin Yapar, “Bekçi Köpeği”, s. 26.

¹⁷¹ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

Annesinin bohçasını elinde tutan çocuk, askerlere karşılık vermeye çalıştı. Bağırdı, küçük yüreğinde volkanlar patlatırcasına. Dokunmayın anama! Fransız askerinin tekmeleriyle yere düşüp tekrar kalktı annesini korumak için.

Yüreklere zapt edilmiş sabır taşı, çatlayıverdi birden.

Kel Hacı'nın kahvesinden ilk çıkan, pehlivan yapılı Çakmakçı Said oldu. Arkasından Kabuloğlu Osman ve birkaç kişi daha dışarı çıktı.

Çakmakçı Said, Osmanlı akıncılarını andıran bir tokatla yere indirdi düşman askerini, bir tokat da yakındakine attı.

Silahlar patladı. Çakmakçı Said yere yıkıldı, vazifesini yapmış olduğunun huzuruyla. Silahların patladığını gören diğerleri, panikle sağa sola kaçıştı.¹⁷²

Hikâyede, “insanın değerleri uğruna fedakârlık yapmasının şerefli bir davranış olduğu” mesajı verilir.

Şemsettin Yapar'ın “Al Götür” hikâyesinde, soğuk bir bayram gününde fakir öğrencilerin okuyabilmeleri için sokaklarda kurban derisi toplayan bir delikanlının fedakârlığı anlatılır. Genç, bu görevi o kadar benimsemiştir ki Kurban Bayramı'nın ilk günü ailesiyle bayramlaşmak yerine tanıdığı fakir öğrenciler için bir şeyler yapma telaşındadır:

Kurban Bayramı'nın ilk günüydü ve ben deli danalar gibi dolanıyordum. Kendime görev bilmişim insanlara yüz eğmeyi, bağışlanan o ağır, yaş, tüylü, kanlı, pis yün yumağını nezih bir nesne, bir elbise, katlanmış kaşmir bir palto gibi taşımayı... Üşüyordum ama mutluydum. Zordu ama bunu isteyerek yapıyordum. Şu anda haydi sen evine yollan deseler bana çok ağır gelirdi. Topladığımız postları satacak ve evimizdeki iki yoksul arkadaşın okul harcını karşılayacaktık.¹⁷³

Metinde, kendisi de bir öğrenci olmasına rağmen fakir öğrenciler için bir şeyler yapma gayreti içinde olan bir gencin ruh hâli yansıtılır. Genç, Kurban Bayramı'nda ailesinin yanına gitmez. Hava soğuk olmasına rağmen sokaklarda deri toplama gayreti içindedir. Tek gayesi, maddî imkânı yeterli olmayan arkadaşlarının da kendisi gibi rahat okuma imkânına sahip olmasıdır. Genç, topluma faydalı bir insan olmayı kendi mutluluğunun hatta gururunun önüne geçirmiştir. Hikâyede “başkaları için yaşamının, yani diğergâm olmanın üstün bir erdem olduğu” mesajı verilir.

İhsan İlkin'in “Madagaskar” hikâyesinde, Madagaskar'a okul açmaya giden iki genç öğretmenin başından geçenler anlatılır. Sevdiklerini geriye bırakarak yollara düşen bu iki

¹⁷² Osman Alagöz, “Kahraman İsmi Haketmişti”, *Yağmur*, S: 22, 2004, s. 41.

¹⁷³ Şemsettin Yapar, “Al Götür”, *Yağmur*, S: 37, 2007, s. 26.

delikanlı, âdeta fedakârlık kahramanıdır. Hikâyede ülkesinin idealleri için, özveride bulunma değeri verilir.

Benzer bir fedakârlık örneği, Seher Durmaz'ın “Mesafelerin Ötesindeki İlk Sevgi” hikâyesinde işlenir. Orta Asya'ya milletinin değerlerini götürmek için hicret heyecanıyla çalışan bir öğretmenin fedakârlığı anlatılır:

Hizmet eden bir öğretmenin Rukiye'nin canı çok sıkılsa da sevgisine hâle gelsin istemiyor. Yedi yıl boyunca yüreğinde yaşattığı hicret sevdâsını doyasıya yaşamak istiyor. Her şeye rağmen o, dilimizi öğretebileceği, diline yeni bir dil ekleyebileceği, yeni öğrencilerinin ve dostlarının olabileceği günlerin çok yakın olduğu umudunda.¹⁷⁴

Yağmur hikâyelerinde fedakârlık konusunda genellikle yurt dışına eğitim hizmetleri için gidenlerin nazara verildiği görülür. Benzer bir fedakârlık örneği de Romanya'da yaşanır. İnsanlığa hizmet aşkıyla anne-babasını, evini-barkını ve çocuklarını geride bırakmış bir fedakârın hikâyesi anlatılır:

Bilal Hoca'yı yaz mesela; kaç yıldır, anadan babadan uzak, elin yabancı memleketinde, kasaba kasaba, köy köy dolaşıp öğrenci arıyor. Yurt diye bir bina verdiler, kapısı yok, penceresi yok; ama şimdi git bak. Gül gibi yapmış o harabeyi. Nasıl yaptı öyle, nasıl doldurdu gül gibi öğrencilerle?

Düşün, yaş kırk-kırk beş; o güne kadar evinden, eşinden çocuğundan hiç ayrılmamış, bir ay diye çıkmış evden, bir yıl geçmiş. Bir kere de şikâyet etmedi.¹⁷⁵

Zeynel Fırat, “Fethi Baba” hikâyesinde, bir seyyar satıcının kıt kanaat geliriyle imkânı olmayan öğrenciler için nasıl bir fedakârlık destanı yazdığını konu edinir. Öyle ki bu kişi, âdeta kendisini toplumunun gelecek nesline adanmış bir fedakârlık âbidesidir. Bu fedakârlığından dolayı da işleri diğer seyyar satıcıları hayrete düşürecek kadar iyi gider. Onun bu fedakârlığı, işlerinin bereketlenmesini sağlar:

Büyük bir hayâli, şiddetli bir arzusu vardı. İzmir'e gelip imkânsızlık yüzünden okuyamayan tek bir çocuğun dahi kalmasına rıza göstermiyordu. Gördüğü boynu bükük her çocuk onun içini dağlıyor, yoklukların pençesinde kıvranan her gence kol kanat germek için çırpınıyordu. O bu uğurda, mütevâzı imkânları ile bir öğrenci yurdu yapma işine soyunmuştu. Bu iş için bütün varlığını ortaya koymuştu. Gecesini gündüzüne katıp gereken her türlü

¹⁷⁴ Seher Durmaz, “Mesafelerin Ötesindeki İki Sevgi”, s. 60.

¹⁷⁵ Ahmet Özdemir, “Yazdım Hocam”, *Yağmur*, S: 29, 2005, s. 36.

*fedakârlığı gösteren bu yiğit insan, hedefine ulaşmak için kim bilir neler çekmişti.*¹⁷⁶

Zeynel Fırat, bu hikâyesinde fedâkarlığın diğer insanlara da sirayet ettiğini vurgular. Zira Fethi Baba'nın fedakâlığıyla okuma imkânı bulan bir öğretmen, bu değeri kendi hayatına da taşır. Dolayısıyla fedakârlığın öğretici bir yanının olduğu da sezdirilir. Bu öğrenci, “ben de insanlığa nasıl faydalı olabilirim” mülâhazasıyla Madagaskar'a giderek eğitim faaliyetlerinde bulunur. Bu öğretmenin fedakârca duyguları hikâyede şöyle yansıtılır:

*Bu gün Otel Anjari'deki odamda, dışarıda koşuşturan Malgaş çocuklarını seyrederken, yine yirmi iki yıl önce “Fethi Baba geldi, Fethi Baba geldi!” diyerek yurdun bahçe kapısına doğru koşturduğumuz çocukluk yıllarım hayâlimde tüllendi. Bilmem ki Fethi Baba misâl ağabeylerimizin, bize sundukları imkânları bizler de burada, şu boynu bükük Afrikalı sabilere sunabilecek miyiz? Acaba Rabbimizin rızâsını ve sevgili Peygamberimizin hoşnutluğunu kazanıp, çoluğunun çocuğunun boğazlarından kısıarak, bizlerin okumasına vesile olan o fedâkar ağabeylere haklarını helâl ettirebilecek miyiz?*¹⁷⁷

Hikâyede fedakârlık duygusunun insandan insana sirayet eden bir olgu olduğundan bahsedilir.

Murat Kaya, “Yol Ayrımında Bekleyenler” hikâyesinde, anne fedakârlığına vurgu yapar. Hikâyede, evladının okuma aşkını gören annenin yokluk içinde olmasına rağmen evladının okuyabilmesi için yaptığı fedakârlık dillendirilir:

*“A be evladım, seni okulundan geri mi koyacaktık. Elbet bu yüzük tekrar alınır, sen huzurla okuluna git.”*¹⁷⁸

Ali Şanverdi, “Kim Bu” hikâyesinde bir karı-kocanın fedâkarlığını anlatır. İhtiyar, hizmet etmek düşüncesiyle Tacikistan'a gider. Eşi, ihmal edilmiş olmasına rağmen hiç şikâyet etmez. Başkalarına hizmet düşüncesiyle servetini harcayan adam, zor günlerinde hasta olan eşinin yanında dahi olamaz. Hanımının vefayla hüznlenen adam, onun fedâkarlığını şöyle dillendirir:

Sağlığında yanında olmadığım gibi hastalığımda da hep uzaklardaydım. O vilayet senin, bu vilayet benim dolaştım durdum. O da yetmedi şimdi Tacikistan... Aylar geçiyor, biz

¹⁷⁶ Zeynel Fırat, “Fethi Baba”, s. 62.

¹⁷⁷ Zeynel Fırat, “Fethi Baba”, s. 62.

¹⁷⁸ Murat Kaya, “Yol Ayrımında Bekleyenler”, s. 56.

*görüŖemiyorduk. Ölümlünde bile yanında olamadım. Allah biliyor, çok sıkıntı çekti; ama o hiç Ŗikâyet etmedi.*¹⁷⁹

“Ömürsün” hikâyesinde ise Osman Alagöz, etrafındaki gençlere yardımcı olmak için çırpınan fedakâr insanları anlatır. Yaptırdıkları öğrenci yurduna yardım toplamak için uzaklara giden bu fedakârların yolda mazotları da paraları da biter. İçlerinden biri gidip altın dişini çektirir ve arabaya mazot alırlar:

*Bir elin çenende, diğler elinle de cebinden kâğıt paralar çıkardın. Paraları görünce bizim Ŗaşkınlığımız daha da arttı. Bir sana bir elinde tuttuğın paralara baktık. Halil’e uzattın. “Al bunu, mazot parası yaparsın.” dedin.*¹⁸⁰

Hikâyelerde fedakârlık kavramı çerçevesinde bir insan ya da toplum için yapılan fedakâlıklarda hep Allah’ın rızası gözetilir. Hikâyelerde fedakârlık değeri anlatılırken uç örnekler verilmekle birlikte genellikle bir ideal uğruna uzaklara giderek hayatlarından, arzu ve isteklerinden, rahatlarından, mal ve mülklerinden, ailelerinden fedakârlıkta bulunan diğergâmların hikâyesi anlatılır. Bu hikâyeler içinde de en fazla göze çarpanlar, yurt dışına gidenlerin fedakârlık hikâyeleridir.

3.22. Güleryüzlülük

Güleryüzlülük, pozitif toplumsal enerji oluşturan bir değerdir. Huzurlu ve güvenli bir toplum için güleryüzlü olmaya ihtiyaç vardır.

“Tebessüm sadakadır” anlayışını benimseyen insanların karşısındakine hiç beklentisiz tebessüm etmesi gayet doğaldır.

Recep Ŗükrü Güngör’ün “Devri Deşen Zaman” hikâyesinin kahramanı güleryüzlü bir insandır. Onun yüzündeki neşe ancak sevdiklerinin başına kötü bir olay geldiğ zaman söner. Onun mutluluğ da hüznü de ailesinin ve sevdiklerinin mutluluğ ve hüznüyle doğru orantılıdır:

*“Espri yapardı bol bol. Güleç biriydi. Kolay kolay somurtmazdı. Bir öğrencinin, bir arkadaşının başına bir iş gelmişse hemen yüzünün neşesi düşerdi.”*¹⁸¹

Yazar, hikâyede güleryüzlülüğün aile ve toplum huzuru açısından önemli olduğ mesajını verir.

¹⁷⁹ Ali Ŗanverdi, “Kim Bu”, *Yağmur*, S: 61, 2012, s. 16.

¹⁸⁰ Osman Alagöz, “Ömürsün”, *Yağmur*, S: 72, 2014, s. 19.

¹⁸¹ Recep Ŗükrü Güngör, “Devri Deşen Zaman”, s. 32.

Bir çocuğun gözünden anlatılan Yusuf Ünal'ın "Emânet" hikâyesindeki mahalle imamı, güleryüzlü olduğu için herkes tarafından sevilen bir din adamıdır. Onun güleryüzlü olmasının, çocukların ruh dünyasını besleyen bir yönü de vardır. Mahalle imamının sohbet meclislerindeki hâli, çocuğun zihninde şöyle canlanır:

*Camimizin imamı Yakup Hoca da müdavimiydi bu toplantıların. Zaten her hayırlı işte başı o çekerdi. Nezaketi ve nezahatiyle insanlar tarafından sevilen sayılan birisiydi. Tebessüm, dudaklarında açılmaya hazır bir gül gibi dururdu daima. "Şehla bakışlı" ne demek pek bilmiyorum ama ne zaman bu ifadeyi duysam onun sıcak bakışı gelir aklıma.*¹⁸²

Hikâyede, "toplum tarafından sevilmenin ön şartının din adamı olmak değil güleryüzlü olmak olduğu" mesajı verilir.

Güleryüzlü olma ana tema olarak karşımıza çıkmaz. Ancak olumlu değerlerin işlendiği hikâyelerin kahramanları Faruk Keysan'ın "Nokta 6" hikâyesinde olduğu gibi çoğu zaman mütebessim insanlardır. "Zühtü Bey'i gören Fatma Hanım, kibarca, "Hayırlı sabahlar" diyerek selam verdi. Zühtü Bey de kendisini tanıyan- tanımayan hiç kimseden eksik etmediği munis gülümsemesini yüzüne yayarak Fatma Hanım'ın selamını aldı."¹⁸³

Hikâyelerdeki iyi insan profili, karşındakine güleryüzlü ve anlayışlı davranan insan olarak sunulur. Güleryüzlü insanların varlığı, benzer insanların sayısını artırır. Toplumun fertleri birbirine karşı güleryüzlü olduğu zaman da toplum huzurlu olur. Hâkim anlayışın böyle olduğu hikâyelerde, "güleryüzlülük huzurlu toplumun sinerjisidir" mesajı verilir.

3.23. Güvenilir Olma

Toplumun huzur içinde yaşamasının temel şartlarından birisi de, insanların birbirlerine güven vermesidir. Zira güven, insanların birlikte yaşaması için temel değerlerdendir. Tarihteki yüksek kalelerin yapılma sebebi, güven içinde yaşama hissidir.

İnsanları birbirlerine güvenen toplumlar huzurludur. Bundan dolayıdır ki Hz. Muhammed'in insanlarda aradığı üç vasıftan birisi de "emin, yani güvenilir olmak"tır. Hazreti Peygamber'in de en önemli vasfı "emin", olmasıdır.

¹⁸² Yusuf Ünal, "Emânet", *Yağmur*, S: 32, 2006, s. 43.

¹⁸³ Faruk Keysan, "Nokta 6" *Yağmur*, S: 33, 2006, s. 60.

Murat Kaya, “Titrek Beyaz” hikâyesinde yatılı bir öğrencinin hikâyesine yer verir. Mehmet, bayram geldiği hâlde maddî imkânsızlıktan dolayı ailesinin yanına gidemez. Boynu bükük ve hüznüldür. Yurttaki öğretmeni ona bir aile büyüğü gibi davranıp güven verir. Öğretmeninden aldığı bu güven duygusu öğrencinin üzüntüsünü azaltıp yaşama azmini ve sevincini artırır. Mehmet aile hasreti içindeyken yurttaki sorumlu öğretmeni, onun kederini giderir:

Arkadaşlarının onu çağırmasıyla yatakhaneden çıktı. Yurdun salonunda Bekir Bey, öğrencileriyle bayramlaşıyordu. Bekir Bey'in odaya dolan sesi aldı götürdü onu. Ta ki: “Çocuklar, bilirsiniz ki bizler sizin buradaki aileniz gibiyiz. Zannetmeyin ki yalnızsınız. Artık Mehmet, set tutmaz sellere dönmüştü.”¹⁸⁴

Hikâyede, “bir insanı sevmenin ona güvenmekten geçtiği” mesajı verilir.

Özlem Gürhan'ın “Sessizce Ağlayan Bir Kadın” hikâyesinde güven, renklerle anlatılır. Genel kanaate göre yeşildir güvenin rengi. Nasıl ki yeşil, hayatın canlılığı ve devamlılığıysa insan hayatı için de güven duygusu öyledir. Hikâyedeki kadın için, evlilikte en önemli duygulardan birisi güven duygusudur:

Hayalleri bile öyleydi. Renkli capcanlı! Bahar'a göre her şeyin bir rengi vardı. Yeşildi mesela onun hayalleri... Yemyeşil ağaçlı bir yolda eşiyile ellerinden tutup, yürüttükleri gülen bir çocuk hayal ederdi. Yeşil Bahardı, baharın rengi yeşildi. Umudun rengiydi yeşil. Güvenin rengiydi.¹⁸⁵

Güvenilir olma bazen bir emânete layıkıyla sahip çıkmakla olur. Yusuf Ünal, “Emanet” hikâyesinde güvenilir olduğu için kendisine bir tavşan emanet edilen çocuğun hikâyesini anlatır. Çocuk, tavşan sevgisinde samimi olduğu için sevgisinde güven vermiş ve hediye hak etmiştir:

Sefer Amca tavşanları kutudan çıkarıp kucağına aldı, sevdi. Tatlı sözler söyledi onlara. Sonra Bülent'i yanına çağırды, tavşanları onun kucağına bıraktı. "Bunlara sen bak benim yerime. Olur mu?" diyerek kardeşime geri verdi. Kardeşim şaşırды, sonra olur anlamında başını salladı.

Bülent o günden sonra "emanet" diye daha da titizlenir oldu tavşanların üzerine.¹⁸⁶

Ana tema olarak işlendiği hikâyelerde güven duygusunun, aile ve toplumda huzur için vazgeçilmez bir değer olduğu görülür. Ailenin ve toplumun temelini oluşturmada

¹⁸⁴ Murat Kaya, “Titrek Beyaz”, *Yağmur*, S: 73, 2014, s. 34.

¹⁸⁵ Özlem Gürhan, “Sessizce Ağlayan Bir Kadın”, *Yağmur*, S: 73, 2014, s. 41.

¹⁸⁶ Yusuf Ünal, “Emânet”, s. 46.

güvenin esas olduğu, toplumun bir arada sağlıklı birlikteliği için de güven duygusunun gerekli olduğu görülür.

3.24. Hastaları Ziyaret Etme

İnsanlar birbirine değer verirken aynı zamanda kendi değerlerini de artırırlar. Toplumumuzda hasta ziyaretleri önemsenir. Bu değer, kırgınlıkları ortadan kaldırdığı gibi yeni dostlukların da kapısını açar. Dinî bir alt yapısı da bulunan bu değer önüne çıktığı toplum, birliktelik duygusunu daha yoğun yaşar.

Emrah Bilge Merdivan'ın “Aynanın İki Yüzü” hikâyesi, ihtiyar bir nasihi anlatır. İhtiyar, etrafındakilere sürekli nasihat ederek iyilik duygusu aşılar. İhtiyarın nasihatlerinden feyiz alanlar onun hastalandığını duyduklarında hemen ziyaretine giderler:

*Sorduklarında Nuri Amcalarının hasta olduğunu ve evinde yattığını öğrendiler. Başlarını daracak şimdiki zamanın duvarlarına vuran gençler koşa koşa Köfteci Nuri'nin evine vardı.*¹⁸⁷

Burada olduğu gibi hasta ziyaretinde vefa duygusu da ağır basar. Ayrıca bu ziyaretlerin sağlığın kıymetini anlama ve ders alma boyutu da söz konusudur.

4.25. Hayatın Kıymetini Bilme

Kendine verilen hayat nimetinin değerini kavrayan fertlerden oluşan toplumlar, daha huzurludur. Sürekli olumsuzlukları gören insanlar, hayatın kıymetini de görmekte zorlanırlar. Hayata olumlu pencereden bakarlarsa ömürlerini güzelleştirir. Yaşanan olumsuzluklar ve etraftakilerin yaşadıkları olumsuzluklar, hayatın kıymetinin daha da bilinmesini sağlar.

“Büyük Ev” isimli hikâyesinde Faruk Keysan, Afganistan'dan Avrupa'ya göç hayalleri kuran bir ailenin dramını anlatır. Aile, kış ortasında naylon bir barakada aç ve susuzdur. Yokluk içindeki aile, çocuklarını sürekli hayallerle avutur. Çocuk, suyu akan ve içinde her türlü yiyecek olan, kaloriferle ısınan büyük bir ev hayal eder. Bu hayallerinin gerçekleşeceğinden de son derece emindir. Türkiye'ye kadar ulaşırlar, ancak anne ve babası Sakarya nehrinde boğulur. Onların dramına şahit olan bir komutan, çocuğa sahip çıkar.

¹⁸⁷ Emrah Bilge Merdivan, “Aynanın İki Yüzü”, *Yağmur*, S: 50, 2010, s. 42.

Hikâye, kısmen çocuğun dilinden anlatılarak ailenin çaresizliği resmedilir. Bu resimle, hayatta sahip olduklarımızın değerini bilme vurgulanır. Mansur adındaki bu Afgan çocuğun hayallerini süsleyen büyük ve sıcak bir evde yaşayan insanlara hayatın değeri hatırlatılır. Hikâyede, sıcacık geniş evlerinde her türlü imkâna sahip olarak yaşayıp da hayatın ve sahip olduklarının kıymetini bilmeyenlere ve hâlâ hayatlarından şikâyet edenlere bu çocuğun ve ailesinin dramından hareketle ders verilir:

*Bizim evimiz soğuk olur kar zamanında. Yağmur olduğu zaman da su akar tavandan. Memed Amcam ve oğullarıyla akmasın diye üzerine naylon gergi gerdik. Babam çalışmadı. Çünkü karnı hasta ve kanyor her zaman. Naylon gerginin üzerine de toprak örttük. Güzel oldu. Artık su akıyor. Ama yine de soğuk. Soba yanınca sıcak oluyor ama soba çok yanmıyor. Çünkü sobaya atacak az.*¹⁸⁸

Ali Şanverdi, “Randevu” hikâyesinde, bir adamın rüyasında canını almaya gelen Azrail’le karşılaştığı andaki iç konuşmalarını verir. Öleceğini anlayan adam, keşkelerini düşünür ve hayatın değerini anlamaya çalışır:

Dört yıldır bu işteydim. Çok iyi para kazanıyordum. Keşke ilk senesinden annemle babamın sözünü dinleseydim. Ah şu kafam, ah! Birazcık daha zamanım olsaydı. Bir saniyesini bile boş geçirmezdim. Alnımı secdeden kaldırmaz, haram yere ayak basmazdım. Her şey gözümün önündeydi, bilhassa günahlarım. Hepsi, hepsi gözümün önündeydi şimdi. Aklım başıma gelmişti artık ama biraz geç olmuştu. Geçen her günün hatalarla geçtiğini şimdi daha iyi anlamaya başlamıştım.

*Ah! Bir fırsat, bir fırsat daha verilseydi bana. “Elveda, elveda sana hayat, güneşinin aydınlığını bir daha göremeyeceğim, ayırıyorlar beni senden. Elveda üzdüklerim, kırık gönüllerinizi artık onaramayacağım...”*¹⁸⁹

Yazar, bir insanın pişmanlıkları üzerinden okuyucuya hayatın gerçek değerini sezdirmeye çalışır. Ölüm gelmeden bize verilen hayatın değerinin iyi bilinip ona göre yaşamak gerektiği mesajını verir.

Emrah Bilge Merdivan, “Deterjan Paketi” hikâyesinde, Deli Hasan diye bilinen ama gerçekte bilge bir karaktere hayatın anlamını söyler:

¹⁸⁸ Faruk Keysan, “Büyük Ev”, *Yağmur*, S: 37, 2007, s. 50.

¹⁸⁹ Ali Şanverdi, “Randevu”, *Yağmur*, S: 34, 2007, s. 66.

*“Herkes rolünü oynuyor kızım. Utanacak bir şey yok. Tek benim gibi yetmişinde hâlâ şeker peşinde, deterjan peşinde olmasın da, hayatına gerçek gayeler bulsun.”*¹⁹⁰

Emrah Bilge Merdivan, “Kaymakçı Adımları” hikâyesinde ise bir çocuğun babasından hayat dersi alması konu edilir. Dondurma almak için çırpınır çocuk. Yanında parası olmadığı için dondurmacının beklemesini ister; ancak dondurmacı beklemez. Çocuğun kalbi kırılır. Akşam babasına serzenişte bulunur. Babası bir ders verir çocuğuna. Dondurmacıların bekleyeceğini, beklerlerse dondurmalarının eriyeceğini söyler. Yazar hikâyede, dondurmanın erimesiyle hayatın tükenmesi arasında bir bağ kurarak, şikâyet etmeden ve vaktinde hayatın en iyi şekilde değerlendirilmesi gerektiği mesajını verir:

*“İleride ömrünün senelerinin de dondurma gibi eridiğini anlayacaksın. Eriyip su gibi akmasına müsaade etmeyip bir an önce en iyi fiyatı verene satmaya çalışacaksın.”*¹⁹¹

Emrah Bilge Merdivan, “Yanlış Kilitler” hikâyesinde ise evlatlarına miras bırakırken onlara hayatın değerini bilmelerini ve yanlış yollara sapmamalarını sırlı bir şekilde gösteren bir babanın yaptıklarını anlatır. Yazar, babanın vermek istediği hayat dersini kıssayla destekler. Kıssada, oğullarına birer anahtar bırakan bir baba örnek gösterilir. Anahtarı doğru kapıya sokan kazanır. Yanılgılardan sonra hayatın sırrını keşfeden ve bu sınavdan ders almayı başaran oğul, şunları söyler:

*O günden sonra Rabbine dua etmiş. Demiş: “Ya Rabbi artık yanlış kilit kurcaladığımda bana tokat atıp kurtaracak bir babam yok ama ben yanlış kapılarda uğraştığımda belanı, musibetini gönder. Ben anlarım.” demiş.*¹⁹²

Oğul, babasının verdiği nasihatten sonra gerçeği bulur. Hikâyede, “insanın yanılgılardan ders alarak doğru tercih yaptığında kazanacağı” mesajı verilir. Genel olarak Hikâyelerde genel olarak “yaşananlardan ders aldığında hayatın anlamının kavranacağı” anlayışı hakimdir.

3.26. Hediyeleşme

Hediyeleşme, dinî temelleri de olan bir değerdir. İslâm dininde hediyeleşmenin övüldüğü ve önemsendiği görülür. Bu değer, ölçüyü kaçırmamak kaydıyla toplumsal barış ve huzura etkisi büyüktür.

¹⁹⁰ Emrah Bilge Merdivan, “Deterjan Paketi”, *Yağmur*, S: 39, 2008, s. 78.

¹⁹¹ Emrah Bilge Merdivan, “Kaymakçı Adımları”, *Yağmur*, S: 60, 2012, s. 24.

¹⁹² Emrah Bilge Merdivan, “Yanlış Kilitler”, *Yağmur*, S: 72, 2014, s. 30.

Cuma Hudaygulu, konusu Kırgızistan’da geçen “Keteni” adlı hikâyesinde, hediye vermenin insan üzerindeki olumlu etkisini anlatır. Yokluk içindeki insanın hediye karşısında nasıl gönül kıpırtıları yaşadığını bütün detayıyla anlatır yazar. İnsan için sonra ne kadar zengin olursa olsun, değer verilen birinin elinden alınan hediye, çok önemli ve değerlidir. Hele yokluk zamanındaki hediyein değeri ölçülemez. Hikâyede, yokluk içindeki birinin hediye alma heyecanı şöyle anlatılır:

O sene pamuk o kadar verimli oldu ki, köyümüz ikinci on günlük içinde planını doldurdu. Muhtar, Aşkabat’tan birkaç araba dolusu eşya getirdi. Pamuk toplamaya katılan bütün çiftçilere, öğrencilere hediyeler dağıttı.

Ağabeyim okulu bitirip döndükten sonra, ilk maaşıyla kardeşime evvelkinden çok daha güzel, kenarı yine sarı çizgili kırmızı keteni almıştı. Kalbi yarım biçarenin diye, sonraları da ona her maaşından bir şeyler aldı durdu.¹⁹³

Yazar, bazı hediyelerin insan hayatında çok önemli izler bırakabileceğinden bahseder. Yokluk yıllarında, varlıklı olanların diğerlerini sevindirmesi bir Anadolu geleneğidir.

Zekeriya Kantaş, “Filipis” hikâyesinde yetmişli yıllarda Almanya’dan gelen bir gurbetçinin sevdiklerine hediye getirmesini anlatır. Bu tek taraflı bir hediyeleşme değildir. Almanya’dan gelenler sevdiklerine maddî hediyeler verirken sevdikleri ise onlara olağanüstü ilgileri ve dualarıyla karşılık verirler:

Sene 1975... Deli Seyit’in Alamanya’dan ilk izne gelişi... Akşamdan açık mavi steysin Opel’le köye girmiş, soluğu Iraz Ana’nın evinde almıştı. Hazine sandığı gibi bavullar açılmış, gecenin ikilerine üçlerine kadar, köyde o zamana kadar bilinmeyen ne varsa ortalığa saçılmıştı: Hindistan cevizli, fındıklı çikolatalar, tıraş makinesi, sallama çay, Nescafe, kokulu sakız, Nivea krem, Schauma şampuan, balerinli müzik kutusu, pilli kedi ve ben. Ha, bir de Gülizar’a Alaman işi kat kat elbise. Bayram etti Şaşı Gülizar. Onu çıkar, bunu giy; bunu çıkar, şunu giy!..¹⁹⁴

Hikâyede, hediyeleşmek değeri mizahî bir dille anlatılır ve toplumumuzdaki uzaklara gidenlerin hediye ile dönme geleneği işlenir. “İnsanların ihtiyacı olmasa da hediye aldıklarında mutlu oldukları, kendilerini değerli hissettikleri, bunun da kardeşliği, dostluğu ve dayanışmayı arttırdığı” mesajı verilir.

¹⁹³Cuma Hudaygulu, “Keteni”, *Yağmur*, S: 49, 2010, s. 34.

¹⁹⁴Zekeriya Kantaş, “Filipis”, *Yağmur*, S: 51, 2010, s. 51.

3.27. Hoşgörü ve Affetme

Hoşgörü; “Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans.”¹⁹⁵ şeklinde tanımlanan bir değerdir.

“Hoşgörü bir insanın kendinden farklı düşünceleri, inançları, yaşam tarzı, değerler sistemi olan insan ya da insanlara sevecen bir tahammül göstermesidir.”¹⁹⁶

Hoşgörü; karşımızdaki insanın dili, dini, ırkı, düşüncesi ne olursa olsun onu kendi konumunda kabul etmektir. Hoşgörülü insan hataları affeder, eksiklikleri anlayışla karşılar ve farklılıklara tahammül gösterir. Kimseyi düşüncelerinden dolayı yargılamaz. Herkesin kendisiyle aynı haklara sahip olduğunu bilir. İnsanların yaşama ve düşünme haklarına saygı gösterir. Bundan dolayı hoşgörü değeri huzurlu bir toplum için mutlaka gereklidir.

İlhan İşler’in “Kırık Leblebiler” hikâyesinde, dükkânı soyulan bir esnafın, hataları anlayışla karşılayan hoşgörüsü dile getirilir. Polise şikâyet etmez hırsız. Kendisini suçlar ve hırsıza bir fırsat verilmesi gerektiğini, belki çok zor durumda olduğunu düşünür. Hikâyenin sonunda hırsız, esnafın parasını getirir ve şikâyet etmediği için teşekkür eder, pişmanlığını belirtir. Hikâyede, *Sefiller* romanındaki piskoposun Jan Valjan’ı hoşgörmesine ve ona fırsat vermesine benzer bir durum vardır:

Usta sonunda konuştu:

*-Benim o genç çocuğu bağırıp yakalatmamın bir yararı olmayacak. Belki bu işi ilk defa yapıyordur. Onu yakalatmakla hırsızlığını tescil ettirmiş olacağız. Benim ihmaldimden dolayı onun hırsız damgasını yemesini istemem.*¹⁹⁷

Hikâyede, “hoşgörünün suçluları bile topluma kazandırabilen bir değer olduğu” mesajı verilir.

Zeynel Fırat’ın “Fethi Baba” hikâyesinin kahramanı, fedakârlığının ve mütevazılığının yanında hoşgörülü de bir insandır. Seyyar satıcılıkla yaptırdığı yurtta kalan öğrencilere karşı son derece hoşgörülüdür. Öğrencilerin cıvıltıları onun için âdeta cennetten sesler hükmündedir. Bunun için öğrencilerin gürültülerine farklı bir açıdan bakar. Bu bakış açısı da onu hoşgörülü bir insan kılar:

¹⁹⁵ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

¹⁹⁶ Recep Kaymakcan, “Hoşgörü ve Eğitimi”, *Dem Dergi*, S. 6, 2008, s. 114.

¹⁹⁷ İlhan İşler, “Kırık Leblebiler”, *Yağmur*, S: 25, 2004, s. 54.

Bir gün yurdun eksiklerini tespit maksadıyla katları dolaşırken, bizim odamızı da ziyâret etmiş, hâlimizi hatırımızı sormuştu. Onun bu ziyâreti bizi çok sevindirmişti. Ben o gün, “Fethi Amca! Biz bazen gürültü yapıyor, sizi de rahatsız ediyoruz. Hakkınızı helâl edin!” deyince asil kimliğinin göstergesi olan şu sözleri, kulaklarımda unutulmaz nağmeler olarak kaldı. Şöyle demişti: “Ne münâsebet evlâdım, sizin koşturmalarınız bana cennetten gelen sesler mesâbesinde, canınızı sıkmayın, evinizdeymiş gibi rahat edin.”¹⁹⁸

Emrah Bilge Merdivan’ın “Elma Şekeri” hikâyesinde, sabırlı bir ihtiyarın hoşgörüsü anlatılır. İhtiyardan, elma şekeri alan çocuk, üzerindeki şeker bitince kandırıldığını söyleyerek bağırıp çağırır. İhtiyar, çocuğa kızmaz; ona hoşgörüsüyle yaklaşır. Bu olay üzerine ona hayat dersi vermeye çalışır. Olay, çocuğun ağzından şöyle aktarılır:

“Kandırıldım!” diye bağırdım; geçtim büfecinin karşısına. “Bana yalancı şeker satmışsın!” dedim. “Önce heveslendirip sonra hayâllerimi yıktın.”

Bir yandan ağlamayla karışık bağıryordum, bir yandan ha şimdi kızdı, ha şimdi kızacak diye buruşuk simâsına bakıyordum şekerci ihtiyarın. Neden kızmadı anlayamadım.

Gülümsüyordu, eliyle işaret etti, içeri girdim. “Otur bakalım.” dedi. “Ali’ydi değil mi?”. “Evet, Ali.” dedim. “Ne için bu kadar üzüldüğünü biliyor musun?” diye sordu. “Bana kazık attın. Dışı tatlı şekermiş; ama içi bildiğimiz yavan elmaymış.” dedim. Bembeyaz dişleriyle tekrar gülümsedi. “Ben elli yıldır aldanırım böyle şekerlere.” dedi. Bir anda hayâlimde elinde elma şekeriyle koskoca ihtiyar belirince kıkırdamaya başladım.¹⁹⁹

Yazar hikâyede insanlara doğruyu kabul ettirmenin ancak hoşgörülü bir tavırla olacağı mesajını verir.

Emrah Bilge Merdivan’ın hikâyesinde de olgunluk makamına tam erişememiş Hacı Hüsnü’nün hoşgörü imtihanından bahsedilir. Hacı Hüsnü, kendisini çileden çıkararak bir delinin terbiyesi için görevlendirilir ve hoşgörüsü sınanır. Bu imtihanı başarıyla geçince de mertebesi yükselir:

Hacı Hüsnü, ne yapacağını, nasıl yapacağını bir türlü kestiremedi. Biraz içerilerde oyalandıktan sonra Cengiz’i hamama götürmekle başlamaya karar verdi. Tam Cengiz’i soyup peştamalı beline bağlamıştı ki, foşşş! Peştamal sırlısklam. Eh, hâliyle Hacı Hüsnü’nün üstü de. Çaresiz o da girdi hamama. Tam temizlik bitmiş dışarı çıkıyorlardı ki... Daha beteri oldu. Kan beynine

¹⁹⁸ Zeynel Fırat, “Fethi Baba”, s. 62.

¹⁹⁹ Emrah Bilge Merdivan, “Elma Şekeri”, Yağmur, S: 45, 2009, s. 74.

*sıçradı Hacı Hüsnü'nün. Elini kaldırdı. Suratına bir sille indirecekti ki, verdiği söz geldi aklına.*²⁰⁰

Yazar burada, “insanın hoşgörüsü ve sabrı ölçüsünde olgun insan olduğu ve insanî değerleri yansıttığı” mesajını verir.

Recep Şükrü Güngör'ün “Dönüş Hikâyesi” hikâyesinde ateist bir gencin hayat hikâyesi anlatılır. İnançsız olmasına rağmen dindar arkadaşları, bu genç hastalandığında onun ziyaretine gelirler. Dindar insanların bu hoşgörülü tavrı, zamanla gencin dine bakışını değiştirir:

*Bir gün sınıfta “Allah'a inanmayan var mı?” dedi. İki parmak kalktı. Ben görmediğime inanmam, dedim. Diğer arkadaş da benzer sözler söyledi. Akyüz bizi hoş karşıladı. İnanmamakta serbestsiniz ama Allah'a inansanız daha güzel olur, dedi. İnanmıyordum ama hocanın o günkü güzel davranışı karşısında da ezilmiştim. Müslüman arkadaşlarımın bazıları çok efendi, çok saygılı, çok ilgili. Ayağıma taş değse yanımdaydılar. Ama ben inanmıyordum inandıklarına, bunu da açık açık söylüyordum yüzlerine. Gene de beni bırakıyorlardı.*²⁰¹

Hikâye, hoşgörünün insanlardaki önyargıyı yıkması tezi üzerine kurgulanmıştır. Yazar, “doğruları anlatmak için en doğru yolun anlatmak değil davranışlarla göstermek olduğu” mesajını verir.

Sevgül Yılmaz, “Sadakât” hikâyesinde, bir minibüs yolculuğunu resmeder. Minibüste ihtiyar bir yolcuya hoşgörüsüz davranan kadının tavrı yadırganır. Hikâyede ihtiyar bir yolcu, minibüsten inmek için erken ayaklanır. Şoför yaşlıya kızar. Bundan ceasret alan bir kadın, ihtiyarın ardından hoşgörüsüzce sözü uzatır:

*İneceğim. Hem ben tutunuyorum, baksana. Şoför hızını kesip kenara çekiyor. Amca titreyen bacaklarıyla atıyor kendini dışarı. Önde oturan çok bilmiş bayanlardan biri yorumunu geciktirmiyor. “Ne demeye bu yaşta çıkmış dışarı. Düşüp ölse uğraş dur. Al başına belayı.”*²⁰²

Hikâyede, ihtiyarın çaresizliğini bir kusur olarak gören ve ihtiyara hoşgörülü davranması gerekirken ona kaba davranan kadının tavrının iticiliğine vurgu yapılır. Hikâyede, hoşgörüsüz olma tavrı yerilir. Yaşlılara hoşgörülü davranma değeri öne çıkarılır.

²⁰⁰ Emrah Bilge Merdivan, “Hacı Hüsnü”, s. 58.

²⁰¹ Recep Şükrü Güngör, “Dönüş Hikâyesi”, *Yağmur*, S: 48, 2010, s. 36.

²⁰² Sevgül Yılmaz, “Sadakât” *Yağmur*, S: 62, 2012, s. 5.

3.28. İyilik

İyilik değeri; “*Karşılık beklemeden yapılan yardım, lütuf, kerem, ihsan, inayet.*”²⁰³ anlamındadır. Bu değer, görme ve göstermeyle yayılan ve toplumda pozitif enerji oluşturan bir değerdir. Toplumumuzda, özellikle dinî temelleri olan bir değerdir. Toplumumuz, “İyilik yap, denize at; balık bilmezse Hâlık bilir.” diyerek bu değeri önemsedğini göstermiştir.

Seher Durmaz, Romanya’ya okul açmaya giden Türklere iyiliklerde bulunan Saber Hala’nın hikâyesini anlatır. Bu fedakâr ve iyiliksever kadın, uzaklardan gelen misafirlerini yıllardır hasretle beklemiştir. İyilik yapma sevdasıyla uzaklara giden insanlar, kendilerini hiç tanımayan Saber Hala’nın şefkatiyle karşılaşırlar. Bu iyiliksever kadın, hikâyede şöyle tarif edilir:

*Evini ardına kadar açan; elini bol, sofrasını büyük tutan; hattâ aşını yurda taşıyan cândâde bir kadın... Saber Hala; Dobruca’nın ulu bir çınarı, sessiz bir çağlayanı... Saber Hala; adına sabır işlenmiş, eline Hızır eli değmiş, yüreğine merhamet tohumu ekilmiş. Hiç kimsenin öz halası değil; lâkin öz hala kadar yakın, öz hala kadar azize. Hep “hala” lâkabıyla bütünleşmiş adı Dobruca’da “İyilik Meleği”, onun için kolları çok bir ırmak olmuş. “Tuna” gibi coşkulu akmış, yüreğinden doğan iyilik damarları. Maruf’un her çeşidiyle kanatlanmış. Bir arı misâli konmuş Dobrucalı’nın münbit yüreklerine. Özünün peteğini örmüş, balını yapmış.*²⁰⁴

Hikâyede, “iyilik niyetiyle yola çıkanın karşısına mutlaka iyi ve iyiliksever insanların çıkacağı” mesajı verilir.

Hüseyin Özcan, “Dolar Ağacı” hikâyesinde iyilik yaparak mutlu olan birinin hayatına ışık tutar: “*Allah için verince rahatlıyorum ne stres kalıyor ne düşünce. Ben artık vermeden duramam. Vermenin zevkini tattık bir kere.*”²⁰⁵

Hikâyede, iyiliğin insan ruhunda bir tat bıraktığı ve alışkanlık hâline geldiği vurgulanır. “İyiliğin toplumsal faydasının yanında kişiye hem psikolojik hem de uhrevî birçok faydası olduğu” mesajı verilir.

²⁰³ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

²⁰⁴ Seher Durmaz, “Dobrucalı Saber Hala”, *Yağmur*, S: 29, 2005, s. 78.

²⁰⁵ Hüseyin Özcan, “Dolar Ağacı”, s. 26.

Faruk Keysan'ın “Büyük Ev” hikâyesinde Afganistan'dan Avrupa'ya iltica etmek için yola çıkan Afgan bir ailenin dramı anlatılır. Aldatılan mültecilerin çoğu, Sakarya nehrini geçerken boğulur. Sekiz yaşındaki Mansur, hayallerle çıktığı bu yolculukta anne ve babasını kaybeder. Olaya jandarma el koyar. Onun dramına şahit olan bölgede görevli Zekeriya Komutan, vicdanının sesine kulak verir ve Afgan çocuğa sahip çıkar. Onu evlat edinerek hayallerine kavuşmasını sağlar:

Zaten 65 kişilik olduğu tahmin edilen gruptan Mansur tek çocuk olmak üzere 3 kadın ve 6 erkek kurtulabilmiş. Çoğu birbirini tanımıyor.

Mansur, iki ay psikolojik destek de görerek ilgili komutanlığın misafirhanesinde kalmış. Zekeriya Komutan çocuğun anlattıklarından yola çıkarak gerekli müracaatları yapmış ve çocuğu evlatlık olarak almak istemiş.

Şu an çocuk, Zekeriya Komutan ve eşi ile birlikte yaşıyor. Çocukları olmayan bu aile çoktan onu çocukları olarak kabul edip bağrılarına basmışlar.²⁰⁶

Natalya Fateyeva'nın “Bıraktığımız İzler” başlıklı hikâyesindeki Sona, hayatın anlamını çözmeye ve hayattaki kendi rolünü kavramaya çalışırken kimsesizler yurdundaki çocuklara iyilikte bulunur. Bir süre sonra yaptığı iyiliğin unutulmadığını görünce hayatın anlamının “insanların kalbinde yer etmek” olduğu, bunun da yolunun iyilikten geçtiği sonucuna ulaşır:

“Hayattaki rolüm”, “Tarihteki izim”, “Gölge gibi kaybolmak istemiyorum”... Ne kadar çocuksu şeyler, diye düşündü son kâğıt uçak da karanlığa doğru seyahate çıkarken, Sona, yeni bir sayfa daha açtı ve yazmaya başladı.

1 Ekim 2005 “İsimlerimizi yazacağımız en güzel yer, insanların kalpleridir. Orada her şey kalıcıdır. Hem de sonsuza dek silinmemecesine.²⁰⁷

Recep Şükrü Güngör, “Çekiç Ayrarı” hikâyesinde, iyiliksever bir ayakkabı tamircisinin hikâyesini anlatır. Ayakkabı tamircisinin gayesi, para kazanmanın ötesinde insanlara iyilik yapmaktır. Müşterilerinin ufak tefek işlerinden ücret almaz ve bu tavrından dolayı seveni ve müşterisi çoktur. Akakkabı tamircisi âdeta müşterilerinin gönül doktoru gibidir. Tamircinin iyiliksever tavrı, ona arifâne bir edâ verir ve insanlar tarafından çok sevilir. Müşterileri onunla sohbet etmek için ayakkabı tamirini bahane ederler. Bu iyiliksever özelliğinden dolayı onun ayakkabı tamirhanesi sanki bir gönül atölyesi gibidir:

²⁰⁶ Faruk Keysan, “Büyük Ev”, s. 50.

²⁰⁷ Natalya Fateyeva, “Bıraktığımız İzler”, *Yağmur*, S: 39, 2008, s. 63.

Tamirhânede güle oynaya çalışıyor, dertli biri geldi mi alınının kırışığı bine katlanıyor. Hele de ev arayan bir öğrenci gördü mü, kederinden yüzü ekşiyor. Çekici, çiviye bırakıp ev aramaya gidiyor.

Kayış tamir edilecek. Kemere kayış diyor. Usta, kayışa yeni delikler açmış, sağlam ip takmış. Borcum ne kadar demiş emniyet müdürü. Usta demiş ki, ben delmeye değil, delikleri kapamaya para alıyorum. Gülüşmüşler.²⁰⁸

Yağmur dergisindeki bütün hikâyelerde geçen iyiliksever insanların ortak özelliği, yaptıkları iyilikten son derece mutlu olmalarıdır. Dolayısıyla hikâyelerde, “iyilik yapmanın başkalarını ve iyilik yapanı mutlu edeceği” mesajı verilir.

3.29. İyimserlik

İyimserlik; “Genellikle her düşünce ve işi iyi olarak değerlendiren bir tutum ve kişilik özelliği”²⁰⁹ dir.

İyimserlik değeri, çalışmamızda konu başlıklarını belirlediğimiz diğer değerlerin fertlerde görünür hâle gelmesidir. Değerlerin yoğunlukla yaşandığı toplumlarda insanlar mutludur ve iyimserdir. Çünkü değerlerin aşındığı ve yozlaştığı toplumlar, güven bunalımı yaşarlar ve karamsar bir yapıya bürünürler.

“Güzel gören güzel düşünür” prensibinden hareketle, olaylara hep olumlu yönden bakan insanlar toplumda iyimserliğin yayılmasını sağlarlar. Bardağın dolu tarafını gören insanlar, hayata güzel bakarlar. Onlardaki bu iyimserlik sinerjisi topluma da yansır.

İlhan İşler, dükkânına hırsız giren bir esnafın iyimser bakış açısını “Kırık Leblebiler” hikâyesinde nazara verir. Feryat figân etmez; geciktirdiği hayrı, sahibinin gelip aldığını düşünür. Anadolu insanında bu haslet, “her olayın arkasında bir hayır arama” şeklinde tezahur eder. Her olumsuzluğun arkasında bir hikmet, hayır olduğunu düşünen insan hayata iyimser bakar. Hikâyede iyimserlik değeri, hırsızlığa maruz kalan bir adamın olaya yaklaşımıyla resmedilir:

Mahmut Usta yerden kalkmaya çalışıyor, bir taraftan da düşen kalın örme takkesini başına örtüyordu. Belli ki dükkâna habersiz giren kişi çıkarken veya kaçarken Ustayı ittirmiş, yere düşürmüştü. Ben onu yerden kaldırmak için elimi uzatırken heyecanla:

-Ne oldu Mahmut Amca, diye sordum.

²⁰⁸ Recep Şükrü Güngör, “Çekiç Ayrarı”, Yağmur, S: 45, 2009, s. 46.

²⁰⁹ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

-Yok bir şey! Birinin bir şeye ihtiyacı varmış, almaya gelmiş.
 -Peki niye kaçtı?
 -Alacaklıydı. Alacağını aldı ve gitti. Bize de bu garibi göndermiş. Fakirlere vermede geciktirdiğimiz bazı şeyleri, kendi usulüne göre aldı.²¹⁰

Hikâyede, “olumsuzluklar karşısında feryat figân etmenin insana bir şey kazandırmayacağı, olaylara iyimser bakan insanların daha mutlu olacağı” mesajı verilir.

Faruk Keysan’ın “Nokta 6” hikâyesinin kahramanı Zühtü Bey’in gözleri görmez. Herşeye rağmen mütebessimdir ve her hâdise karşısında iyimser bir insandır.

"Efendim. Affınıza sığınarak size bir şey sormak istiyorum. Biraz önce istemeden de olsa konuşmalarınıza kulak misafiri oldum. Anlaşıldığı üzere âmâsınız. Gözleriniz görmüyor. Ama ben elinizde bir âmâ sopası ya da başkaca bir şey göremiyorum. Bunu nasıl yapabiliyorsunuz?"

Adam bu soruyu sorarken ister istemez, vapurun sallantıları nedeniyle bir yerlere tutunma ihtiyacı hisseden Zühtü Bey'in bir koluna girmişti. Zühtü Bey, gülümseyerek başını adama doğru çevirdi.

"Bakınız, güzel gören bir çift göz, her zaman kuru bir sopadan daha iyidir" dedi.²¹¹

İyimserlik değerinin konu edildiği hikâyelerdeki ortak mesaj; iyimser olmanın insanı mutlu kıldığı, fertleri mutlu olan toplumların da huzurlu ve mutlu toplumlar olduğu yönündedir.

3.30. Kanaatkârlık

Kanaatkâr; “Azla yetinen, elindekiyle yetinen, kanık, kanaatli, yetingen.”²¹² anlamındadır.

Ali Seyyar’ın *Ahlâk Terimleri Sözlük*’ünde kanaatkârlık; “Elinde bulunan ile yetinme, verilen nimetlerden razı olma, az ya da çok rızkı mübarek sayma, israftan ve ihtirastan kaçınma.”²¹³ olarak tanımlamıştır.

Toplumdaki kanaatkârlık algısı, insanın sahip olduklarına şükretmesi şeklindedir. Bu anlayış, tembellik etmek değil, hırslı ve açgözlü olmamaktır. Toplumunu oluşturan fertlerin bütününde kanaatkârlık değerinin olması, huzurlu bir toplum için gereklidir. Kanaatkâr

²¹⁰ İlhan İşler, “Kırık Leblebiler”, s. 54.

²¹¹ Faruk Keysan “Nokta 6” s. 62.

²¹² Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

²¹³ Ali Seyyar, *Ahlâk Terimleri Sözlüğü*, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2003, s. 253.

olmayan insanlar; hırslıdırlar, menfaatçidirler ve toplumun değerlerini çiğnerler. Bu da toplumda huzursuzluk oluşturur.

Murat Güvercin, on bir gencin zamanda hayâli bir yolculuk yapmasını “Huzur Bulutları” hikâyesinde şöyle anlatılır:

“Sadece biraz alayım, hemen geliyorum.” dedi. Aldı bir miktar ve uçmaya başladı. Arkadaşlarına gülüyordu için için, “Uçmaya mani miydi ki bu altınlar?” Diğerleri beş parasız uçuyordu, oysa o hem zengindi, hem de uçuyordu. Yeterli bulmadı aldıklarını, döndü biraz daha aldı, bir miktar daha uçtu. Aslında daha fazlasını da taşıyabilirdi. Döndü, bir miktar daha aldı. Diğerleri beş parasız uçuyordu, oysa o hem zengindi, hem de uçacaktı birazdan. İyi ama arkadaşları neredeydi... Neredelerse neredelerdi!”²¹⁴

Hikâyede yola çıkan on bir gençten sadece beşi menzile varır. Kimi kanaatkâr olmadığı için paranın, kimi şöhretin peşinden giderek diğerlerinden ayrılır. Neticede, hedefledikleri menzile varmak kanaatkâr olan beş gence nasip olur. Hikâyede “kanaatkâr olmayan insan kaybeder”, mesajı verilir.

Cuma Hidaygılı, Kırgızistan’daki yokluk yıllarını anlattığı “Keteni” hikâyesinde, insanların kanaatkârlığına dikkat çeker:

“Ağır savaştan sonra halk, ayağa kalkmaya çalışıyordu. Yarım çuval unu, bir atımlık çayı, yakacak odunu olan kimsenin aklına, başkaca bir şeye sahip olmak gelmezdi.”²¹⁵

Hikâyede, “zor yılların ve zor günlerin ancak kanaatkârlıkla aşılabileceği” mesajı verilir.

4.31. Komşuluk

Komşuluk, dinî ve geleneksel temellerinin olması yönüyle toplumumuzda önemsenen bir değerdir. Özellikle kırsal kesimlerde komşular birbirinin emânetçileridir. “*Komşu komşunun külüne muhtaçtır.*” gibi atasözleri, komşuluğun toplumumuzdaki önemine işaret eder.

Ümmühan Yapar’ın “Müzevir”^{*} hikâyesinde bir apartmana taşınan üniversiteli öğrenciler tedirginliğe sebep olur. Ancak, öğrenciler komşuluk hukukunu gözetirler,

²¹⁴ Murat Güvercin, “Huzur Bulutları”, *Yağmur*, S: 35, 2007, s. 42.

^{*} (Arabozaan)Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

²¹⁵ Cuma Hidaygılı, “Keteni”, s. 34.

apartmanda gördükleri yaşlılara yardımcı olurlar. Komşularının rahatsız olacaklarını düşünerek gürültü etmezler. Yazar, ideal komşuluğun bu olduğuna dikkat çeker:

Taşınalı dört ay olmasına rağmen kimseye bir zararları da dokunmamıştı. Hattâ bir-iki defa apartman kapısında karşılaştıklarında başları önlerinde “Hayırlı günler teyzeciğim, müsaade ederseniz yardım edelim.” diyerek pazar malzemeleriyle tıka basa doldurduğu ve güç belâ taşıdığı poşetleri elinden alıvermiş, merdivenleri ikişer, üçer basamak çıkararak bir çırpıda dairesinin önüne bırakmışlardı.²¹⁶

Hikâyede yeni taşınan komşulara önyargılı yaklaşmamamız gerektiği, ön yargılı davrandığımız komşumuza/insana karşı mahçup olabileceğimiz de vurgulanmıştır.

Murat Kaya, “Eskiler Alıyyom” hikâyesinde, çocuklukları Eyüp semtinde geçmiş bir gayrimüslimle bir müslümanın uzun süreli dostluğunu anlatır. Darülaceze’de çocukluk arkadaşıyla karşılaşan Hulusi Efendi, arkadaşının kendisini hatırlaması için ona çocukken birlikte yaşadıkları anılarını anlatır:

Komşuların kapıyı açmaları, elinde tatlı tabağıyla Hulusi’yi özenle taranmış saçlarıyla bulmaları, şaşkınlıktan annesinin terlikleriyle dışarı çıktığını fark edememesi aklına gelince komşularının gülmediğini ama kendisinin kıkırdaya kıkırdaya güldüğünü hatırladı. O gün bütün komşularına dağıttığı gibi kilisenin önünde gördüğü Karabet Efendi’ye de bir tatlı tabağı uzatıp:

-Amca, kandiliniz mübarek olsun, annem tatlı yapmıştı da deyince Karabet Efendi,

-Hay yaşa be evlat!... Annenin de ellerine sağlık... Ama biz bilorsun ki Müslüman değiliz.

-Olsuuun...

-...

-Hem siz bizim komşumuz değil misiniz...²¹⁷

Hikâyede, eskiden komşuluk bağlarının kuvvetli olduğuna vurgu yapılırken bu komşuluk ilişkilerinde karşıdakinin diline, dinine bakılmadığı özellikle belirtilir.

Hatice Uzun, yalnız yaşayan ihtiyar bir kadının hayatını “Kara Bulut” hikâyesinde anlatırken onun komşuluk hasletini şöyle dile getirir:

Ertesi gün, geçen kandilde karşı komşusunun kızının getirdiği irmik tatlısının tabağına Kasım Bey’in o çok sevdiği telli kadayıf tatlısından koydu Şükufe Hanım. Karşı komşusunun kapısını tereddütle çaldı, bir ayağı her an geri dönüp evinin kapısına doğru

²¹⁶ Ümmühan Yapar, “Müzevir”, *Yağmur*, S: 45, 2009, s. 38.

²¹⁷ Murat Kaya, “Eskiler Alıyyom!” s. 22.

ilerlemeye hazır bir vaziyette bekledi. Kapı biraz zorlanarak nihayetinde açıldı.

*Kapıyı açan karşı komşusunun şaşkın bakışlarına inat, gözlerini irice açarak, tatlı yapmışım, tek başına yenilmiyor tabii, diyerek tabağı uzattı.*²¹⁸

Yazar, hikâyede, “insanların etrafında yaşayanlara karşı duyarlı olması ve komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi gerektiği” mesajını verir.

Yusuf Ünal, “Emânet” hikâyesinde bir mahalle hayatını anlatırken komşuluk ilişkilerine değinir. Burada komşular birbirleriyle sağlıklı bir iletişim hâindedir. Bu hâlin, çocukların zihin altı dünyasını besleyen bir özelliği olduğu vurgulanır. Komşuluk hâli evin çocuğunun ağzından aktarılır: “Yaşadığımız semtte komşular birbirlerini sık ziyaret ederlerdi. Babamın arkadaşları bazı günler yatsı namazını müteakiben bizde otururlardı.”²¹⁹

İbrahim Şaşma’nın “Niyazi Amcanın Asmaları” hikâyesindeki ev sahibi, karşı komşuyla konuşmamak şartıyla kiracısına evini verir. Kiracı, seksen yaşındaki komşusuyla konuşmamanın ezikliği içindedir. Oysa diğer komşularıyla iyi ilişkiler geliştirir. Vicdanı bunun doğru olmadığını söylese de çaresizdir. Bir bayram sabahı yalnız yaşayan yaşlı komşusu çıkıp gelince çok utanır; yerin dibine geçer âdeti:

*Kısık bir sesle, buyrun, diyebildim. Buyrun. Hoş geldiniz ya da lütfen girin tarzında bir buyurun değil, ne istiyorsunuz kıvamında bir buyurundu bu buyurun. “Bayramın mübarek olsun oğul!” diyerek seslendi bana. Ardımda duran eşime döndü, “Gelin bayramın mübarek olsun. Siz gelmediniz, siz o kadar gapıya girip bana gelmediniz, ben geldim size guzum.”*²²⁰

Yazar, komşuluk değerini dramatik bir hikâyeyle verir. Her ne olursa olsun komşuluğun ihmal edilmemesi gerektiğine vurgu yapılan hikâyede “buna riayet etmeyenlerin vicdanen huzurlu olamayacağı” mesajı verilir.

“Şeftali Çiçeği Pembesi” hikâyesinde Gülbahar Rençber, olması gereken komşuluğu hatırlatır. “Amcamların evinin yeşil tahta kapısı açıktı. Hoş o zamanlar bahçe kapısı nerdeyse gece gündüz açık olurdu. Komşular devamlı birbirine gider gelirdi, çat kapı komşular.”²²¹

²¹⁸ Hatice Uzun, “Kara Bulut”, *Yağmur*, S: 54, 2011, s. 43.

²¹⁹ Yusuf Ünal, “Emânet”, s. 44.

²²⁰ İbrahim Şaşma, “Niyazi Amcanın Asmaları”, *Yağmur*, S: 56, 2011, s. 41.

²²¹ Gülbahar Rençber, “Şeftali Çiçeği Pembesi”, *Yağmur*, S: 33, 2006, s. 72.

Hiâyede komşular birbirine güvenir ve kapılarını kilitli tutmazlar. Bir evin kilidi komşusudur. Metinde, “komşuların birbirine güvenmesi gerektiği” mesajı verilir.

Hikâyelerde komşuluk değerinin toplumumuzda kaybolmaya yüz tuttuğu endişesi hâkimdir. Bundan dolayı “bu değer yok olmamalı” vurgusu yapılır.

3.32. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma

Kültür; “*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevî değerler ile bunları sonraki nesillere iletmede kullanılan, araçların bütünü, hars, ekin*”²²² olarak tanımlanır.

Toplumların bir nevi kimliğini belirleyen kültür, geçmişten gelen değerler mirasıdır. Kültürel miras bir anlamda değerlerin görünür olmuş halidir. Estetikte zirve olmuş bir sanat eseri, mimarî bir şaheser, yüzyılları zamana taşıyan bir mabet kültürel miraslar arasında sayılabilir. Bu miras kaybedildiğinde ise toplumun geleceğinin tehlikeye gireceği söylenebilir. Dolayısıyla bir toplumun geçmişten gelen bütün değerlerini içinde barındırdığı kültürel mirasına sahip çıkması varlığının devamı açısından önem arzeder. Bundan dolayıdır ki değerlerin önemsendiği toplumlarda kültürel mirasın özenle korunduğuna şahit oluruz.

Şemsettin Yapar’ın “Sabır Taşı” hikâyesinde Konya’da üniversite okumaya giden bir gencin ilk önce Mevlânâ müzesini ziyaret etmesi konu edilir. Gencin kültürel mirasa duyduğu saygı şöyle anlatılır:

Müzeye herkes gibi ayakkabı üzerine mavi bir galoş takarak girdim. Bu naylon bir galoş değil de sanki Bin Bir Gece Masalları’ndan fırlamış gelmiş, uçan sırmalı bir halıydı, beni başka âlemlere götürdü gitti içeride. Manevî atmosfer müthişti. Ortam beni sıcak çay bardağının içindeki şeker gibi eritti, akıttı, yok etti. Derinden gelen ney sesi kulağımdan girdi gönlüme sızdı. Benliğimi saydamlaştırdı.

*Burada dünyamızdan çok uzakta, başka âlemlerde yaşamış bir medeniyetin inanılmaz eşyaları sergileniyor gibiydi.*²²³

Yazar, hikâyede uzak bir yere giden kişilerin önce oradaki kültürel değeri olan yerleri ziyaret etmesi gerektiğini vurgularken “bu değerlerin insan ruhunda olumlu akisler oluşturduğu” mesajını verir.

²²² Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

²²³ Şemsettin Yapar, “Sabır Taşı”, *Yağmur*, S: 34, 2007, s.14.

Hikâyede kültür değerlerimizden olan Mevlânâ'yı ve onun yaşadığı mekânları ziyaret eden hikâye kahramanının müzede bulunan bir sabır taşının hikâyesini dinlemesi, özel bir problemini çözmesine de sebep olur. Sabır taşının hikâyesini dinleyince kendisinin de hayatta hep sabretmesi gerektiğini anlar. Metinde, “kültürümüzü anlayabilirsek bugünkü problemlerimize de çözüm bulabileceğimiz” mesajı verilir.

M. Sacid Arvasi, “Gaz Lambası” adlı hikâyesinde Doğu Anadolu’da bugün yok olmuş bir kültürel değeri bir çocuğun gözünden aktarır. Elektriğin olmadığı yıllarda, insanları eğlendirmek için köy köy dolaşan, “dengbej” denilen manzum halk hikâyesi anlatıcıları vardır. Hikâyede dengbejlerin özellikleri, yaptıkları iş ve bu kişilerin çocukların zihin altı beslenmelerinde ne denli etkili oldukları anlatılır:

*Bazen köye dengbejler gelirdi. Bunlar köy köy dolaşır, genellikle teması kahramanlık olan şiirleri makamlı olarak söylerlerdi. Bazen de “Hazirûnun geçmişlerine rahmetler ola!” der ardından, “Günlerden bir gün...” diye başlardı. Ya Mem u Zin’in acıklı hikâyesini ya da kızına mehir olarak Arap mirinin atını isteyen Ömer Ağa ile bu imkânsız vazîfeye talip olmuş Ger ve Kulik adlı iki kardeşin serüveninin anlatırlardı. Sözlü edebiyatın son nefesleriydi âdeta bu dengbejler. Hangi eve gelmişlerse o evde şenlik olurdu âdeta. Canı isteyen onların geldiği yere gelirdi.*²²⁴

Hikâyede, “kültürel zenginliklerin çocukların zihin altı beslenmelerinde çok önemli olduğu” mesajı verilir.

İhsan İlkin, “Çıkla Çıdam” hikâyesinde, dedeyle torun arasındaki kuşak çatışmasını nazara verir. Dede, Muharrem Ertaş dinleyip duygulanırken torunlar klasik müzik hayramıdır. Hikâyede kültürel değerler konusundaki nesiller arası çatışma şöyle anlatılır:

*Torunlar konuşuyor, dede anlayamıyor konuşmaları. Büyük torun Vagner, ortanca Bach, küçüğü ise Tarkovsky dinlediğini söylüyor. Dinlemek deyince dedenin aklına Muharrem Ertaş geliyor. Yanık yanık söylerdi yavrum diyecek oluyor, bakıyor ki torunları kendi aralarında başka dünyalar kurmuşlar, sözlerini içine atıyor.*²²⁵

Yazar burada, bu topraklarda yaşayan herkesin Anadolu’nun sesine kulak vermesi gerektiğine vurgu yaparken kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılmasının önemini anlatmaya çalışır.

Abdülmecid Orhan’ın “İftar Topu” hikâyesinde çocukların Ramazan heyecanı anlatılır. Hikâyede, Ramazan ayının insan ruhunu sarıp sarmalayan yönüne, bereketiyle

²²⁴ M. Sacid Arvasi, “Gaz Lambası”, *Yağmur*, S: 42, 2009, s. 33.

²²⁵ İhsan İlkin, “Çıkla Çıdam”, *Yağmur*, S: 47, 2010, s. 58.

gönülleri doyuran neşesine vurgu yapılır. Yazar, bu neşeyi bir çocuğun gözünden şöyle dile getirir:

Ramazan mahallemize teşrif ettiğinde, çocukluğumuz tekdüzeliklerden kurtulup farklı bir havaya bürünürdü. O sıcak yaz günleri, oruç meltemleriyle serinleyiverirdi. Fakat o zamanlar bu serinlik bedenlerde değil, ruhlarda hissedilirdi. İftar yaklaştıkça sokakları hoş bir telaş alır; insanlar, kalpleri melekler tarafından yıkanmış gibi ruhanî bir sükûnetle evlerine süzülürdü. Ramazan; büyüğünden küçüğüne herkesi farklı şekillerde sarıp sarmalar, bereketiyle bütün gönülleri doyururdu. Ramazan günlerini bütün canlılığıyla yaşarken, el yakan, susam kokulu canım iftar pidelerini eve getirmek de bana düşerdi.²²⁶

Yazar, “Ramazan etkinliklerinden ve geleneklerinden yola çıkarak bunların çocukların zihini besleyen kültürel birer gıda olduğu” mesajını verir.

Emrah Bilge Merdivan, “Mutluluk Masalı” hikâyesinde bir masalcıya yer verir. Hikâyede bugün kaybolan bir değerimiz olan masal anlatıcısı meddahların bilge kişiliğine değinirken bu değerın çocukların zihin altı beslenmelerinde ne kadar büyük bir önemi olduğuna vurgu yapılır:

Ali, meydanın bir köşesine postunu serip çevresine topladığı birkaç çocuğa renkli masalları anlatmaya başlamış. Çocukların heyecan ve neşesi etraftaki büyüklerin de ilgisini çekmiş. Kâh tek gözli dev oluyormuş, kâh devi öldüren keloğlan. Hikâyenin en heyecanlı yerinde aniden kesip, “Akça verin; gökçe diyem!” demesiyle postun üstüne üç beş de bozukluk atılmış.²²⁷

Hikâyede meddahlık geleneği gözler önüne serilirken, meddahların çocukların dünyasını renklendirdiği ve onları heyecanlandırdığı dile getirilir.

Zekeriya Kantaş, “Yukcell Towers” hikâyesinde Türkçe’nin önemine dikkat çeker. Hikâye kahramanı Müteahhit, dil bilinci olmayan paragöz birisidir. Türkçeyi hafife alması nedeniyle yazar onu rüyalarında cezalandırır âdeta. Rüyasında gizemli bir mahkemeye çıkarır müteahhidi. Mahkemede onu, Kaşgarlı Mahmut, Fatih Sultan Mehmet, Karamanoğlu Mehmet Bey ve Yûnus Emre’ye sorguladır. Yazar, kültürel zenginliğimiz dil değerinin yozlaşmasını şöyle resmeder:

Hiç dikkat etmediniz değil mi? Sucukland. Herif ekmek arası sucuk satıyor. İki dükkân yanında Turschucu, onun az ilerisinde CD World. Alt geçitteki dükkânlarda Türkçe kelime görmenin

²²⁶ Abdülmecid Orhan, “İftar Topu”, *Yağmur*, S: 49, 2010, s. 48.

²²⁷ Emrah Bilge Merdivan, “Mutluluk Masalı”, *Yağmur*, S: 52, 2011, s. 21.

*imkânı yok. Mega Still Coiffeure, Cactus Patisserie, Oxygen, Hira Concept, La net Cafe, Mystik Bujiteri, Mardinni T-shop...*²²⁸

Yazarın dil hassasiyeti her dönemde önemsenen bir değer olmuştur. Bu hassasiyetin ilk örneğini Kaşgarlı Mahmut'un "Divan-ı Lügati't Türk" isimli sözlüğünde görüyoruz. Kaşgarlı Mahmut, 11. yüzyılda Türkçe'nin Arapça karşısında yıprandığını görünce bu eseri oluşturur. 15. Yüzyılda benzer bir hassasiyeti Ali Şîr Nevâî'de görüyoruz. Nevâî de Türkçe'nin Farsça etkisine girmesiyle "Muhakemetü'l Lügateyn" isimli esrini kaleme alır.²²⁹ Dildeki kültürel yıkım, geçiş dönemlerinde meydana gelir. Batı etkisine girdikten sonra Fransızca'nın yıkımına uğrayan Türkçe'ye sahip çıkmak, Ziya Gökalp gibi milliyetçi ekolü oluşturan yazarlara düşer. Gökalp, "İsan" isimli manzumesinde bu hassasiyetini şöyle dile getirir:

*Güzel dil Türkçe bize,
Başka dil gece bize,
İstanbul konuşması
En saf en ince bize.*²³⁰

Zekeriya Kantaş da bu hikâyesinde günümüzdeki İngilizce'nin Türkçe'yi etkilemesini konu edinir. Yazar, hikâyede, "insanların bina inşa ederken binlerce yıldır inşa ettiği kültürel mirası yıkması gerektiği" mesajını verir.

Kadriye Çiçek, "Radyo" başlıklı hikâyesinde, bir satıcının sesinden hareketle çocukluğuna gider ve çocukluğundaki kültürel değerlere vurgu yapar:

*"Çocuk hülyalarımızda canlanırdı maceraları. Hikâyenin tam heyecanlı yerinde bırakırdı bütün ısrarlarımıza rağmen. Aradaki manilerin de damağımızda şeker gibi tadı kalırdı."*²³¹

Faruk Keysan'ın "Nokta 6" hikâyesinin kahramanları, etraflarındaki tarihî miraslara karşı oldukça duyarlıdır.

*Yürürken Sultanahmet-Gülhane-Sirkeci hattını kullanmışlar,
güneşin o tatlı öğleden sonra ışıkları ile yaşlı kemiklerini
güçlendirmişlerdi sanki. İnsanların, hayatın yoğun temposu
arasında fark etmeden hızla gelip geçtikleri bir zaman tüneliydi
yürüdükleri bu yol. Yüzyılları bulan yaşları ile birbirlerine bakan,*

²²⁸ Zekeriya Kantaş, "Yukcell Towers" Yağmur, S: 62, 2012, s. 39.

²²⁹ Nihat Sâmî Banarlı, *Türkçenin Sırları*, Kubbealtı Neşriyatı, 16. Baskı, İstanbul 1999, s. 41.

²³⁰ Ziya Gökalp, *Yeni Hayat Doğru Yol*, (Hazırlayan: Müjgan Cunbur), Kültür Bakanlığı Ziya Gökalp Yayınları, Ankara 1976, s. 17-18.

²³¹ Kadriye Çiçek, "Radyo", *Yağmur*, S: 64, 2013, s. 45.

Yerebatan Sarnıcı, Dikilitaş, Çemberlitaş, Ayasofya ve Sultanahmet Camileri... Tarihte önemli bir yeri olan Gülhane Parkı, onlarca insanın dallarında sallandırıldığı "Vaka-i Vakvakiye" ağaçları, emniyet teşkilatının ilk binasından bugün çocuk mahkemeleri olarak kullanılan tarihî yapıya kadar her metrekaresi sayfalarca anlatılacak bir zaman tüneli... Tüm ihtişamı ile hâlâ birçok maksatla sapsağlam bir şekilde hizmete devam eden onca yapı ve daha arka kısımlarında kalan Topkapı sarayı...²³²

Hikâyede, “etraftaki kültürel yapılara önem verilmesi bunların milletin hafızaları olduğu” mesajı verilir.

Hikâyelerde genel olarak kültürel değerlerin insanların zihin altı beslenmelerinde çok etkili olduğuna dikkat çekilir. Bu değerlerin kaybedilmemesi, korunması gerektiği de özellikle vurgulanır.

3.33. Misafirperverlik

Misafirperverlik, milletimizin benimsediği en önemli değerlerden biridir. “Misafir, kismetle gelir.” veya “Misafirin gölgesi ağırdır.” gibi atasözlerinin varlığı, bunu bize ispatlar. Bu değer, Osmanlı Devleti’nin hüküm sürdüğü her yerde kök salmıştır ve birçok yerde hâlâ muhafaza edilmektedir.

Hasan Özdemir, misafirperverliği anlatırken şunları söyler:

Misafiri seven, misafir ağırlamayı bir meziyet hâline getirmiş insanlara da misafirperver ya da konuksever denir. Kapısı herkese açık olan, misafir ağırlamaktan hoşlanan, misafiri maddî varlığının el verdiği ölçüde yediren, içiren insanlar misafirperver insanlardır.²³³

Ne yazık ki insan ilişkilerinin her geçen gün yıprandığı günümüzde bu hasletin kaybolmaya başladığı görülmektedir.

Seher Durmaz’ın “Dobruçalı Saber Hala” hikâyesinde, misafirperverlik değerinin Osmanlı’nın hükmettiği her yere yayıldığından ve hâlâ buralarda devam ettiğinden bahsedilir. Romanya’da yaşayan bir Tatar Türk’ü olan Saber Hala, Türkiye’den okul açmaya gelenlere olağanüstü bir misafirperverlik gösterir. Onun bu hâli, İslam’ın ilk yıllarında yaşanan Ensar ile Muhacirler arasındaki misafirperverliği hatırlatır:

²³² Faruk Keysan, “Nokta 6” Yağmur, s. 63.

²³³ Hasan Özdemir, *Misafir ve Misafirperverlik*, TC Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu, Ankara 1991, s. 740.

Bu ev, Medine'nin mesut evi, Mihmandâr-ı Nebî, Hazreti Eyyûb el-Ensâri'nin evinden bir nebzecek huzur kapmış sanki. O evde yaşanan kudsî bazda bir şule de, bu evde yaşanmış. Allah Rasûlü'nü misafir etmenin doyumsuz huzuru Hz. Eyyûb'a has ise de muhâcirîni ağırlama saadetiyle kanatlanmış bir tarih boyu Ensar. Saber Hala da, -ona göre- güzide misafirleriyle tatmış böylesi saadetten. Evini yurdunu bırakıp gelenlere, evini açmanın bahtiyarlığını yaşamış doyasıya. Ocağında hep sevgi tütürmüş onlara.²³⁴

Misafirperverliğin Türk toplumunun çok eskilerden gelen bir değeri olduğunu, dünyanın değişik yerlerindeki Türk topluluklarında ortak bir özellik olmasından anlayabiliriz.

Hikâyede bahsedilen Romanya'daki Saber Hala'nın misafirperverliğinde de bu durumu görmekteyiz.

Recep Şükrü Güngör'ün "Devri Deşen Zaman" hikâyesinde konu edindiği kişi, misafir ağırlamaktan mutluluk duyan birisidir. Bütün değerler, insanların daha mutlu olması içindir. Yazar bu hikâyesinde misafirperverliğin insanı mutlu eden bir haslet olduğuna dikkat çeker:

Misafir geleceği zaman yarım saatte bir arardı. Çok heyecanlanırdı. Çocuk gibi sevinirdi. Defalarca arardı. İhtiyaç var mı, derdi. En mutlu olduğu şey misafir ağırlamaktı. İlk zamanlar esnaf arkadaşı azdı. Otuz kırk misafir gelirdi. Yemek yetmeyecek der, telaşlanırdım. Ama yemek yeterdi. On kişilik yemek kırk kişiye yeterdi. Yazın da bağda hiç yalnız kalmazdı. Misafiri çok olurdu. Esnaf arkadaşları uğrardı. İşadamları derneğin üyeleri, başka şehirlerden gelenler, yabancı ülkelerden gelenler muhakkak bize gelirdi.²³⁵

3.34. Nasihat

Nasihat, iyiliklere ulaştırmak için bir vesiledir. Bir toplumda nasihat ve nasihat edenler önemsenirse fertleri yanlışla girme ihtimali daha az olur. Kur'ân'da, bir toplumun başarı ve kurtuluşu için nasihatın öneminden bahseder:

"Sizden, hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir." (Âl-i İmran/104)

²³⁴ Seher Durmaz, "Dobruçalı Saber Hala", s. 78.

²³⁵ Recep Şükrü Güngör, "Devri Deşen Zaman", s. 32.

Nasihat değerine, hikâyelerin birçoğunda kısmen de olsa yer verilir. Tecrübenin yeni nesillere aktarılması, onların hataya düşme ihtimalini azaltır.

Emrah Bilge Merdivan'ın "Aynanın İki Yüzü" hikâyesinde her fırsatta gençlere nasihatte bulunan bir esnaf anlatılır. Gençler, hoşlanmasa da onu dinlemek zorunda kalırlar; ancak bu nasihatler gelecekte onlar için güzel kapılar açar:

Nuri Amca devam etti. "Benim elimdeki tek sermaye, içinde bulunduğum dakikadır. Çünkü sadece onda tasarruf etmeye gücüm yeter. Ne yapılacaksa, nasıl yapılacaksa şimdi yapılacaktır. Eğer elimdeki sermayeyi kurtarmanın ve bakîye çevirmenin bir yolu varsa, bunu bulmak benim en büyük endişemdir." Sonra dakikalardır anlatmaya çalıştığı hakikatin kaynağına, okuduğu ilk cümleye geri döndü. "Eğer âkil isen hakikî ömrünü bulunduğun gün bil!"²³⁶

Sadece sözle yapılan nasihat, tecrübesizler tarafından sıkıcı bulunabilir. Bundan dolayı, Nuri Amca, nasihatlerini kimi zaman da bir bilge edasıyla sınar:

Amca perdeyi aralayıp aynayı güneşe yöneltti. Ardından bu aynanın içindeki güneş midir diye sordu. Hepsi birden "Evet!" dedi. Sonra yerinden hafifçe doğrulup Ahmet'e "Şu aynayı kır!" dedi. Ahmet "Burada mı?" diye sorunca. Sertçe bir cevap aldı. "Kır dedim sana." O da çaresiz halini sıyırıp aynayı yere vurdu. Ayna paramparça olduktan sonra Nuri Amca gençlere dönerek, "Hani aynanın içinde güneş vardı? Kırılınca gökteki güneşe bir şey oldu mu?" diye sordu. "Hayır!" anlamına gelen bakışlarının ardından yüzlerine bakarak, "Öyleyse, arkalarında baki bir güneş olduktan sonra kırılan aynalarda batan güneşler sizi üzmesin. Hem size ölümsüzlüğün tilsimini öğreteyim mi?" diye sorunca hepsinin gözleri çakmak çakmak oldu. Sobanın sol üst köşesinde asılı olan ve üzerinde El-Bâkî Hüvel'l Bâkî" yazan levhayı göstererek, "Tilsimi budur!" dedi."²³⁷

Emrah Bilge Merdivan'ın "Mutluluk Masalı" hikâyesinde nasihat, bir terapi yolu olarak sunulur. Hikâyedeki masalcı, mutsuz bir şehzadeye nasihatleriyle mutluluğun yollarını anlatır:

Ali, Şehzadeye, "Nasıl Şehzadem mutlu oldunuz mu?" diye sormuş. Şehzade çok mutluymuş ama neden daha önce bu mutluluğu hissedemediğini merak etmiş. Ali'ye sormuş. Ali de, "Şehzadem dünyada her şey zıddıyla bilinir. Aç olmayan tokluğun, hasta olmayan sıhhatin lezzetinden mahrum kalır. Siz mutluluğu tatmak istediniz ama gerçek mutsuzluğu hiç tatmadığınızdan mutluluğu hissedemediniz. Önce sizi mutsuz etmek gerekiyordu. Şu

²³⁶ Emrah Bilge Merdivan, "Aynanın İki Yüzü", Yağmur, S: 50, 2010, s. 42.

²³⁷ Emrah Bilge Merdivan, "Aynanın İki Yüzü", s. 42.

Kadir Mevlamın işine bakın ki zıtları birbirinin içinde gizlemiş.” demiş.²³⁸

Hikâyede, “bir insanın nasihatlerle hayatın anlamını kavrayabileceği” mesajı verilir. Genel olarak hikâyelerde, insanın nasihate muhtaç olduğu olgun insanların değerli sözlerle toplumların değerlerini ayakta tutabilecekleri düşüncesi hâkimdir.

3.35. Okumaya Önem Verme

Kur’an’ın da ilk emri olan okumak; insana engin bir bakış açısı, bilgi ve ufuk zenginliği sağlar. İnsan; okuma sayesinde kültürel bir zenginliğe kavuşur, kendine güven duyar ve toplumsal olaylara sağlıklı yaklaşma kabiliyetini geliştirir. Okuyan insan toplumda bir saygınlık edinir. Bu açıdan okuma seviyesi yüksek insanlar kültürlü ve sağlıklı toplumları oluşturur.

Okuma kültürü gelişmemiş toplumların geri kalması kaçınılmazdır. Çünkü, *“okuryazar olma, bireyin hayattaki başarısı (okul başarısı, mesleki başarı) için gerekli olduğu kadar, ülkelerin gelişmişlik düzeyini gösteren önemli ölçütlerden biridir.”²³⁹*

Toplumsal duyarlılığı olan *Yağmur* dergisi, hikâyelerinde okumayı önemli bir değer olarak öne çıkarır.

Gülbahar Rençber’in “Hüznünüz Düştü Kelimelere” hikâyesinde, kitapla barışık büyümüş birinin hikâyesi verilirken kitapla insan arasındaki ilişki gözler önüne serilir. Herkesin başka şeylerle eğlendiği zamanlarda onun kitaplardan haz duyması, anlatılır. Yazar, okuma değerini okuma aşkıyla dolu ve bundan zevk alan bir kişinin hayatından kesitlerle verir:

Kütüphanesinin yanına gelince, gözlerinde sevgi pırlantısı yanıp söndü. Kitaplarını okşadı. Kitapların arasındaki bir kitap onu lise yıllarına götürdü.

Hayâller zihnime hücum etmeye başlayacak şimdi diye mırıldandı. İlk gençlik günlerini düşündü. Herkesin eğlenceye koştuğu bir zamanda kütüphaneye gitmek için Setbaşı durağında inip, aynı adı taşıyan köprüünün tam orta yerinde dikilip akarsuya bakışını hatırladı. Dikildiği yerden il halk kütüphanesini görebiliyordu.²⁴⁰

²³⁸ Emrah Bilge Merdivan, “Mutluluk Masalı”, s. 21.

²³⁹ Murat Aşıcı, “Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, S: 7, İstanbul 2009, s. 9.

²⁴⁰ Gülbahar Rençber, “Hüznünüz Düştü Kelimelere”, *Yağmur*, S: 42, 2009, s. 48.

Sinan Davulcu'nun "Karanlığa Akan Sular" hikâyesinde, eşi madenci olan bir kadının okuma aşkına değinir. Kadın, eşinin yer altındaki hayatını romanlardan öğrenmeye çalışır. Eşi yer altında yaşayan kadın, kitaplardan o dünyayı keşfe çıkar:

Romanlar okumuştur durmadan. Kocasını ayaklarının altından metrelerce uzakta kazma sallarken o, romanlar okumuştur. Romanlarla birlikte özlemiştir kocasını. Ayağını kaldırıp bakmıştır. Yerin yedi kat altını gören bir çift gözle bakmıştır. Görmüştür de. Her yeri simsiyahtır kocasının. Kafasında bir lâmba asılıdır, önünü ısıtıyordur adamın. Kömür tozlarının kararttığı bir ışıktır bu. Görmüştür kadın. Çünkü yerin metrelerce altında kocasını kazma sallarken o romanlar okumuştur. O yüzdendir kocasına yönelttiği umudu.²⁴¹

Yazar, hayatın bazı sırlarına okuyarak da vâkıf olunabileceğine ve insanın bilmediklerini kitaplar vasıtasıyla tanıyabileceğine vurgu yapar. Hikâyede, "bazı mekânlarda olanların bizzat yaşamadan okuyarak da öğrenilebileceği" mesajı verilir.

Ali Şanverdi'nin "Gitmek" hikâyesinde, yurt dışına vazifeye giden bir öğretmenin annesinden ayrılışının hikâyesi anlatılırken ayrılık acısı konu edilir. Hikâye kahramanı bir daha dönmek niyetiyle yabancı bir ülkeye giderken içinde, ülkesinden ve sevdiklerinden ayrılmanın acısını ve hüznünü duyar; ancak uçaktan indiğinde içi huzurludur. Bu huzuru uçakta okuduğu Kur'ân'a borçludur. Bilinmez bir ülkeye doğru giderken Kur'ân'da, Nil nehrinde bilinmeze doğru sürüklenen Hz. Musa'nın hayatını okur ve kafasındaki soruların cevaplarını bulur. Böylece okuduğu Kur'ân, onun üzüntü ve sıkıntısını teskin eder:

Elinde kitapla uyuyakalmıştı Kenan. Saatler sonra yapılan anonsla uyandı. Uçağın inişe geçmek üzere olduğu söyleniyordu. İçindeki heyecan yeniden uyandı. Çok uzaklara geldiğini hatırlayınca içini bir hüznün kapladı; ama kitaptaki: "Onu tekrar sana kavuşturacağız." sözünü hatırladı. İçinde derin bir rahatlık hissetti. Uzaklara gelebilmiş olmanın ferahlığı sardı yüreğini. İşin en zor kısmını, sevdiklerinden ayrılmayı başarabilmenin rahatlığıyla çıkış kapısına yöneldi. Kitabı göğsüne sımsıkı bastırды ve kalabalıklara karıştı.²⁴²

Yazar burada, "okumanın, insanın gönlünde biriken sıkıntıları gidermenin yollarından biri olduğu" mesajını verir.

Ömer Bilmez'in "Babamın Hazinesi" hikâyesinde, çocuklarına okumaları yönünde tavsiyede bulunan bir babanın, okumanın insanı yücelteceğine vurgu yapması dikkat çeker:

²⁴¹ Sinan Davulcu, "Karanlığa Akan Sular", *Yağmur*, S: 42, 2009, s.73.

²⁴² Ali Şanverdi, "Gitmek", *Yağmur*, S: 48, 2010, s. 48.

“Okuyun oğlum, der, okuyup büyük adam olun. Ayağınız toprakta olsa da başınız yüce dağların serinliğinde olsun.”²⁴³

Hüdayi Can’ın “Kesik Harfler” hikâyesinin yaşlı kahramanı, okumayı kendi imkânlarıyla öğrenmiş ve hayatı boyunca da etrafındakilere öğretmeye çalışmış birisidir. Ondaki okuma ve okutma, âdeta bir seveda hâlinedir. Kendisi zamanında okuma imkânı bulamadığı için başkalarına okumayı öğretmeyi de kendisine vazife bilir. Hikâyede, okuma/okutma sevdalısı adam şöyle anlatılır:

*Üç ay içinde hem yeni yazıyı hem Kur’ân okumayı öğrenmiş. Zaten program üç aylık. Köylüler, Murat gibisi yoktur, başkasının üç yılda öğrettiğini üç ayda öğretir, derlermiş. Bir kara tahtası varmış dayının. En üstte yeni yazının alfabesi yazılı olurmuş. Kuralmış. O satır hiç silinmezmiş. Tek tek her talebeye öğretirmiş.*²⁴⁴

Yazar, burada okumaya değer verme kavramını ihtiyar bir adamın azminden hareketle anlatmıştır.

Emrah Bilge Merdivan, “İlk Ders” hikâyesinde, âmâ bir çocuğun okuma azmini anlatır. Çocuk, hep uzaklara gidip okuma sevdasındadır; ancak ailesi, onun bu hâliyle uzaklara gidip okuyamayacağını düşünür. Ancak onun okuma şevki, herkesi etkiler ve çocuk sonunda muradına kavuşur:

*Okusa ne olacak? Oyalamışlar bunu: “Köyde zaten okumaya falan giden yok, ne yapacaksın okuyup da!” demişler, akıllarınca vazgeçirecekler. Ama çocuk hep kollarmış, belki okumak isteyen biri çıkar ben de ardına takılır giderim diye kurarmış aklında. Aslında komşunun oğlu İbrahim de ondan aşağı kalmazmış. O da okumak istemiş, illaki gidecekmiş. Bir başına yollamak istememiş babası. Kör olanı yanına katıvermişler, ikisini uzak diyarlara okumaya yollamışlar.*²⁴⁵

Hikâyede, okuma değeri cehaletten kurtuma azmi olarak sunulur. Okumak, iinsanı cehaletin karanlığından çıkarır. Hikâye kahramanının çırpınışları hep bu yöndedir. Dolayısıyla, “okumanın cezbedici bir yönünün olduğu mesajı” verilir.

Okuma değeri, *Yağmur* dergisi hikâyelerinde azim, mücadele ve başarı kavramlarıyla birlikte verilir.

²⁴³ Ömer Bilmez, “Babamın Hazinesi”, s. 25.

²⁴⁴ Hüdayi Can, “Kesik Harfler”, s. 29.

²⁴⁵ Emrah Bilge Merdivan, “İlk Ders”, *Yağmur*, S: 68, 2013, s. 46.

3.36. Önyargıdan Kaçınma

Önyargı; “Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargı, peşin yargı, peşin hüküm, peşin fikir”²⁴⁶ şeklinde tanımlanır.

Her türlü yenilik ve değişime karşı çıkmak ya da kişiler hakkında şartlanmışlık hâli anlamı taşıyan önyargı, bir toplumun gelişmesinin insanî ilişkilerin sağlıklı olmasının önündeki en büyük engellerden biridir. Önyargı, hemen her şeyden şüphe ve endişe duyma yani bir paranoya şeklinde de izah edilebilir.

İffet Oral, “Son Dilek” hikâyesinde, çocukluğunda arkadaşına önyargılı davranan bir kadının daha sonraki pişmanlığını anlatır. Yıllar sonra annesinin ağzından onun hikâyesini öğrendiğinde pişmanlık duyar. Çocukken arkadaşına önyargıyla yaklaştığını, ona haksızlık yaptığını düşünür:

*“Ah Fahri! Senden nasıl özür dileyeyim bilmem ki. Sen de bu mahallenin çocuğuydun biz de. Niye akıl edemedik senin de bizim gibi yaşamaya hakkın olabileceğini?”*²⁴⁷

Hikâyede insanlara önyargılı yaklaşım kötülük yapmak yerine, insanları sevip tanımaya çalışmak gerektiği vurgulanır.

Nurettin Koçak’ın “Kalp Sevmekten Usanmaz” hikâyesinde, görünüşü çirkin biriyle ona değer veren arkadaşının hikâyesi anlatılır. Arkadaşı ona kalbinin de görünüşü gibi çirkin olacağı önyargısıyla yaklaşmaz. Onun bu tavrı, çirkin görünüşlü arkadaşının imanına vesile olur:

*Lorenzo, Hollandalı Katolik bir ailenin üç çocuğundan biriydi. Lisede okuyordu. Bir erkek çocuğuna göre çirkin sayılırdı. Yüzünün çirkinliğinden, Faslı Hüseyin’den başka kimse onunla arkadaşlık yapmak istemiyordu. Herkes ondan kaçarken, onu sevmeyen, Hüseyin’in kendisine içten bir samimiyet göstermesine bir anlam veremiyordu. Hüseyin’e bir gün bu dostluğunun sebebini sordu. Hüseyin sevgi dolu bir sesle elini göğsüne götürerek; Ben senin yüzüne değil kalbine bakarım. Güzel kardeşim! dedi.*²⁴⁸

²⁴⁶ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

²⁴⁷ İffet Oral, “Son Dilek”, *Yağmur*, S: 40, 2008, s. 69.

²⁴⁸ Nurettin Koçak, “Kalp Sevmekten Usanmaz”, *Yağmur*, S: 26, 2005, s. 46.

Hikâyede, insanların görüntüsüne değil kalbine bakılması ve insanlara ona göre muamele edilmesi gerektiği vurgulanır. Ayrıca, “insanlara önyargılı yaklaşmayanların gerçekleri görebileceği, hakikatin ışığıyla tanışabileceği” mesajı verilir.

Yazar, aynı hikâyede Batılıların İslâm’a önyargılı yaklaşımlarına da değinir. Oğlu Müslüman olan Hollandalı kadın, önyargısının esiridir:

Annesi Maria, Lorenzo’dan şüphelenmişti. Bir gün karşısına aldı; “Oğlum son zamanlarda değiştin. Yoksa Müslüman mı oldun?” dedi. Lorenzo; “Evet anneciğim, Müslüman olmakla aradığım huzuru buldum.” deyiverdi. Duyduklarına inanamayan kadıncağz oturduğu yerde donup kaldı. Canından bir parça olan yavrusu, nasıl olur da kendisinden izin almadan din değiştirebilirdi? Hem de İslâmı? “Yani sen şimdi terörist mi oldun?” dedi. “Hayır anne! İslâmiyet’in terörle bir alakası yok. Yanlış anlamışsın.” Lorenzo İslâm’ı anlatmaya çalıştıysa da annesinin işitmeğe tahammülü yoktu. “Odana çık! Görmek istemiyorum seni!” dedi.²⁴⁹

Hikâyede, algı yönetimiyle insanların zihinlerinin etki altına alınması eleştirilir. Çünkü bu algıların etkisinde kalan insanlar, diğer insanlara karşı önyargılı yaklaşmaktadır. Günümüzde İslam ile terör kavramının birlikte anılması, müslüman olmayanların bütün müslümanlara önyargıyla bakmasına sebep olmaktadır. Yazar, hikâyesinde güncel bir önyargıya parmak basar.

Şemsettin Yapar, “Yüreğe İşleyen Sözler” hikâyesinde evde kalan üniversiteli bekâr gençlere toplumun nasıl bir önyargı ile baktığını resmeder. Ancak bir zaman sonra gençlerin son derece ahlâklı olduğuna şahit olan mahalleli, yanıldığını anlar. Hikâyede, önyargının insanı genellikle yanılttığı ve pişmanlık yaşattığı üzerinde durulur:

Herkes dedektif edasıyla mahallemizin yeni sakinlerini tanımaya, onlar hakkında hükümlerini vermek için kendilerince delil toplamaya çalışıyordu. Kusur erbâbı kusur arıyordu. Yetişkin kızı olanlar bu delikanlılardan tedirgin oluyor, orda burda avurt zavurt edip üzerlerine yarım yamalak şüphe çekmeye çalışıyorlardı. Bilmem ki bu kadar bekâr gencin mahallemizde bir bekâr evinde bulunması doğru değil, Allah var kötülüğünü görmedik gençlerin; ama ne bileyim, bir yanlışları olmayacak demek değildir bu elbette, diye söyleniyorlardı.²⁵⁰

²⁴⁹ Nurettin Koçak , “Kalp Sevmekten Usanmaz”, s. 46.

²⁵⁰ Şemsettin Yapar, “Yüreğe İşleyen Sözler”, s. 28.

Yazarın aynı başlıklı hikâye serisinin devamında, oğluna karşı önyargılı olan bir baba anlatılır. Hikâyede, doğru arkadaşın yanında insanın olumlu değişiklikler gösterebileceği ve önyargılı olunmaması gerektiği vurgulanır:

Babam, akşamları eve yorgun argın gelen burma bıyık, çatma kaş, beyazlarını gösteren o iki göz, benim duymadığımı düşünerek:

-Hanım bizim hayırsız yine ne halt işledi ki süt dökmüş kedi gibi oturuyor?

Bu günlerde iki lafının biri buydu. Bendeki değişikliği hayra alamet görmüyordu. İşin içinde bir bit yeniği olduğunu düşünüyordu.²⁵¹

Şemsettin Yapar, “Reyyan” hikâyesinde de yine önyargı konusuna değinir. Hikâyede, bir öğrencinin “abi” dediği birinin yüzüğündeki ismi, kız ismi zannederek onun hakkında olumsuz düşünmesi ve yanılması işlenir. Öğrenci, kendisine nasihatlerde bulunan abisinin bir kız arkadaşı olduğunu düşünür; ancak durum bildiği gibi değildir. Yeryüzündeki “Reyyan” kelimesi, cennetin isimlerinden biridir. Hikâyede öğrencinin bunu öğrendiğinde yaşadığı pişmanlık şöyle yansıtılır:

“Kafama dank etmişti koca bir şey. Yeni anlamıştım yüzüğün içindeki “Rabbim beni Reyyan’a yaz” cümlesini. Bu cennetlik abi hakkında böyle düşündüğüme yanarım.”²⁵²

Ümmühan Yapar’ın “Müzevir” hikâyesinde apartmanda her şeyden haberdar olmak isteyen bir kadının önyargılı tavrı hikâye edilir. Kadın, yeni taşınan komşusunun eve haftada iki gün geç gelmesini, eşini aldatmasına yorumlar. Adamın eşini uyarmak için evlerine gider. Meseleyi tam açmak üzereyken, işin gerçeğini öğrenir. Adam, haftada iki gün iş çıkışı sütannesine uğrayıp onun ev işlerini görmektedir. Bunun üzerine önyargılı kadın çok utanır:

Meselâ adam haftada iki gece evine on iki sularında geliyor, kapıyı “tik tik tık, tık” diye parolalı olarak çalıyordu. Kapı ikiletmeden hemen açılıyor, kadın kocasını sessizce içeri alıyordu. İçeri girdikten sonra da kavgaya benzeyen hiçbir gürültü gelmiyordu. Aslına bakarsanız hiç ses gelmiyordu. Bir erkek, haftada iki gece, saatin on ikisinde nereden gelirdi böyle.²⁵³

Hikâyelerde, önyargının insanı genellikle pişmanlığa sevk etmesi ve bunun neticesindeki önyargıdan kaçınma değerinin şekillenmesi konu edilir. Ancak, İbrahim Şaşma, “Bırak Yüreğimi Amca” hikâyesinde önyargılı insanların başkalarını etkilemesi

²⁵¹ Şemsettin Yapar, “Yüreğe İşleyen Sözler”, s. 28.

²⁵² Şemsettin Yapar, “Reyyan”, *Yağmur*, S: 31, 2006, s. 26.

²⁵³ Ümmühan Yapar, “Müzevir”, s. 38.

konu edilir. Ev sahibi, kiracısını komşudan uzak tutmaya çalışır. Onun kötü yaratılışlı uğursuz biri olduğuna inandırmaya çalışır ancak kiracı, önyargının kurbanı olmak istemez:

*Bırak yüreğimi amca. Mahallenin tüm çocuklarını doldurmak istiyorum bahçeme. Kötü kadınmış, yok şuna bakmış, yok buna bakmış. Mahallelinin ağzında bu vardı. Gördüğüm kadarı ile kendi hâlinde, mahcup mahzun bir kadındı. Elinde iki bidonla tatlı su çeşmesine giderken gördüm bir iki kez. Eşime de komşu kadınlar hemen zehirlerini enjekte etmişler ve gereken talimatı vermişlerdi. Eşimin bakış açısındaki farklılığı hissettiğim an, dedim yapma. Görmeden, bilmeden, hissetmeden kararını verme, ön yargılı olma. Veleve ki bu doğru yine de saygı duy. Yine de karşındaki kişilerin insan olduğunu ve bir yürekleri olduğunu unutma.*²⁵⁴

Komşusunu bizzat kendisi tanımak ister. Onu tanıdığına, hiç de söylendiği gibi bir insan olmadığını aksine, komşularına son derece saygılı biri olduğunu görür.

Hikâyelerin tamamında öyargı, kötü bir tavır olarak sunulur. Önyargıya kapılanlar hep bir vicdâni soorgulanmaya uğrar.

3.37. Sabır

Sabır; “Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi.”²⁵⁵ olarak tarif edilir.

Ali Seyyar da sabrı şöyle tanımlar:

“Sabır, insanın iradesi dışında gerçekleşen sıkıntı, ve zorluklara paniğe kapılmadan, tedirgin olmadan ve şikâyet etmeden soğukkanlılıkla tahammül göstermesidir.”²⁵⁶

Toplumumuz; “Sabreden derviş muradına ermiş.”, “Sabırla koruk helva olur”, “Sabrın sonu selamettir” gibi sözlerle sabrı bir kültür hâline getirmiştir. Sabırlı insanlar aynı zamanda akıllı, doğru sözlü, kinden ve öfkeden uzak, dengeli bir karakter özelliği gösterir.

Halkın dilinde yer bulduğu şekliyle Necip Fâzıl Kısakürek de sabrı; “Sabrın sonu selâmet/ Sabır hayra alâmet”²⁵⁷ diye ifâde eder.

²⁵⁴ İbrahim Şaşma, “Bırak Yüreğimi Amca”, s. 42.

²⁵⁵ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

²⁵⁶ Ali Seyyar, *Ahlâk Terimleri Sözlüğü*, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2003, s. 343.

²⁵⁷ Necip Fâzıl Kısakürek, *Çile*, s. 73.

Sabır; kişinin başına gelen her türlü felaket karşısında metanetini koruması, yaşadıklarından ötürü şikâyet etmemesi, sıkıntılara katlanmasıdır. Sabırlı insanlar, bir olay karşısında durup düşünür, beklemesini bilir, karar almak için acele etmez.

Emrah Bilge Merdivan, “Tutuk Ali” hikâyesinde ilim öğrenmeye giden bir delikanlıya annesinin sabır tavsiyesini konu edinir. Delikanlı, annesinin sabır tavsiyesine uyduğu için başarılı olur. Annesi; gurbete gönderirken oğluna, sabırsızlık etmemesini, tahsilini bitirmeden dönmemesini, dövene sövene sabretmesini ve sorulduğunda düşünmeden cevap vermemesini öğütler. Annesinin öğüdünü dinlediği için medresede öğrenim görürken sorulan bir soruya sadece Tutuk Ali doğru cevap verir.

Sorulan soru ve cevap şöyledir:

Bir tohumu çiçek yapan ondaki hangi özelliştir?

Tohum toprağa düşer orada çürür yine de sabreder baharı bekler. Ta ki hem mevsim ona, hem o mevsime hazır olsun. Sabırla demler güzelliğini. Gereken zamanda lüzûmu kadar gösterir kendisini tam mevsiminde. Aslında söz de demlenir, ağızda bırakılsa, çiğliği gider râyihası kalır dudaklarda. Ya fikir, hele fikir bir demlenirse sabırla, zihinde oluk oluk besler binlerce hakikat çiçeklerini.

Böylece Ali, o zamanın en zeki ve en sabırlı talebelerini yetiştiren hocası olarak tüm diyarlara nam salmış.²⁵⁸

Hikâyede; “başarmak, doğruyu bulmak, gerçeğe ulaşmak için sabrın gerekli olduğu, sabırla her şeyin olgunlaşıp güzelleştiği” mesajı verilir.

Şemsettin Yapar, “Sabır Taşı” hikâyesinde, üniversiteyi kazanan bir öğrencinin babasına karşı sabrını konu eder. Baba, oğlunun öğrenci evinde kalmasına itiraz eder. Öğrenci, arkadaşlarıyla evde kalmayı çok arzu etmesine rağmen babasına arşı gelmez. Mevlânâ dergâhında sabır taşına yüklenen değeri, öğrenci kendi hayatına uygular. İsteğinin gerçekleşmeyeceğini anlayan genç, üzülür; ancak babasına diklenmez ve sabrı seçer. Sabırla şekillenen taş gibi ruhunun da zamanla şekilleneceğini, zamanın da hayatı şekillendireceğini düşünür:

“İçimden kalp atışı gibi tekrarlıyordum: İnsanlar hemen düzelmez, sabır lazım sabır! İnsanlar hemen düzelmez, sabır lazım sabır! Sabır, sabır, sabır...”²⁵⁹

²⁵⁸ Emrah Bilge Merdivan, “Tutuk Ali”, *Yağmur*, S: 39, 2008, s. 21.

²⁵⁹ Şemsettin Yapar, “Sabır Taşı”, s. 14.

Üniversiteyi okumak için Konya'ya gelen genç, Mevlânâ müzesini ziyaret eder. Orada gördüğü sabır taşı ilgisini çeker ve görevliye sorar:

“Bu nedir acaba?

“Sabır taşı...”

“Nasıl yani?”

“Eskiden insanlar kendilerini eğitmek için nefsin aceleciliğini yenmek için bir anlamda nefsi terbiye etmek için kendilerine böyle işler bulurlarmış. Taşa şekil verirken kendi ruhuna şekil verirmiş insan. Sabretmeyi öğrenirmiş?”

Anlattıkları karşısında ürpermiştim.

Bu ne sabır! Bu ne irade! Şimdinin derinliksiz, kolaycı, insanına ne kadar uzak bir medeniyet bu! Atalarımın ruhlarını eğitmekte, nefislerine şekil vermekte kullandıkları bu yönteme vurulmuştum. Kendi kendime, mırıldanıvermişim:

“Sabır taşı diye sen de kaya gibi sert nefsin kes, biç, yont, oy, işle!”

O günden sonra nefsim mermer, ben de bir taş ustası, ruhuma şekil vermekle uğraşıyorum.²⁶⁰

Öğrencinin sabrı, babasının evde kalmasına olumlu bakmasıyla meyvesini verir. Hikayede, sabrın sonu selamet olur, mesajı verilmiştir.

Abdülmecid Orhan, “Pas” başlıklı hikâyesinde azmini sabırla taçlandıran bir insanın hikâyesini anlatır. Burada da sabrın değerini anlamış ve bunu hayatına uygulama azminde olan birisinin hayatı konu edilir:

“Ancak sabredeceğim. Sabırla koruk helva, dut yaprağı atlas olurmuş. Eyüp sabrını göreceksin Nuri Bey. Biz bu meydanda ne süvariler gördük.”²⁶¹

Emrah Bilge Merdivan, “Ya Sabır” hikâyesinde mide rahatsızlığından dolayı üç yıl pehriz yapmak zorunda olan bir adamın sabırsızlığını anlatır. Her gün çetele tutan adam, yaşadığı günleri âdetâ günden saymaz ve üç yılın bitmesini bekler. Onun bu sabırsızlığı hayatı kendine âdetâ zehir eder. Bir dostunun sabır tavsiyesiyle kendine gelir ve hayatından lezzet almaya başlar:

“Sana daha gelmemiş olan günlerin sıkıntısını çektirip, sabrını tüketiyor. Madem geçen geçmiş; yarın da daha gelmemiş, ne diye onları düşünüp sabır kuvvetini dağıtasın ki!”²⁶²

²⁶⁰ Şemsettin Yapar, “Sabır Taşı”, s. 14.

²⁶¹ Abdülmecid Orhan, “Pas”, s. 16.

²⁶² Emrah Bilge Merdivan, “Ya Sabır!” *Yağmur*, S: 56, 2011, s. 12.

Hikâyedeki anlayış, sabrın insanı hayata bağlayan umutsuzluktan kurtaran insanı hayata bağlayan bir yönünün olduğu şeklindedir. Bu yönüyle sabır, insanın huzur limanı olarak görülmektedir. Hikâyede, “sabrın insanı hayata bağlayan bir kuvvet olduğu” mesajı verilir. Sabrın, dinî bir tavsiye olmasının da etkisiyle hikâyelerde yoğun işlendiği görülür.

3.38. Sadakât

Sadakât; “1. *İçten bağlılık*, 2. *Sağlam, güçlü dostluk*.”²⁶³ anlamında bir sözcüktür.

Sadakât, doğruluğuna inanılan değerlere bağlılıktır. Bu, bir insana karşı olabileceği gibi bir davaya da olabilir. Sadakât, toplumumuzda ailenin devamlılığı ve insanların birbirine güvenmesi için önemli bir değerdir. Eşler arasında sadakâtin kaybolduğu toplumlarda ailenin çöktüğü ve toplumun geleceğinin tehlikeye girdiği görülür. Küreselleşmenin getirdiği etkiler yüzünden, bizim toplumumuzda da bu değerın aşındığı ve evliliklerin sonlandırıldığı sıkça görülmektedir.

Sevgül Yılmaz’ın “Sadakât” hikâyesinde sadakât değeri, annenin kızına nasihatıyla işlenir. Anne, kızına evliliğinin devamı için sadakât değerinin ne kadar önemli olduğunu şöyle izah eder:

“Anne!” dedim. “Bir erkeğe kırk dokuz yıl katlanmak nasıl bir duygu, onu düşünüyordum.” Sandalyesinde azıcık doğruldu, yüzüme uzun uzun baktı sonra eliyle masanın ortasında bulunan fesleğeni okşadı ve avcunu burnuna götürüp içine iyice çektikten sonra bana döndü. “Sen de elini sür bakalım bu çiçeğe.” Şaşkın bir hâlde dediğini yaptım. “Şimdi çek o kokuyu iyice içine.” Yine itaat ettim ona. Enfes kokuyordu. Güliümsedi; “Bu kokuyu başka hangi çiçekte bulabilirsin?” Kendimden emin olarak yanıtladım hemen. “Başka hiçbir çiçek fesleğen gibi kokmaz.” Tebessümü buruşuk yüzüne yayıldı, bakışlarını aydınlattı sanki. “İşte kızım.” dedi. “Ben hep fesleğen kokusunu sevdim. Gül de muhteşem kokar karanfil de ama benim tercihim hep fesleğendi. Her okşadığımda aynı kokuyu çektim içime. Baban, benim ömrümün fesleğeniydi. Onun kokusunu başkasında bulamayacağımı evlendiğimiz ilk gün anlamıştım. Biliyor musun, beni hiç yanıltmadı o.”²⁶⁴

Hikâyede, ailenin devamı için sadakâtin önemi vurgulanır. Çünkü toplumun temelini aile oluşturur. Ailelerin dağılması, toplum huzurunu da yok eder. Ailenin dağılmaması da eşlerin birbirine sadakatli olmasıyla mümkündür.

²⁶³ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

²⁶⁴ Sevgül Yılmaz, “Sadakât”, s. 4.

3.39. Sanata Önem Verme

Sanat, insan ruhunu tasvir eden bir levha dibidir. İnsanın duygu, düşünce ve maharetleri sanat sayesinde ölümsüzleşir. Demiri altından, bakırı bronzdan daha kıymetli yapan sanattır. Sanat sayesinde en kıymetsiz madenler, elmastan daha kıymetli hâle gelebilir. Dolayısıyla toplumları da değerli kılan ortaya koydukları sanatla olur. Bu açıdan sanat, bir toplumun ruhunu da aksettirir. Bu ruh, toplumlarda kültür ve medeniyet olarak şekil bulur. Toplumların medeniyet seviyesi de bilim ve sanata verdikleri değerle ölçülür. Atatürk'ün “*Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.*” sözü de bu gerçeğin ifadesidir. Sanat, insan ruhunu inceltir, terbiye eder. Bir milletin zevki ve kültürü sanat eserlerine yansır.

Mehmet Erdoğan, “Bir Şölenin Sunduğu” hikâyesinde sanat tutkunu bir adamı anlatır. Hikâyede, sanatçının galerisindeki izlenimleri aktarılırken sanatın insan ruhu üzerindeki etkisine de vurgu yapılır:

*“Hat sanatının bu güzide çeşitleri insanı nasıl mest etmezdi. Kamışın sesi nasıl neyde bir ilahi ufuk açmışsa onun çizdiği hatlar ve desenler de şimdi aynı bir halka oluyordu.”*²⁶⁵

Şemsettin Yapar, “Talibin Aşkısı” hikâyesinde bir ebru ustasının ağzından ebru sanatının inceliklerini anlatır. Yazar, hikâyesinde, sanatın ve sanat eserinin görünenin ötesinde bir anlamının olduğu mesajını da verir. Hikâyede, ebru sanatının felsefi yönüne de değinilir:

*-Bak şimdi! Buna, teknedeki bu suya kitre denir. Yoğun bir karışım. Çeşitli maddelerden oluşur. Nebatî ve hayvanatî temsilen bitki özsuyu da var hayvan ödü de...
-Öd mü? Öd suyu yani?
-Evet, dana ödü. Bu suyun, yani kitrenin üstüne boyalarla bir güzellikler âlemi kurarız. Bu desenler, kâinatın sembolüdür.”*²⁶⁶

Ebru ustasına göre kâğıt, nefistir. Benliğimiz yani. Benliğimiz, evrenin güzelliklerini teknedeki kâğıdın örttüğü gibi örter. Dünya da böyledir ustaya göre; görüldüğü gibi değildir. Üzerinde ince bir sır vardır. Ebrunun üzerindeki kâğıdı kaldırmadan kâinatın gerçek güzelliğinin görülmemesi gibi yaratılmışların üzerindeki örtüyü kaldırmadan da kâinatın gerçek güzelliklerine vâkıf olunamaz.

²⁶⁵ Mehmet Erdoğan, “Bir Şölenin Sunduğu”, *Yağmur*, S: 23, 2004, s. 45.

²⁶⁶ Şemsettin Yapar, “Talibin Aşkısı”, *Yağmur*, S: 66, 2013, s. 34.

Senem Gezeroğlu'nun “Ve Kalem Yazarak Kanatlanır” hikâyesinde hasta ve eve kapanmış birisinin ruh dünyasına ışık tutulur. Bu kişi, sanatta teselli arar. Hikâyede sanatın insan ruhunu besleme ve soğutma özelliği üzerinde durulur:

Her gün bir diğerini deniyorum. Muhakkak, Rik'a, Sülüs, Nesih, Tevki', Reyhanî... Bugün kalemim Rik'a kokuyor. Nedense diğerlerinden daha kolay geliyor bana... Oysa hat, sabır işi, gönül işi... Ben sadece karalıyorum kâğıdı... O ustadlar gibi olabilsem keşke...²⁶⁷

Hikâyelerde genel olarak “sanatın insan ruhunu besleyen ve olgunlaştıran bir yönünün olduğu, toplum sağlığı açısından sanatın önemsenmesi gerektiği” mesajları verilir. Hikâyelerde unutulmaya yüz tutmuş geleneksel sanatlar (hat, ebru, vs.) üzerinde durulması da dikkat çeken bir başka yöndür.

3.40. Saygı

Saygı; “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram: Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.”²⁶⁸ olarak tanımlanır. Saygı; karşımızdakine insan olduğu için değer vermek, ona nezaket kuralları içerisinde davranmaktır.

İnsanların birbirine karşı saygılı olması, toplumsal huzur için gereklidir. İnsan, hayatın akışı içerisinde, başkalarıyla aynı mekânı paylaşır, aynı olaylara tanıklık eder. Bu süreç içerisinde insanlar birbirlerine değer verip onların düşüncelerine saygılı olduğu takdirde yaşanabilecek olumsuz durumlar ortadan kaldırılabilir.

Toplumsal düzenin sağlanabilmesi için bir babanın eşine ve çocuklarına, çocukların anne-babalarına ve aile büyüklerine, öğrencinin öğretmenine, memurun âmirine, halkın devletin kurumlarına ve yöneticilerine, devletin halkın hukukuna, satıcının müşterisine vs. saygı göstermesi gerekir.

Herkes, insan olmanın vasıflarını taşıdığı sürece saygıyı hak eder. Bunun yanı sıra sahip olunan yaş ve mevki gibi bazı özellikler, bunları taşıyan kişiye saygıyı gerektirir. Toplumumuzda özellikle yaşlılar, ne olursa olsun saygıyı hak eden insanlar olarak görülür. Bunun sembolik ifadesi olan el öpme de Türklerde eskiden beri var olan bir değerdir.

²⁶⁷ Senem Gezeroğlu, “Ve Kalem Yazarak Kanatlanır”, S: 70, 2014, s. 52.

²⁶⁸ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

Saygı, sadece insanlara gösterilen bir değer değildir. Kültürel değerler ve yasalar gibi insan dışındaki şeylere de saygı gösterilir.

Hikâyelerde manevî şahsiyetlere ve aile büyüklerine saygı değerlerinin işlendiği görülür.

Şemsettin Yapar, “Sabır Taşı” hikâyesinde üniversiteyi kazanan bir gencin Konya’ya geldiğinde ilk olarak Mevlânâ türbesini ziyaret etmesini ve mânevî değeri olan bir büyüğe saygısını anlatır:

Helalleşirken, “Yeni bir yere vardığında ilkin oranın manevî bekçilerini ziyaret et” dedi Ekrem Abi. “Bu hocamdan bana bir tavsiyedir. Benden de sana bir tavsiye olsun.” Ben de Konya’ya vardığımda Mevlânâ türbesinde aldım soluğu.

Manevî atmosfer müthişti. Ortam beni sıcak çay bardağının içindeki şeker gibi eritti, akıttı, yok etti. Derinden gelen ney sesi kulağımdan girdi gönlüme sızdı. Benliğimi saydamlaştırdı.

Mevlânâ hazretlerinin sandukasının önünde yürekte bir fatiha okudum. Bu fatihanın o yüce ruha mı, günahkâr kendime mi olduğunu kestiremedim.²⁶⁹

Hikâyede, manevî şahsiyetlere saygı gösterilmesi önemli bir değer olarak sunulur. Toplumumuzda dine olan saygı, geçmişte onu temsil eden insanların türbelerine saygıyı da beraberinde getirmiştir.

Aile büyüklerine saygı, her ne kadar etkisini yitirmeye başlasa da hâlâ toplumumuzda önemsenen bir değerdir.

Şemsettin Yapar, yukarıda alıntı yapılan “Sabır Taşı” hikâyesinde, üniversiteye giden çocuğunun arkadaşlarıyla evde kalmasına itiraz eden bir babaya oğlunun saygısından dolayı itaat edişini anlatır. Öğrenci, yurtlarda kalmak istememekte; arkadaşlarıyla aynı ev ortamını paylaşmayı çok arzu etmektedir. Öğrenci, evde kalmayı çok istemesine rağmen babasına saygısından onu da kırmak istemez ve sabreder:

“Babamı hiç mi hiç kırmak istemezdim; ama arkadaşlarla birlikte evde kalmam gerektiğini düşünüyordum. Bu benim idealim hâline gelmişti sanki.”²⁷⁰

Öğrenci, ancak babasını razı ettikten sonra eve çıkma hayâlini gerçekleştirir. Böylece sabrının mükâfatını alır. Hikâyede, “çok arzu edilen hususlarda bile büyükleri razı etmeden o işin yapılmaması gerektiği” mesajı verilir.

²⁶⁹ Şemsettin Yapar, “Sabır Taşı”, s. 14.

²⁷⁰ Şemsettin Yapar, “Sabır Taşı”, s. 14.

3.41. Selamlaşma

Selamlaşma; toplumu oluşturan fertler arasında pozitif bir enerjinin yayılmasını sağlayan dinî ve insanî bir değerdir. Yüce Allah Kur'ân'da, “*Bir selam ile selamlandığınız zaman siz de ondan daha güzeli ile selamlayın; yahut aynı ile karşılık verin. Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını arayanıdır.*” (Nisa/86) diye selamı tavsiye eder. Selamlaşma, karışdaki insana, “benden emin olabilirsiniz, barışçı bir insanım, etrafımdakileri önemsiyorum” mesajı verir. Dolayısıyla toplumun huzuru ve birliği açısından, mutlaka önemsenmesi ve yayılması/yaşatılması gereken bir değerdir.

Yılmaz Yılmaz'ın “Yıllardır Bir Ev” hikâyesindeki ev sahibi, kiracısı olan öğrencilerle sürekli selamlaşır. Bu selamlaşma, ev sahibinin hayatını değiştirir. Çünkü onun bu barışçı tavrıyla, öğrencileri kendisine yakınlaşır ve kendi hayatı da bir anlam kazanır.

Hikâyede, “selamlaşma değerinin insana bilinmeyen kapılar açabileceği ve insanın hayatın da anlam kazanacağı” mesajı verilmiştir:

*“Dairede Halim Efendi ile yine karşılaşıyoruz, selamlaşıyoruz. İyi, tebessümü esirgemiyor, düzelmiş gibi. Kini falan yok bize, ne kini, o öyle bir adam mı dedi Raif.”*²⁷¹

Recep Şükrü Güngör'ün “İncitmeyen” hikâyesinin kahramanı, Peygamber öğüdü olduğu için herkesle selamlaşmaya çalışan birisidir:

*“İnsanoğlu kaçışırken, koşuşırken o, hayatı incitmeden yürüyordu. Çöpçüye selam verdi, çaycıyla birkaç kelam etti, manifaturacıya merhaba dedi.”*²⁷²

Adamın pozitif enerjisi selamlaşma yoluyla çöpçüye, çaycıya, manifaturacıya yansıdı. Hikâyede selamlaşmanın “toplumsal huzuru sağladığına” vurgu yapılır.

Ahmet Doğru, “Sükûnet” hikâyesinde bir selamlaşma seramonisini aktarır. Selamlaşma hayatın her anında her mekânda olur ancak cami avlusunda mutlaka olması gereken bir değerdir. Çünkü ibadethaneler, huzur mekânları olarak addedilir. Bu huzuru sağlayan etkenlerden birisi de pozitif sinerjiyi insandan insana yansıtan selamlaşmadır. Hikâyede, selamlaşmanın insanlarda nasıl pozitif bir yankı oluşturduğu görülür.:

Sükût, sis gibi çöreklenmişti. Cami de yeteri kadar nasibini almıştı. Selâm verdiğimiz insanlar, başlarını salladılar. Avluda

²⁷¹ Yılmaz Yılmaz, “Yıllardır Bir Ev”, s. 49.

²⁷² Recep Şükrü Güngör, “İncitmeyen” *Yağmur*, S: 73, 2014, s. 24.

yüzlerce insan sessiz bir bekleyiş içindeydi, biz de içeri girmek yerine onlara katılmayı yeğledik. Beyazlar içinde nur yüzlü pir teşrif etti. Dilsiz kalabalığa su gibi sesiyle selam verdi, "Selâmünaleyküm." Kalabalık hafif baş eğmeyle ve kalplerinin üzerine götürdükleri elleriyle selâmı aldılar. Pirin yüzündeki mütebessim çehre genişledi. Hepsi bu. Sükût yeniden her yeri kapladı.²⁷³

Hikâyede, selamlaşmanın dinî mekânlara giden insanların kaçınılmaz tavrı olduğu vurgulanarak “selamlaşmanın, mabetlere pozitif bir değer kattığı ve insanların yüzüne huzur indirdiği mesajı” verilir.

3.42. Sevgi

Sevgi; “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.”²⁷⁴ olarak tanımlanır.

“Çocuk, doğa, vatan, anne-baba ya da Allah sevgisi” gibi birçok türü bulunmakla beraber sevgi bir bütündür. İnsanı insan yapan temel değerlerden biri olan sevgi; hayata olan inancı artıran, zorluklara göğüs gerebilmeyi kolaylaştıran, son derece güçlü bir duygudur. Birbirine karşı sevgi duyan insanlardan oluşan bir toplum, her bakımdan güçlüdür. Çünkü sevgi; içerisinde saygı, hoşgörü, yardımseverlik, dayanışma, misafirperverlik gibi birçok değeri barındırarak görünmeyen bir bağla insanları birbirine bağlar. Sevgisizlik ise beraberinde acımasızlığı, umutsuzluğu, savaşı, huzursuzluğu ve bencilliği getirir.

3.42.1. Anne-Baba Sevgisi

Öne çıkan değerlerden birisi, anne-baba sevgisidir. Özellikle anne sevgisi edebiyatımızın her türünde çok yoğun işlenmiştir.

*Ak saçlı başını alıp eline,
Kara hülyalara dal anneciğim!
O titrek kalbini bahtın yeline,
Bir ince tüy gibi sal anneciğim!²⁷⁵*

²⁷³ Ahmet Doğru, “Sükûnet” Yağmur, S: 65, 2013, s. 19.

²⁷⁴ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

²⁷⁵ Necip Fâzıl Kısakürek, *Çile*, s. 322.

Günümüzde kuşak çatışmasının ve ailenin çözülmesinin, değerler erozyonunda başı çektiği bir gerçektir. Bu durum, anne-baba sevgisini hikâyelerde özellikle vurgulanmış bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sevgül Yılmaz'ın "Mantar" hikâyesinde, mantardan zehirlenen bir kadının zor anında baba sevgisini yanında hissetmesi anlatılır. Zehrin etkisinden dolayı kımıldayamadığı ve kendinden geçmekte olduğu sırada babası, yakazaten başucunda belirir ve kalkmasını, pes etmemesini ister. Kendinden geçmek üzereyken bilinmeyen bir yerden gelen babasının sözleriyle kadın, kendine gelir ve kusarak kurtulur:

Aklı çocuklarında, zehir damarlarında.. Son bir gayretle yan dönmeye çalıştı. Hiçbir uzvuna söz geçiremedi. Gözleri yine yaşlarla dolmuştu, şimdi gözlerini de açamıyordu. Etrafı duyan, gören sadece kulaklarıydı. Karanlığın içinden yumuşacık bir ses geldi kulaklarına. 'Hadi benim kara kızım, biraz çaba, biraz gayret. Tut elimden.' diyordu sesin sahibi. Babasının sesiydi bu, canının yarısının seslenişiydi...

Babasını görmeliydi şimdi, uzattığı elini tutmalı, öpmeliydi. Nasıl oldu, hangi güçle canlandı bedeni Gül de anlayamadı. Bir küçük hamleyle kolunu başının üstünden aşırıp babasının ince uzun parmaklarına uzanmak kendi soğukluğunu baba sıcaklığında ısıtmak arzusuyla uzattı ve bedeni bir anda yan döndü. Dönmesiyle birlikte boğazına tırmanan acılık, genzini kavuran zehir dışarıya oluk oluk akmaya başladı.²⁷⁶

Metinde kızın babasına, babasının da kızına olan sevgisi vurgulanır. Hikâyede babanın seslenişi, bir hayat öpücüğü gibi belirir. Babanın her an çocuklarıyla beraber olup onlar için güven kaynağı olduğu, çocukların üzerinde sırlı bir koruyuculuk etkisinin bulunduğu ve çocukların hayat enerjisini babasından aldığı vurgulanır.

İlay Dumanoglu'nun "Yüreğime Hoş Geldin Sevgili Kuşum" hikâyesinin kahramanı, sevgiyle büyüyen bir çocuktur. Annesi onu sevgi dolu bir ortamda büyüttüğü için içinde âdeta sürekli bir sevgi kuşu vardır çocuğun. Çocuk, bu nedenle etrafındaki her şeyi sever. Ama özellikle de ona sevgiyi öğreten ve tattıran anne-babasını sever:

Evet, kırmızı balığı seviyordu. Sonra bahçedeki kırmızı ve beyaz gülleri, papatyaları ve diğer çiçekleri de seviyordu. Dedesini ve büyükannesini de... Öğretmenini, arkadaşlarını da öyle... Hele en yakın arkadaşı... Bahçedeki kiraz ağacını, gökyüzündeki bulutları ve güneşi... Geceleri ayı ve yıldızı ve... Anneciğini... Onu ölesiye seviyordu. Babasını da öyle...²⁷⁷

²⁷⁶ Sevgül Yılmaz, "Mantar", *Yağmur*, S: 34, 2007, s. 54.

²⁷⁷ İlay Dumanoglu, "Yüreğime Hoş Geldin Sevgili Kuşum", s. 15.

Hikâyedeki “gönül kuşu”, çocuğun gönlünde yolculuk yaparak onu birçok değerle tanıştırır. Özellikle de anne-baba sevgisinin en muhteşem değer olduğunu vurgular. Çünkü ona göre mutluluğun anahtarı, sevgi değeridir. Yazar, çocuğun gönül kuşunu şöyle konuşurur:

Uçtu, uçtu... Yeniden konduğu yer kalp bahçesinin en yüksek tepesi ve en gözde yeri idi. “Burada” dedi Gönül Kuşu, “Senin en kıymetli duygun yaşıyor. “Yürüdü çocuk. Beyazlıklarda en sevgili duygusuyla buluştu. Sevgi en güzel, en sıcak duygusuydu. Koştı sarıldı ona da. Sevgi sarıp sarmaladı küçük bedenini. İşte Güven de buradaydı. Derin bir nefes aldı çocuk. Gül mü kokuyordu ne. Bir dakika; o, bu kokuyu tanıyordu. Evet, tabii, anneciği kokuyordu Sevgi. Burcu burcu anne kokusuydu bu.”²⁷⁸

Hikâyede, “sevgiyle büyütülen çocukların etrafındaki herkes ve her şeye, özellikle de anne-babalarına sevgi besleyecekleri” mesajı verilir.

Recep Şükrü Güngör’ün “Annem Sultan” hikâyesindeki anlatıcı, annesine olan derin sevgisini tasvir eder. Anlatıcı, annesinin şahsında bütün annelerin fedakârlığını ve şefkâtini anlatır:

Biz taşra çocukları, tatillerde annemize gideriz. Eski bir alışkanlıktır bu, okul zamanlarından... diyor Ali Çolak. Annemize gideriz evet. Onda ferahlarız çünkü. Annemiz, uzakta bıraktığımız kendimizdir. Ağrılar biriktirir anneler ve fakat söyleyemezler. Sorunca iki üç kelamla geçiştirirler. Annesine saygısı olmayana “Ana ata sofrasında büyümemiş” deriz. Saygılı olan için de, “Anamın ekmeğine kuru, ayranına duru demem.”²⁷⁹

Erdoğan Tücan, “Ayaz Vurmuş Eller” hikâyesinde, anne-babası Almanya’da çalışan bir çocuğun hasretini anlatır. Dedesinin yanında kalan çocuk, geceleri rüyasında anne-babasının geldiğini görür. Kendisini de alıp yanlarında götüreceklerini düşleyerek yaşar:

Yorganın altındaki inleme kesildi, bir tebessüm yayıldı saçları belik belik örülmüş kızın yüzüne. “Ana” diye ninesinin boynuna sıkı sıkı sarıldı. Sabaha kadar da bırakmadı; çünkü rüyasında anasını görüyordu. Babasının arabasına binmiş, camdan başını çıkarmış, saçlarını savuruyordu. Köprülerden, denizlerden, dağlardan geçiyorlar neşeyle yol alıyorlardı.²⁸⁰

²⁷⁸ İlay Dumanoglu, “Yüreğime Hoş Geldin Sevgili Kuşum”, s. 16.

²⁷⁹ Recep Şükrü Güngör, “Annem Sultan”, *Yağmur*, S: 54, 2011, s. 46.

²⁸⁰ Erdoğan Tücan, “Ayaz Vurmuş Eller”, *Yağmur*, S: 59, 2012, s. 16.

Yazar, “hikâyesinde anne-baba sevgisinin onların yokluğunda daha da derinden hissedildiğini, bunun her çocuk için yeme içme gibi zarûrî bir ihtiyaç olduğu” mesajını verir.

Hüseyin Karaca'nın “Güneşe Pedal Çeviriyorum” hikâyesinin kahramanı Nihat Usta hasta babası için okulunu bırakan birisidir. Ailenin geçimini üstlenir ve çalışmaya başlar. Onun amacı babasını memnun etmektir:

Sonra bir erkek çocuğumuz oldu. Babamın adını verdik. Babam bilsen ne kadar sevindi. "Allah bana bir oğul balı bağısladı ya, ölsem de gam yemem" dediğini bugünkü gibi hatırlarım Oğul balı, Ali'dir. İzdivacı biraz da babam için erkene aldım. Mürüvvetimi görsün istedim.

"Atanın devesini alma duasını al." demişler. Babamı memnun etmek için elimden geleni yapıyordum.²⁸¹

4.42.2. Aile Sevgisi

Aile; “*Kan bağına dayanan karı, koca ve çocuklardan oluşan topluluk: Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü: Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü.*”²⁸² olarak tanımlanır. Aile, toplumun temel taşıdır. Dolayısıyla aile bağları toplumumuzun en önemli değerlerindedir. Aileye duyulan sevgi ve bağlılık, toplumun huzuru için de önemli bir haslettir.

Ümmühan Yapar, “Balkon Çayı” hikâyesinde, eve geldiğinde eşinin mutsuz olduğunu fark eden bir adamın duygu ve düşüncelerini konu edinir. Aile fertlerinin sevgiyle büyümesinde, ebeveynlerin birbirine olan sevgi, saygı ve anlayışı ile mutlu bir aile ortamı önemlidir. Hikâye, böyle bir huzur ortamını hazırlayan bir adamı konu edinir. Ailesine değer veren adam, eşinin mutsuzluğunu gidermek için zekice bir yol izler. Bu davranışının olumlu sonucunu da görür:

-...Ama benim cennet hatunu olmaya namzet hayat arkadaşımın meleklerden dostları var da onlarla konuşuyorsa bilemem...

-Aman Rasim Beeey... Yapma Allah aşkına. Ben kim, meleklerden arkadaşı olmak kim. Ama ne yalan söyleyeyim, şu güzel sözlerin bütiün yorgunluğumu bir solukta aldı götürdü. Bu iltifatın rüzgârıyla sana şöyle okkalı bir orta şeker yapıvereyim. Hem de konuşmak istediğim bir mevzu vardı. Şöyle karşılıklı oturup

²⁸¹ Hüseyin Karaca, “Güneşe Pedal Çeviriyorum”, *Yağmur*, S: 32, 2006, s. 54.

²⁸² Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

telvelerin dibini getirirken dertleşiriz de bir yandan. Olur mu, ne dersin?

-Tabii, neden olmasın. Benim fedakâr, cefakâr karım ister de ben hayır mı derim?²⁸³

Burada aile fertlerinin (karı-kocanın) karşılıklı olarak birbirine değer vermesi resmedilir. Bu resimle aile huzuru aktarılır ve bu huzurun karşılıklı birbirine değer vermekten geçtiği vurgulanır.

İnsanın huzurlu bir aileye sahip olması onu mutlu kılar, hayata olan inancını ve güvenini artırır. *Yağmur* hikâyelerinde bir aile olmanın verdiği huzur, arka planda daima fark edilir. Metinlerde ailenin vurgulanan bir diğer yönü, aile fertlerinin birbiri ile kavga etmemesi, küs kalmaması gerektiğidir.

Abdürrahim Elveren, “Topraktan Gelip Çamura” hikâyesinde bir dede ve ninenin torun sevgisini anlatır. Hikâyede, şehir hayatının suniliğinden bunalmış torunun köydeki doğal hayata ve dedesine olan sevgisi konu edilirken dede ve ninenin de torun sevgisi bütün doğallığıyla verilir:

Bankacı oğul ile karısı, Ali 'yi bırakıp vilâyete geziye gittikleri günün akşamında masallar... Avluda, kerevetin üstünde, başı dedesinin dizinde, gözü yıldızlarda olan Ali 'ye anlatılan birbirinden güzel masallar... Bir rüyâ ikliminde dolaşan Ali 'nin masal sonunu bekleyemeden yumulan minicik gözleri... Yanlarına gelen Fatma 'ya, “Uyudu.” diyor Mehmet Emmi. “Oyy, kuzuum!” diyor ninesi. “Hele şuna bak, tıpkı babasının güçük hâli.” İkisi de - gözler dalgın- uzun uzun, doya doya bakıyorlar Ali 'ye. Fatma 'nın gözünde yaş. “Fikret de buuda olaydı şinci...”²⁸⁴

Yazar, burada, hayatın keşmekeşi içinde evlatlarına gerekli sevgiyi veremeyen insanların yaşlanınca bütün sevgilerini torunlarına vermelerinin resmini çizer.

Ali Şanverdi'nin “Şimdilik” hikâyesinde, uzaklara giden babasını hüznle bekleyen bir çocuğun duyguları anlatılır. Çocukta babasına doyamamanın eksikliği vardır. Babası gidince dönmeyecekmiş gibi gelir çocuğa ve korktuğu da başına gelir. Bu hikâyedeki çocuk, babasının vefat edeceğini sanki önceden hissetmiştir:

İsmail, önce bakışlarını kaçırdı. Konuşmak istemedi; ama babasının ısrarcı olduğunu görünce mırıltıya benzer bir sesle:

-Yine mi gidiyorsun?

-Akşam konuşmuştuk ya oğlum. Hani anlaştığımız.

²⁸³ Ümmühan Yapar, “Balkon Çayı”, *Yağmur*, S: 41, 2008, s. 36.

²⁸⁴ Abdürrahim Elveren, “Topraktan Gelip Çamura”, *Yağmur*, S: 43, 2009, s. 25.

-Olsun, yine de gitme!

*Garip bir sıkıntıydı bu. Yürek yanması gibi bir şey... Belki babam gitmemiştir diye bir ümit belirdi içinde. Hemen yataktan çıkıp, mutfağa koştu; ama yoktu. Gitmişti...*²⁸⁵

Hikâyede, sevginin hasretle ve hüznle süslenmesi resmedilmiştir.

Recep Şükrü Güngör'ün "Devri Deşen Zaman" hikâyesinin kahramanı Mehmet Bey, eşine ve çocuklarına son derece bağlı bir aile babasıdır. Bütün koşuşturmalarına rağmen ailesini ihmal etmeyen biridir. Onun değeri, ailesinin ağzından aktarılır:

Mehmet Bey çok değerliydi. Benim için eşten çok, arkadaştı. Büşra (kerimesi) için de öyleydi. Hem bizim gönlümüzü alırdı, hem de hizmetini yapardı.

*Babam arkadaşımды. Çok iyi anlaşırđık. Şakalaşırđık. İlahi söylemeyi çok severdi. Önce ilahi söyler, sonra sohbet ederdik. Babama ben Hacı Mehmet Abi derdim. Bundan dolayı arkadaşları ona Hacı Mehmet Abi derlerdi.*²⁸⁶

Hikâyede, "sevginin gösterildikçe aile içindeki diğer breylere de yansıdığı" mesajı verilir.

Abdülmecid Orhan'ın "Adam ve Şemsiye" hikâyesinin kaharamanı, evini cennetten bir köşe gibi görür. Onun için aile, bir şemsiyedir:

*Bir kadın ve bir çocukla evine cenneti döşemişti. Merhamet ve şefkât bulutları hep evindeydi. Adam, o bulutlarla yıkıyordu ruhunu. Sonsuz bir maviliğe çevirmişti gözlerini. Yüreği ezelin ve ebedin ritmine ayarlıydı. Evinde buram buram bahardan bir anne, neşeli ve her daim yenilenen bir çocuk. Ne gülüşler ne sevinçlerle ışıl ışıldı o kutu gibi daire. Girince hanesine; bereketleniyordu, genişliyordu her köşe.*²⁸⁷

Aile fertlerinin zorluklar karşısında tek yürek olup mücadele etmesi, gerektiğinde birbirinin hatalarını affetmesi aile üyelerini birbirine bağlayan özelliklerdendir. Yazar, hikâyede, "ailenin insanı dışarının bazı belalarından koruduğu" mesajını verir.

Sonuç olarak hikâyelerde bir kişinin mutlu bir yuva kurmasının tavsiye dildiği görülür. Evlilik, hayatı sevinçleri ve üzüntüleri ile paylaşma yönüyle ele alınmış; hikâyelerde çoğu zaman birbirlerine destek olan eşler ve aile fertleri yer etmiştir. Genel olarak anne ve babaların çocuklarını koruması, sahiplenmesi vurgulanan hikâyelerde ayrıca aile ve çocuk sahibi olmanın "fedâkar olma" değerini kazanacağına dikkat çekilir.

²⁸⁵ Ali Şanverdi, "Şimdilik", *Yağmur*, S: 46, 2010, s. 45.

²⁸⁶ Recep Şükrü Güngör, "Devri Deşen Zaman", s. 32.

²⁸⁷ Abdülmecid Orhan, "Adam ve Şemsiye", *Yağmur*, S: 51, 2010, s. 38.

3.42.3. Kardeş Sevgisi

Kardeşlerin birbirine bağlılığı, ailenin de sağlam temeller üzerine kurulduğunun göstergesidir.

Osman Alagöz, “Beni Kimse Sobeleyemedi” hikâyesinde, felçli bir delikanlının hikâyesini anlatır. Üniversitede okuyan ablası, onun ruhuna uygun kitaplar getirerek okur ve kardeşinin güzel vakit geçirmesini sağlar. Tatil zamanını ona ayırır ve ona değerli olduğunu hissettirir.

Yazar, özürlü kardeşe ablasının verdiği değeri onun dilinden şöyle aktarır:

Edebiyat öğretmeliğinde okuyan Melike ablam, benim için cilt cilt kitaplar getirirdi. Uzun yaz tatillerinde ev işlerini bitirdikten sonra bir de çay demler, kitabını alır okumaya başlardı. Bitimsiz bir keyifle dinlerdim. Bunlar, özenle seçilmiş hikâye ve romanlar olurdu her zaman. Okuduğu kitaplar arasında en çok hoşuma giden, Sol Ayağım adlı kitaptı. Benimle aynı kaderi paylaşan, kalabalık bir ailenin özürlü oğlunun hayatı anlatılıyordu bu kitapta.²⁸⁸

Hikâyede kardeş sevgisinin yanında kitap okumanın ne kadar önemli ve faydalı bir değer olduğu mesajı da verilir.

Bülent Gündoğan, hikâyesinde çocukluk yılları yokluk içinde geçen iki kardeşin birbirine bağlılığını anlatır. Yokluk yıllarında en çok sevdikleri şey kelleciye gidip kelle yemekdir. Küçük kardeşin anlarındaki en taze hadise abisiyle kelleciye gitmeleridir. Abisi gurbete gittikten yıllar sonra memlekete döner. Küçük kardeşi tren garında onu heyecanla beklemektedir. İki kardeşin karşılaşmaları birbirlerine sevgilerinin canlı bir göstergesidir:

“Hoş gelmişsin!” dedi. Sonra ikisi de birbirlerinin omzuna ellerini koyup birer adım geri çekildiler. Bir müddet gözlerini kırpmadan birbirlerinin yüzüne baktılar. Sonra ağabeyi bir kez daha çekti Baki’yi. Sımsıkı sarıldılar. Gözlerinden mavi renkli bilyeler dökülüverdi sanki. Havadan sudan konuşarak çıktılar gardan. Bir fırının önünden geçerken; “Baki, fırından sıcak bir ekmek alsan, karnımda bir kurt kıvranyor ki anlatamam.”

“Dur şimdi be ağabey. Gideriz bir kelleciye. Önce birer az paça, sonra yarımşar kelleyi çırparız önümüze... Yavan ekmekle yormayalım midemizi.” Ağabeyi gülümsedi; “Sanki aklımı okudun.”²⁸⁹

²⁸⁸ Osman Alagöz, “Beni Kimse Sobeleyemedi”, *Yağmur*, S: 57, 2011, s. 15.

²⁸⁹ Bülent Gündoğan, “Yarım Kelle” *Yağmur*, S: 74, 2014, s. 74.

Yazar, “çocukluktan itibaren zorlukları beraber göğüsleyen kardeşlerin birbirlerine daha bağlı olacağı” mesajını verir.

3.42.4. Okul ve Öğretmenlerini Sevme

Öğretmenler, toplumların geleceğini inşa eden mimarlardır. Öğretmen, doğumdan ölüme kadar, bütün bir ömür boyu, hayatı şekillendiren kutsî mimarlardır. Milletine, rehberlik yapıp ahlâk ve karakterini yücelten ve ona ebediyet şuurunu aşıl原因an ikinci bir meslek gösterilemez. Öğretmenin fert üzerindeki etkisinin anne-baba ve toplumun etkisinden fazla olduğu söylenebilir. Tarihin akışına etki eden büyük insanlar hep yetenekli öğretmenlerin ellerinde şekillenmişlerdir. Bundan dolayıdır ki iyi bir öğretmen ve ona değer veren fertlerden oluşan toplumlar medenîdir.

Gülbahar Rençber, “Beni Unutma Çiçekleri” hikâyesinde, öğretmenin öğrencisine, öğrencinin de öğretmenine sevgisini konu edinir. Yazar, öğretmeni sevme değerini bir öğretmenin ağzından aktarır:

*“Ben öğrencilerimle yıllarca mektuplaştım. Birbirimize karşı vefalı olduk. Birbirimizi aramadığımız zaman rüyalarımızda görüştük.”*²⁹⁰

Hikâye, bir öğretmenin ağzından anlatılmakla beraber öğrencilerin öğretmenlerine vefasını ve sevgisini de gözler önüne serer.

Murat Kaya, “Yol Ayrımında Bekleyenler” hikâyesinde, yatılı okulda okuyan bir öğrencinin okulunu ve özellikle de öğretmenini sevme değerini işler. Öğretmeni öğrencilerine değer verir ve bunu da onlara hissettirir. Değer verildiğini sezen öğrenci de öğretmene sevgi ve saygı duyar:

*Diğer yatılı öğrencilerin bakışları arasında ödül almaya giden koşucu gibi onun odasına koştururduk. Fırça bile yesek bilirdik ki o, bizi seviyor; bize değer veriyordu. Demek ki bir hiç değildik onun gözünde. Bir değerimiz vardı. Onun odasından çıkan öğrencinin hemen etrafı sarılır, o mesut öğrenci oracıkta hesaba çekilirdi.*²⁹¹

Yazar bu hikâyede öğretmen sevgisinin, öğretmenin öğrencisine değer vermesiyle gerçekleşeceği mesajını verir.

²⁹⁰ Gülbahar Rençber, “Beni Unutma Çiçekleri”, *Yağmur*, S: 56, 2011, s. 34.

²⁹¹ Murat Kaya, “Yol Ayrımında Bekleyenler”, s. 56.

Aynı yazarın “Titrek Beyaz” hikâyesi de yine öğretmene değer verme mesajı taşır. Yatılı okuldayken kendisine ailesini aratmayan öğretmenini hiç unutmayan birinin serencâmesi aktarılır. Birisi, aynı mesleği paylaştığı öğretmenini unutmaz, önce selam gönderir sonra da ziyaretine gidip hürmetini belirtir. Yazar, bu kişiyle öğretmenin yıllar sonraki karşılaşmasını şöyle anlatır:

-Demek sendin o, selam söyleyen öğrencim.

-Bendim hocam, bendim.

Beyaz, titrek ama huzurlu beyaz... Vefa kokulu, hasret işlemeli beyaz... Bir evladın babaya, bir öğrencinin hocasına, insanın insana yakın olan tarafı beyaz... Titrek de olsa, beyaz... Hem de bembeyaz...²⁹²

Ali Şanverdi'nin “Susan Nehir” hikâyesinde, idealist bir öğretmen konu edilir. Bir öğrenci, uzaklardan memleketine geldiğinde önce kendisine çok iyilikleri dokunan öğretmenini ziyaret eder. Öğretmenin kendi hayatını değiştirdiğini düşündüğü için ona karşı vefayla karışık derin bir sevgi besler:

“Enes Hocamın yönlendirmesiyle kaldığım yerde, kendimi yeniden buldum. Minnet borcum daha da arttı ona. Bu sebeple ziyaretine gitmeyi hiç ihmal etmiyorum.”²⁹³

Aynı öğrenci, memlekete dönüşte bir hediye olarak yine öğretmenini ziyarete gider. Fakat öğretmeni, öğrencilerini her zamanki gibi korurken kalbine aldığı bir bıçak darbesiyle vefat etmiştir:

Okuldan çıkarken, başıboş gençlerin bizim öğrencilerden birini dövdüklerini görmüş. Enes Hoca bu, öğrencisi dövülürken hiç durur mu? Ayırmak için atılmış hemen; ama savrulan bıçak kalbine gelmiş. Yığılıp kalmış oracıkta. O coşkun nehir susmuş; o fırtınalı deniz büsbütün durmuş...²⁹⁴

Yazar, burada “sevilen bir öğretmen olmanın en önemli şartının, hayatının her anında öğrencileri için gerekirse kendini feda etmek olduğu” mesajını verir.

Öğretmenlerin etkisi bazen insan hayatında ömür boyu devam eder. İnsan sevdiği ile aynılaşma eğilimindedir. Hüseyin Karaca'nın “Güneşe Pedal Çeviriyorum” hikâyesinin kahramanı okumayı ve öğretmenlerini çok sevmiş ancak okuma imkânı bulamamış birisidir. İmkânsızlıklar sebebiyle okuluna devam edemeyen bu kişi tamirci olur ve öğretmen ve öğretmen emeklisi müşterilerine hep hürmetkâr davranır.

²⁹² Murat Kaya, “Titrek Beyaz”, s. 34.

²⁹³ Ali Şanverdi, “Susan Nehir”, *Yağmur*, S: 63, 2012, s. 49.

²⁹⁴ Ali Şanverdi, “Susan Nehir”, s. 49.

Tamirci Nihat'ın arabasını tamir ettiği bir emekli öğretmene verdiği cevap manidardır: *“Tamir ücretini soruyorum. "İstemez diyor gülerek, öğretmen emeklilerine kıyak geçiyoruz. Siz benim yitik cennetimden kokular getiren postacılarımsınız.”*²⁹⁵

Hikâyelerde fedâkarlıklarıyla öne çıkan öğretmenler, bu fedâkarlıklarının karşılığında vefa gösterilmeye ve sevmeye layık insanlar olarak sunulur.

3.42.5. Hayvanları Sevme ve Koruma

İnsan, tabiatla bir bütündür. İnsanlar birbirini sevdiği gibi, bitki ve hayvanlara da değer verirler. Hayvanlara karşı acımasız ve yok edici bir tavır içinde olan birinin insanları sevmesi düşünülemez.

Mehmet Ersoy'un “Karanlık Efe” hikâyesinde, deli olarak görülen birinin hayvan sevgisi konu edilir. Bu sevgi, sanki bir veteriner gibi, onu hayvanları tedavi etmeye yönelir. Karanlık Efe, hikâyede şöyle tarif edilir:

İlk bakışta köyün delisi gibi görünse de aspirin gibidir Efe. Elinden her iş gelir. Hele büyükbaş hayvanların baytarlık işleri ondan sorulur... Öküzlerden birinin boynuzu mu düştü, hemen Karanlık Efe çağrılır. O, uzmanlığının verdiği bin bir nazla gelir. Özel karışımlardan hazırladığı bulamacı sürer hayvanın kırık boynuzuna, reçetesini oracıkta yazıverir.

*Hayvanın karnında bir boynuz yaralanması mı var, çağrılan yine Karanlık Efe'dir. Elinde çuvaldızı, eşek derisinden ince ince kıyılarak yapılmış dikiş ipi ile hazırdır.*²⁹⁶

İffet Oral'ın “Son Dilek” hikâyesinde de özürlü birinin hayvan sevgisi dile getirilir. Buradaki hayvan sevgisinde, insanlardaki sevginin diriltilmesi amaçlanır. Hikâyede insanların, kendileri gibi olmayanlara dikkatleri çekilir. Özürlü bir insanın hayvan sevgisi nazara verilerek sağlam insanların hayvanları sevmeleri öğütlenir. Hayvanlara ilgisiz kalanlar kınanır:

*Neymiş, kuşlara yem veriyormuşum, kuşlar buraya pisliyormuş. Fahri'nin köpeklerinden de şikâyetçiler. Onlar da sesleriyle rahatsız ediyorlarmış. Eee kuşları yemleme, köpekleri besleme; varsa yoksa kendi rahatları, kendi istekleri.*²⁹⁷

²⁹⁵ Hüseyin Karaca, “Güneşe Pedal Çeviriyorum”, s. 54.

²⁹⁶ Mehmet Ersoy, “Karanlık Efe”, *Yağmur*, S: 40, 2008, s. 44.

²⁹⁷ İffet Oral, “Son Dilek”, s. 69.

İbrahim Gökburun, “Hikâye Okuyan Kuş” eserinde kuşlarla hayat bulan birini anlatır. Hikâye kahramanı, hayatın kuşlarla bir anlam kazandığını düşünür. Kuşların kendisi için değerini ve anlamını şöyle dile getirir:

Ben üzüntümü unutmak için göklere koşarım. Gökler ki kuşlar yoksa kafes gibidir bana. Daralırım. Boğulurum. Çünkü kuşlar kirlenmemişliğin resmidir. Kuşların göklerde kanat çırpıp süzülüğü insanın özgürlüğüdür. En çok kuşlara özenmişimdir sırf bu sebepten. Yaşamak, kuşların göklerde süzüldüğü bir atmosferi paylaşmaktır. Kuşların uçmadığı gökler, mahpus damları gibi üzerine çöker insanın.²⁹⁸

Hikâyede sınırdaki nöbet tutan kuş sevdalısı bir askerinin, kuş avcılarını nasıl yakaladığı da anlatılır. Onun gözünde kuş avcıları, sınırı geçmeye çalışan kaçakçılar ve teröristler kadar suçludur. Çünkü kuşların özgürlüklerine mâni olmak da bir suçtur. Ona göre hayvanlar, ait olması gereken yerde olmalıdır:

“Sadece süs olsun diye bir kuşun kafeslere kapatılışının insanlara nasıl neşe verdiğini düşündüm. Çıldırıldım.”²⁹⁹

Dergideki hikâyelerde hayvan sevgisi, onları beslemek ve acılarını dindirmek şeklinde resmedilir. Hayvanların da acı çektiği, sevgiye ihtiyaçları olduğu vurgulanır.

Mehmet Erdoğan’ın “Karınca Ali” hikâyesinde karıncalara işkence yapan bir Rus askerinin zâlimliği gözler önüne serilir. Yazar, bu zâlimliğe diğer askerlerin verdiği tepkiyi gözler önüne sererek mesajını verir. Hikâyenin sonunda karıncaların gözlerini oyarak işkence eden askerinin, gözünden vurulması da onun bu mesajını güçlendirir. Hayvanlara acımasız davranmanın manevî ağırlığına vurgu yapılarak hayvanları sevme değeri nazara verilir:

*Bırak şu karıncalara eziyet etmeyi, dedi Sarof Çavuş.
-İşine bak Mihailof. Bak düşman her günküden daha yaman.
Siper kaz, bas tetiğe. Boşta kalırsan on on beş metre ilerle bir
daha siper kaz. Arkadaki senin siper girer. Fenâ mı olur yani.
Böyle boş işlerle uğraşma. Hem yazıktır hayvanlara.³⁰⁰*

Hamdi Gülen’in “Çaya Düşen Gözyaşları” hikâyesinde, bir köpeğin hayat hikâyesi anlatılır. Kamyoncu müşterisine köpeğinin saldırmamasıyla köpeğini cezalandıran ve ona tasma bağlayan lokantacı, köpeğinin hikâyesini sonradan öğrenince gözyaşlarını tutamaz.

²⁹⁸ İbrahim Gökburun, “Hikâye Okuyan Kuş”, *Yağmur*, S: 45, 2009, s. 10.

²⁹⁹ İbrahim Gökburun, “Hikâye Okuyan Kuş”, s. 10.

³⁰⁰ Mehmet Erdoğan, “Karınca Ali”, *Yağmur*, S: 45, 2009, s. 48.

Zira kamyon şoförü, köpeğin eşini ve yavrularını ezmiştir. Bunu öğrenen lokantacı Hikmet Efendi'nin tavrı değişir:

*“Hikmet Efendi anlatılanları dinlemeyi bırakarak sandalyesinden kalktı, burnunu çekerek zincire vurulmuş Gabar'ın yolunu tuttu. Bir çırpıda boynundan çıkarıverdi zinciri.”*³⁰¹

Hikâyede, hayvanların dünyasını anlayan insanların onları daha çok sevmeye başladığı measjı verilir.

Recep Şükrü Güngör'ün “Pamuk” hikâyesinde, bir ev kedisi anlatılır. Ev halkı mutlu bir ailedir. Bu mutluluk, evdeki kediyle de paylaşılır. Yazar, kardeşlerin birbirine bağlılığından bahsederken ailenin hayvan sevgisini de nazara verir:

Kardeşini sağ koluyla sarmalayan Büşra, kumral küt saçlarını yana atarak konuştu. İran Himalaya karşıtı. Kucakta çocuk gibi uyur. Akşam eve geldiğimde elimi öpmeden bana rahat vermez. Patilerini yalar. Üstünü başını temizler. Bütün kardeşlerinde vardır bu, ama Pamuk'un temizliği başkadır. Bazen kederli bir adam gibi iç geçirir. Yumuşak huyludur.

*Şimdi, beni namaza Pamuk kaldırıyor. Kapıya dayanıyor, cırmalıyor, sürtünüyor, hırılıyor. Uyanmazsam çığlığa benzer tiz sesler çıkarıyor.*³⁰²

Hikâyede, “mutlu bir ailenin hayvanları da seveceği” mesajı verilir.

Mehmet Ersoy'un “Sağlıcakla” hikâyesindeki baba; bilge, ağzı dualı ve hayvanları seven biridir. Zaman zaman hayvanlarla sanki onların dilinden anlıyormuş gibi konuşur. Onun bu hassasiyetinde bir kuş yuvası yüzünden ordunun yolunu değiştiren Hz. Peygamber'in hayvanlara olan sevgisinin de etkisi vardır. Kızına hayvanları koruması için öğütte bulunur:

*“Bazen de kırlangıçlar konuşurdu. Sakın onları ellemeyin, yuvalarını bozmayın, onlar sabah akşam “Fecr” suresini okurlar.”*³⁰³

Hikâyede hayvanların da kendi dilleriyle Allah'ı zikrettikleri anlatılır. Onlara bir kutsiyet atfedilir ve “hayvanların da sevilmesi gerektiği” mesajı verilir.

Yusuf Ünal'ın “Emânet” hikâyesinde hayvansever bir ailede yetişen bir çocuğun tavşan sevgisi anlatılır. Baba, çocuğuna hediye olarak bir tavşan verir amabir şart koşar:

³⁰¹ Hamdi Gülen, “Çaya Düşen Gözyaşları”, *Yağmur*, S: 57, 2011, s. 44.

³⁰² Recep Şükrü Güngör, “Pamuk”, *Yağmur*, S: 57, 2011, s. 56.

³⁰³ Mehmet Ersoy, “Sağlıcakla”, *Yağmur*, S: 62, 2012, s. 14.

*Bülent tavşanları çok severdi. Arkadaşı Ahmet'e tavşanları olduğu için gıpta eder, fırsat buldukça onlara giderdi. Bunu bilen babam onu da mutlu etmenin yolunu bulmuştu. Hayvanlara eziyet etmeme, yiyeceklerini ve içeceklerini aksatmama şartı koştı ona da.*³⁰⁴

Hikâyede hayvan sevgisi aşılırken ölçünün nasıl olması gerektiği de sezdirilir. Yağmur hikâyelerinden hayvan sevgisinin diğer değerlere göre daha yoğun işlediği görülür.

3.43. Sorumluluk

Sorumluluk kelimesi; “*Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.*”³⁰⁵ anlamlarını taşır.

Bireyin hayatta başarılı olabilmesi için üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi gerektiği gibi bir ülkenin kalkınabilmesi için de sorumluluk duygusunu taşıyan insanlara ihtiyaç vardır. Çünkü sorumlu insan, aynı zamanda bilinçli, çalışkan, sözüne güvenilir demektir. Bu özelliklere sahip olanlar, ülkelerinin çıkarı için gerekli özverilerde bulunarak görevlerini en iyi şekilde yerine getirir. Büyüyünce sorumluluklarını yerine getiren vatandaşlar olabilmeleri için de çocuklara bu değer mutlaka aşılmalıdır. Onlara bazen görevler vererek bazen de sorumluluk değerini yansıtan edebî eserler okutarak sorumluluk bilincine sahip olmaları sağlanmalıdır.

Abdurrahman Döner’in “Çevirme” başlıklı hikâyesinde, öğrencilerini otobüsle geziye götüren dersane öğretmen ve idarecilerinin sorumluluk hikâyesine yer verilir. Yolda önlerini teröristler keser. Onların tek düşündüğü, kendi hayatları değil sorumluluklarını hissettikleri öğrencilerin hayatlarıdır. Teröristler, otobüsü yakmak ve içindekileri de kurşuna dizmek niyetindedirler. Her şey bitti zannedilirken bir anda askerlerin gelmesiyle teröristler ortadan kaybolur. Bu badireyi atlatan öğretmenlerin nasıl bir sorumluluk duygusuyla hareket ettiği şöyle anlatılır:

Ramazan Hoca gözlerini yavaşça araladı. Yol kesiciler yok olmuştu bir anda. Vadi karşısındaki gediği geçerek dağların çetin kayalıkları arasında kaybolmuşlardı. Öğrenciler birbirlerine sarılarak sevinç gözyaşlarına boğuldular. Hasan Bey de müdürüne sarılmış “Allah’ım şükürler olsun öğrencilerimiz kurtuldu,

³⁰⁴ Yusuf Ünal, “Emânet”, s. 43.

³⁰⁵ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

*kurtulduk!” O da müdürü gibi, sadece öğrencilerini düşünmüş; kendisini, ailesini ve her şeyi unutmuş gibiydi.*³⁰⁶

Hikâyede, “sorumluluk duygusuyla hareket edenlerin başarılı olacağı ve diğer insanlar tarafından sevileceği” mesajı verilir.

3.44. Sözünde Durma

Sözünde durmak, Anadolu insanının çok önem verdiği bir değerdir. Bu tavrın dinî bir altyapısı vardır. Yüce Allah Kur’ân’da; “*Bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki, ben de size vadettiklerimi vereyim*” (Bakara/40) buyurur. İslâm Peygamberi Hz. Muhammed, bir insanda bulunması gereken üç özellik arasında “sözünde durmak” değerini de sayar. Sosyal barışın ve huzurun devamı için önemli olan bu değer günümüzde yavaş yavaş önemini kaybetmesi, toplumun geleceği açısından endişe vericidir.

Ali Şanverdi “Dokuz Numara” hikâyesinde, sözünde durmadığı için vicdan azabı çeken, birisinin hâlini anlatır. Daha önce yardım sözü verdiği kişiler, iş yerine gelince iş yerini terk eden adamın aklı geride kalır. Oğluna telefonda sürekli gidip gitmediklerini sorar. Yolda ölüm tehlikesi atlatınca da sözünde durması gerektiğini düşünür. Sözünde durmadığı için başına kötü bir iş geleceğini düşünür. Aceleyle sözünü yerine getirmek için iş yerine döner. Oğlunun, verdiği sözü yerine getirdiğini görünce huzur bulur, şükreder:

-Ne bileyim oğlum, yardım topluyorlarmış işte. Ağzımdan bir ara öyle bir söz çıkmıştı.

-Dokuz numaradakiler çıktı mı?

-Az önce çıktılar baba.

-Bir şey almadan mı?

-Şey, baba... Sadakamız olsun deyip onlara ödeme yaptım ben!

Dursun Bey, ne diyeceğini bilmez bir hâlde durakladı.

*Bakışlarını oğlunun gözlerinden kaçırmaya çalıştıysa da ürkekliğini gizleyemedi. “Çok şükür” diye mırıldandı.*³⁰⁷

Hikâyede, sözünde durmanın dinî bir emir olmasından dolayı sözünde durmamanın da Allah’a isyan olarak algılandığı görülür. Bundan dolayıdır ki sözünün gereğinin oğlu tarafından yerine getirildiğini düşünen adam, şükreder ve rahatlar.

Necla Günay, “Soğuşun Kucağında” hikâyesinde, öğrencisine verdiği söze ölümü pahasına sâdik kalan bir öğretmeni anlatır. Yazılıdan iyi bir not alırsa öğrencisine kitap alma sözü vermiştir Bilal öğretmen. Öğrencisinin iyi not alması üzerine ilçeye indiğinde

³⁰⁶ Abdurrahman Döner, “Çevirme”, *Yağmur*, S: 66, 2013, s. 43.

³⁰⁷ Ali Şanverdi, “Dokuz Numara”, *Yağmur*, S: 53, 2011, s. 58.

ona bir kitap alır. Kar-kış demeden yaya olarak köye doğru yola çıkar. Ne var ki soğuk keskindir. Donmak üzeredir. Ateş yakıp ısınmak ihtiyacı hâsıl olur ya da ateş vasıtasıyla birbirlerinden yardım istemek düşüncesi belirir zihninde. Aklına çantasındaki hediye kitabı yakmak gelir. Ancak öğrencisine söz vermiştir. Ne kadar içinden geçtiyse de sözüne sâdık kalmak için bunu yapamaz. Soğuktan bilincini kaybedip donarken bile öğrencisine verdiği sözün etkisindedir ve serap görür gibi öğrencisini karşısında görür; hayalen de olsa donmadan önce emâneti teslim eder ve verdiği sözü yerine getirmenin huzuru içinde gözlerini kapatır:

Halil'in kitabı hâlâ kemerinin arasındaydı. Ateşe atıp alevi kuvvetlendirme düşüncesi tekrar beyninde yankılanıp durdu. Uyuşmuş gibiydi her yanı. Karşı konulmaz tatlı bir uyku kuşatmıştı bedenini. Gittikçe gözleri kapanıyordu. Bir karartı belirdi önünde:

“Öğretmenim, kitabımı aldın mı?”

“Evet” dedi, kasılmış dudaklarını gevşetmeye çalışarak. “Aldım Halil'im, aldım çocuğum, eminim çok beğeneceksin.”

Vazifesini yapmanın, verdiği sözde durmanın rahatlığı vardı parlaklığı gitmiş gözbebeklerinde. Güçten düşmüş parmaklarıyla kitabı karartıya doğru uzattı. Emâneti teslim etmenin derin huzuruyla doldu yüreği. Artık hiç üşümüyordu Bilal öğretmen... Ve hiçbir şey hissetmiyordu... Bütün duyguları çekilmiş, sınımsız bir âleme kesin giriş yapmıştı.³⁰⁸

Hikâyelerde sözünde durma değeri, dinî bir yönünün de olmasından dolayı önemsenir. Bu değerın kaybolması hâlinde “insanın ve toplumun bozulacağı” mesajı verilir.

3.45. Şefkât-Merhamet

Merhamet; “Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı üzüntü, acıma duyması.”³⁰⁹ şeklinde anlamındadır.

Merhamet, toplumu bir arada tutan bir değerdir. Dolayısıyla merhamet ve şefkat duygusu yok olmuş bir toplumun fertleri birbirini önemsemez. Bu durumda birlik ve beraberlikten bahsetmek mümkün değildir.

Fatma Pekşen'in “Gönül Huzuru” hikâyesinde, merhametli bir ev sahibinin bu duygusunun suistimali konu edilir. Art niyetli kiracı, durumu kötü olmamasına rağmen ihtiyar ev sahibinin merhametini ustaca kullanır:

³⁰⁸ Necla Günay, “Soğuşun Kucağında”, *Yağmur*, S: 74, 2014, s. 25.

³⁰⁹ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

Kendi evinde domatesler hıyarlar çürüsün, bu boynu bükükler elin çöpünden görsünler ha! Elma yanaklı sabiler. Vah perişanlar vah! Boğazı iyice tıkanı. Utanmasaydı... Yarım saat sonra beş çift çocuk ayakkabısı ve en az beş altı kilo domatesle merdivenleri turmanan ev sahibi, eşiğe elindekileri koyduktan sonra zile dokundu, sakız çıtlatarak kapıyı açan kadına:

-Koynumdaki bütün param bu... Oğlana bilezik edecektim. Sizin perişanlığınıza gönlüm razı olmadı. Eliniz genişleyince ödersiniz... Kocana selâm söyle, dedi ve fazla oyalanmadan geri indi.³¹⁰

Hikâyede merhametin önemi vurgulanırken aptal yerine konmamak için merhametin doğru kişilere kullanılmasının gerekliliğine değinilir.

Mehmet Erdoğan, “Karınca Ali” hikâyesinde, karıncalara işkence yapan bir Rus askerinin zâlimliğini anlatır. Asker, karıncaların gözüne iğne sokup bırakır ve bunu bir eğlence hâline getirir. Arkadaşlarının tepkisine rağmen o bu merhametsizlik ve zâlimliğinden tuhaf bir zevk almaktadır. Ancak bu merhametsiz asker, Karınca Ali isimli bir Türk askerinin açtığı ateş sonucu gözünden vurularak cezalandırılır:

Mihailof, hayvanın yüzünü üst tarafa çevirdi ve diken dikkatli, acımasız ve hain bir eda ile karıncanın gözüne yavaşça soktu. Sonra hayvanı toprağa bıraktı. Karınca önce acı ile kıvrandı, kendi etrafında döndü. Sonra yolunu arar gibi başını, antenlerini oynattı. Bir süre sonra bir gözünden kurşun yemiş savaşçı gibi yarı kör ve yan yan biraz ötedeki yuvaya doğru yürümeye başladı.

-İşte benim zaferim dedi Mihailof. İşte zaferim. İnce iş bu dedi. Birkaç er ona baktı ve sırttı.

-Karıncanın gözünü kör etmekten, ona diken sokmaktan ne anlıyorsun bilemiyoruz, diye sitem etti biri.³¹¹

Bu hikâyede, “merhametsiz kişinin mutlaka cezasını bulacağı” mesajı verilir.

İlay Dumanoglu, “Yüreğime Hoş Geldin Sevgili Kuşum” hikâyesinde, bir çocuğun iç dünyasını anlatarak anne şefkâtini işler:

Biraz sonra kapının aralığından başını uzatan annesiydi. Çocuk yattığı yerden izliyordu annesini. Bu şefkât abidesi kadın, yine üzerinin açılıp açılmadığını kontrol etmek ve bir de yanağına küçük bir öpücük kondurmak için gelmiş olmalıydı.³¹²

³¹⁰ Fatma Pekşen, “Gönül Huzuru”, *Yağmur*, S: 39, 2008, s. 34.

³¹¹ Mehmet Erdoğan, “Karınca Ali”, s. 48.

³¹² İlay Dumanoglu, “Yüreğime Hoş Geldin Sevgili Kuşum”, s. 15.

Hayal dünyasında başka âlemlerde gezen çocuk, annesinin şefkât ikliminden beslenir. Çocuk, iç dünyasında soyut kavramların geliştiği bir evrededir. Anne şefkâti, ondaki bazı değerlerin gelişmesi için âdeta bir çimlenme toprağı gibidir:

*Bir çırpıda kalktı yatağından. Mutfaktan sesler geliyordu. Herhâlde annesi kahvaltı hazırlıyor olmalıydı. Bir koşu gidip elini yüzünü yıkadı. Geri döndü, üzerini güzelce giyindikten sonra mutfağı gitti. Günaydın, dedi neşeli bir sesle ve sımsıkı sarıldı anneciğine. Annesinin şefkâtlı kolları sararken minik bedenini, o anne kokusunu çekti taa içine.*³¹³

Fahri Hoşab, “Guruba Düşen Hüzün” hikâyesinde, bir avcının gönül sızısını anlatır. Avcılıktan çok zevk alan bir adam, avladığı hayvanları çocuklarına getirdiğinde bundan büyük mutluluk duyar. Bir gün, vurduğu bir tavşanın yanına gelir. Yavruları kanlar içindeki annelerini emmeye çalışmaktadır. Merhamet duygusu onu öyle bir pişmanlığa sürükler ki ellerini açıp şöyle dua eder:

*“Allah’ım, tövbe! Allah’ım, beni affet. Bir daha avlanmaya tövbeler olsun! Bir daha can almaya tövbeler olsun!”*³¹⁴

Merhamet ve şefkât değeri, bazı hikâyelerde bizzat olaylarla sezdirilirken bu hikâyede doğrudan anlatılır.

Özlem Gürhan, “Adım Gibi Biliyorum” hikâyesinde, şefkât değerini öksüz bir çocuğun gözünden anlatır. Annesini küçük yaşta kaybetmiş, babası da başka biriyle evlenmiş olan bu çocuk için şefkâtin adı “anne”dir. Hikâyede şefkat değeri yaşanılarak değil de anlatılarak verilmeye çalışılır. Yazar bu çocuğun gözüyle, söz konusu duyguyu şöyle tarif eder:

Bana şefkâti mi soruyorsun? Bazı şeyleri anlatman için, yaşamam lazım. Aşağı yukarı bir şeyler söyleyebilirim elbette. Sözlük anlamını mesela, kelimenin. Ya da etraftan duyduklarımı anlatabilirim. Ya da ne bileyim gözlemlerimle fark ettiklerimi anlatırım.

Bir parkta düşen çocuğunu bağına basan anayı tarif ederim sana. Yavrusunun yolunu camda gözleyen meraklanmış bir kadını, çocuklarını öperek, koklayarak okula yollayan bir anayı.

Neden anneler var hep örneklerimde bilmiyorum, belki de şefkât en çok onlara yakışan bir duygudur da ondan. Benim böyle düşünmem; renk körlerinin renkleri göremedikleri hâlde bayrağı kırmızı, otlara yeşil demelerinden farklı bir şey değil. Ben de

³¹³ İlay Dumanoglu, “Yüreğime Hoş Geldin Sevgili Kuşum”, s. 15.

³¹⁴ Fahri Hoşab, “Gruba Damlayan Hüzün”, *Yağmur*, S: 58, 2012. s. 22.

*annelerle şefkâtin hep bir arada anılmasından böyle düşünüyor olabilirim. Bilmiyorum.*³¹⁵

Aslında özlemini duyduğu şefkât değerini tanımlar çocuk. İnsan açlığı hissettiği gibi şefkâti de hissedebilir. Yazar bu yönüyle, “bir insanın -özellikle de bir çocuğun- ekmek ve su gibi, şefkâte ihtiyacı olduğu” mesajını verir.

3.46. Şükretme

Şükür; “Tanrı’ya duyulan minneti dile getirme.”³¹⁶ durumudur.

Toplumumuzda yaygın olan şükretme değeri, tamamen dinî kaynaklıdır. Kur’an’da, “Ey Davûd ailesi, şükredin”(Sebe/13) diye Hz. Davut’un şahsında, bütün insanlar şükre davet edilir. Şükretme, verilen her nimete ve yapılan her iyiliğe karşı teşekkür etmedir. Toplumumuzun büyük kısmı, şükürün nimeti de iyiliği de ziyadeleştirdiğine inanır.

Murat Güvercin, “Huzur Bulutları” hikâyesinde, şükür değeri başta olmak üzere bazı değerleri vurgulamak için peygamberler tarihinden faydalanır. On bir gencin tarih içinde yaptığı mistik yolculukta, birçok değere vurgu yapılır. Hikâye kahramanlarının ziyaret ettiği Hazreti Musa, onlara şükür dersi verir:

Asalı genç onlara sabır, şükür ve gençlik dersini verdi ve şöyle bitirdi cümlelerini:

*-Benim halkım olana şükretmediği için merdivenleri hep aşağı inmektedir. Uzakta görülen merdivenler, Efendiler Efendisine tabi olanlardan, değişik çağlarda gelenlerin merdivenleridir. Ondan sonra her bir çağda ona tabi olanlar olacak. Onlar, buldukları basamağa şükrederler. Her bir şükür, merdiveni yükseltir. Böylece onlar yorulmadan yükselirken, bir gözleri de hep bu merdivendedir. Alçalan merdiveni gördükçe yükseldiklerini anlarlar. Haydi siz gidin gerçek dersi ondan alın.*³¹⁷

Hikâyede “şükürün kutsal bir boyutunun olduğu, insanın Allah katında manevî değerini yücelttiği” mesajı verilir.

Faruk Keysan, “Büyük Ev” adlı hikâyesinde, en büyük hayali ailesiyle birlikte yaşayacağı mazbut bir ev olan mülteci bir Afgan çocuğun hayatına ışık tutar. Tek odalı bir barakada yaşayan çocuğun hayali, sadece birkaç odalı bir evve karnının doymasıdır. Yazar, bu imkâna sahip olup da mutsuz olan insanları dolaylı olarak empati yapmaya davet eder. Çocuk, hayalini şöyle ifade eder:

³¹⁵ Özlem Gürhan, “Adım Gibi Biliyorum”, *Yağmur*, S: 59, 2012, s. 36.

³¹⁶ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

³¹⁷ Murat Güvercin, “Huzur Bulutları”, *Yağmur*, S: 35, 2007, s. 42.

“Memed Amcamın bir elin parmağı kadar çocuğu var. Onlar da Saftyya, Durkadın, Aslan, Muharrem ve küçük Nurhan. Küçük Nurhan çok hasta. Bizimle hiç oynayamıyor. Annem söyledi, onun karnı aç olduğu için hasta olmuş. Annesinin memesinden süt gelmiyormuş. Bizim evimizde her zaman yiyecek olmaz. Bazı gece karnım kedi gibi seslenir. Aç olduğum zaman öyle olur. Annemin de karnı kedi gibi seslenir. Ben duyarım çünkü. Ama babam büyük evimize gittiğimizde kocaman dolap içinde çok yiyeceğimiz olacağını söyledi. Babam söyledi, bana arasında çikolata olan ekmek verecek. O ekmekten bir defa yedim. Çok güzel. Babama askerler vermişler. Babam da bana ve anneme verdi.”³¹⁸

“Sonsuzluk Bir Özlemdir” hikâyesinde Elif Konar, şükür hâlinde yaşayan mazideki kimi dostlarını hatırlar:

“Yorulurdu kimi zaman, gücü tükenirdi, şeytan kandırırdı bazen ve nefis... Ama bütün bunları kendisine hatırlatabilecek bir arkadaşı vardı. Şükürdü. Ne büyük nimetti.”³¹⁹

Hikâyede, “şükürün zor günlerde insanın en yakın dostu olduğu mesajı” verilir.

Ahmet Doğru, “Ölçü” hikâyesinde, iyilik ve esenlik içindeyken şükreden birini konu edinir. Verilen her nimettten şükür değeriyle lezzet alır adam:

“Damağının bu bir parça taze ekmekten aldığı lezzetin tarifini imkânsızdı. Bu hoşluğun verdiği huzurla hemen “Hamdolsun!” dedi, “Yüz bin kere hamdolsun!”³²⁰

Hikâye kahramanı, elindeki nimetlere ve esenlik içinde olmasına her an şükreder. Öyle ki başına kötü bir hadise gelmediği her ânın şükürü içindedir. Elindeki nimeti kaybetmeden onun değerinin farkındadır:

“Henüz başlarına bir iş gelmemiş olmasına veya herhangi bir belanın kendilerini bulmamış olmasına hamdetti.”³²¹

Yazar, hikâyesinde, şükürle hayatın lezzet bulacağı ve insanın endişelerden kurtulacağı mesajını verir.

Hüdayi Can’ın “Kesik Harfler” hikâyesindeki kayınpeder, her duruma şükreden yaşlı birisidir. Onun bu tavrı, çocuklarını ve torunlarını da şükür içinde yaşamaya alıştıırır. Adam, onların hâline de şükreder:

³¹⁸ Faruk Keysan, “Büyük Ev”, *Yağmur*, s. 49.

³¹⁹ Elif Konar, “Sonsuzluk Bir Özlemdir”, *Yağmur*, S: 34, 2007, s. 28.

³²⁰ Ahmet Doğru, “Ölçü”, *Yağmur*, S: 56, 2011, s. 44.

³²¹ Ahmet Doğru, “Ölçü”, s. 45.

*Fehmi Babam her gün en az yüz kere şükreder. Binlerce şükür Rabbime, der. Çevresinde okuyan, yazan, kitaba meraklı çocuklar, torunlar, gelinler, damatlar gördükçe durmadan şükreder. O eski günleri düşünür, o günleri anlatır. Boş kâğıt görür şükreder. Ortalıkta dolaşan birçok sahipsiz kalem görür şükreder. Son yıllarda en çok da altı yedi yaşlarındaki torunlarının Kur'ân okuduklarını gördükçe şükreliyor. Binlerce şükür Rabbime...*³²²

Hikâyede şükür değerinin öğretilebilir yönüne dikkat çekilir. Hikâyelerde şükür, insanların zor durumlarında ferahlamalarını sağlayan bir değer olarak karşımıza çıkar.

3.47. Temizlik

Temizlik değeri, toplumların kültür seviyesiyle doğru orantılıdır. Medenî toplumların temizliği çok fazla önemsedikleri görülür. Toplumumuzda temiz olmanın dinî bir alt yapısı da mevcuttur. Hz. Peygamber'in "Temizlik imandandır." sözü de bunun bir teyididir.

Hasan Ejderha'nın "Dedemin Hikâyesi" başlıklı hikâyesindeki çocuk, dedesinin hâlini anlatır. Etrafındakiler için rol model olan dede, temizliğe çok önem verir. Onun bu temizlik hassasiyeti, etrafındakileri de temiz olmaya iter:

*Ağaç kesene kızar, boş gezene kızar, hatta gömleği kirli olanı bile: "Derede su mu bitti efendi!" diye haylardı. Yaşı kaç olursa olsun dinlemezdi. En çok kızdığı şey, temizliğe dikkat etmemektir. Dedemin reisliğinde, amcamlarla beraber oturduğumuz evde "Dedem geliyor!" dendi mi, anam ve amcamın hanımı Elif anam, hemen kucaklarındaki çocuklarının burnunu silerler, üzerlerini düzeltirler, oraya buraya eğreti atılmış minder, herhangi bir eşya varsa koşarak etrafı toplamaya koyulurlardı.*³²³

Özlem Gürhan'ın "Adım Gibi Biliyorum" hikâyesinde, titiz bir babaanne portresi çizilir. Babaannesinin yanında büyüme zorunda kalan bir kız çocuğu, bu titizlik hâlinde başta sıkılır ancak büyüdüğünde bunun kendisinde bir davranış olarak yerleştiğini şöyle itiraf eder:

*Babaannem titiz kadın, evi her gün baştan aşağı temizliyor denebilir. Bahçeyi günde iki kez süpürüyor. Sabah ve akşam. Ben gelince bunların yapabildiğim kadarını yapıyorum. Genelde olmamış dendiği için üç kez dört kez yaptığım oluyor.*³²⁴

Yazar burada "temizlik değerinin bir eğitim ve görmeyle yerleşen bir değer olduğu" mesajını verir.

³²² Hüdayi Can, "Kesik Harfler", s. 29.

³²³ Hasan Ejderha, "Dedemin Hikâyesi", Yağmur, S: 57, 2011, s. 22.

³²⁴ Özlem Gürcan, "Adım Gibi Biliyorum", s. 36.

Hikâyelerde işlenen temizlik değerinin ortak noktası, bu kazanımın eğitim yoluyla diğer fertlere aktarılabilir olmasıdır. Burada temizliğin öğretilebilir olduğu, seviyeli toplumların da temizliğe önem verdiği sonucu çıkarılır.

3.48. Tutumluluk Değeri

Savurganlık, toplumların yok oluşunu hızlandırır. Bir toplumun fertleri tutumlu oldukları takdirde hem fertler hem de toplum kendini daha güvende hisseder. Bu yönüyle tutumluluk, kişi ve toplumun sigortası konumundadır.

Toplumumuz geçmişte pek çok yokluk yaşadığı için, tutumluluk değeri yerleşik bir kültür hâlini almıştır. “*Ayağını yorganına göre uzat.*” ve “*Damlaya damlaya göl olur.*” gibi atasözleri, bu değerın dilimizdeki yansımalarıdır.

Kur’an, “*Yiyin, için fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez.*” (Âraf/31) diye savurganları uyarır. Dinimizdeki “İsraf haramdır” anlayışı, her durumda tutumluluğu zorunlu kılmaktadır. Ancak tutumluluk değerini cimrilikle karıştırmamak gerekir. Kişi zengin de olsa tutumlu olmalıdır ama cömertliği de terk etmemelidir.

Recep Şükrü Güngör’ün “Devri Deşen Zaman” başlıklı hikâyesinin kahramanı Mehmet Bey, zengin ve tutumlu birisidir. Onun tutumluluğu, cimriliğinden değildir. Hikâyede tutumluluk değeri verilirken Mehmet Bey’in cömertliğine özellikle vurgu yapılır. Çünkü tutumlu insanlar, bazen cimri zannedilirler. Yazar, bundan dolayı olsa gerek Mehmet Bey’in cömertliğini öne çıkarır ve şöyle tarif eder:

Mehmet Bey çok eski bir telefon kullandı. Hiç değıştirmede. İyi bir telefonu olmadı. Mercedes alacağı zaman beş altı arkadaşına sordu. Alırsam nefsime yenilir miyim, diye sordu. Hizmette kullanırsın dediler, ikna ettiler. Nefsime hoş gelir mi acaba, diye evde çok konuştu. Kıyafet alırken bile mütevazı davranırdı. Ben biraz daha iyisini al derdim, ama almazdı. Bir tane alırdı, ikinciye almazdı. İkinciye almasını istediğimde kızardı. Bunu cimrilik olarak algılayan da olurdu. Ama o, paralarını kendi çocuklarına ve yurtta kalan çocuklara harcardı.³²⁵

“Yıllardır Bir Ev” hikâyesinde Yılmaz Yılmaz, kıt kanaat bir ev yaptıran bir adamın hayatını anlatır. Adam, hayal ettiği evini, tutumluluğu sayesinde yaptırmıştır:

Açıklamalar onu daha da aşka getirmiş olacak ki; ta ilk memuriyetinden itibaren başladı anlatmaya. Lirayı liraya

³²⁵ Recep Şükrü Güngör, “Devri Deşen Zaman”, s. 32.

*ekleyerek, soğan ekmeğ yiyerek, iktisat ile kifaf-ı nefis eyleyerek...
Bir gün gezmeden gezmeye mi gitmişti. Şu yakasının astarı dönmüş
mintanı tamı tamına on beş senedir giymekteymiş farz ü misal...³²⁶*

Murat Kaya, “Titrek Beyaz” hikâyesinde, yatılı okulda okuyan tutumlu bir öğrenciye yer verir. Öğrenci, ailesinin durumunun iyi olmadığını bilincindedir ve harçlıklarını son derece idareli kullanıp geleceğe dair planlar yapar:

“Öğrenciler Ramazan Bayramı sebebiyle evlerine dönmüştü. Ancak Mehmet, çok istemesine rağmen memlekete gidemeyecekti. Zira annesinin verdiği parayı tatil dönüşüne saklıyordu.”³²⁷

Hikâyelerde tutumluluk, hayattaki maddî zorluklar karşısında önemli bir değer olarak sunulur ve “tutumlu insanların hedeflerine ulaşabilecekleri” mesajı verilir.

3.49. Ümitvâr Olma

Ümitvâr olmak, toplumların zorluklar karşısında çözülmemesini sağlar. Dolayısıyla zor dönemlerde pek çok edebî eserin ana teması ümitvâr olmaktır. İstiklâl Marşımızın “Korkma!” diye başlaması, ümitsizlik içinde bir ümit ışığı arayışını ifade eder. Şair “Yeis Yok!” şiirinde ise şöyle seslenir:

*Âfâkına yüklense de binlerce mehâlik, (tehlike)
Batmazdı bu devlet, “batacaktır!” demiyeydik.
Batmazdı, hayır batmadı, hem batmayacaktır;
Tek sen uluyan ye’si gebert, azmi uyandır.³²⁸*

Ümitsizlik, İslam dininde küfürle eş değer kabul edilir. Çünkü ümitsizliğin şeytanın bir aldatmacası olduğuna inanılır. Onca sıkıntı, tehlike yaşamış olmasına rağmen Hz. Peygamber’in ümitsizlik ifade eden tavır ve sözü vakî değildir. Bundan dolayı iman dolu bir kalbin en büyük heyecanı, ümit neşvesidir.

M. Sacid Arvasi’nin “Biterken Bitmek” hikâyesindeki baba, ümitsizlik girdabına düşen oğluna şöyle nasihat eder:

*Firavun gölgelerin uzaması korkutmasın seni oğul. Gölgeler
gün batımında serpilirler, ölmek için büyürler ve büyürken
gölgeler, Musalar da büyür oğul, Musalar da büyür. Kırka ne kaldı*

³²⁶ Yılmaz Yılmaz, “Yıllardır Bir Ev”, s. 49.

³²⁷ Murat Kaya, “Titrek Beyaz”, s. 34.

³²⁸ Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, s. 414.

*Hamzalar gelmedi mi? Bu bezme Ömerler de tutulur. Tasalanma, tohumlar toprağa girerler ve çürürken büyürler. Tohumlar oğul, biterken biterler.*³²⁹

Hikâyede, tarihimizdeki baba-oğul ilişkisine telmihte bulunulur. Ümitvâr olma değeri hikâyede tecrübenin sesi olarak karşımıza çıkar.

Tamer Kiriş, “Tufanda Bir Kitap” hikâyesinde, bütün toplumu tehdit eden sosyal bir tufanı anlatır. İnsanlar ümitsizdir, endişelidir, ne yapacağını bilmez bir vaziyettedir. Böyle zamanlarda oturup dövünmek, şikâyet etmek yerine bir kurtuluş yolu aranması gerektiğini fısıldayan ümitvâr bir ses duyulur:

*Adam şaşkın ve perişan topluluğa seslendi:
-Ey insanlar niçin endişe ediyorsunuz? Neden heyecanlısınız?
Niçin panik içinde sağa sola koşuyorsunuz. Bu bir takdirdir, ilâhi bir yazıdır. Böyle akılsızlar gibi dolaşacağınıza ve öteye beriye koşacağınıza bir kurtuluş yolu arayıp bulun!*³³⁰

Hikâyede, “ümitsizliği ümitvar bir ses tonunun dağıtabileceği” mesajı verilir.

Recep Şükrü Güngör’ün “Serdivan” hikâyesinin kahramanı, hayatının her döneminde ümitsizliği yanına yaklaştırmayan birisidir. İnsanın umutsuz yaşayamayacağını ve nesillerin sabırla yetiştirilmesiyle umutların yeniden yeşereceğini düşünür:

*Ümitsizlik yakışmaz bize diyorsun. Üç kuruşun hesabıyla didişen adamdan muallimlik beklenmeyeceğini söylüyorsun. Belki hakikî muallimler yetişir diye umut çiçekleri büyütüyorsun içinde. Umutsuz olmuyor evet, çiçekler büyüterek bahçe yetiştiriliyor.*³³¹

Hüseyin Karaca’nın “Güneşe Pedal Çeviriyorum” hikâyesinin kahramanı Nihat Usta da umutla yaşayan birisidir. Babasının hastalanmasıyla eğitimini yarıda bırakan Nihat Usta, yaşı ilerlemesine rağmen okulunu bitirip öğretmen olma ümidini hiç kaybetmez.

*Şu gökyüzüne bir baksak; buluta, kara, tipiye, yağmura rağmen maviliğini asırlardır muhafaza ediyor.Sen iç dünyana öyle bir mavilik nakşedeceksin ki bulut da gece de kaplasa maviliğin bozulmayacak. Yürek beyim yürek! İnanç ve umut, bir mavilik insana. Dört değil on mevsim bile geçse maviliğimiz sabit kalabilmeli. İşte ben bunun için bulutlu havada da güneşe yani umuda pedal çeviririm.*³³²

³²⁹ M. Sacid Arvasi, “Biterken Bitmek”, s. 51.

³³⁰ Tamer Kiriş, “Tufanda Bir Kitap”, *Yağmur*, S: 22, 2004, s. 53.

³³¹ Recep Şükrü Güngör, “Serdivan”, s. 38.

³³² Hüseyin Karaca, “Güneşe Pedal Çeviriyorum”, s. 55.

Hikâyelerde, umutsuzluğun umut ifade eden sözlerle dağıtılabılır bir hâl olduğuna vurgu yapılır. Ayrıca, “umudun zor dönemlerde bir toplumu ayakta tutan önemli bir değer olduğu” mesajı verilir.

3.50. Vatanseverlik

Vatanı elden giden insanın şerefi ve namusu da ayaklar altına alınır. Bundan dolayı vatan, namustur. Bu anlayış, Anadolu'nun kurtuluş mücadelesinde de kendini gösterir. Onca yokluk içindeki Anadolu'nun destansı bir kurtuluş mücadelesinin altında yatan, imandan kaynaklanan vatan sevgisidir. Hadis olduğu kesin olmamakla birlikte toplum arasında “*Vatan sevgisi imandandır*” şeklinde zikredilen söz, toplumumuzun vatan kavramına bakışını gösterir. Bundan dolayı vatanseverlik, Anadolu insanında kökleşmiş bir değerdir.

Vatanseverlik, Türk şiirinde de yoğun olarak işlenmiştir. Mehmet Akif, bu değerın önemini şu mısralarla ifade eder:

*Sâhipsiz olan memleketin batması haktır;
Sen sâhip olursan bu vatan batmayacaktır.*³³³

Fransızlar Maraş'ı işgal edip işgalci Fransız askerleri kadınların namusuna el uzatınca toplumun bu anlayışı görünür hâle gelmiştir.

Osman Alagöz, “Kahraman İsmi Haketmişti” hikâyesinde, Maraş'ın işgal yıllarına ışık tutar ve Sütçü İmam'ın destansı kahramanlığını ve vatanseverliğini anlatır:

*Biraz uzakta, sütçü dükkânında olayları takip eden Sütçü İmam, sarı sedef saplı nikel tabancasını sakladığı yerden aldığı gibi kendini dışarı attı. Alnındaki kırışıklıklar iyice belirginleşmişti. Böyle olduğu zamanlarda hiçbir korku dizginleyemezdi onu. Gün namus günüdür! deyip çekti tetiği.*³³⁴

Osman Alagöz ise, Antep savunmasını anlattığı “Şahin Bakışlı Yiğit” isimli hikâyesinde, Şahin Bey'in vatanseverliğinden bahseder:

*“Ve her aşktan, her sevdadan üstün gelirdi vatan aşkı. Bir taze bahar belirirdi yüreğinde, göklerde dalgalandıkça bayrağı.”*³³⁵

³³³ Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*, s. 193.

³³⁴ Osman Alagöz, “Kahraman İsmi Haketmişti”, s. 41.

³³⁵ Osman Alagöz, “Şahin Bakışlı Yiğit”, s. 25.

Osman Alagöz'ün "Abdal Halil Ağa" hikâyesinde de Maraş'ın işgali sırasında ihânete davet edilen bir davulcunun hikâyesi anlatılır. İşbirlikçi bir Ermeni çete üyesi, davulcuya altın vererek Fransızlar'a karşılama yapmak ister. Vatansever davulcu, bu teklifi reddeder:

Fransız ordusunu karşılamaya gideceğiz. Karşılama şenliksiz olur mu? Senin şanın şöhretin de bellidir Halil Ağa. Davulcuların piri olduğunu bilmeyen mi var şu Maraş'ta? Biz de bu işi sana lâyük gördük. Ha, meraklanma, seni de memnun edeceğiz elbet!

Atının heybesinden bir kese çıkardı. Bir iki kez havaya fırlattı. Tütün sarısı dişlerini gevrek gevrek gülerek gösterdi. "İşte bahşişin de hazırdır!"

Abdal Halil'i biraz isteksiz görünce, heybesinin diğer tarafını da göstererek, "Eğer yetmezse gerisi de aha buracıkta." deyip elini heybeye daldırdı.

Abdal Halil, davulunun gümbürtüsünden aşağı kalmayan gür sesiyle cevap verdi.

*"Yok ağam, boşuna yeltenme. O altınlar sizin olsun. Değil bir kese, davulumun kasnağını altınla doldursanız, yine de ben din kardeşlerimin bağına çomağımı vuramam."*³³⁶

Bu hikâyelerde, "gerçek vatanseverliğin vatan tehlikedeysen gösterilen bir değer olduğu ayrıca vatanseverliğin maddî bir karşılığının olmadığı" mesajı verilir.

M. Sacid Arvasi, "Gaz Lambası" başlıklı hikâyesinde bir çocuğun gözünden elektriksiz bir köydeki hayatı anlatır. Yazar köydeki yokluğa vurgu yaparken birlik beraberlikten dem vurur. Köye elektrik geldiği hâlde isyan çıkaranlara göndermede bulunur. "Eskiden de hizmet yoktu ancak vatanseverdik", demeye getirirken vatanda birlik ve beraberlik olması gerektiği düşüncesini şöyle dile getirir:

*Elektriğin gelmesiyle işlerin düzelmediğini görenler, "Tabi!" dediler, "Yolları yok bu insanların, suları yok. Ondan, ondan!" Oysa yüz sene önce de ne yolları vardı ne de çeşmeleri. Buna rağmen Hamîdiye alayları vardı. Erleri de bu yalçın kayalıkların insanlarındandı, zâbitleri de. Yoktu ama ayrılık düşünceleri. Ne nifak tohumları ne de ayrik otları... Hepsi bir bünyan-ı marsusun kenetlenmiş taşlarıydı. Çanakkale'de yan yana Galiçya'da omuz omuza. Pekiyi şimdi neden, neden?*³³⁷

Yazar bu hikâyede, ülkemizin Doğusundaki isyan hareketlerini eleştirir. Gerçek mutluluğun ve huzurun vatanımızı severek birlik içinde hareket etmekten geçtiği mesajını verir.

³³⁶ Osman Alagöz, "Abdal Halil Ağa", *Yağmur*, S: 54, 2011, s. 32.

³³⁷ M. Sacid Arvasi, "Gaz Lâmbaları", *Yağmur*, S: 42, 2009, s. 33.

Yusuf Ünal, “Emânet” hikâyesinde kahramanlıklarını anlatan bir gâziye yer verir. Çavuş Dayı komşu sohbetlerinde Kurtuluş Savaşı’nda yaptıkları kahramanlıkları anlatarak çocukların millî duygularını kabartır.

*Çavuş Dayı vardı komşumuz. Bir ayağı aksardı. Savaşta yaralanmış. Kâzım Paşa'nın emrinde Kurtuluş Savaşı'na katılmış. Vatanı nasıl kurtardıklarını, düşmanı nasıl tepelediklerini, Türk askerinin kahramanlıklarını anlatır ha anlatırdı. Ara sıra heyecanını dizginleyemeyip ayağa kalkar, anlattığı sahneleri bir tiyatrocı gibi canlandırır.*³³⁸

Hikâyede, “vatanın birilerinin fedakârlığıyla inşa edildiği” mesajı verilir. Hikâyelerdeki vatanseverlik değeri genel olarak vatan savunmasında yaşananmışlıklarla anlatılır. Okuyucuya, vatanın hangi fedakârlıklarla kurtarıldığı sezdirilerek vatanı bir kutsal emanet olarak görmeleri sezdirilir.

3.51. Vefa

Vefa; “*Sevgiyi sürdürme, sevgi, dostluk bağlılığı.*”³³⁹ anlamındadır.

Vefa; duyguda, düşüncede, tasavvurda aynı şeyleri paylaşanların ortak değeridir. İnsanın hem kendi hem de başkalarının gönlüyle birleşmesidir. Sevgi ve iyiliğin hüküm sürdüğü toplumlarda vefa değeri insanî ilişkilerde daha görünür olur. Kin, nefret ve kavgaların olduğu toplumlarda vefa duygusu ortadan kaybolur.

İnsan, vefa duygusuyla itimat edilen bir insan olur. Aile, vefa duygusu üzerine kurulmuş ise devam eder. Millet, vefa duygusu ile faziletlere erişir. Devlet, kendi halkına karşı ancak bu duygu ile itibarını korur. Fertleri birbirine vefa düşüncesini yitirmiş bir ülkede, ne olgun insandan ne sağlıklı aileden, ne de istikrarlı ve güvenilir devletten bahsetmek mümkündür. Böyle bir ülkenin insanları birbirlerinden kuşkulu; aile kendi içinde huzursuz, devlet halkına karşı uğursuz ve her şey birbirine yabancısıdır.

Vefa, hem insana hem de topluma karşı gösterilmesi gereken bir erdemi karşılar. İnsan barış günlerinde huzur içinde yaşadığı toplumuna karşı vefa göstermeli, vatan tehlikeye düştüğünde vazifesi ne ise onu yapmalıdır. Bir toplumun devamlılığı ve var olması için fertlerinin vatanına karşı vefalı olması gerekir.

³³⁸ Yusuf Ünal, “Emânet”, s. 44.

³³⁹ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

Osman Alagöz'ün “Şahin Bakışlı Yiğit” hikâyesinde, esaretten dönen vefakâr bir vatanseverin yeniden cepheye koşması anlatılır:

*“Mehmet Sait Bey, esaret sonrasında ailesinin yanına dönmemişti. Gün fedakârlık günüydü. Milletine vefa borcunu ödeme günüydü.”*³⁴⁰

Vefa, insana gösterildiği gibi vatan için de gösterilen bir değerdir. Çünkü vatan, insanın huzur içinde yaşadığı bir zırh gibidir. Ona bir saldırı olduğunda, insanın vatana vefa sınını göstermesi gerekir.

Nesibe Şahin, “Cam Güzeli” hikâyesinde, cam kenarında evladının kendisini ziyaret etmesini hasretle bekleyen ihtiyar birinin vefa beklentisini anlatır. Burada vefa beklentisinin ne azap verici bir ruh hâli olduğu gözler önüne serilerek gençlerin, yaşlıların ruh hâlini anlamaları gerektiğine vurgu yapılır. İhtiyar adam, hacca gittikten sonra, tek erkek evladı olan vefasız Musa'nın ziyaretine gelmemesini iyimser bir hasretle bekler:

Camide de sordular Musa'ya. Hepsi biliyor zaten. Senin hacca giden oğlan gelmiştir değil mi, diyorlar. Ağzımı mı arıyorlar, yoksa lâfin gelişi mi soruyorlar bilmiyorum. Eveleyip geveliyorum lâfi, Şam'dan alıp, Halep'e götürüyorum da meseleyi unutturuyorum. Ne diyeyim, geldi desem olmaz; gelmedi desem... Gelmedi. Doğru. Ama... Diyemem. Dışım konuşuyor da susuyor içim...

*Akşam oldu, ezan vakti. Yok, bugün de gelmeyecek. Musa, bugün gelmeyecek. Hiç gelmeyecek mi yoksa bu Musa? Geçirdiğim onca vaktin bir deminde Musa girmeyecek mi apartman kapısından? Gelip de sarılmayacak mı şu kupkuru ellerime? Anacağını görmeyecek mi? Gelip de...*³⁴¹

Yazar, “genç insanların empati yapmaları ve kendilerini sevenlere karşı vefalı olmaları gerektiği” mesajını verir.

Bir Ramazan hâtırasını içeren “İftar Topu”nda, çocukların oruç tutarken vefa duygusuyla hareket etmeleri konu edilir. Allah için oruç tutan çocuk, dedesine vefa göstermek için tuttuğu ve değerli olduğunu düşündüğü orucunu ölen dedesine hediye etmeyi düşünür. Onun bu tavrı, diğerlerindeki vefa duygusunu da harekete geçirir:

Nazmi'ye bir gün. Nazmi, “Yine mi oruçlusun Halit?” diye sordu. “Evet!” dedi Halit. “Ama bugün farklı. Şehirde orucunu açan ilk çocuk ben olacağım.” Bir an dondu kaldı Nazmi. Canı sıkıldı, yüzünde bir pişmanlık denizi dalgalandı. Nazmi, “Tüh be! Bizim aklımıza niye gelmedi ki? Düşünsene Salih, bugün orucunu açan ilk çocuk Halit olacak.” dedi. Halit, “Hem bu orucumu geçen

³⁴⁰ Osman Alagöz, “Şahin Bakışlı Yiğit”, s. 25.

³⁴¹ Nesibe Şahin, “Cam Güzeli”, Yağmur, S: 44, 2009, s. 38.

sene ölen dedeme hediye edeceğim. Belki de Allah'a ulaşan ilk oruç benimki olacak.” dedi.³⁴²

Yazar bu hikâyede “vefa duygusunu işlerken vefanın diğer insanlara da sirayet eden bir yönünün olduğu” mesajını verir.

Ruhi Eriş, “Acziyetin Gücü” hikâyesinde, azılı mahkûmların koğuşuna atılan bir din adamının yaşadıklarını anlatır. Mahkûmlar önce din adamına hoyratça davranırlar. Günlerce betonda yatırılırlar, zamanla bu kişinin zararsız olduğunu anlayan mahkûmlar, onunla diyaloga geçerler. Hoca, bütün mahkûmları etkiler. Mahkûmlar ıslah olurlar. Plan tutmayınca Hoca'yı mahkûmların koğuşundan almak istediklerinde, mahkûmların tavrı baştakine göre çok farklıdır:

Bu esnada başgardiyani emri yerine getirmek üzere ekibini toplayıp koğuşun kapısına dayandı. Dayandı dayanmasına ama iş sanıldığı kadar kolay değildi. Koğuş hocayı vermemekte kararlıydı. Ağa içerden gürlledi:

-Gardiyani! Biz burada yirmi beş kişiyiz. Hepimizin canını almadıkça hocamızı buradan çıkaramazsınız.³⁴³

Hikâyede, “insan samimi olarak diğer insanlara faydalı olursa diğerleri ne kadar kötü olurlarsa olsunlar zamanla yumuşarlar ve kendilerine iyilik yapana vefa gösterirler” mesajı verilir.

Yıldız Genç'in “Yirmisinde Ölümsüzleşen Melek” hikâyesindeki kız, Kırım'da büyümüş birisidir. Tek emeli, büyüdüğü yerlere vefasını göstermek için oralara gidip halkına hizmet etmektir:

“Zekiydi, hanımefendiydi, mütevazıydı, gül gibiydi. Öyle vefalıydı ki, ikinci vatanım dediği Kırım'a ileride tekrar gidip hizmet etmeyi hayal ediyordu.”³⁴⁴

Hikâyelerde vefa duygusu işlerken daha çok vatana olan vefanın öne çıktığı görülür. Bunda toplumumuzun yakın tarihinde görülen Millî Mücadele'nin etkili olduğu söylenebilir.

³⁴² Abdülmecid Orhan, “İftar Topu”, s. 48.

³⁴³ Ruhi Eriş, “Acziyetin Gücü”, *Yağmur*, 2013, S: 68, s. 12.

³⁴⁴ Yıldız Genç, “Yirmisinde Ölümsüzleşen Melek”, *Yağmur*, S: 71, 2014, s. 41.

3.52. Yardımseverlik

Yardımseverlik kısaca, “*Hayırseverlik*”³⁴⁵ olarak tanımlanır. İslâm’ın şartlarından biri olan zekat, yardımseverliğin toplumda somutlaşmış hâlidir. Hz. Peygamber ve ashabının Mekke’den Medine’ye hicretinde Medinelilerin yardımseverliği bunun en güzel örneğidir. Toplumumuz arasındaki, “*Yolda kalmışın yoldaşı Hızır’dır*” ve “*Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez*” gibi sözler de yardımlaşmanın işaretlerini taşır. Dolayısıyla toplumumuzdaki yardımseverlik anlayışının dinî bir temeli de vardır.

Yardımseverlik, Anadolu’nun imece usulüyle kadim bir kültür değeri olagelmıştır. Günümüzde her ne kadar bu değer zayıflamışsa da milletimizin kodlarında yaşadığı görülür. Şemsettin Yapar’ın “Ayakkabı” hikâyesinde, kıt kanaat geçinen bir emeklinin fakir öğrencilerin daha iyi şartlarda okuyabilmesi için sergilediği yardımseverlik anlatılır:

“Emekli ikramiyesiyle aldığı bu evi hayırına bağışlarken bir ricada bulunmuş.

*-Aman ha aman, bu evi benim verdiğimi kimse duymasın! Riya olmasın!”*³⁴⁶

Hikâyede, yardımseverliğin karşdakini rencide etmeden yapılması gerektiği vurgulanırken “gizli yapılan iyiliğin makbul olduğu” mesajı verilir.

Recep Şükrü Güngör’ün “Çekiç Ayrarı” hikâyesinde, yardımsever bir ayakkabı tamircisinin hikâyesini anlatır. Ayakkabı tamir ederken küçük işçiliklerden para almaz. Israr edilince de meseleyi arifâne sözlerle kapatır. Hatta öyle ki işini gücünü bırakıp müşterilerinin sıkıntılarına koşan bir yardımseverdir bu usta. Ayakkabı tamircisi, diğer insanların işlerini kendi işlerinden farksız görür:

*Usta’nın mahalle komşusu Kadir Bey geliyor. O da şen şakrak bir adam. Kakara kikiri başlayacak derken üç genç giriyor, dükkânda yer yok, ikisi kapının kirişine yaslanıyor, biri az içerde. Kapının açık kısmından limonî havayı görüyorum. Ev sahibi, kirayı üç yüz elliden beş yüz elliye çıkardı, diyor. Usta’nın biraz önce gülen, güldüren yüzü köseleye dönüyor. Taş taşla söykenir, peşimden gelin diyor, Kadir Bey’i de alıyor yanına, motoru çalıştırmadan hareket ediyor.*³⁴⁷

Recep Şükrü Güngör’ün “Devri Deşen Zaman” hikâyesine konu olan kişi de son derece yardımsever, iyilik âbidesi bir kişidir. Neredeyse bütün değerleri üzerinde topladığı

³⁴⁵ Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).

³⁴⁶ Şemsettin Yapar, “Ayakkabı” (Yüreğe İşleyen Sözler 4), *Yağmur*, S: 30, 2006, s. 16.

³⁴⁷ Recep Şükrü Güngör, “Çekiç Ayrarı”, s. 46.

gibi yardımseverlik duygusu da had safhadadır. Hikâye kahramanının diğergâmlığı hikâyelerde şöyle anlatılır:

Gece, telefonu çok çalardı. Hasta olan, sayrı olan, işi gücü olan arardı. Hiç tereddütsüz giyinir giderdi. Hizmet mevzu oldu mu asla düşünmez, beklemez giderdi. Bir keresinde Kütahya'ya gidiyoruz. Arkadaşlarından Ömer Faruk Bey'e uğradık. Bir bey geldi; Mehmet Abi, beni tanıdın mı, dedi. Tanımadım, dedi. Ben Maraş'ta öğrenciydim. Montum yoktu, üşüyordum. Sen bana paltonu verdin. Benim evde bir tane daha var, sen üşüme dedin, eve ceketle gittin, dedi.³⁴⁸

Hikâyede, “yardımseverliğin hatırlanmak ve karşılık beklemek için yapılmayacağı mesajı” verilir.

Ahmet Alp Altay, “Kabus” hikâyesinde, deprem sonrası başkalarına yardımcı olmak için çırpınan birisinin yardımseverliğini konu edinir. Aslında kendisi de zor durumdadır; ancak etraftaki feryatlar ve çığlıklar ona kendi hâlini unutturur. Kendi durumunu düşünmeden başkalarına yardımcı olmaya kilitlenir:

Belki bir başkasına yardımım dokunur diye başka bir eve doğru koştu. Ses yoktu. Oradan diğer bir yıkıntıya, sonra başka bir yıkıntıya. Derken çığlıkların sahiplerini gördü. İki küçük kız kardeş tam yıkılmamış iki katlı evlerinde, ateşten bir çemberin içinde, birbirlerine sarılmış yanan vücutlarının vermiş olduğu acıyla bağıyorlardı. “Yavrularım, geliyorum. Bekleyin!” dedi. Yıkık merdivenlerden çıkıp onları kurtarmaya çalışacaktı, ama son anda binanın çökmekte olduğunu anladı ve kendini zorla dışarı attı.³⁴⁹

Şemsettin Yapar'ın “Sayar mı Hiç” hikâyesi, yardımsever bir çiftçiye anlatır. Çiftçi, hasada giderken yurttan kalan öğrencileri görür. Yaz sıcaklığında oruç tuttıklarını öğrenince yüreği kabarıp. Aslında bu öğrencilere her yıl hasat zamanı bir miktar yardımda bulunmaktadır; ancak bu kez iyice coşar:

“Hüseyiii!”
 “Buyur ağam!”
 “Yurda göndermek için kaç kasa ayırdınız?”
 “Kurudan beş yaştan yirmi dedin ya ağam, dediğin gibi...”
 “Hüseyiii!”
 “Buyur ağam!”
 “Bugün yurttan gelen araba gelene kadar kaç kasa doldurursanız hepsini çocuklara gönderiyoruz ha!”³⁵⁰

³⁴⁸ Recep Şükrü Güngör, “Devri Deşen Zaman”, s. 32.

³⁴⁹ Ahmet Alp Altay, “Kâbus”, *Yağmur*, S: 53, 2011, s.13.

³⁵⁰ Şemsettin Yapar, “Sayar mı Hiç”, *Yağmur*, S: 61, 2012, s. 40.

Hikâyede, “yardım etmeye alışan ve yardım etmenin zevkini tadan insanların zamanla bunu daha da ileriye taşıdıkları dolayısıyla yardımseverliğin verdikçe artan bir değer olduğu” mesajı verilir.

Osman Alagöz’ün “Kara Gece Menevişlenir mi?”sinde, öğrencilere burs veren yardımsever bir adamın hikâyesi anlatılır. Adam, üniversitede okuyan fakir bir kızı tenha bir yerde, kötü bir hâlde bulur ve “yolda kalmışa yardım sevaptır” düşüncesiyle arabasını kenara çeker. Onunla konuşarak hâlini anlamaya çalışır:

İçime bir kurt düştü. Yardım edeyim dedim. Arabadan indim. Keskin bir küf kokusu genzimi yaktı. İndiğimi görünce bana yöneldi. Donuktu bakışları. Ellerini cebinden çıkardı. Bir iki adım attı. Yanıma gelmekte tereddüt yaşadı. Boşlukta kalan ellerini tekrar cebine soktu. Bir sıkıntın mı var? Yabancıysın herhâlde. Bu vakitlerde burası pek tekin olmaz. İstersen gideceğin yere kadar seni bırakayım? dedim.³⁵¹

Adam, genç kızın hâlini anlayınca onu yurduna bırakır. Hikâyedeki olay, Anadolu’daki “Yolda kalmışın yoldaşı Hızır’dır” inanışının bir tezahürüdür. Kız öğrenciye yardım etmek isteyen adam, kızı yurda bıraktıktan sonra eşini de yanına alarak yeniden yurda gider. Adamın eşi de en az onun kadar yardımsever birisidir. Yurtta kalan öğrenciye söyledikleri bunu gösterir:

Seni buradan alacağım? dedi, hanım. Bizim orda yan apartmanda kalan kız öğrenciler var, onlarla kalırsın. İyi kızlardır. Arada bir ziyaretlerine giderim. Sabah kahvaltısına, akşam yemeğine çağırırım bazen. Seni bırakmam artık. Sen de benim bir kızımsın bundan böyle.³⁵²

Yılmaz Yılmaz, “Yıllardır Bir Ev” hikâyesinde, yardımsever bir ev sahibini anlatır. Evine kiracı olarak öğrencilerin gelmesinden sonra hayatına bir anlam gelir ev sahibinin. Evini kıt kanaat yaptırmasına rağmen yardımseverlik duygusuyla doludur. Ev sahibi Halim Efendi’nin beden gücüne dayalı yardımseverliği hikâyede şöyle anlatılır:

Mahallemizin iki alt sokağına, bir yurt yaptırıyorduk. Herkes çorbada tuzum olsun deyip gücü yettiğince hayrını yapıyordu. Biz de yurdun işlerine bakmaya çalışıyoruz. Halim Efendi, sırtına aldığı gibi çimento torbasını anında götürüyor ustanın harç kardığı yere, tutabilene aşk olsun. Bize iş bırakmazdı. Yahu efendi biraz dur dinlen, biz de yapalım bir şeyler!³⁵³

³⁵¹ Osman Alagöz, “Kara Gece Menevişlenir mi?”, *Yağmur*, S: 64, 2013, s. 27.

³⁵² Osman Alagöz, “Kara Gece Menevişlenir mi?”, s. 28.

³⁵³ Yılmaz Yılmaz, “Yıllardır Bir Ev”, s. 49.

Zekeriya Kantaş'ın "Fincan" hikâyesindeki adam, çocuklarına mallarını paylaşırma düşüncesindedir. Masasında fincan, tarak ve anahtar gibi eşyalar vardır. Mallarını bunlarla sembolize ederek zihninde çocuklarına mallarını pay ederken yanına gelen birisi; mallarının bir kısmını da kendisine ayırmasını, hayır işlerine vermesini teklif eder. Adam, bu düşünceye sıcak bakar ve fincanla sembolize ettiği konağını öteki dünyada kendisine faydalı olacağını düşündüğü hayırlı bir iş için bağışlar:

*"Sonra kahve fincanını kaldırıp bizim broşürün üstüne koydu. Fincanı aldığı yere de tarağı çekti. Bu tarafta iyi alıştık, öbür tarafta da konağımız olsun, dedi."*³⁵⁴

Yazar, "hayırseverlik duygusunun aslında herkesin içinde bulunduğu insanda var olan bu değer hareketlere geçirilmesiyle herkesin yardımsever bir insan olabileceği" mesajını verir.

Osman Alagöz'ün "Ömürsün" hikâyesindeki yardımsever hikâye kahramanları, gençlere yardım etmek için gayret gösterirler. Bu yardımsever insanlar; gençlerin kahvehanelerde zararlı alışkanlıklara bulaşmamaları, okumaları ve iyi şeyler öğrenmeleri için mallarını harcadıkları gibi zamanlarını da bu uğurda harcarlar. Hikâyedeki yardımseverler, niyetlerini ve gayelerini şöyle izah ederler:

*Biz de iyi kötü bir yurt yaptık. İki katlı. Elli kadar öğrencisi var. Çocuklar zeki, fakat imkânları yok. Ne yapıp edelim, mutlaka bu çocukları okutalım dedik. Yoksa onlar da ya kahvehanenin ya dağın yolunu tutacaklar.*³⁵⁵

Benzer bir yardımseverlik örneği Yusuf Ünal'ın "Emanet" hikâyesinde görülür. Mahalle imamı, sadece camide gayret göstermez aynı zamanda vakıf işleriyle de uğraşır. Okuma imkânı olmayan çocuklar için yurt yapma işine girişir:

Yakup Hoca yapılacak yurdun üstleneceği misyonu anlatıyordu. Civar köylerde, kasabalarda okuyamayan istidatlı çocukların hâllerini gözler önüne seriyor, onları vatana millete faydalı hâle getirmenin gerekliliğini izah ediyordu. Camide vaaz ederken coştığı gibi coştı mübarek. Geçmişten misaller verdi, geleceğe atıflarda bulundu. Ondaki heyecan dalga dalga yayılıp orada bulunanların yüreğine otağ kurdu.

Neticede, "Pilavdan dönenin kaşığı kırılınsın." diyerek sözleştiler. Herkes elinden geleni esirgemeyecekti. Binayı bir an önce dikmek istiyorlardı. Kimisi birikmiş parasını ortaya koyuyordu inşaat için, kimisi arsasını. Çimento, tuğlayı biri, caminin minaresini

³⁵⁴ Zekeriya Kantaş, "Fincan", *Yağmur*, S: 70, 2014, s. 46.

³⁵⁵ Osman Alagöz, "Ömürsün", s. 19.

*yaptırmayı biri üstlendi. Babam her ay, gelirinin beşte birini vermeyi taahhüt etti.*³⁵⁶

Hikâyenin kahramanı diğergam birisidir. Yardımseverlerin en bariz özelliği başkaları için yaşıyor olmalarıdır. Burada, “bir toplumda kendisini başkalarına adayan insanların varlığı toplum huzurunun teminatıdır” mesajı verilir. Hikâyelerde yardımseverlik ve benzeri değerler işlenirken genellikle öğrencilere yapılan iyilik ve yardımların konu edildiği görülmektedir. Bunda, *Yağmur* dergisi yazarlarının genç olmalarının ve bu hâdiseleri öğrencilik yıllarında bizzat yaşamalarının etkisi vardır. Yardımsever insanların ortak özellikleri, başkaları için yaşamayı seven ve bundan zevk alan, mutlu insanlar olmalarıdır.

Yardımseverliğin yaygın olduğu toplumlarda sosyal adaletsizlikler azalacağı için yardımseverlik, *Yağmur* dergisi hikâyelerinde oldukça önemsenen bir değer olarak karşımıza çıkar.

3.53. Yalan Söylememe

Hikâyelerde yalan söylememe değerine, hem dinî hem de toplumsal ahlâk açısından da bakıldığı görülür. Yalan söylememek, bir Peygamber öğüdü olduğu gibi bir ata-dede öğüdü olarak da karşımıza çıkar. Bundan dolayı toplum, yalanı büyük bir günah ve insanlar arasındaki güveni zedeleyici bir hastalık olarak görür.

Osman Alagöz’ün “Zehra Vakti” hikâyesinde, köyde kış hazırlıkları yaparken işlere yetişemeyen kadının, başka yere çalışmaya giden kocasını “*Oğlun hasta acele gel!*” yalanıyla köye çağırması konu edilir. Fakat yalan gerçek olur ve oğlu babası gelmeden kaza geçirip ayağını kırar:

Ana oğul kavakların gölgesinde ağlaşıyorlardı. Çocuklar, feryadı duyan komşu kadınları toplanmışlardı başlarına.

Ömer Ali’yi yerden kaldırmaya çalıştılar. Sol ayağını basamıyordu.

“Acıyor ana, çok acıyor” diyordu.

*Ağlaması dinmişti kadının ama içinde bir yerlerde kendini kınayan bir acı, suratına bir paçavra gibi savrulan yalanın acısı giderek artıyordu.*³⁵⁷

Burada toplumumuz arasında, başkalarını yalanla kandırırsan o yalan gerçek olur, inanişına bir gönderme vardır. Hikâyede, “masum olarak nitelendirilen yalanların bile

³⁵⁶ Yusuf Ünal, “Emânet”, s. 45.

³⁵⁷ Osman Alagöz, “Zahra Vakti”, *Yağmur*, S: 3, 2007, s. 65.

insanın zararına olduğu” mesajı verilir. Emrah Bilge Merdivan’ın “Ali Öğretmen”i, yalanın hayâlinde bile yüzü kızaran bir insandır.

*“Ben hiçbir zaman kendim bizzat yapmadığım ve yaşamadığım bir şeyi insanlara yapın diyemedim. Demek istediğimde hep kendimi yalan söylüyormuş gibi hissettim. Nefesim daraldı, yüzüm kızardı, sesim çatallaştı.”*³⁵⁸

Yalan, toplumsal huzuru ve güveni bozan bir haldir. Hikâyelerde de olduğu gibi yalan, utanılacak bir durum olarak sunulur.

3.54. Zararlı Alışkanlıklardan Uzak Durma

Bir toplumun geleceğini dinamitleyen hastalıklardan biri, gençlerinin zararlı alışkanlıklara müptela olmasıdır. Dolayısıyla sağlıklı bir toplum, zararlı alışkanlıklara izin vermez ve yetişen yeni nesli bu alışkanlıklardan uzak tutmak için gayret gösterir. Zararlı alışkanlıklardan uzak duranlara da değer verip saygı gösterir.

Şemsettin Yapar’ın “Yüreğe İşleyen Sözler” hikâyesinde, mahalleye yeni taşınan öğrenciler, önce tedirginlik oluştururlar. Gençlerin zararlı alışkanlıklardan uzak, idealist olduklarını gören mahalleli onlara ısınır. Mahalleli delikanlılar evlerine ziyarete gelirler. Onların ahlâkından etkilenen delikanlılardan biri, merakını yenmek için öğrencilerden büyük olanına sorar:

Bir gün dayanamayıp mutfakta Ekrem Abi’ye damdan düşer gibi bir soru sordum:

*-Yahu hiç sıkılmaz mısınız siz, evde televizyon yok, sigara yok; kız dalgası hak getire! Ardından da ömür boyu aklımdan çıkmayacak bir cümle söyledi. Hayır, söylemedi, elindeki bıçağın nişasta unuyla beyazlanmış ucuyla hafızama kazım kazım kazıdı: — Alevleri cihanı tutmuş şu korkunç yangından adam kurtarma işinde sıkılacak bir durum yok Engin kardeş! O zaman afallamış, anlayamamıştım. Bana göre ortalıkta ne bir yangın vardı ne de yanan insanlar. Hayatımın bu sözden sonraki kısmı, işbu cümleyi anlamakla geçti.*³⁵⁹

Bu hikâyede, “zararlı alışkanlıkları olmayan insanların toplum tarafından sevildiği ve takdir edildiği” mesajı verilir.

³⁵⁸ Emrah Bilge Merdivan, Ali Öğretmen, *Yağmur*, S:41, 2008, s. 42.

³⁵⁹ Şemsettin Yapar, “Yüreğe İşleyen Sözler”, s. 29.

SONUÇ

Değerler, insanın ve toplumun kendisi olma sürecinde etkili unsurlardır. Edebiyatın da toplumların kültürel olarak yücelmesinde etkili olduğu düşünülürse edebî dergilerde değerlerin işlenmesi doğal olduğu gibi, bir yönüyle de kaçınılmazdır.

Bu değerlerin bir edebî tür olan hikâyelerde olmaması da düşünülemez. Bu konuda yapılan çalışmalar bu tezimizi doğrulamaktadır. Zekeriya Batur ve Zeliha Yücel, Ahmet Efe'nin hikâyelerini analiz etmişler ve Allah sevgisi, vatan sevgisi, aile sevgisi, arkadaş sevgisi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, doğruluk, dürüstlük, içtenlik, iyilik, yardımseverlik, çalışkanlık, merhamet, acımak, yaşama sevinci gibi değerler tespit etmişlerdir. Ayrıca yalan ve aldatma, büyük sözü dinlememe, kıskançlık ve öfke, emanete hıyanetlik etme, hırsızlık ve açgözlülük gibi eleştirilen tutumlar da tespit edilip incelenmiştir.³⁶⁰

Kübra Çomaklı'nın Mevlana'nın Mesnevî adlı eserinde yer alan hikâyeleri incelediği yüksek lisans tezinde de benzer değerlerin olduğu görülür. Çormaklı, çalışmasında başlıca şu değerleri tespit etmiştir: "Bilimsellik, Duyarlılık, Sorumluluk, Yardımseverlik, Hak ve Özgürlüklere Saygı, Çalışkanlık, Farklılıklara Saygı, Vatanseverlik, Estetik, Dürüstlük, Adil Olma, Barış."³⁶¹

Kadim bir edebî eser olan Dede Korkut hikâyeleri'nde de benzer değerlere rastlanır. Murat Özbay ve Esra Karakuş Tayşi'nin tespitlerine göre; "*Hikâyeler içerisinde toplam 190 değer tespit edilmiştir, en fazla "saygı" değerini yansıtan örnekler bulunmuş (38), bunu sevgi (29), sorumluluk (17), dayanışma (16) ve vatan sevgisi (15) değerleri izlemiştir.*"³⁶²

Görüldüğü üzere, değerler geçmişten günümüze tahkiyeli eserlerde hep var olmuştur. Araştırmamızda da *Yağmur* dergisinde 2004-2014 yılları arasında yayımlanan 23 ila 74. Sayılar arasındaki 175 hikâyede değer incelemesi yapılmıştır. Hikâyelerde, bazıları Millî Eğitim Bakanlığı'nın genel amaçlarında da belirtilen 54 başlıkta değer tespit edilmiştir.

³⁶⁰Zekeriya Batur, Zeliha Yücel, *Ahmet Efe'nin Çocuk Hikâyelerinde Değer Eğitimi ve Hikâyelerin Türkçe Eğitimine Katkısı*, Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Cilt 4, Ankara 2012, s.1031.

³⁶¹Kübra Çomaklı, *Mevlana'nın Mesnevi Adlı Eserinde Yer Alan Hikâyelerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Değerlerin Öğretiminde Kullanımının İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlgöretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek Lisans tezi, Erzurum 2015.

³⁶²Murat Özbay, Esra Karakuş Tayşi, *Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi*, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2011, C: 1, S: 1, s. 1.

Tespit ettiğimiz değerler, hikâyelerde en çok öne çıkanlardır. Bu değerler bazı hikâyelerde ana değer olarak işlenirken bazılarında kısmen işlenir. Bu anlamda, hikâyelerin tamamında öne çıkan değerler tespit edilmiş ve araştırmamıza konu olmuştur.

Yağmur dergisinde 2004-2014 yılları arasında yayımlanan hikâyelerde; “Adaletli Olma, Alçakgönüllülük (Tevazu), Ahlâklı Olma, Azim, Barışsever Olma, Başkasının Kusuruyla Alay Etmeme, Başkasının Malına El Uzatmama, Bilimi Önemseme, Bayramlaşma, Cesaretli Olmak, Cömertlik, Çalışkanlık, Çevre Duyarlılığı, Dayanışma, Dinî Değerlere Önem Verme, Doğruluk-Dürüstlük, Arkadaşlık, Dua, Edebî Eserlere Önem Verme, Edepli Olma ve Kendini Bilme, Fedakârlık, Güleryüzlülük, Güvenilir Olma, Hastaları Ziyaret Etme, Hayatın Kıymetini Bilme, Hediyeleşme, Hoşgörü, İyilik, İyimserlik, Kanaatkârlık, Komşuluk, Kültürel Mirasa Sahip Çıkma, Misafirperverlik, Nasihat, Okumaya Önem Verme, Önyargıdan Kaçınma, Sadakât, Sanata Değer Verme, Sözünde Durma, Sabır, Selamlaşma, Sorumluluk, Saygı, Sevgi, Anne Sevgisi, Aile Sevgisi, Kardeş Sevgisi, Okul ve Öğretmen Sevgisi, Hayvan Sevgisi, Şefkât-Merhamet, Şükretme, Temizlik, Tutumluluk, Ümitvâr Olma, Vatanseverlik, Vefa, Yardımseverlik, Yalan Söylememe, Zararlı Alışkanlıklardan Uzak Durma” değerleri üzerinde durulduğu tespit edilmiştir.

Bu değerlerden sevgi, dinî değerlere önem verme, fedakârlık, yardımseverlik, kültürel mirasa sahip çıkma, önyargıdan kaçınma, hoşgörü gibi değerlerin hikâyelerde biraz daha öne çıkarıldığı görülmektedir. Hikâyelerde özellikle sosyal değerlerin yoğunlukla işlenmiş olması, *Yağmur* dergisinin anlayışını görmek açısından önemlidir. Dinî değerlerle, estetik değerlerin de politik ve bilimsel değerlere göre daha yoğunluklu işlenmiş olması ayrıca kayda değerdir. *Yağmur* dergisi bu yönleriyle politikadan uzak ancak toplumsal değerlere yakın duruşuyla önemsense de bilimsel değerlere biraz daha az yer vermesi bir eksiklik olarak görülebilir.

Dergideki hikâyelerde tespit edilen değerleri, çalışmamızın I. Bölüm’ünde adı geçen Alman Psikolog Eduard Spranger’in tespitlerine göre, şöyle sınıflandırabiliriz:

Tablo 3.1. Eduard Spranger’in Sınıflamasına Bağlı Olarak *Yağmur*’daki Değerlerin Sınıflandırılması

1.	Bilimsel Değerler	Bilimi Önemseme.
----	-------------------	------------------

2	Ekonomik Değerler	Çalışkanlık, Kanaatkârlık, Tutumluluk, Yardımseverlik.
3	Estetik Değerler	Edebî Eserlere Önem Verme, Çevre Duyarlılığı, Kültürel Mirasa Sahip Çıkma, Okumaya Önem Verme, Sanata Değer Verme, Temizlik.
4	Sosyal Değerler	Adalet, Ahlâklı Olma, Azim, Barışsever Olma, Başkasının Kusuuruyla Alay Etmeme, Başkasının Malına El Uzatmama, Bayramlaşma, Cömertlik, Dayanışma, Doğruluk-Dürüstlük, Dostluk-Arkadaşlık, Edepli Olma ve Kendini Bilme, Fedakârlık, Gülyüzlülük, Güvenilir Olma, Hastaları Ziyaret Etme, Hayatın Kıymetini Bilme, Hediyeleşme, Hoşgörü, İyilik, İyimserlik, Komşuluk, Misafirperverlik, Nasihat, Önyargıdan Kaçınma, Sadakât, Sözüde Durma, Selamlaşma, Sorumluluk, Saygı, Sevgi, Şefkât-Merhamet, Ümitvâr Olma, Vefâ, Yalan Söylememe, Zararlı Alışkanlıklardan Uzak Durma, Vatanseverlik.
5	Politik Değerler	Cesaret.
6	Dinî Değerler	Alçakgönüllülük, Dinî Değerlere Önem Verme, Dua, Sabır, Düşünce ve İnançlara Saygı, Şükretme.

Dergideki hikâyelerde sosyal değerlerin diğer başlıklara göre daha öne çıktığı görülür. Sosyal ve dinî değerlerin iç içe olduğu düşünülürse, hikâyelerde özellikle bu değerlerin öne çıkması toplumumuzun dokusu hakkında bize bilgi verir.

Dergide geçen değer başlıklarını, yine I. Bölüm’de adı geçen Amerikalı Psikolog Milton Rokeach’in değer sınıflandırmasına göre değerlendirecek olursak; dergide vasıta değerlerin, gâye değerlere göre öne çıktığı görülür. Sınıflandırmanın doğası gereği, vasıta değerlerin daha çok olması bu dengeyi normal kılmaktadır. Zira birkaç gaye değere ulaşmak için birçok vasıta değer gerekir. Bir toplumda estetiğin, çevre duyarlılığının, kültürel zenginliğin, sanatın, adalet kavramının, barışın, vatanseverliğin, dinî değerlere önem vermenin, düşünce ve inançlara saygının oluşabilmesi için onlarca vasıta değere ihtiyaç duyulur.

Dergide geçen değer başlıklarını, Amerikalı Psikolog Milton Rokeach’in değer sınıflandırmasına göre de şöyle tasnif edebiliriz:

Tablo 3.2. Milton Rokeach’ın Sınıflamasına Bağlı Olarak *Yağmur*’daki Değerlerin Sınıflandırılması

1	Gaye Değerler	Edebî Eserlere Önem Verme, Çevre Duyarlılığı, Kültürel Mirasa Sahip Çıkma, Okumaya Önem Verme, Sanata Değer Verme, Adalet, Barışsever Olma, Vatanseverlik, Dinî Değerlere Önem Verme, Düşünce ve İnançlara Saygı.
2	Vasıta Değerler	Cesaret, Çalışkanlık, Ahlâklı Olma, Azim, Dua, Sabır, Şükretme, Alçakgönüllülük, Cömertlik, Nasihat, Önyargıdan Kaçınma, Sâdık Olma, Sözünde Durma, Temizlik, Kanaatkârlık, Tutumluluk, Yardımseverlik, Başkasının Kusuruyla Alay Etmeme, Başkasının Malına El Uzatmama, Bayramlaşma, Dayanışma, Doğruluk-Dürüstlük, Dostluk-Arkadaşlık, Edepli Olma ve Kendini Bilme, Fedakârlık, Gülyüzlülük, Güvenilir Olma, Hastaları Ziyaret Etme, Hayatın Kıymetini Bilme, Hediyeleşme, Hoşgörü, İyilik, İyimsenlik, Komşuluk, Misafirperverlik, Selamlaşma, Sorumluluk, Saygı, Sevgi, Şefkât-Merhamet, Ümitvâr Olma, Vefâ, Yalan Söylememe, Zararlı Alışkanlıklardan Uzak Durma.

Tabloda görüldüğü gibi derginin yayın politikasının bir gereği; hikâyelerde özellikle “saygı, sevgi, dinî değerlere önem verme, fedakârlık ve yardımseverlik” gibi değerlerin daha yoğun işlendiği görülmüştür.

Hikâyelerdeki saygı değeri; büyüklere, düşüncelere ve inanç değerlerine saygı, başlıklarıyla öne çıkmaktadır. Bu değer, birçok hikâyede ana tema olarak karşımıza çıksa da *Yağmur* hikâyelerinin geneline yayılmıştır.

Sevgi de saygı değeri gibi birçok ana başlıkta ele alınmıştır. Bu değer daha çok anne, aile, kardeş, okul ve öğretmen ve hayvan sevgisi olarak ele alınmıştır. Sevgi, diğer değerlerin ana kaynağı olduğu için hikâyelerde yoğun olarak işlenmiştir. Bu değer de ana tema olarak işlendiği hikâyelerin dışındaki hikâyelerin geneline sirayet etmiştir.

Dinî değerler, *Yağmur* dergisi hikâyelerinde yoğun olarak işlenmiştir. Neredeyse hikâyelerin tamamında hissedilir. Öyle ki dindar olmayan hikâye kahramanları dahi dine saygısız bir tavır içine girmezler. Hikâye kahramanları arasında dinî değerlere saygısız bir karaktere rastlanmaz. Bu anlayış, yakın tarih hikâyeciliğimizde salt bir tutum olarak karşımızda çıkmaz. Bu tutum, derginin yayın politikasıyla yakından ilgilidir.

Hikâyelerde yoğun olarak işlenen değerlerden birisi de fedakârlıktır. Fedakârlık değerlerinin konusu yurt dışında geçen hikâyelerde daha çok işlendiği görülür. Çünkü konusu yurt dışında geçen hikâyelerin kahramanları, yurt dışına para kazanmak için giden kişiler değildir. Bu hikâyelerde daha çok bir ideal peşinde yurt dışına giden eğitim gönüllülerinin hayatı işlenir. Zor şartlarda görevlerini yerine getiren bu eğitimciler, büyük bir fedakârlıkla ideallerinin peşinde koşarlar.

Hikâyelerde sık sık karşımıza çıkan diğer bir değer de yardımseverliktir. Ana teması yardımseverlik olan hikâyelerde, komşuların yardımseverliği işlendiği gibi daha çok hayatını hayırseverlik üzerine programlamış insanlar konu edilir. Onlar Allah'ın rızası peşindedirler ve tanımadıkları uzak diyarlardaki insanlar için de yardımda bulunurlar.

Hikâyelerde özellikle bu değerlerin öne çıkarılması, toplumlar için önemli olmalarından ve giderek kaybolmaya yüz tutmaları endişesinden kaynaklanmaktadır. İşlenen değerlerle verilen mesajlar, bu değerlerin toplumun devamı ve insanların huzuru için gerekli ve vazgeçilmez değerler olduğu yönündedir. Dolayısıyla hikâye yazarları, huzurlu bir toplum reçetesinin bu değerlerin yayılıp yaşatılmasında olduğu mesajını verirler.

2004-2014 yılları arasında *Yağmur* dergisinde yayımlanan hikâyelerde geçen değerlerin ağırlıkları/sıklıkları aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 3.3. *Yağmur*'daki Hikayelerde Geçen Değerlerin Sıklıklarına Göre Dağılımı

Değer	Frekans	Değer	Frekans
Sevgi	22	Sanata Değer Verme	3
1. Anne-Baba Sevgisi	5	Tutumluluk	3
2. Aile Sevgisi	5	Selamlaşma	3
3. Kardeş Sevgisi	2	Güvenilir	3
4. Okul ve Öğretmenlerini Sevme	6	Başkasının Malına El Uzatmama	3
5. Hayvanları Sevme ve Koruma	8	Adalet	3
Dinî Değerlere Önem Verme	19	Gülyüzlülük	3
Yardımseverlik	10	Dayanışma	2
Fedakârlık	9	Olma Ahlâklı Olma	2
Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	8	Hediyeleşme	2
Önyargıdan Kaçınma	8	Kanaatkârlık	2

Hoşgörü	6	Misafirperverlik	2
Okumaya Önem Verme	6	Sözünde Durma	2
Komşuluk	6	Temizlik	2
Hayatın Kıymetini Bilme	5	Barışsever Olma	2
Şükretme	5	Dostluk, Arkadaşlık	2
Şefkât-Merhamet	5	Cömertlik	2
Sabır	5	Doğruluk-Dürüstlük	2
Vefa	5	İyimserlik	2
Dua	5	Yalan Söylememe	1
İyilik	5	Bilimi Önemseme	1
Vatanseverlik	5	Edepli Olma ve Kendini Bilme	1
Azim	4	Edebî Eserlere Önem Verme	1
Saygı	4	Hastaları Ziyaret Etme	1
Alçakgönüllülük (Tevâzu)	4	Cesaret	1
Bayramlaşma	4	Sadakât	1
Ümitvâr Olma	4	Sorumluluk	1
Çalışkanlık	3	Başkasının Kusuruyla Alay Etmeme	1
Nasihât	3	Zararlı Alışkanlıklardan Uzak Durma	1
Çevre Duyarlılığı	3		

Yağmur dergisi hikâyelerinde tespit ettiğimiz bu değerlerden adaletli olma, cömertlik, cesaret, debî eserlere önem verme, hastaları ziyaret etme, edepli olma, iyimserlik, sadakat, saygı, yalan söylememe, sorumluluk, zararlı alışkanlıklardan uzak durma gibi değerlerin ana tema olarak daha az işlenmesi bir eksiklik olarak görülebilir.

Yağmur dergisinde tespit ettiğimiz değerlerin, Millî Eğitim'in genel ve özel amaçlarına göre hazırlanan Türk Edebiyatı ders kitaplarında yer alan değerlerle büyük ölçüde örtüştüğü görülür. Türk Edebiyatı ders kitaplarında tespit edilen değerler şunlardır:

*Âdil olma, affedicilik, aile birliğine önem verme, alçak gönüllü olma, ana dile önem verme, bilgili olma, cömert olma, çalışkanlık, dayanışma içinde olma, dinî değerlere önem verme, dürüstlük, edepli olma, azimli olma, istişare içerisinde olma, itaatkâr olma, iyi huylu ahlâklı olma, iyimserlik, kahramanlık, itaatkârlık, kanaatkârlık, kendine bakma sağlıklı olma, misafirperverlik, ödüllendirme, sabırlı olma, sevgi, tedbirli olma, vatanseverlik, vefalı olma, yardımseverlik.*³⁶³

³⁶³ Behiye Atalay, *Türk Edebiyatı İle Dil ve Anlatım Ders Kitaplarındaki Halk Edebiyatı Metinlerinde Yer Alan Değerler Üzerine Bir Araştırma*, s. 11.

Yağmur dergisi hikâyelerinde tespit ettiğimiz değerlerin liselerdeki Türk Edebiyatı ders kitaplarındaki değerlerle büyük oranda örtüşmesinden dolayı araştırmamıza konu olan hikâyeler, okullarda okunmak üzere Millî Eğitim Bakanlığı'na tavsiye edilebilir.

Tez çalışmamızın malzemesi hikâyeler, yazarları ve tespit edilen değerler şöyledir:

Tablo 3.4. *Yağmur*'da Yer Alan Hikâyelerdeki Değerler

	Yazar	Hikâye	Değer
1	Abdürrahim Elveren	Topraktan Gelip Çamura	Aile Sevgisi
2	Abdurrahman Döner	1. Son Yudum, 2. Çevirme	1. Dua 2. Sorumluluk
3	Abdülmecid Orhan	1. İftar Topu 2. Adam ve Şemsiye 3. Pas 4. Pedal Korkusu 5. İkinci Uçurtmaları	1. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma, Vefalı Olma 2. Aile Sevgisi 3. Azimli Olma, Sabır 4. Kusurla Alay Etmeme 5. Çevre Duyarlılığı
4	Afife Eren	Seher Misafirleri	Dinî Değerlere Önem Verme
5	Alaaddin Dikmen	Öğrenme Vakti	Dinî Değerlere Önem Verme
6	Ali Şanverdi:	1. Gitmek 2. Şimdilik 3. Yüzüm Yok 4. Sen Söyle Mevhibe 5. Susan Nehir 6. Dokuz Numara 7. Randevu 8. Kim Bu	1. Okumaya Önem Verme 2. Aile Sevgisi 3. Dinî Değerlere Önem Verme 4. Doğruluk-Dürüstlük 5. Okul ve Öğretmenlerini Sevme 6. Sözünde Durma 7. Hayatın Kıymetini Bilme 8. Fedakârlık
7	Ahmet Doğru:	1. Ölçü 2. Sükûnet	1. Şükretme 2. Selamlaşma
8	Ahmet Alp Altay	Kâbus	Yardımsızlık
9	Ahmet Özdemir	Yazdım Hocam	Fedakârlık
10	Bülent Gündoğan	Yarım Kelle	Sevgi, (Kardeş Sevgisi)
11	Cihangir Asyalı	Ramazan Burcu Buram	Dinî Değerlere Önem Verme
12	Cuma Hudaygılı	Keteni	Hediyeleşme, Kanaatkârlık
13	Erdoğan Tücan	Ayaz Vurmuş Eller	Anne-Baba Sevgisi
14	Elif Konar	Sonsuzluk Bir Özlemdir	Şükretme
15	Emrah Bilge Merdivan	1. Aynanın İki Yüzü 2. Hacı Hüsnü 3. Mutluluk Masalı 4. Tutuk Ali 5. Ya Sabır 6. Deterjan Paketi 7. Kaymakçı Adımları 8. Yanlış Kilitler 9. Elma Şekeri 10. İlk Ders	1. Hastaları Ziyaret Etme, Nasihat 2. Alçakgönüllülük, Hoşgörü ve Affetme 3. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma, Nasihat 4. Sabır 5. Sabır 6. Hayatın Kıymetini Bilme 7. Hayatın Kıymetini Bilme

		11. Yogi 12. Ali Öğretmen	8. Hayatın Kıymetini Bilme 9. Hoşgörü ve Affetme 10. Okumaya Önem Verme 11. Dinî Değerlere Önem Verme 12. Yalan Söylememe
16	Faruk Keysan	1. Büyük Ev 2. Nokta 6	1. Hayatın Kıymetini Bilme, İyilik, Şükretme 2. Gülyüzlülük, Kültürel Mirasa Sahip Çıkma, İyimserlik
17	Fatma Pekşen	Gönül Huzuru	Şefkât-Merhamet
18	Fahri Hoşab	Gruba Damlayan Hüzün	Şefkât-Merhamet
19	Gülbahar Rençber	1. Hüznünüz Düştü Kelimelere 2. Beni Unutma Çiçekleri 3. Şeftali Çiçeği Pembesi	1. Okumaya Önem Verme 2. Okul ve Öğretmenlerini Sevme 3. Komşuluk
20	Hatice Uzun	Kara Bulut	Komşuluk
21	Hüseyin Bargan	Sevgi Baharları	Dinî Değerlere Önem Verme Doğruluk-Dürüstlük
22	Hüseyin Karaca	Güneşe Pedal Çeviriyorum	Okul Ve Öğretmenlere Değer Verme, Ümitvâr Olma, Anne- Baba Sevgisi
23	Hüseyin Özcan	Dolar Ağacı	Dinî Değerlere Önem Verme, İyilik
24	Hüdayi Can	1. Çetele 2. Kesik Harfler	1. Dinî Değerlere Önem Verme 2. Dinî Değerlere Önem Verme, Okumaya Önem Verme, Şükretme
25	Hamdi Gülen	Çaya Düşen Gözyaşları	Hayvanları Sevme ve Koruma
26	Hasan Ejderha	Dedemin Hikâyesi	Temizlik
27	İlay Dumanoglu	Yüreğime Hoş Geldin Sevgili Kuşum	Anne-Baba Sevgisi, Şefkât- Merhamet
28	İlhan İşler	Kırık Leblebiler	Hoşgörü ve Affetme, İyimserlik
29	İbrahim Şaşma	1. Niyazi Amcanın Asmaları 2. Bırak Yüreğimi Amca	1. Komşuluk, 2. Önyargıdan Kaçınma, Cömertlik
30	İffet Oral	Son Dilek	Önyargıdan Kaçınma, Hayvanları Sevme ve Koruma
31	İhsan İlkin	1. Çıkla Çıdam 2. Madagaskar	1. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma 2. Dostluk-Arkadaşlık, Fedakârlık
32	İbrahim Gökburun	Hikâye Okuyan Kuş”	Hayvanları Sevme ve Koruma
33	Kadriye Çiçek	Radyo	Kültürel Mirasa Sahip Çıkma
34	M. Sacid Arvasi	1. Biterken Bitmek 2. Yollar Şahidiydi 3. Gaz Lâmbaları	1. Azim, Ümitvâr Olma 2. Dinî Değerlere Önem Verme 3. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma, Vatanseverlik
35	Mustafa Oğuz	1. Azmin Beyaz Gülü 2. Kalbe Yolculuk	1. Azim 2. Dua

36	Mehmet Erdoğan	1. Karınca Ali 2. Bir Şölenin Sunduğu	1. Hayvanları Sevmeye ve Koruma, Şefkât-Merhamet 2. Sanata Önem Verme
37	Mehmet Öztunç	Menzil	Bayramlaşma
38	Murat Güvercin	Huzur Bulutları	Kanaatkârlık, Şükretme
39	Mehmet Ersoy	1. Sağlıcakla 2. Karanlık Efe	1. Hayvanları Sevmeye ve Koruma 2. Hayvanları Sevmeye ve Koruma
40	Mustafa Uslu	Garip	Başkasının Malına El Uzatmama
41	Murat Kaya	1. Yol Ayrımında Bekleyenler 2. Titrek Beyaz 3. Eskiler Alıyyom!	1. Çalışkanlık, Fedakârlık, Okul ve Öğretmenlerini Sevmeye 2. Güvenilir Olma, Okul ve Öğretmenlerini Sevmeye, Tutumluluk Değeri 3. Dostluk-Arkadaşlık, Komşuluk
42	Natalya Fateyeva	Bıraktığımız İzler	İyilik
43	Nihat Dağlı	1. Gurur 1. Her şey Büyürken Oldu	1. Alçakgönüllülük 2. Edebî Eserlere Önem Verme
44	Necla Günay	Soğuşun Kucağında	Sözünde Durma
45	Nurettin Koçak	Kalp Sevmekten Usanmaz	Önyargıdan Kaçınma
46	Nesibe Şahin	Cam Güzeli	Vefalı Olma
47	Osman Alagöz	1. Bir Yusuf Güzellemesi 2. Bahar Yağmurumdun 3. Donuk Süt 4. Cemekân Zırhı 5. Tespih Kapmaca 6. Kahraman İsmi Haketmişti 7. Ömürsün 8. Beni Kimse Sobeleyemedi 9. Abdal Halil Ağa 10. Şahin Bakışlı Yiğit 11. Zahra Vakti 12. Kara Gece Menevişlenir mi? 13. Yumurta 14. Şehir	1. Ahlâklı Olma 2. Bayramlaşma 3. Dayanışma 4. Dinî Değerlere Önem Verme 5. Dua 6. Fedakârlık, Vatanseverlik 7. Fedakârlık, Yardımseverlik 8. Kardeş Sevgisi 9. Vatanseverlik 10. Dinî Değerlere Önem Verme, Vatanseverlik, Vefalı Olma 11. Yalan Söylememe 12. Yardımseverlik 13. Başkasının Malına El Uzatmama 14. Dua
48	Ömer Bilmez:	Babamın Hazinesi	Çalışkanlık, Okumaya Önem Verme
49	Özlem Gürhan:	1. Sessizce Ağlayan Bir Kadına 2. Adım Gibi Biliyorum	1. Güvenilir Olma 2. Şefkât-Merhamet, Temizlik
50	Ruhi Eriş	Acziyetin Gücü	Vefalı Olma
51	Recep Şükrü Güngör	1. Pamuk 2. Devri Deşen Zaman 3. Dönüş Hikâyesi 4. Uzun Bir Secde 5. Serdivan 6. İncitmeyen 7. Annem Sultan	1. Hayvanları Sevmeye 2. Alçakgönüllülük, Aile Sevgisi, Cömertlik, Güler yüzlülük, Yardımseverlik Misafirperverlik, Tutumluluk Değeri 3. Hoşgörü ve Affetme

		8. Çekiç Ayrarı	4. Dinî Değerlere Önem Verme 5. Dua, Ümitvâr Olma 6. Selamlaşma 7. Anne-Baba Sevgisi 8. İyilik, Yardımseverlik
52	Sâlim Nizam	Yeşil Kubbe Altında	Dinî Değerlere Önem Verme
53	Sena Ufuk	On Dakika	Cesaret
54	Sinan Davulcu	Karanlığa Akan Sular	Okumaya Önem Verme
55	Selim Hancıoğlu	Bu Yağmur	Adalet
56	Senem Gezeroğlu	Ve Kalem Yazarak Kanatlanır	Çevre Duyarlılığı, Sanata Önem Verme
57	Sezanur Altuntaş	Hâtırâ Koleksiyoncusu	Bilimi Önemseme
58	Sevgül Yılmaz:	1. Sadakât 2. Mantar 3. Babalar Günü	1. Hoşgörü ve Affetme, Sadakât 2. Anne-Baba Sevgisi 3. Âdalet
59	Seher Durmaz:	1. Dobrucalı Saber Hala 2. Mesafelerin Ötesindeki İki Sevgi	1. İyilik, Misafirperverlik 2. Dinî Değerlere Önem verme, Fedakârlık
60	Şemsettin Yapar:	1. Sabır Taşı 2. Talibin Aşkı 3. Bekçi Köpeği 4. Al Götür 5. Ana Bizim Nemiz Eksik 6. Tepsideki Film 7. Yüreğe İşleyen Sözler 8. Reyhan 9. Ayakkabı 10. Sayar mı Hiç 11. Misafir	1. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma, Sabır, Saygı 2. Sanata Önem Verme 3. Çevre Duyarlılığı, Edepli Olma ve Kendini Bilme 4. Fedakârlık 5. Azimli Olma 6. Barışsever Olma, Dayanışma 7. Ahlâklı Olma, Önyargıdan Kaçınma, Zararlı Alışkanlıklardan Uzak Durma 8. Önyargıdan Kaçınma 9. Yardımseverlik 10. Yardımseverlik 11. Adalet
61	Tamer Kiriş	Tufanda Bir Kitap	Ümitvâr Olma
62	Ümmühan Yapar	1. Müzevir 2. Balkon Çayı	1. Komşuluk, Önyargıdan Kaçınma 2. Aile Sevgisi
63	Yaçın B. Kemerci	Hırsız	Başkasının Malına El Uzatmama
64	Yasemin Civelek	Lebriz, Ata Yadigârı	Dinî Değerlere Önem Verme
65	Yıldız Genç	Yirmisinde Ölümstüzleşen Melek	Vefalı Olma
66	Yılmaz Yılmaz	Yıllardır Bir Ev	Çalışkanlık, Selamlaşma, Tutumluluk Değeri, Yardımseverlik
67	Yusuf Ünal	1. Bugün Bayram 2. Emânet	1. Bayramlaşma 2. Hayvan Sevgisi, Komşuluk, Vatanseverlik, Güleryüzlülük, Güvenilir Olma, Yardımseverlik
68	Zehra Aydüz	Çocukluğumun Ülkesi	Bayramlaşma

69	Zekeriya Kantaş	1. Filipis 2. Fincan 3. Çağrı Merkezi 4. Yukcell Towers	1. Hediyeleşme 2. Yardımseverlik 3. Dinî Değerlere Önem Verme 4. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma
70	Zeynel Fırat	Fethi Baba	Alçakgönüllülük, Fedakârlık, Hoşgörü ve Affetme

Çalışmamızda, 70 yazarın 147 hikâyesinde 54 ana başlıkta 244 değer tespit edilmiştir. İncelediğimiz 175 hikâyenin sadece 28’inde, ana başlıklarını belirlediğimiz değerlerin işlenmediği görülmüştür.

Yağmur dergisi hikâyelerinde değerlerin bu kadar yoğun olması, konularını hayatın içinden almasındandır. Birinci kişili anlatım tekniğiyle kaleme alınan birçok hikâye, hayatın içinden alıntılanmış izlenimi vermekle beraber birebir yaşanmışlığı da çağrıştırmaktadır.

Hikâyelerde kötü alışkanlıkların tasvirine ve argo ifadelerle yer verilmemesi, derginin olayları ve değerleri “bâtılı tasvir etmeden anlatma” ilkesinden kaynaklanmaktadır. Yazarların üslûbundaki bu tutum, değerlerin hikâyelerde daha da öne çıkmasını ve etkili olmasını sağlamıştır.

Hikâyelerde, bir toplumu ayakta tutacak olan; “âdil olma, dinî değerlere önem verme, saygı, sevgi” gibi değerler öne çıkarılmıştır. “Fedakârlık, komşuluk, cömertlik, vefa, yardımlaşma” gibi değerlerin öne çıkarılması ise bunların günümüzde yavaş yavaş etkisini yitirmekte olduğundan dolayıdır.

Yağmur dergisi hikâyelerinde geçen değerlerin sayısı dikkate alındığında; dinî değerlere önem verme, alçakgönüllülük, azimli olma, dua, fedakârlık, hayatın kıymetini bilme, hoşgörü, iyilik yapma, komşuluk, kültürel mirasa sahip çıkma, okumaya önem verme, önyargıdan kaçınma, sabır, sevgi, şükretme, şefkat ve merhamet, vatanseverlik, vefalı olma ve yardımseverlik gibi değerlerin yoğun olarak işlendiği görülür. Adaletli olma, başkasının malına el uzatmama, bilimi önemseme, cesaretli olma, cömert olma, edepli olma, edebî eserlere önem verme, güleryüzlülük, iyilikseverlik, sadâkat, sorumluluk, yalan söylememe ve zararlı alışkanlıklardan uzak durma gibi değerlere ise daha az yer verildiği görülmüştür. Bunların dışında Millî Eğitim’in genel amaçlarında geçen hırslı olmama, istişâre içinde olma, itaatkâr olma, kahramanlık, sağlıklı olma, tedbirli olma, ana dile önem verme ve affedicilik gibi değerlere ise hikâyelerde ana tema olarak yer verilmediği görülmüştür.

Sonuç olarak *Yağmur* dergisi hikâyelerinde portresi çizilen insanlar, ahlâkî açıdan; yardımsever, yalan söylemeyen, sözünde duran, iyiliksever, özverili, sadık, doğruluktan ayrılmayan, sabırlı, kanaatkâr, tevâzu sahibi, maddiyata önem vermeyen, içki-kumar gibi kötü alışkanlıkları olmayan, temizliğe önem veren, çıkarıcı ve kibirli olmayan, nefret etmeyen, güleryüzlü, sevgi dolu insanlardır.

Hikâye kahramanları ele alındığına ise; insana, aileye, inançlara ve kültürel mirasa değer veren, başkalarının hukukuna saygılı, insanları hor görmeyen, misafirperver, vatan ve bayrak sevgisi ile dolu, komşuluk ilişkilerini önemseyen, sanata ve sanatçıya saygılı, yardımsever, cömert, dost canlısı, başkasının malında gözü olmayan, çevreye duyarlı, hasta ziyaretine ve selamlaşmaya önem veren, fedâkar ve vefalı insanlar olduğu görülür.

Yağmur hikâyelerindeki bu değer yoğunluğu, çalışmamızı toplumsal önem açısından kayda değer kılmıştır.

Yağmur dergisi hikâyelerinde toplumsal değerlerin yoğun olarak öne çıkması, diğer yazı türleriyle ilgili de bir ipucu vermektedir. *Yağmur* dergisindeki şiir, makale, deneme, vs. gibi türlerde de değerler eğitimi üzerine yeni araştırmalar yapılabileceği gibi, dergide yayımlanan yazı türleriyle ilgili tematik çalışmalar da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AKAY, İhsan, “Edebiyat Faydasız mıdır?”, *Varlık Dergisi*, S: 468, 1957, s. 7.
- AKBABA, Altun, “Eğitim Yönetimi ve Değer”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, S: 1, 2003, s. 7-17.
- AKKAYA, Sümeyra, *Mevlânâ'nın Mensur Eserlerinde Değerler Eğitimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Malatya 2013.
- AKKİPRİK, Gülsen, *Genel Lise Öğretmenlerine Göre Karakter Eğitimi Yoluyla Öğrencilere Kazandırılacak Değerler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul 2007.
- ARGUNŞAH, Hülya, *Ömer Seyfetti'in Hikâyelerinde İnsan*, Bilge Yayınları, İstanbul 2003, s. 221.
- ASLITÜRK, Bâki, *Türk Şiirinin Poetikası 1980 Kuşağı*, Toroslu Kitaplığı, İstanbul 2006.
- AŞICI, Murat, “Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık” *Değerler Eğitimi Dergisi*, S: 7, 2009, s. 9-26.
- ATAÇ, Nurullah, *Sözden Söze-Ararken*, Varlık Yayınevi, İstanbul 1968.
- ATALAY, Behiye, *Türk Edebiyatı İle Dil ve Anlatım Ders Kitaplarındaki Halk Edebiyatı Metinlerinde Yer Alan Değerler Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara 2011.
- AYDIN, Mustafa, “Değerler, İşlevleri ve Ahlâk”, *Eğitime Bakış Eğitim, Öğretim ve Araştırma Dergisi*, S: 7, 2011, s. 6-12.
- AYDIN, Suavi, *Kimlik Sorunu, Ulusallık ve Türk Kimliği*, Öteki Yayınevi, İstanbul 1998.
- AYVAZOĞLU, Beşir, *İslam Estetiği ve İnsan*, Çağ Yayınları, İstanbul 1989.
- BAHAR, Halil İbrahim, *Sosyoloji*, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara 2005.
- BANARLI, Nihat Sâmi, Nihat Sâmi Banarlı, *Türkçenin Sırları*, Kubbealtı Neşriyatı, 16. Baskı, İstanbul 1999.
- BATUR, Zekeriya- YÜCEL Zeliha, *Ahmet Efe'nin Çocuk Hikâyelerinde Değer Eğitimi ve Hikâyelerin Türkçe Eğitime Katkısı*, Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, C: 4, Ankara 2012.
- BEYATLI, Yahya Kemal, *Edebiyata Dâir*, İstanbul Fetih Cemiyeti, 3. Baskı, İstanbul 1990.
- BİÇER, Seçil, *Değerler Eğitimi Açısından Mehmet Âkif Ersoy'a Ait Safahat Adlı Eserin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Uşak 2013.
- BOZKURT, Veysel, *Değişen Dünyada Sosyoloji: Temeller, Kavramlar, Kurumlar*, Ekin Yayınevi, 4. Baskı, Bursa 2008.

- BOYNUKARA, Hasan, “Hikâye ve Hikâye Kavramları”, *Hece* (Türk Öykücülüğü Özel Sayısı), S: 46-47, 2005, s.131-135.
- CANAN, İbrahim, *Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yayınları, İstanbul 1992.
- ÇAĞLAYAN, Ahmet, *Ahlâk Pusulası Ahlâk ve Değerler Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul 2005.
- ÇETİN, Nurullah, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kadarki Türk Hikâyesine Kısa ve Genel Bir Bakış”, *Hece* (Türk Öykücülüğü Özel Sayısı), S: 46-47, 2005, s. 77-78.
- ÇOMKLI Kübra, *Mevlana’nın Mesnevi Adlı Eserinde Yer Alan Hikâyelerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Değerlerin Öğretiminde Kullanımının İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlöğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek Lisans tezi, Erzurum 2015.
- DEĞERLER EĞİTİMİ ULUSLARARASI SEMPOZYUMU, 26-28 Kasım 2004, Dem Yayınları, İstanbul 2007.
- DOĞAN, İsmail, *Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları*, Pegama Yayıncılık, Ankara 2005.
- DOĞAN, İsmail, *Sosyoloji: Kavram ve Sorunlar*, Pegama Yayıncılık, Ankara 2007.
- ENGİNÜN, İnci, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2002.
- ERSOY, Mehmet Âkif, *Safahat*, Kitapzamanı, İstanbul 2008.
- EKER-KAZANCI, Behiye “Yolsuzluk Kavramı ve TCK’ da Yolsuzlukla Mücadeleyi Amaçlayan Hükümler”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Sayı: 6, 2008, s. 51.
- FİCHTER, Joseph, *Sosyoloji Nedir?* (Çev. Nilgün Çelebi), Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 1999.
- GÖKALP, Ziya, *Yeni Hayat Doğru Yol* (Hazırlayan: Müjgan Cunbur), Kültür Bakanlığı Ziya Gökalp Yayınları, Ankara 1976.
- GÜLENDAM, Ramazan, “Mehmet Âkif’in İdeal İnsan Tipi”, *I. Uluslararası Mehmet Âkif Ersoy Sempozyumu*, Mehmet Âkif Ersoy Üniversitesi, Burdur 19-22 Kasım 2008, s. 687-692.
- GÜNGÖR, Erol, *Türk Kültürü ve Milliyetçilik*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1999.
- GÜNGÖR, Erol, *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1998.
- GÜVENÇ, Bozkurt, *Türk Kimliği (Kültür Tarihinin Kaynakları)*, Boyut Kitapları, İstanbul 2008.
- HÖKELEKLİ, Hayati, *Gençlik ve Din, Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2002.
- HÖKELEKLİ, Hayati, *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2011.
- HÖKELEKLİ, Hayati, “Tevazu”, *Dem Dergi*, S: 2, 2007, s. 144-149.
- İPEK, Muammer, *Maarif Nazırı Emrullah Efendi’nin Eğitim Anlayışı ve Uygulamaları (1858-1914)*, MEB Yayınları, Ankara 2008.

- KÂĞITÇIBAŞI, Çiğdem-KUŞDİL, Ersin, “Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı”, *Türk Psikoloji Dergisi*, S: 45, 2000, s. 59-76.
- KAPLAN, Mehmet, *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2009.
- KAPLAN, Mehmet, *Hikâye Tahlilleri*, Dergâh Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1984.
- KARACA, Gülay, *Edebî Çocuk Dergisi Kırmızıfare’deki Metinlerin Değer Aktarımına Katkıları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Anabilim Dalı, Muğla 2010.
- KARATAY, Halit, “Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C: 5, S: 3, 2007, s. 463-477.
- KAVCAR, Cahit, *Edebiyat ve Eğitim*, Engin Yayınları, Ankara 1982.
- KAYNAK, Latife, *Değerler Eğitimi Bağlamında Sevinç Çokum’un Hikâyelerinin Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Antalya 2013.
- KESKİN, Yusuf, “Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi’nin Yeri ve Önemi”, *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırmaları Dergisi*, C: 8, S: 6, 2010, s. 69-78.
- KISAKÜREK, Necip Fâzıl, *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, 81. Baskı, İstanbul 2015, s. 73.
- KORKMAZ, Ramazan, *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000*, Grafiker Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2011.
- KÖSEOĞLU, Nevzat, *Millî Kültür ve Kimlik*, Ötüken Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 1997.
- KUR’AN-I KERİM TÜRKÇE MEÂLİ, Diyanet Yayınları, İstanbul 2004.
- MAYA, İlknur, “AB Sürecinde Türkiye ile AB Ülkeleri Eğitim İstatistiklerinin Karşılaştırılması”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, S: 4, 2006, s. 375-394.
- MEB, *Orta Öğretim Türk Edebiyatı Dersi 9., 10., 11., 12. Sınıflar Öğretim Programı*, MEB Yayınları, Ankara 2005.
- MEB, *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara 2006.
- MEB, *Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara 2005.
- MEB, *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*, 2003, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225-0.html>. (20.12.2010).
- MEB, *İlköğretim Düşünme Eğitimi Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara 2007.
- MERİÇ, Cemil, *Bu Ülke*, İletişim Yayınları, 45. Baskı, İstanbul 2004.
- MİLLÎ EĞİTİM MEVZUATI, Alkım Yayınları, S: 22-23, Ankara 1996.
- MORAN, Berna, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-I*, İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 1994.
- NECATİGİL, Behçet, “Konuşma Dili-Yazı Dili”, *Varlık Dergisi*, S: 412, 1954.
- ÖZBAY, Murat Esra Karakuş Tayşi, Dede Korkut Hikâyeleri’nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, C: 1, S: 1, 2011, s.1.

- ÖZENSEL, Ertan, “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değerler”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, C.1, S: 3, 2003.
- ÖZDEN, Yüksel, *Eğitimde Yeni Değerler*, Pegem Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara 2002.
- ÖZDEMİR, Hasan, *Misafir ve Misafirperverlik*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu, Ankara 1991.
- PARLAYAN, Abdullah, *Açıklamalı Tam Riyazu's-Salih Tercümesi*, İstanbul 1982.
- SEYYAR, Ali, *Ahlâk Terimleri Sözlüğü*, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2003.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, 5. Baskı, İstanbul 1982.
- TEPE, Harun, “Değerler ve Değer Bilgisi”, *Bilgi ve Değer, Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri*, Vadi Yayınları, Ankara 2002, s. 342-353.
- TÜRK DİL KURUMU, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>. (10.03.2015).
- ÜNAL, Ali, *Bir Portre Denemesi*, Nil Yayınları, İstanbul 2002.
- www.yagmurdergisi.com.tr.
- YAĞMUR DERGİSİ, 2004-2014, 23. ve 74. sayılar dâhil aradaki bütün sayılar.
- YAMAN, Ertuğrul, *Değerler Eğitimi*, 2. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 2002.
- YAMAN, Havva vd., “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, S: 7, 2011, s. 108-115.
- YAPAR, Şemsettin, *Genç Hikâyeciye Tavsiyeler*, Sütun Yayınları, İstanbul 2013.
- YÖNTEM, Ali Canip, *Millî Edebiyat Meselesi ve Cenap Bey'le Münakaşalarım*, Kanaat Kitabevi, İstanbul 1918.